

STAT

Page Denied

BEST COPY

Available

*THROUGHOUT
FOLDER*

6/24/98

STAT

Page Denied

KONTAKT

med krigsmakten

Notiser från högkvar-
teret 38

Militära realiteter bak-
om talet om en väst-
tysk upprustning. Av kapten G
Lindquist 39

Identifiera flygplanen! Lösning till
fävlings 6 44

Det ekonomiska läget och budge-
ten. Av chefredaktör Nils Thedin 45

Artilleriets motorfordon. Av kap-
ten B E Folcker 50

Årg VI - Nr 2

MO:s berättelse till
årets riksdag. Av kap-
ten Hans E Nordström 52

Att flyga fort. III Val
av vingar. Av byråingenjör R
Magnusson 55

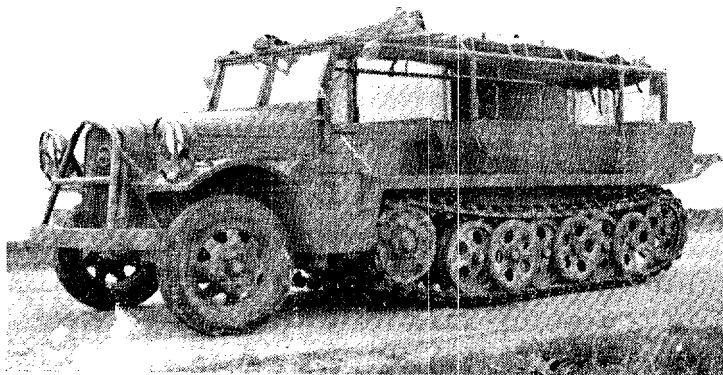
Krutraketen och dess användning.

Artikel I. Av kapten J Beckman ... 59

Försvarets civila funktioner. Av
stabsassistent R Danielsson 64

Från Finlands sista krig 67

Från tidskriftsfronten 72

Artilleri
fordon
nr 43. Se
artikel
på sida
72

NOTISER FRÅN HÖGKVARTERET

Armén

Böcker.

Utkast till Anvisningar för uppträdande i mörker (Anv Mörker) har fastställts genom ao 913/1949 att tv försöksvis tillämpas. Anv Mörker har utsänts till myndigheter och truppförband i slutet av nov.

Utkast till Pansartruppreglemente del II (Utkast PR II) har fastställts genom ao 951/1949 att tv försöksvis tillämpas. Reglementet utsändes efter hand (kapitelvis) till berörda myndigheter och förband samt tilldelas officerare och underofficerare på aktiv stat vid pansartrupperna.

Marinen.

Övrigt.

I Mo nr 771 fastställes föreskrifter för utbildningen vid Sjökrigsskolan, del 11, örlogsstation tilldelade värnpliktiga uttagna för vidareutbildning i specialtjänst (vpl K-spec) och avsedda för vidareutbildning till vpl

officer (motsvarande) (FUS 11) upphäves.

I go nr 4359 (TS B 53/49) fastställs ett Tillägg- och ändringstryck nr 3 till RekrI KA. Trycket omfattar bl a allmänna säkerhetsregler för handhavandet av eldvapen och kul-sprutor.

I TS D 117/49 meddelas bl a att postadressen till Härshjärdens örlogsdepå fr o m 19/12 -49 är Sthlm 20.

I Mo nr 822 (TS D 118/49) meddelas vissa bestämmelser och tider för officerskurs för sjövärmän 1950.

I Mo nr 831 (TS D 120/49) meddelas vissa bestämmelser ang inkallelse m m under 1950 till repetitionsövning enligt IF § 176 av f d fast anställd personal vid flottan.

Nya uniformsbestämmelser för flottans officerare och underofficerare samt för marinen gemensam personal av motsvarande tjänstegrader och tjänsteklasser. go nr 4670 (TS B 57/49).

Tre under byggnad varande ubåtar skola benämnas Hajen, Sälen och Valen. go nr 4547 (TS B 55/49).

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Redaktionskommitté:

Överste G-F von Rosen, försvarsstaben, stabsredaktör K-E Westertlund, försvarsstaben, major Anders Grafström, arméledningen, kapten Bengt Ohrelius, marinledningen, kapten Åke Mangård, flygledningen.

Ansvarig utgivare:

Chefen för försvarsstabens sektion III, överste G-F von Rosen.

Postadress:

Försvarsstaben, Stockholm 90.

Telefon:

67 95 20 (för rikssamtal 67 96 20)

Distribution:

Försvarsstabens chefsexp.

Bestämmelser om utsändning av tidskriften till militär personal återfinnas i Högkv Fst avd PF nr 45:10 den 12/8 1948. Prenumeration kan verkställas genom insättande av 5 kronor på postgironummer 31 31 04, Försvarsstabens kassaförvaltning nr 104, Stockholm 90. På insättningsblanketten skall anges, att summan utgör prenumerationsavgift för Kontakt med krigsmakten.

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Ärgång VI, nr 2, febr 1950

MILITÄRA REALITETER

bakom talet om en västtysk upprustning

Frågan om en eventuell remilitarisering av Västtyskland måste ses i mycket vida sammanhang, då ju Västeuropas och Nordamerikas försvar efter det andra världskriget nära sammanknutits, varom Atlantpakten är det främsta officiella vittnesbördet.

Vilken militär betydelse som Västtyskland kan tillmätas i västmakternas ögon blir i främsta rummet beroende av västmakternas militära planer i händelse av öppen konflikt. Uppbygges deras strategi främst på ett avgörande genom strategisk luftkrigföring med atombomber mot fiendens hemort, vilket vissa militära kretsar i Förenta Staterna påyrkat, skulle endast »rensningsoperationer» återstå för ytstridskrafterna i förening med ockupation av fiendens territorium, vilket knappast kan komma att ställa några större anspråk på landstridskrafter hos väst. Under sådana förhållanden torde Västtyskland sakna större

militärt intresse för västsidan. Grunden för en sådan strategi, som ju icke heller accepterats av amerikanska högsta militärledningen, börjar emellertid nu att befänkligt vackla, då det efter tillkomsten av den ryska atombomben blir allt osäkrare, om amerikanerna av hänsyn till risken för vedergällning överhuvudtaget kunna räkna med att i ett framtida krig utnyttja sina atombomber för strategisk bombning.

VÄSTEUROPA MÅSTE FÖRSVARAS

Förenta Staternas högsta organ för strategisk planläggning — the Joint Chiefs of Staff — hävdar också att ett krig inom de närmaste åren kommer att avgöras på samma sätt som det föregående världskriget, nämligen på marken även om strategisk bombning bör utgöra en viktig del av krigsplänen. Den amerikanska strategien, vilken väl i fråga om de stora lin-

jerna torde sammanfalla med Atlantpaktstaternas, räknar därför med att Västeuropa vid ett krigsutbrott måste försvaras, så att det i krigets avgörande skede kan tjäna som bas för de lantoperationer i stor skala, genom vilka fienden skall besegras och hans land ockuperas. En kustinvasion av den omfattning, som ägde rum i Västeuropa under det andra världskriget, anses av amerikanska auktoriteter i ett kommande krig möta så stora svårigheter att den icke bör förekomma.

Den centrala faktorn i västs krigsplan utgör lantstridskrafterna. I begreppet lantstridskrafter inbegripes i denna framställning för dessa erforderligt taktiskt flyg. Frågan blir då vilka krav på lantstridskrafter ett framtida krig kommer att ställa på västsidan och hur detta behov skall kunna tillgodoses. Denna fråga har berörts av den kände militärskriftställaren Miksche i en artikel i Military Review. Under föregående krig organiserade Förenta staterna 97 divisioner enligt Miksche och det brittiska samväldet 68, alltså sammanlagt 165 anglosaxiska divisioner. Detta är ju ej särskilt imponerande siffror med hänsyn till dessa maktors storlek men beror främst på att endast en ringa del av den vita befolkningen i dessa länder kan frigöras från rustningsindustrin och att största delen av Samväldets invånare på grund av etnografiska skäl icke kunna tagas i anspråk för militärtjänst. Om det i ett kommande krig blir nödvändigt att fördela dessa 165 divisio-

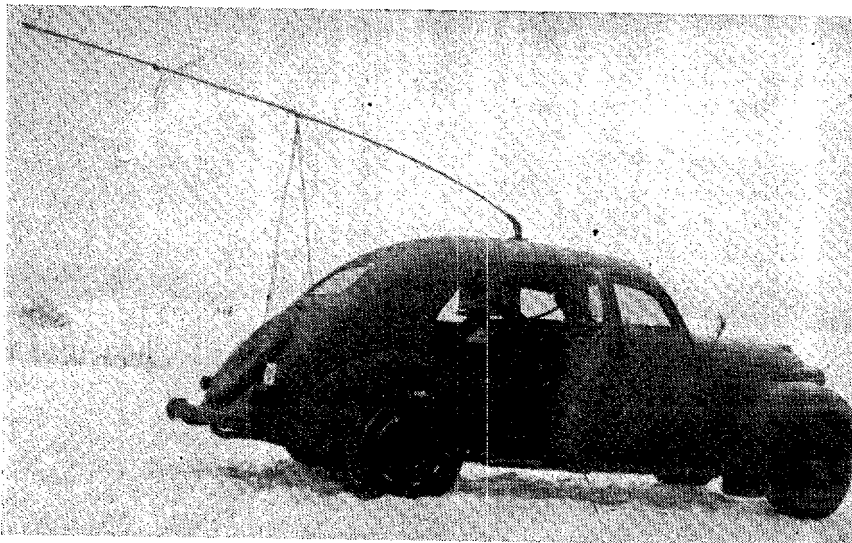
ner över åtminstone tre huvudkrigsskådeplatser — Europa, Mellan Östern och Fjärran Östern — skulle endast 50—60 divisioner kunna anslås till försvaret av den europeiska kontinenten. Detta är enligt Miksches uppfattning en alldeles otillräcklig styrka för försvaret av Europa, vilket åtminstone skulle kräva 120—150 divisioner. En offensiv strategi gentemot Sovjetunionen, skriver han, vilken förfogar över mindre än 300 divisioner är utsiktslös. Tyskarna försökte med 240 divisioner och hejdades vid Stalingrad. Västmakternas personalbehov kan endast tillgodoses av Västeuropa, som av detta skäl är av avgörande betydelse för västsidan.

VAD SOM KRÄVS FÖR FÖRSVAR AV VÄSTEUROPA

Äro de tidigare framförda synpunkterna riktiga, skulle ett genomförande av västs strategiska planer kräva dels att i Västeuropa redan i fredstid befunno sig tillräckliga lantstridskrafter för att säkra området försvar i händelse av anfall, dels att Västeuropas personella tillgångar under ett krig skulle kunna utnyttjas för uppsättandet av det antal divisioner, som skulle fordras för att västs sammanlagda styrka skulle medge, att ett avgörande kunde sökas på marken i krigets slutskede.

Den för försvaret av Västeuropa omedelbart insatsberedda styrkan måste stå i ett rimligt förhållande till motsvarande krafter på östsidan. De nuvarande omkring 15 divisionerna i Västeuropa har ansetts

ARTILLERIETS RADIOBIL

Radiobil 25 W är beteckningen på detta motorfordon. Se vidare artikeln på sida 50.

av västs militära ledare i första hand böra ökas till åtminstone ett 50-tal för att kunna erbjuda ett minimum av trygghet. Hur man tänkt att detta skulle ske, framgick av uttalanden i samband med det amerikanska vapenhjälpprogrammet. Möjligheten att på den europeiska kontinenten ständigt hålla så stora amerikanska och brittiska stridskrafter, att de gemensamt med de fåtaliga kontinentala divisionerna skulle kunna försvara Västeuropa, förkastades bl a av ekonomiska och psykologiska skäl. I stället borde de västeuropeiska staterna själva sätta upp de nödvändiga

lantstridskrafterna, vilket dock endast kunde ske med materiellt bistånd av Förenta Staterna. Genom att man räknade med att Frankrike ensamt borde kunna bidra med ett 40-tal divisioner, ansågs det ligga inom möjligheternas gräns för Västunionen att prestera det för Västeuropas säkerhet erforderliga minimiantalet divisioner. Uppsättandet av denna styrka skulle dock ta åtskilliga år.

BEHÖVS VÄSTTYSKANDES HJÄLP?

Den andra frågan — hur västmakterna skulle kunna utnyttja

Får Ni dubbla ex?

Den som erhåller dubbla ex av KmK uppmanas att meddela saken till Kontakt med krigsmakten, Stockholm 90. Det är därvid nödvändigt att följande uppgifter anges: för- och efternamn, vpl-nummer, truppregistreringsmyndighet samt avsändarna till försändelserna.

Västeuropas personella resurser för att kunna organisera de för segern erforderliga lantstridskrafterna — erbjuder västsidan betydligt större huvudbry. På grund av fredsbestämmelserna kommer härvid Italien knappast ifråga och Spanien kan kanske erbjuda västmakterna en halv miljon soldater men detta är på långt när icke tillräckligt. Det är endast Västtyskland, som har de erforderliga manskapstillgångarna. Där finnes utan tvekan det mänskliga materialet till en stor och effektiv armé, men dess utnyttjande stöter på stora politiska och militära svårigheter.

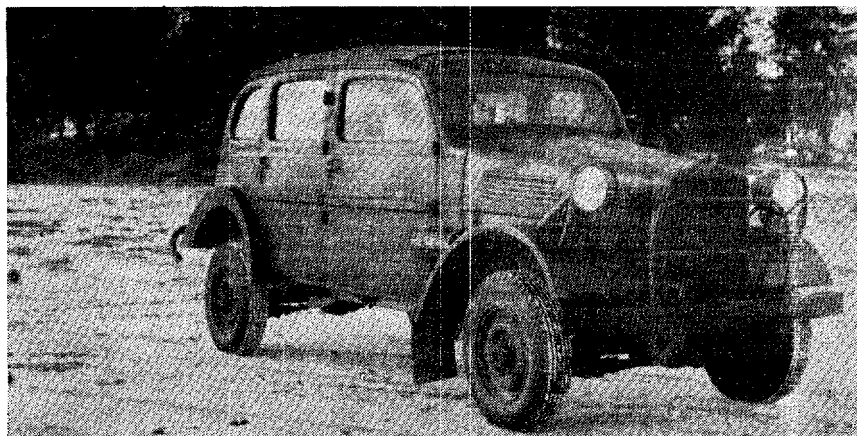
Den västunionsstyrka på ungefär 50 divisioner, som i fredstid förutsättes bli Västeuropas säkerhetsbesättning, kan knappast med framgång väntas bli i stånd att uppta ett avvärjande försvar längre österut än Rhenlinjen. Detta medför den nackdelen, förutom att Ruhrindustrin utlämnas till fienden, att den västtyska manskapsreservoaren kommer att befinna sig öster om huvudförsvarslinjen och följaktligen icke kan utnyttjas

under krigets lopp för organiserandet av de för ett krigsavgörande erforderliga ytterligare divisionerna. Hur den tyska personella krigspotentialen redan i fredstid skall kunna inlemmas i den västeuropeiska försvarsgemenskapen måste därför för västsidans militära ledare för närvarande framträda som ett av de centrala problemen i deras militärpolitiska överväganden. Man kan därför vara övertygad att denna fråga livligt diskuterats på västsidan, även om detta energiskt förnekas.

I samband med Petersbergsöverenskommelsen i slutet av november 1949 och de militära överläggningarna i Paris vid samma tidpunkt mellan Atlantpaktstaterna offentliggjordes i pressen diverse rykten om att frågan om en tysk upprustning hade behandlats. Ungefär vid samma tid upptogs problemet till diskussion i sådana ansvarsmedvetna tidningar som Herald-Tribune i New York, Le Monde i Paris och The Economist i London under framhållande av att denna fråga icke längre kunde skjutas undan. De från västmakts-håll härrörande dementierna gävo ett föga förtroendegivande intryck. General Bradley yttrade sålunda till pressen, att Förenta Staterna var mot en upprustning av Tyskland »för tillfället».

Frågan torde emellertid ännu icke vara mogen för ett politiskt avgörande. Genom pressdiskussionerna har dock uppmärksamheten riktats på problemet och så småningom kan opinionen beräknas bli förberedd för ett positivt ställ-

TERRÄNGPERSONBILEN

Den svenskbyggda terrängpersonbilen m/43 ingår i artilleriets fordonspark, behandlad på sida 50.

ningstagande. En sådan förutsägelse kan vågas med hänsyn till att fruktan för det ryska hotet för närvarande är större än för det tyska. Avgörandet i remilitariseringsfrågan torde av rent praktiska skäl icke heller hasta alltför mycket. Att västmakterna skulle medge tyskarna att återuppbygga sin rustningsindustri måste anses uteslutet. Skall Västtyskland återupprustas måste det därför ske med amerikanska vapen. Ätminstone två år anses det dröja innan amerikansk krigsmateriel skulle kunna ställas till förfogande för tyska förband, då utrustningen av Brysselmakterna och övriga Atlantpaksmedlemmar måste gå i förhand och kommer att ta i anspråk

hela västs vapenproduktion under de närmaste åren.

INVÄNDNINGAR MOT UPPRUSTNINGEN

Särskilt på västeuropeiskt håll fruktar man att en remilitarisering av Västtyskland skall ge den nya tyska staten möjlighet till en självständig politisk hållning, att göra ett val mellan öst och väst. Ett samgående med Sovjetunionen anses i så fall kunna erbjuda tyskarna betydligt större ekonomiska och politiska fördelar än samarbetet med västmakterna: bl a o begränsade marknader i öster, ett enat Tyskland och områdena öster Oder-Neisse-gränsen. Förutsättningen för en tysk upprustning

måste därför vara ett med Väst-europa intimt samarbetande Tyskland. Å andra sidan framhålles att ett upprustat Tyskland kan komma att dominera den västeuropeiska gemenskapen och bli tillräckligt starkt för att bli Europas herre.

FÖRMEN FÖR EN EVEN- TUELL UPPRUSTNING

Livligt har diskuterats vilken form en tysk upprustning lämpligen borde ges för att kunna hållas under betryggande västmaktskontroll och förhindra ett återuppväckande av den tyska militarismen. I allmänhet har förordats att den tyska militära insatsen icke skulle taga formen av en särskild armé på nationell grundval utan att de tyska styrkorna i stället skulle inordnas i ett västeuropeiskt försvarssystem, vars politik bestämdes av ett europeiskt försvarsråd, som arbetade i nära anslutning till Förenta Staterna. Tyskarna borde icke få kommendera större förband än division och högste chefen borde vara en amerikan, då tyskarna knappast kunde väntas vilja strida under en europeisk chef.

* *

*

Granskningen av frågan om en västtysk remilitarisering leder till den slutsatsen, att utnyttjandet av de tyska personella tillgångarna för västmakterna utgör en fråga av yttersta vikt och att detta problem med all sannolikhet för närvarande göres till föremål för allvarliga överväganden inom deras högsta militära och politiska kretsar. Av

Identifiera flygplanen!

Lösning till pristävling nr 6

1. B 17, Sverige.
2. Jak-15, Ryssland.
3. Hawker Tempest II, England.
4. Pe-8, (f d TB-7), Ryssland.
5. J 22, Sverige.
6. Me 262, Ryssland.

Nedanstående förväxlingar förekommo (nr förväxlades med):

2. Jak-9, Ryssland.
3. J 22, Sverige.
4. Tu-70, Ryssland, B 29 Superfortress, P 2 V Neptune, USA.
5. Fury, England.
6. Electric Canberra, England.

Pristagare blevo: korpral 22 Svensson, 6. komp, P 4, Skövde, flygsoldat 1151—21—49 Skoglundh, avd VII, F 21, Luleå och fänrik Folke Pettersson, Sofiebergsgatan 8, Göteborg.

*

Nästa identifieringstävling inflyter i nr 3.

hänsyn till den allmänna opinionen och den begränsade krigsmaterieltillgången torde dock ett västtyskt deltagande i försvaret av Västeuropa icke vara aktuellt för närvarande men väl inom de närmaste åren. En fortsatt östtysk upprustning kan dock hastigt medföra en radikalt förändrad inställning till denna fråga och framtvinga ett snabbt uppsättande av åtminstone en begränsad tysk armé.

G LINDQUIST

Det ekonomiska läget och budgeten

Under de senaste åren har den ekonomiska diskussionen i hög grad kretsat kring vår bristande ekonomiska balans och inflationshotet. Det har som bekant varit brist på jämvikt i flera avseenden inom folkhushållet.

Exporten har inte på långa vägar räckt till för att betala den starkt ökade importen, vi fick 1947 ett importöverskott på i runt tal 2 miljarder kronor, och 1948 ett importöverskott på i runt tal 1 miljard. Dessa våldiga importöverskott kunde naturligtvis bara i mindre utsträckning betalas med »de osynliga inkomsterna» från i första hand fraktfarten. Följaktligen måste våra reserver av guld och valutor tas i anspråk, och dessa krympte samman med oroväckande fart. Dollarreserven var vid årsskiftet 1947/48 nere i 3 miljoner kronor — en kort tid hade vi rentav en »negativ» dollarreserv.

Under fjolåret lyckades man omsider vända på strömmen. Med hjälp av en ganska hårdhänt statlig kontroll pressades vår import ned till ett värde som låg ungefär 15 procent under föregående års medan exportvärdet steg med ungefär 5 procent. Detta innebär att exportens volym i fjol översteg

1938 års siffra, medan importens volym understeg förkrigssiffran. Det betyder också att vi redan under fjolåret uppnådde den exportökning som vi siktat på till 1952/53 enligt den s. k. fyraårsplanen.

UTRIKESHANDELNS »ÖVERSKOTT» 1949

Tack vare denna utveckling gav utrikeshandeln i fjol »överskott», i den meningen att de totala exportinkomsterna inklusive inkomsterna från fraktfart m. m. översteg importens kostnader. Vi har enligt de preliminära siffrorna fått ett överskott i bytesbalansen på ungefär 360 miljoner kronor mot underskott året förut på ungefär 470 miljoner kronor. Därmed har också våra resurser av guld och utländska valutor åter börjat växa: medan de i mitten av året uppgick till 587 miljoner kronor hade de den 30/11 vuxit till drygt miljarden (till en del sammanhänger den kraftiga ökningen med devalveringen vilken ökat hårdvalutornas värde i svenska kronor; varje dollar var tidigare värd 3: 60 kr. och är nu värd 5: 18 kr).

Denna utveckling inom utrikeshandeln skulle i och för sig verka i riktning mot ett ökat inflations-

Saknar Ni något nummer av Kmk?

Enstaka lösnummer av tidskriften kunna i och för komplettering erhållas i viss utsträckning genom beställning till Försvartsstabens pressavdelning. Restupplagorna äro dock synnerligen begränsade.

tryck: vi skickar ut mer varor än tidigare och importerar mindre varför nettoresultatet blir en minskad varutillgång. Att vi trots detta eftersträvat just denna utveckling beror givetvis på, att det i längden måste råda balans mellan export och import. Vi har tidigare levt över våra tillgångar genom att ta i anspråk hopsamlade valutareserver; nu har det varit nödvändigt att åter bygga upp dessa reserver, för att vi därigenom skall kunna nå fram till större handelspolitisk rörelsefrihet och en friare handel.

DE MÖRKA INSLAGEN I BILDEN

Den utveckling som här antytts är sålunda glädjande. Men den har också sina mörka inslag. Detta gäller särskilt våra handelsförbindelser med Förenta staterna, varifrån vi har behov att importera en rad livsviktiga varor. Före kriget gick ungefär 10 procent av vår export till Förenta staterna, i fjol mindre än 5 procent. Så länge vi hade en betydande dollarreserv kostade vi på oss en mycket stor import från Amerika. Om vi för jämförbarhetens skull nöjer oss med siffrorna för de tre första kvartalen varje år, uppgick importen från Förenta staterna under denna period 1947 till 1.210 miljoner kronor, 1948 till 588 och 1949 till 303 miljoner kronor. Och av fjolårets import därifrån betalades ungefär hälften med Marshallmedel. Balansen i vår handel med Förenta staterna är alltså ett resultat dels av den amerikanska europahjälpen, som är en kortvarig företeelse, dels av en ytterst hård

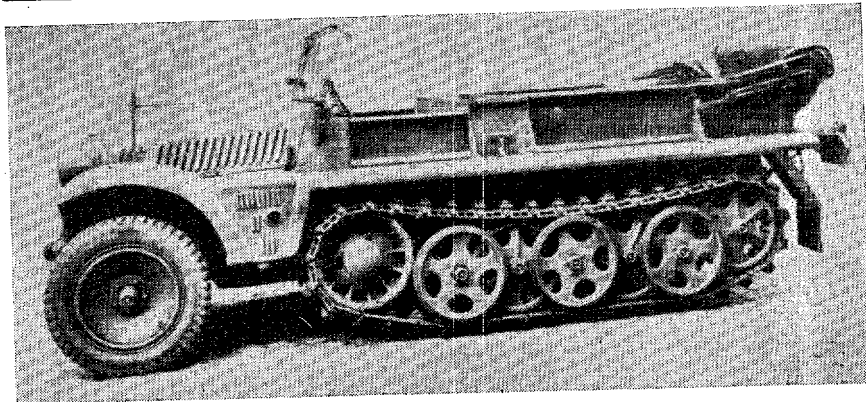
importkontroll, som vi gärna skulle vilja bli av med så fort som möjligt. För att vi skall få en fri handel och en naturlig balans i våra relationer med Förenta staterna krävs antingen en mycket betydande svensk exportökning dit — vilket torde höra till önskedrömmarnas värld — eller en fri utbytbarhet mellan olika valutor, så att exempelvis pund, intjänade genom exportöverskott till England, skulle kunna växlas mot dollars. Även detta ter sig nu som en avlägsen hägring.

INFLATIONSHOTET HAR SKJUTITS UN DAN

Också i vår inre ekonomi har vi uppnått ett slags balans. Detta hade man räknat med i förhandskalkylerna. Men balansen har uppnåtts på betydligt gynnsammare villkor än man någonsin vågat hoppas.

Man hade sålunda räknat med att varutillgången under 1949 — till följd av förändringar i produktion, import och export — skulle minska med 200 miljoner kronor och att den totala efterfrågan i samhället skulle minska med samma belopp. Vi skulle alltså ha fått »dra åt svångremmen» ett stycke. Därvid hade man förutsett en total produktionsökning på 400 miljoner kronor, en siffra som på vissa håll ansågs optimistisk intill ansvarslöshet. I själva verket förbättrades produktionsresultatet med inte mindre än 900 miljoner kronor! Därför kunde vi också tillåta oss en ytterligare importminskning och en större exportökning än man räknat med, utan att detta med-

ARTILLERITRAKTOR M/40

Ett av artilleriets halvbandfordon, som närmare avhandlas i artikeln på sida 50.

förde några negativa konsekvenser för levnadsstandarden. I själva verket torde den totala efterfrågan ha ökat med ett hundratal miljoner i stället för att minska med det dubbla beloppet. De siffror som finns tillgängliga tyder i själva verket på att, som Konjunkturinstitutet framhåller, det inte finns några direkt påtagliga tendenser till inflationistiska spänningar i vår samhällsekonomi just nu. Inflationshotet har, åtminstone för tillfället, skjutits undan. Detta är bl. a. resultatet av en kraftig produktionsökning, en ökning av det frivilliga sparandet, en stabilisering av inkomsterna, och — en följd av den statliga politiken, som bl. a. innebär att köpkraft dras in genom att staten tar in mer i skatt än den förbrukar i löpande utgifter på

driftbudgeten och att investeringarna (t e byggnadsverksamheten) hålls tillbaka genom regleringsåtgärder.

Av det sistnämnda framgår med all tydlighet att det ännu inte är fråga om någon naturlig balans i vår ekonomi. Den måste i stället alltjämt beskrivas som en balans under tvång. Vi har kommit ett stycke på väg mot en fri samhällsekonomisk balans, men vi har ännu inte nått dit.

272 MILJ ÖKNING PÅ DRIFTSBUDGETEN

Det är detta som är bakgrunden till det budgetförslag som framlagts i år och som vi nu helt kort skall beröra. Ännu en gång är det fråga om en rekordbudget: utgifterna på driftbudgeten har uppta-

gits till 4 667 miljoner kronor, vilket innebär en ökning jämfört med innevarande budgetår med 272 miljoner kronor, och inkomsterna har beräknats till 5 139 miljoner kronor (ökning 65 miljoner). Nå, vi har vant oss vid jättebelopp — fem miljarder nu väcker betydligt mindre uppmärksamhet än en miljard gjorde 1937, när statsutgifterna för första gången översteg den siffran. De största utgifterna visar helt naturligt socialdepartementet med 1 147 miljoner och på andra plats kommer försvarsdepartementet med 839 miljoner.

Någon analys — ens i mycket grova drag — av budgetförslagets olika inkomst- och utgiftsposter är icke möjlig i detta sammanhang. Däremot bör något sägas om den allmänna ekonomiska innebörden av budgeten.

Såsom framgår av de ovan anförda siffrorna skulle det föreligga ett överskott på driftsbudgeten på sammanlagt 472 miljoner kronor. Detta härrör sig helt och hållet från de s k extra konsumtionsskatterna som riksdagen beslutade i fjol för att uppnå en överbalansering av budgeten och därigenom »dra in köpkraft» i syfte att motverka inflationstrycket. Dessa skatter var av tillfällig art, de skulle icke få användas till att finansiera löpande statsutgifter och de skulle avskaffas så snart inflationsfaran kunde anses avvärd.

Nu torde det, enligt beräkningarna, inte längre finnas något köpkraftöverskott, och följaktligen borde samtliga dessa skatter kunna avskaffas. Finansministern har

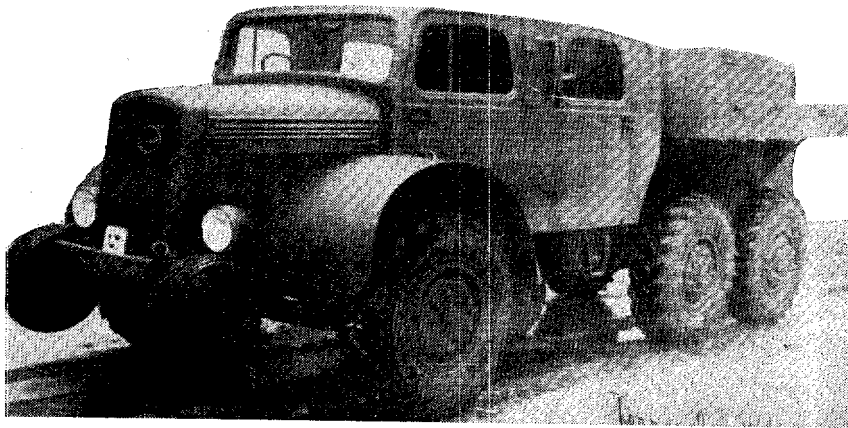
emellertid endast ansett sig böra föreslå ett slopande av pappersaccisen — som givit ca 50 miljoner kronor — fr o m nästa budgetårs ingång. Han framhåller vidare att den extra bensinskatten skall avskaffas snarast möjligt, utan att dock våga förutskicka en återgång till den gamla skattesatsen 18 öre per liter. Tidpunkten kan emellertid inte fastställas nu; den blir enligt förslaget beroende av vårt valutaläge och av bensinkonsumtionen efter ransoneringens avveckling.

FORTSATT FÖRBÄTTRING OCH NYA RISKER

De intäkter som de extra konsumtionsskatterna ger skall delvis användas för att finansiera den subventionering som riksdagen beslutade i höstas. Devalveringen skulle medföra ökade importkostnader och för att motverka en prisstegring — som skulle ha omöjliggjort en fortsatt inkomststabilisering — beslöt man att genom statliga subventioner sänka priserna på vissa viktiga varor. Hur mycket dessa subventioner kostar är ännu ovisst, men man torde kunna utgå från att de kommer att sluka en icke ringa del av budgetöverskottet. Detta är en illustration så god som någon till det förhållandet, att vi ännu inte återvunnit ekonomisk hälsa.

Mycket skulle i detta sammanhang vara att tillägga; särskilt kunde det vara av intresse att något beröra utsikterna för 1950. Vi får emellertid här nöja oss med konstaterandet att dessa förefaller

Terrängvagn för artilleriet

Artilleriets terrängdragbil m/40 — se vidare sida 50.

gynnsamma. Vi kan räkna med en fortsatt produktionsökning, en avsevärd utvidgning av byggnadsverksamheten, en stegrad export bl a på Amerika och en ökad import. År 1950 kommer, om inte alla tecken slår fel, att föra oss ännu en bit närmare den naturliga balansen.

Det betyder inte att vi kommer ut ur farozonen. Tvärtom torde vi få ytterst besvärliga problem att brottas med, när de länge uppskjutna önskemålen om inkomstförbättringar kommer att omsättas i krav, alldeles särskilt om förhandslöftet om en snar avveckling av subventionerna skall infrias ungefär samtidigt. Vissa löneökningar (för statstjänarna) är redan beslutade, och det är tänkbart att de kommande förhandlingarna om pris-sättningen på jordbruksprodukter

resulterar i utfästelser om inkomst- och eventuellt prisstegringar. Risken för en kapplöpning mellan priser och löner kommer alltjämt att finnas. Svårigheter kommer också att uppstå, om det blir vikkande konjunkturen i andra länder, särskilt i Amerika.

De bekymren hör framtiden till — men riskerna måste beaktas när man vill bedöma dagens ekonomiska situation och mot bakgrunden därav den nyligen framlagda budgeten. Det måste emellertid till slut ännu en gång betonas, att de senaste årens ansträngningar i avsevärd grad förbättrat vårt ekonomiska läge. Vi står trots allt på en ekonomiskt tryggare grund nu än för ett par år sedan.

NILS THEDIN

Artilleriets motorfordon

Vid det hästanspända artilleriet ingå motorfordon mycket sparsamt. Det rör sig om ett antal standardbilar i divisionsstaber och trossar.

Vid det motoriserade artilleriet å andra sidan är fordonsparken omfattande som ju också namnet låter ana.

För artilleriet äro signalförbindelserna av utslagsgivande betydelse. Tråd- och radioutrustningen är rikligt tilltagen. I pansardivisionerna ingå bl a radioterrängbilar (jämför tidigare nummer av KmK) under det att övrigt artilleri i regel får nöja sig med radiobilar i standardutförande.

Radiobil 25 W är en standardpersonbil av svensk tillverkning med en 25 W radioapparat inbyggd och vissa specialarrangemang vidtagna såsom radioavstörning av

Terrängbil m/42 M.

motorn, infästning av antenn i taket m m.

För ställningsrekognoscering m m är artilleristerna i stort behov av terränggående rekognosceringsfordon. I förbanden ingå därför ett antal terrängpersonbilar.

Terrängpersonbil m/43 är liksom ovan nämnda fordon av svensk tillverkning. Det är samma vagn-typ som i ett tidigare nummer av KmK presenterats som radioterrängbil m/43.

Huvudintresset när det gäller artilleriets motorfordon knytes emellertid till dragfordonen för pjäserna.

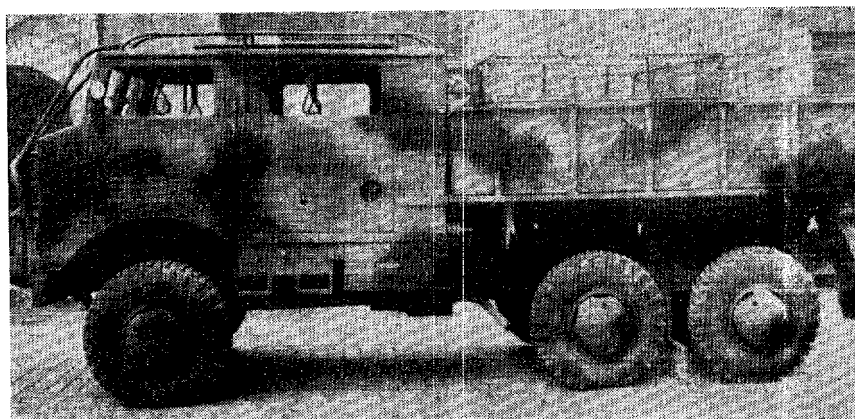
För de 10,5 cm haubitsar som ingå i pansarbrigaderna användas artilleritraktorer som dragare.

Artilleritraktorn är ett halvbandfordon med mycket stor framkomlighet. Arttraktor m/40 är en tysk konstruktion (Demag) och artilleritraktor m/43 (bild på omslaget) dess svensktillverkade motsvarighet.

Traktorernas dragförmåga är omkring 5 ton och deras max-hastighet på landsväg 65 km/tim. På traktorerna finnes plats för viss handammunition och för pjäserna.

Vid det motoriserade fördelningsartilleriet eller som det kanske nu rätteligen bör kallas brigadartilleriet ingå i regel terrängbilar som dragfordon.

Terrängbil m/42 M (Magirus) är ett tysktillverkat terrängfordon som genom sitt robusta utförande vun-

Terrängdragbil m/42.

nit stor uppskattning. Dess dragförmåga är 3 ton och på flaket kan förutom servisen medföras omkring 2 ton ammunition.

För kårartilleriet med sina tyngre pjäser — 10,5 cm kanoner och 15 cm haubitsar — erfordras än starkare dragfordon. Härför utnyttjas i regel s k terrängdragbilar.

Terrängdragbil m/40 är av svensk konstruktion. Dess dragförmåga är 5,5 ton och dess hastighet på väg 55 km/tim.

Terrängdragbilen m/42 är också konstruerad inom landet. Dragförmågan är 8,5 ton och hastigheten på väg 50 km/tim. Genom den individuella fjädringen på alla hjulen, vilka också samtliga äro drivande, är vagnen smidig i terrängen trots sitt klumpiga utseende. På såväl terrängdragbil m/40 som m/42 kan förutom föraren medfölja 10 man.

Bilder även på sidorna 37, 41, 43, 47 och 49.

B E FOLCKER

KONTAKT med krigsmakten

har till uppgift att bidra till en god kontakt mellan krigsmakten och de stora befälsgrupper, som icke stå i aktiv tjänst, samt mellan krigsmaktens olika personalkategorier och samhället. Denna uppgift vill den fylla dels genom att ge en fortlöpande orientering om utvecklingen på det militära området, dels genom att lämna — särskilt den aktiva personalen — upplysning om samhällsfrågor och utrikespolitiska förhållanden. Vid sidan av andra källor bör den på så sätt kunna bilda underlag för muntlig orientering av truppen.

MO:s berättelse till årets riksdag

I Kontakt med Krigsmaktens februarinumner 1947 förekom några reflexioner i anslutning till militieombudsmannens för år 1946 avgivna ämbetsberättelse. Sedan dess har ytterligare två sådana ämbetsberättelser publicerats och såsom sina föregångare tillfört särskilt krigsmaktens personal många för dess verksamhet värdefulla synpunkter. Den ämbetsberättelse för år 1949, som avgivits till innevarande års riksdag, står icke tillbaka för sina företrädarens i fråga om omfånget. Med sina 479 sidor torde den tvärtom vara den hittills innehållsrikaste årgången och för att finna en någorlunda jämbördig medtävlare får man gå tillbaka ända till år 1918, då ämbetsberättelsens sidantal uppgick till 446.

113 SIDOR OM »GOTLANDS-AFFÄREN»

Emellertid skulle det vara förhastat att av den föreliggande ämbetsberättelsens blotta yttre omfång draga slutsatser i sådana avseenden som t e att förhållandena inom krigsmakten kan antagas ha under år 1949 i högre grad än tidigare påkallat MO:s undersökningar eller ingripanden. Fastmer utvisar en jämförelse med ämbetsberättelserna för 1947 (217 s) och 1948 (258 s) att antalet av de ärenden, som 1949 föranlett åtal eller därmed jämförliga åtgärder, utgör 16 och är lägre än motsvarande siffra för såväl 1947 som 1948. Av

dessa 16 ärenden utgöres f ö endast tre av sådana, vari disciplinstraff ålagts militär befattningshavare, därav i ett fall disciplinbot. Något fall med strängare straff än disciplinstraff eller dagsböter förekommer alls icke. Två av de nämnda befattningshavarna var underbefäl, som tjänstgjorde på kryssaren Gotland under den mångomskrivna vinterexpeditionen 1948—1949, och vilka därvid utan laga rätt i några fall ålade värnpliktiga extra vakttjänstgöring. Straffet blev nu arrest i 8 resp 4 dagar. — Redogörelsen för detta ärende tillsammans med vad årets ämbetsberättelse i övrigt innehåller angående förhållandena på kryssaren Gotland under den nämnda fyramånadersresan till främmande farvatten sträcker sig över 113 sidor av ämbetsberättelsen och avhandlar i skilda avsnitt ej blott de särskilda frågor, som i detta sammanhang dragits under MO:s prövning, utan jämväl i ett särskilt avsnitt synpunkter på förhållandet i allmänhet mellan krigsmaktens olika befälskategorier.

UTFÖRLIGA REDOGÖRELSER ÄVEN I ÖVRIGT

Vidare upptager den del av berättelsen, vari redogöres för bl a föranledda åtal, följande fall därvid vederbörande befattningshavare ådömts bestraffning i form av dagsböter:

1) oförstånd i samband med verkställande av disciplinstraff,

Amerikansk "flygande tunna"

Det nya svenska jaktplanet har som bekant på grund av sitt ej alltför estetiska yttre döpts till »flygande tunnan». Vår bild visar en amerikansk nykonstruktion med till synes samma rätt till smeknamnet. Det är USA-flottans D-558-2 Skyrocket, som varit uppe i en hastighet av 1150 km/tim på 8 000 m höjd under en provflygning utanför Los Angeles, Typen är försedd med både rea- och raketmotorer. Vingarna äro bakåt- och något nedåtriktade.

som ålagts befattningshavaren i fråga (13 s),

2) otillåtet begagnande å befattningshavarens bil av Kronan tillhöriga bildäck m m (29 s),

3) vårdslöshet och försummelse vid behandling av värnpliktings sjukdom (37 s),

4) missfirmelse av underordnad krigsman (4 s),

5) försummelse, som föranlett oriktigt frikallande av värnpliktig (20 s).

Dessa fem fall har avdömts med tillämpning av lag, som gällde före den 1 januari 1949.

Därjämte förekommer i den nu ifrågakvarande delen av berättelsen, förutom ett ännu icke avgjort ärende på 24 sidor rörande bl a redovisning av förskottsmedel, några fall vari endast antingen medde-

lats erinran från MO eller ock föranletts tillrättavisning. Varning har sålunda meddelats en fartygsintendent, som låtit vissa mässar komma i åtnjutande av ingredienser, som icke ingått i skeppsportionen (19 s). Det förekommer emellertid också ej så få fall där efter åtal vid domstol vederbörande befattningshavare frikänts från ansvar.

M O REDOVISAR DAGSPOSTENÄRENDET

Ett annat avsnitt av ämbetsberättelsen vilket tagit relativt stort utrymme i anspråk och — i likhet med redogörelsen för förhållandena på kryssaren Gotland upptagits bland sådana å 229 sidor redovisade ärenden, som icke föranlett åtal eller därmed jämförlig åtgärd, är

MO:s redogörelse för sin prövning av frågan »om inskränkning i rätten att å vissa militära fritidslokaler framlägga tryckta skrifter». Denna fråga, som nu av MO upptagits till behandling på framställning av utgivaren av tidningen Dagsposten, har gällt den av ÖB den 20 juli 1944 utfärdade högkvarterensorden med förbud att i av krigsmakten tillhandahållna allmänna lokaler lägga fram vissa ytterlighetstidningar. MO godtager i sin ämbetsberättelse ÖB:s ståndpunktstagande i fråga om bl a nämnda tidning och finner framställningen icke föranleda någon MO:s åtgärd.

Ytterligare ett avsnitt av ämbetsberättelsen visar för år 1949 en ökning i förhållande till de närmast föregående åren, nämligen den del, som avhandlar av MO till riksdagen avgivna yttranden, varibland märkes ett sådant avseende frågan om upphörande av MO:s kontroll över försvarets ekonomiska förvaltning. Vidare innehåller detta avsnitt MO:s yttrande över framfört förslag om upprättande av ett samlat sakregister till ämbetsberättelserna. Från militär sida skulle en sådan publikation säkerligen vara välkommen och bliva till synnerligen stor nytta.

NYA LAGSTIFTNINGEN AVSPEGLAS

Slutligen bör anmärkas, att totala antalet av MO:s ärenden under år 1949 uppgår till icke mindre än 909, varav dock 150 äro balanserade från år 1948. Antalet nytillkomna ärenden under året dvs 759

utvisar en markant ökning i förhållande till de två närmast föregående åren. Den ojämförligt största delen av denna ökning faller på den grupp av ärenden, som upptagits under beteckningen »ärenden uppkomna under inspektioner eller eljest vid militieombudsmannen åliggande granskning». Denna grupp omfattar icke mindre än 624 av de nämnda 759 ärendena och gruppens storlek torde kunna tillskrivas bl a att vid MO:s inspektioner under år 1949 särskild uppmärksamhet ägnats den militära rättsvården och speciellt den praktiska tillämpningen av den nya militärlagstiftningen under dess första verksamhetsår.

BERÄTTELSEN VÄL VÄRD ATT STUDERA

Icke minst den del av ämbetsberättelsen som avhandlar de nya formerna för den disciplinära bestraffningsrätten och tillrättavisningsrätten torde vara av intresse särskilt för dem som äga befogenhet att utöva sådan rätt.

Över huvud taget vore det nog önskvärt, att ämbetsberättelsens innehåll i så stor utsträckning som möjligt gjordes bekant för den personal, som närmast beröres av de frågor, vilka avhandlas i de olika ärendena. Möjlighet härtill torde föreligga t e genom att låta lämpliga referenter inom förbandet taga del av de exemplar av ämbetsberättelsen vilka för närvarande till ett antal av två distribueras till regementschefer och motsvarande chefer samt till vissa skolor m fl.

HANS E NORDSTRÖM

ATT FLYGA FORT

III. Val av vingar

Utformning och beräkning av vingar för höghastighetsflygplan har två huvudsakliga sidor. Aerodynamisk formgivning är den ena och den rent konstruktiva, hållfasthetsbetonade beräkningen den andra. I föreliggande artikel redogöres för hur aerodynamikern och hållfasthetsteknikern vill ha sin vinge utformad för att flygplanet skall kunna flyga med höga hastigheter.

PILFORMADE VINGAR

Det konventionella propellerdrivna flygplanet har raka vingar med olika utseende. Man skiljer på elliptiska, rektangulära och trapetsformade vingar. Dessa vingtyper ha olika egenskaper som passa olika flygplan. Av konstruktiva hänsyn är det fördelaktigt med raka vingar, därför att hållfasthetsberäkningen blir enkel och att tillverkningen blir relativt billig. Fig 1 visar några olika allmänt förekommande vingtyper.

Kompressibilitetens (sammantryckbarheten hos luften) ökade inflytande vid hastigheter nära ljudets gör att större omsorg måste läggas på vingkonstruktionen. Varje flygplan har ett visst kritiskt Mach-tal (Machs tal = v/a , där v är flygplanets verkliga hastighet och a är ljudets på höjden ifråga), som inte får överskridas om flygföraren vill vara säker på att ha flygplanet ordentligt i sin hand. Orsaken till

detta är att strömningen kring vingen framkallar kompressions-

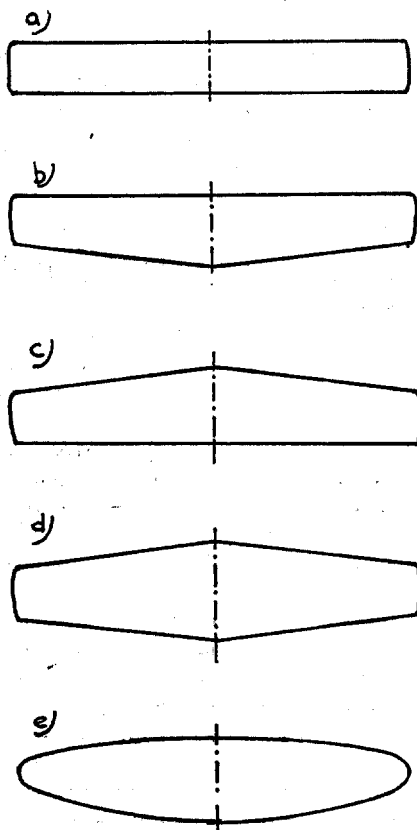

Fig 1. Olika typer av raka vingar.
 a) rektangulär b) trapetsformad
 med sned bakkant c) »
 » » framkant d) »
 » » » e) elliptisk
 och bakkant

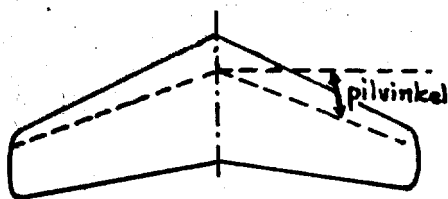

Fig 2. Pilformad vinge.

stötter, (tryckvågor), som uppträda allt mer markerat, ju mer den kritiska hastigheten överskrides. I samband med detta blir flygplanets stabilitet (jämvikt) osäker och flygplanet ofta omanövrerbart. För att avhjälpa dessa »svagheter» har man under de senaste åren börjat

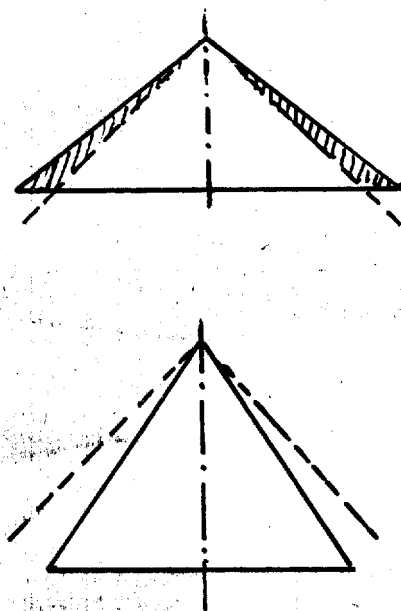

Fig 3. Pilformens betydelse ($M=1.5$). Övre bilden visar olika strömningsförhållanden på vingen, vilket bör undvikas.

använda pilformade vingar (se fig 2). Dessa ha visat sig äga god stabilitet vid höga hastigheter och ha dessutom högre kritiskt Mach-tal, vilket sålunda innebär att den gräns, vid vilken flygplanet blir manöverodugligt ligger vid en högre hastighet. Om blott drivkraften på flygplanet räcker till, kan man alltså flyga fortare. Den förnämsta fördelen med den pilformade vingen är att den har lägre motstånd än den raka vingen, ett faktum som medger större hastighet för en given motorstyrka än vad fallet är med ett flygplan med raka vingar.

De pilformade vingarna medför en hel del problem vid hållfasthetsberäkningen. En vinge består i allmänhet av en främre och en bakre balk på vilka hela vingskelettet i form av yttre skal, stringers (längsgående förstävningar) och styvprofiler, är uppbyggda. På en rak vinge har man ofta genom flygkroppen gående balkar. Pilformen omöjliggör detta, vilket för med sig ett infästningsproblem, som kan vara svårt att lösa. Med de höga krav på säkerhet, som ställas på ett modernt flygplan och med kravet på minsta möjliga vikt för ögonen, fordrar vingkonstruktionen både teoretiska beräkningar och praktiska prov av hög klass. Omfattande vindtunnelprov ger hållfasthetsteknikern underlag för beräkning av de påkänningar vingen utsättes för. I allmänhet omfattar dessutom konstruktionen av en ny flygplantyp även byggandet av flera prototyper, av vilka en på marken utsättes för en sådan provbelast-

ning att den brytes sönder både vad vinge och flygkropp beträffar. Härigenom kunna sålunda de teoretiska beräkningarna verifieras.

PILVINKELN

Ju fortare ett flygplan flyger desto större pilform måste vingen ha för att ligga innanför den tryckvåg, som utgår från nosen (se fig 3). För en hastighet av en och en halv gånger ljudets måste pilvinkeln vara större än 45 grader och för dubbla ljudhastigheten fordras en pilform av mer än 60 grader.

DELTAFORMADE VINGAR

För att uppnå högsta möjliga hastigheter fordras minsta möjliga motstånd. En vinges utsträckning i höjd, djup och sidled har olika inverkan på det skadliga motståndet hos ett flygplan. Sidoförhållandet, som är spännvidden (från vingspets till vingspets) i kvadrat dividerad med vingytan, minskar

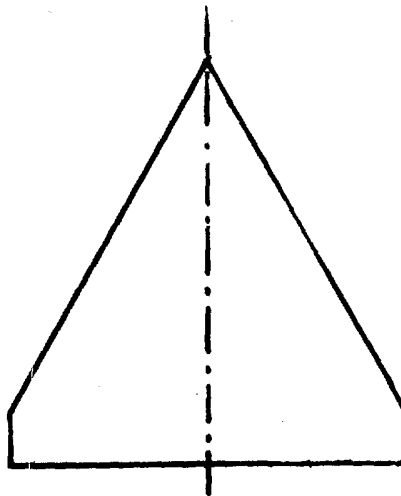

Fig 4. Delta-vinge.

detta motstånd då dess värde minskar. Visserligen ökar då det inducerade motståndet (se föreg artikel), men eftersom ett flygplan med deltavinge är avsett för höga hastigheter, kompenseras detta av

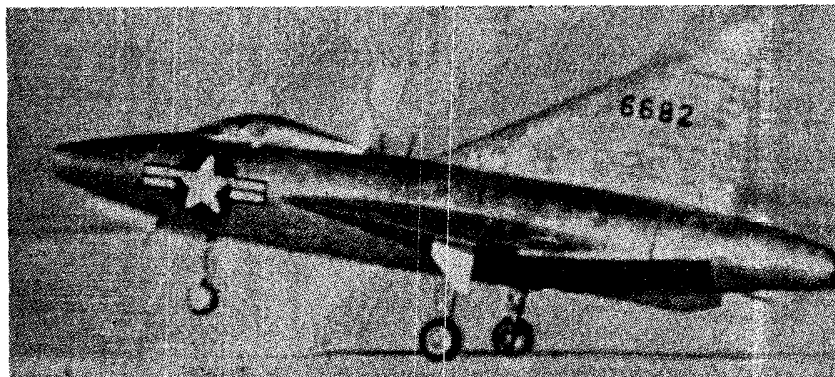

Fig 5. Högt landningsställ och hög anfallsvinkel vid lättning från marken för delta-vingat flygplan (Conqair 7002).

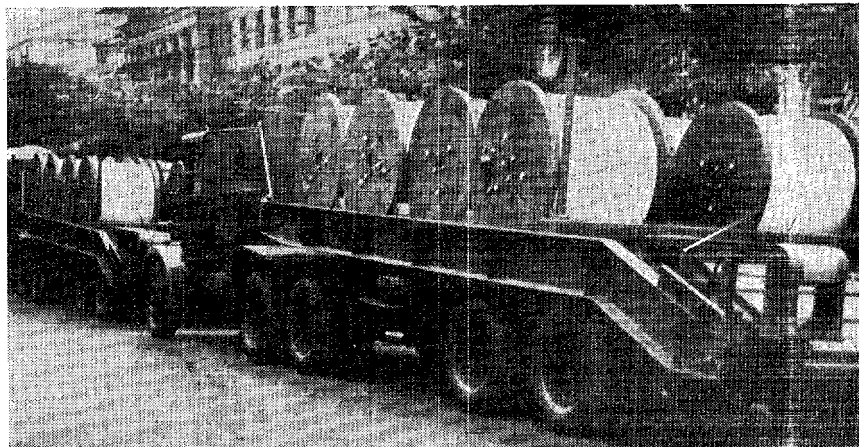
att inducerade motståndet sjunker kraftigt med ökad fart. Kravet på stark pilform och litet sidoförhållande uppfylles hos den triangulära sk deltavingen (efter grekiska bokstaven delta, som tecknas som en triangel). Deltavingen (se fig 4) är strängt taget ett specialfall av pilvinge. Framkantsvinkeln är i allmänhet större än 45° , beroende på vilken fart, som avses, medan bakkanten är rak. Ges bakkanten pilform i likhet med framkanten har deltavingen fått karaktär av rent pilformad vinge. Delta-formen medger sidoförhållande av storleksordningen 3 och mindre, vilket är önskvärt m h t stabiliteten.

Lyftkraftskoefficienten, ett mått på en vinges möjlighet att alstra tillräcklig lyftkraft vid olika hastigheter, är inte särskilt hög för den triangulära vingen vid anfalls-

vinklar. Maximala användbara lyftkraftskoefficienter erhålles vid abnormt höga anfallsvinklar, vilket medför extremt höga landningsställ (se fig 5). Den maximala lyftkraftskoefficienten blir ändå aldrig särskilt hög. Detta måste kompenseras med hög hastighet, vilket bl a medför långa start- och landningsbanor. Den långa startsträckan kan avkortas med startraketer.

Delta-vingen har mycket tunn profil. Möjligheter att bygga in tankar och landningsställ i vingarna är därför minimala. För hållfasthetsteknikerna blir beräkningsarbetet följaktligen enklare än vad fallet är för flygplan med vingar, där dessas utrymme utnyttjas för tankar och landningsställ. Even-

Kabelbilar

Specialfordon av alla de slag ingå i en nutida armé. Icke minst signaltruppen ha en rad olika bilar för vitt skilda ändamål. Bilden visar kabelbilar i brittiska armén — som synes tunga fordon.

Krutraketen och dess användning

I. Tekniska data — jämförelser — luftvärnsraketer

Av en projektil kräves som regel att den skall kunna verka på stort avstånd från utskjutningsanordningen (kanon, raketställ el dyl), d v s ha hög maxhastighet och stor skottvidd, vidare att den helst i varje skott skall träffa målet, d v s ha liten spridning, samt att den skall ge god verkan i målet, d v s ha stor nyttig last.

HÖG MAXHASTIGHET + STOR SKOTTVIDD = LÅNG RAKET

Stor skottvidd kräver stor drivladdning av krut med högt kalorital, varur största möjliga effekt skall tagas. Drivladdningen förvaras och förbrinner i en förbränningskammare. Denna ger raketen större dödyikt, ju större laddningen och dennas förbränningstryck är. På grund av att raketens kaliber

tuellt kunna de triangulära vingarna göras massiva.

Både deltavingen och den pilformade vingen med stark pilform kunna göras egenstabila. Stabilisator blir sålunda onödig, vilket innebär en avsevärd vinst ur motståndssynpunkt.

Artikel fyra kommer att innehålla en beskrivning av flygkroppens utformning med infästning av landställ och utförande av luftintag till motor.

R MAGNUSSON

Raketen — egentligen krutraketen — är en projektil, driven framåt av en kraft, som erhålles från en raketmotor med krut som drivmedel, samt utan styrnings- men med stabiliseringsorgan.

I denna artikel lämnas några sammanfattande synpunkter, ägnade att belysa krutraketens speciella lämplighet som flygplanvapen samt dess mindre goda egenskaper som markvapen. I en senare artikel redogöres för krutraketens utnyttjande vid sjö- och kuststrid, inom vilka områden krutraketen som markvapen likväl med fördel har eller kan tänkas bli använd.

med hänsyn till luftmotståndet måste begränsas, följer att hög maxhastighet och stor skottvidd med nödvändighet kräva en lång raket. En viss gräns för krutraketens längd, vikt, maxhastighet och skottvidd uppnås härigenom av praktiska skäl snabbt. För krutraketen som markvapen bör längden icke gärna överstiga 2—2,5 m och vikten icke 40—50 kg. Utan revolutionerande förbättringar på raketkruktens område kommer maxhastigheten att stanna vid 600—700 m/s och skottvidden som regel icke att överstiga 10 000 m.

Krutraketens spridning är helt

avhängig av motorns förbränningsmekanism och raketens stabilisering i banan. Det är en allmän uppfattning att raketens största nackdel ligger i dess stora spridning. Några jämförande siffror skola belysa detta.

En artilleriprojektil får en viss utgångsriktning vid gång i ett eldrör, varefter den stabiliseras i luftbanan i regel genom den gyrokopseffekt, som dess mycket snabba rotation kring längdaxeln ger. Ett för en sådan projektil vanligt mått på spridningen i längdled är 0,5—1 % av avståndet. Spridningen i sida är avsevärt mindre, 0,3—1⁰/₁₀₀.

En rakets drivkraft verkar till skillnad mot artilleriprojektilens som regel även sedan raketerna lämnat raketställets styrskena. I de enstaka fall då förbränningen är avslutad i raketstället, erhålles spridningsvärden, som äro av ungefär samma storleksordning som för artilleriprojektilen. Som regel undvikes dock sådan förbränning, då en dylik kort brinntid ger ett högt arbetstryck i förbränningskammaren och därigenom stor dödvikt åt raketerna.

I normala fall kommer därför raketerna att lämna raketstället med relativt låg hastighet, men fortfarande driven framåt av en kraft. Under brinntiden i luftbanan uppstå avvikningar från utgångsriktningen genom raketställets rörelser, raketens oundvikliga pendlingar, mindre tillverkningsfel i dysan m m. Genom den verkande drivkraften komma dylika avvikningar att förstöras, och resultatet av dessa för

varje raket såväl till längd som riktning oregelbundna brinnsträckor kan avläsas i spridningsbilden, främst därigenom att denna ändrat form. Artilleriprojektilens långsträckta ellips-rektangel har blivit krutraketens cirkel-kvadrat. Spridningsanledningarna äro för raketerna desamma i längd som i sida och ungefär lika stora.

STABILISERING MED ROTATION SVÄRLÖST — FENOR DET VANLIGA

För spridningsminskande stabilisering kan emellertid även krutraketerna utnyttja snabb rotation. Längdspridningen för nedannämnd 11,3 cm rotationsstyrd amerikansk artilleriraket (M/16) uppges sålunda till 3—4 % och sidspridningen till 2—3 %. Svenska försöksskjutningar ha givit värden som understiga dessa. Emellertid uppställer den snabba rotationen ett flertal svärlösta, rent konstruktiva problem och medger icke att raketens längd överskrider ett visst värde, som för artilleriprojektiler allmänt anses vara 5—6 kaliber.

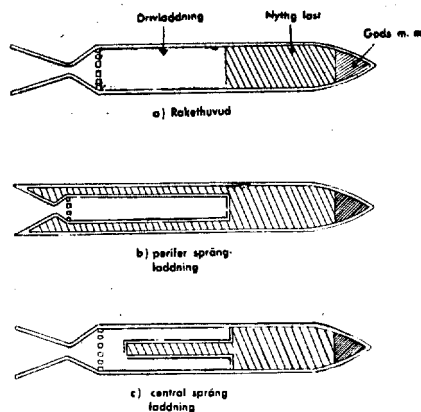
Stabilisering av långa raketer utföres därför t v med fenor. Fenorna sträva, om raketerna snedställas i förhållande till rörelse- (= utgångs-)riktningen, att återföra raketerna till denna. För att det återförande momentet skall bli av tillräcklig storlek fordras stor hastighet på raketerna i förhållande till luften. Emellertid är denna stabiliseringsmetod sämre än den snabba rotationen. För nedannämnd 11,3 cm fenestyrd amerikansk artilleriraket (M/8) uppgives sålunda sid-

spridningen till 3,5—5 %. Svenska försök ha givit värden avsevärt överstigande dessa. Teoretiskt synes möjlighet att förbättra dessa spridningsvärden föreligga, om raketerna ges en svag rotation. Denna skulle minska spridningen genom att en avvikning åt ena hållet efter ett halvt varv omedelbart skulle så att säga upphävas av en avvikning åt motsatta hållet. En praktisk lösning återstår att finna.

Nämnda spridningsvärden äro, i varje fall för fenstyrda raketer, bättre för »flygplan»-raketen än »mark»-dito p g a den större hastighet relativt luften, större återförande moment, som flygplanet ger. En styrskena av en längd, tillräcklig att ge motsvarande »utgångs»-hastighet, skulle med flera tiotal m överstiga det praktiskt möjliga för ett markraket-ställ. Här ligger »flygplan»-raketens fundamentala överlägsenhet över sin markbundne kusin. Kommer så härtill, att flygplanet i sina anfall använder skjutavstånd, som uppgår till blott 10—30 % av för markstrid aktuella värden med motsvarande minskning av de absoluta spridningsvärdena, framstår dess överlägsenhet än mera.

LÅNG, FENSTYRD RAKET GER STOR NYTTIG LAST

Endast en lång fenstyrd krut-raket kan tillgodose kravet på stor nyttig last. Alltså har även i detta fall flygplanet klart försteg som plattform för utskjutning av raketer. Endast vid sådana fall där stor spridning accepteras, kan detta krav på stor last tillmötesgå av

Rakethuvud samt perifer, resp. central sprängladdning

markraketerna. I övriga fall måste korta rotationsstyrda projektiler utnyttjas. Konstruktören har likväl möjligheter att även av sådana raketer uttaga stor effekt i målet. Det gäller endast att så inpassa sprängladdningen, att största möjliga del av raketmotorn, det annars döda godset, kan utnyttjas i form av splitter. Det är därför, som sprängladdningen drages bakåt i motorn från huvudet, antingen i form av en stång i motorns mitt, central sprängladdning, eller en cylinder, runt motorn, perifer sprängladdning. Genom ett dylikt arrangemang har t e nyssnämnd amerikansk raket på en totalvikt av 19,3 kg en sprängladdning av 12,2 %. Som jämförelse kan nämnas att för en 10,5 cm spränggranat motsvarande siffra är 8,5 %.

En väsentlig fördel med den fenstyrda raketen är dess förmåga att i full utsträckning kunna utnyttja

riktad sprängverkan. Det är nämligen känt, att denna mycket betydelsefulla verkan störes av rotationen hos vederbörlig projektil.

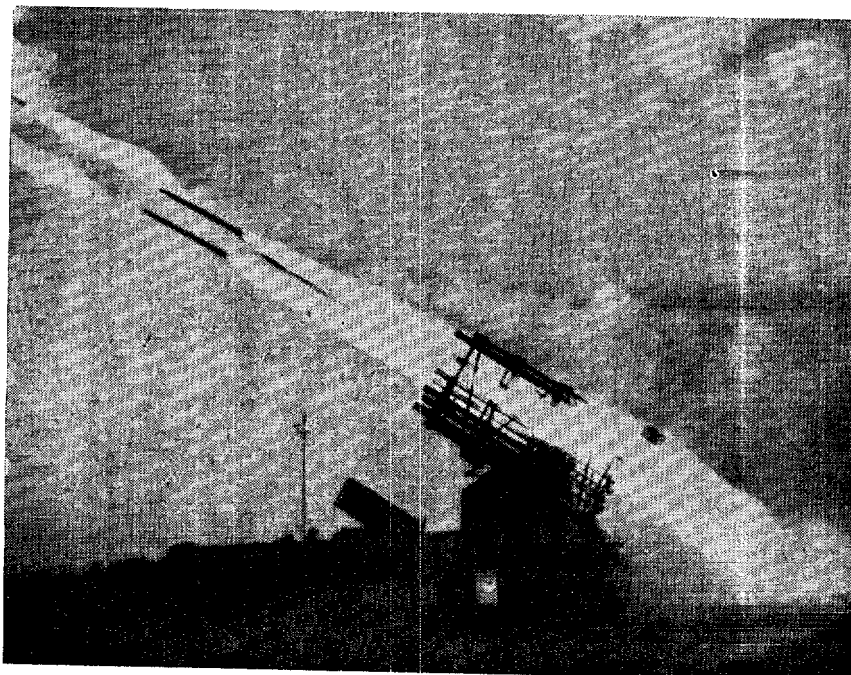
**MARKRAKETENS FÖRDELAR
FRAMFÖR ARTILLERI-
PROJEKTIENS**

I ovan framförda synpunkter ha i hög grad uppmärksamheten riktats på markraketens nackdelar i förhållande till dels den flygburna krutraketen dels den konventionella artilleriprojektilen. Det kan då synas anmärkningsvärt, att krutraketen trots dessa olägenheter, vartill kan läggas närvaron av en

röjande och för oskyddad personal även farlig bakflam, kommit till användning i den omfattning som verkligen skett under andra världskriget.

Förklaringen ligger i dess fördelar framför artilleriprojektilen, vilka för vissa ändamål varit så påtagliga och stora, att de blivit utslagsgivande. De äro allmänt kända och kunna sammanfattas sålunda.

Då raketprincipen utnyttjas, bortfalla de största påkänningarna — rekylpåkänningarna — på raketstället, och detta kan vid tillverkningen därför göras enkelt, lätt och billigt samt monterbart på fordon,

»Z-kanonen», brittisk luftvärnsraketpjäs

fartyg och naturligtvis flygplan av alla slag.

Ett antal styrrör kunna lätt sammanfogas till en salvpjäs, varigenom stor momentan eldhastighet kan uppnås.

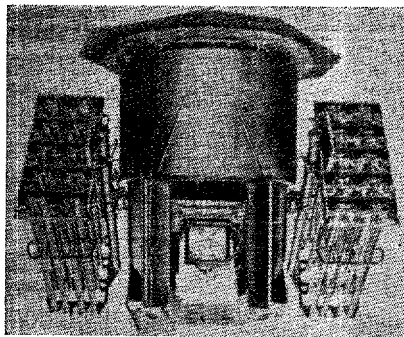
De små accelerationerna medföra även små påkänningar på materialet i raketerna.

Utbildning i skötsel och handhavande av raketmateriel kräver kort tid och små medel.

LUFTVÄRNSRAKETEN TILL ANVÄNDNING UNDER SLAGET OM ENGLAND

Luftvärnsraketen var en av de första mera bekanta medlemmarna i den under andra världskrigets gång allt talrikare krutraketfamiljen. Det var framför allt under slaget om England mellan de tyska bombflottiljerna och det brittiska luftförsvaret, som en snabb förstärkning och utbyggnad av det brittiska luftvärnsartilleriet blev nödvändig. Att med tillräcklig snabbhet få fram erforderliga luftvärnskanoner var omöjligt. Redan före kriget hade emellertid stora ansträngningar nedlagts på krutraketforskning, och resultaten härav kommo nu väl till pass.

»Z-kanonens» raket var den viktigaste av de brittiska luftvärnsraketerna. Med maxhöjd 10 000 m, största hastighet 475 m/s, totalvikt 26 kg, totallängd 180 cm och kaliber 7,5 cm var den en typisk exponent för de långa, högstartande, fenstyrda krutraketerna med relativt liten nyttig vikt. Denna var emellertid tillräcklig för ifrågasättande luftvärnsuppgifter.

Raketställ för 57 mm brittiska luftvärnsraketer

Raketen sköts ut i salvor om 9 raketer från salvpjäser som sammanfördes till mycket stora batterier, enligt vissa uppgifter betjäna de varje centralinstrument upp till 64 Z-kanoner. Raketen ansågs i denna vapenform mycket effektiv, enligt amerikanska bedömare motsvarade två 7,5 cm raketer trots dess större spridning verkan av en 9 cm spränggranat.

57 mm raketerna var av samma typ som föregående men med mindre dimensioner. Den sköts ut från ett raketställ med 20 styrskenor. Stället var försett med automatsikte samt riktades och avfyrades av en man. 4 500 000 sådana raketer tillverkades. De kommo till huvudsaklig användning såsom beväpning på mindre handelsfartyg till skydd mot stört-, bomb- och låganfall.

Luftvärnsraketer utnyttjades även inom det tyska luftförsvaret.¹⁾ De snabbt ökande flygplanhastig-

¹⁾ I KmK nr 8/ärg III, februari 1948 beskrevs i text och bild Rheintochter I, Wasserfall, Schmetterling och Enzian.

Försvarets civila funktioner

I KmK har tidigare redogjorts för socialvården inom försvaret i stort och det kunde vara av intresse att här närmare redogöra för en speciell del av verksamheten, nämligen »Arbetsmarknadsorientering och yrkesvägledning för värnpliktiga».

Genom go 2595 (TLB 258, TSB 66, Fo A 21/1949) har Kungl Maj:t på förslag av chefen för försvarsstaben fastställt bestämmelser för denna verksamhet. Bestämmelserna återfinnes i »Meddelande från socialdetaljen» (MSoc) A 15-17/1949 och går i huvudsak ut på att all värnpliktig personal tre månader före utryckning från första

heterna gjorde emellertid krutraketerna mycket snart olämplig.

För det svenska kust- och sjöförsvaret är luftvärnsraketen därför i huvudsak utan intresse. I synnerhet i ett litet land utan stormakternas möjligheter till spärrelsförfaranden med enorma massinsatser måste det enskilda vapnet äga de bästa kvalifikationer, särskilt i vad avser krigsmaterielanskaffning i fredstid.

Möjligheterna att från raketställ, vilka i första hand avses för andra raketer, även utskjutna luftvärnsraketer kunna emellertid beaktas. Härigenom kan en icke oväsentlig förstärkning till det ordinarie luftvärdet erhållas.

J BECKMAN

tjänstgöring skall erhålla kännedom om det aktuella arbetsmarknadsläget på deras yrkesområde och få tillfälle till yrkesvägledning, platsförmedling, upplysningar om möjligheter till fortbildning, stipendier eller andra framkomstmöjligheter i det yrke de redan har.

21 000 HAR I ÅR FÅTT ORIENTERING

Under verksamhetsåret 1948/1949 har mer än 21 000 värnpliktiga vid armén erhållit arbetsmarknadsorientering. Av dessa har över 1 400 erhållit speciell yrkesvägledning.

Att behovet av arbetsmarknadsorientering och yrkesvägledning är ännu större än vad som framgår av dessa siffror visar en inom arbetsmarknadsstyrelsen pågående representativ undersökning om yrkesval, arbetstrivsel m m bland värnpliktiga inskrivna 1948. Av värnpliktiga med folkskoleunderbyggnad har 25 % förklarat, att de efter militärtjänstgöringen ämnar återgå till sina gamla yrken men önskar skaffa sig bättre platser. Cirka 32 % av de värnpliktiga önskar övergå från det yrke de hade före inryckningen, till något annat yrke eller är ovissa om vilket yrke de skall ägna sig åt.

En viss form av arbetsmarknadsorientering har allt sedan beredskapsåren lämnats av arbetsmarknadsstyrelsen och hade sin upprinnelse i de då ofta uppkommande bristsituationerna inom olika

Yrkesvägledaren och den värnpliktige.

arbetsområden. Det gällde på så sätt att genom vädjan till arbetstagarerna få dem att söka sig dit där brist på arbetskraft förelåg. Uppgiften kanske i viss mån kvarstår men huvudvikten torde nu vara att lämna upplysning om speciellt denna del av samhällets sociala funktion och stimulera till fortsatt yrkesutbildning samt underlätta återgången till den civila arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsorienteringen och yrkesvägledningen för värnpliktiga har icke alltid effektivt kunnat genomföras bl a beroende av, att bestämmelser och anvisningar icke voro utfärdade. Med anledning härav anordnades av chefen för armén i början av år 1949 viss försöksverksamhet vid Skövde garnison. Med stöd av erfarenheterna av från bl a denna försöksverk-

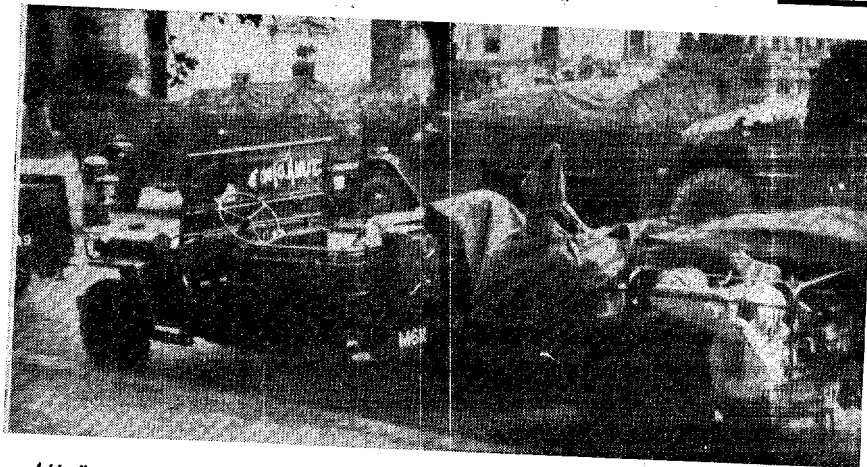
samhet uppgjorde chefen för försvarsstaben i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen förslag till bestämmelser. I ovan nämnd go fastställde Kungl Maj:t att arbetsmarknadsorientering och yrkesvägledning skulle äga rum samt gav chefen för försvarsstaben i uppdrag att i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen utfärda anvisningar för verksamhetens bedrivande.

SAMARBETE MED CIVILA ORGAN

Arbetet bedrivs i intimt samarbete med försvarsstabens socialdepartalj och arbetsmarknadsstyrelsen, speciellt då dess yrkesvägledningsbyrå. Länsarbetsnämndernas yrkesvägledningstjänstemän utför den direkta yrkesvägledningen och får för detta ändamål, efter den värnpliktiges medgivande, taga del av

"AIRBORNE WORKSHOP"

Att översätta den engelska beteckningen med te »luftburen verkstad» låter inte riktigt bra. Fordonen på bilden äro emellertid flygburna. I de flygburna förbanden ingå nämligen bla reparationsavdelningar, bestående av tre jeepar med tillhörande släpvagn för verktyg och reservdelar.

hans inskrivningsprov. Personalvårdsassistenten, eller den förbandschef utser att handha denna uppgift, lämnar på tjänstetid och om möjligt kompanivis en kortfattad orientering om arbetsförmedlingens arbetssätt och det aktuella läget på arbetsmarknaden inom för de värnpliktiga aktuella arbetsområden, insamlar uppgifter från den personal, som på ett eller annat sätt (platsförmedling, yrkesvägledning m m) önskar taga arbetsförmedlingens tjänster i anspråk. Materialet överlämnas sedan till yrkesvägledaren, som på för den värnpliktige tjänstefri tid lämnar

yrkesvägledning, tar emot anmälan om platsförmedling, lämnar upplysningar om stipendier m m som kan ha framkommit behov av. Från arbetsmarknadsstyrelsen utsändes till assistenterna kontinuerliga redogörelser för läget på arbetsmarknaden.

Verksamheten är ett led i samhällets servicetjänst för sina medlemmar. Genom dessa bestämmelser har skapats förutsättningar för att inom den tid som är angiven för undervisningen i medborgarkunskap ge värdefull social upplysning.

R DANIELSSON

Från Finlands sista krig

Det är en given sak att den krigshistoriska forskningen inom ett lands försvarsväsende bör inriktas på händelser och förhållanden även under senaste tiders krig. Fordran på detta skärpes, i den mån tiden synes löpa in i en period av upprepade och ofta återkommande öppna konflikter mellan nationerna. För de stater, som förmått hålla sig någorlunda fria från de egentliga krigshändelserna, ökas kravet på att med till buds stående medel följa krigsårens strategiska och taktiska, psykologiska och tekniska utvecklingsgång.

* * *

Finlands vinterkrig utlöste mycket snart en omfattande litteratur av för krigsforskningen stundom betydande värde. Det senast tillkomna bidraget, general Harald Öhquists stora bok, har fått sitt omnämnande i nr 9/1949 av denna tidskrift. Helt säkert kunna många för oss värdefulla slutsatser dragas av detta arbete. Det kan dock finnas skäl att varna mot ett alltför kritiklöst utnyttjande av Öhquists bok i den aktuella debatten om våra svenska försvarsgrenars inbördes betydelse.

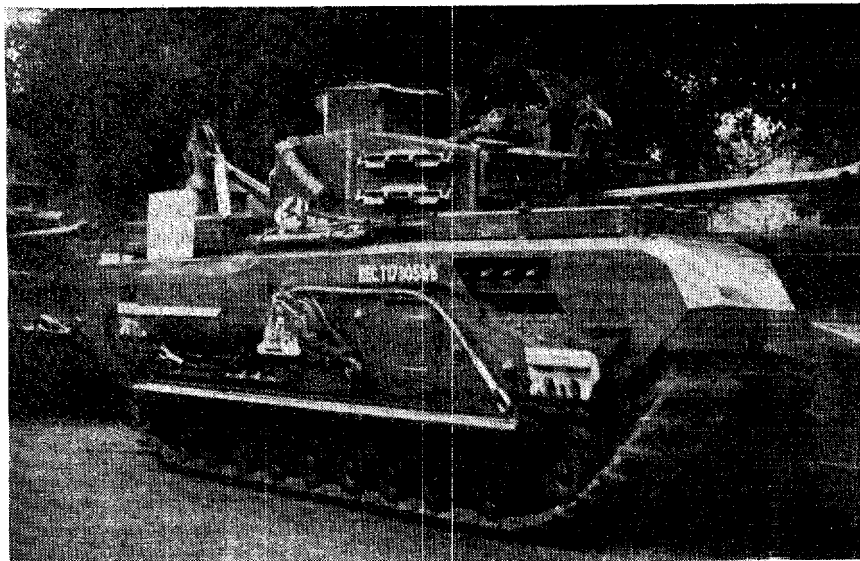
Svårare har emellertid varit att få fram erfarenheter från det andra finsk-ryska kriget. Nu är emellertid trollkretsen bruten. Redan vid årsskiftet 1948/49 förelåg på finska den inom Krigshistoriska byrån vid finska Försvarsmaktens huvudstab utarbetade redogörelsen

Försvarsstabens krigshistoriska avdelning lämnar i vidstående artikel en recension och därtill i viss mån en koncentrerad redogörelse för några särskilt intressanta avsnitt av nyutkommen finländsk krigslitteratur. De behandlade böckerna äro: Eero Kuussaari — Vilho Niitemaa, Finlands krig 1941—1945, samt Jarl Gallén, Tre bataljoner.

för Finlands krig 1941—1945. Författarna, överste Kuussaari och fil mag Niitemaa, ha haft tillgång till Krigsarkivets och Krigshistoriska byråns material och lyckats åstadkomma en sakligt vederhäftig redogörelse för det operativa och taktiska skeendets yttre drag. Det är dock tydligt, att författarna icke funnit sig ha frihet att — kanske av olika anledningar — utlämna allt till offentligheten. Det kan därför inte undgås, att den kritiske läsaren måste illustrera marginalen med ett och annat frågetecken.

Vidare hälsar man med tillfredsställelse tillkomsten av ett nytt arbete av den finländske krigshistorikern Jarl Gallén, tidigare känd bl a som författare av krigsskildringen »Tionde regementet» från Vinterkrigets dagar. »Tre bataljoner» avser att hugfästa minnet av detta 10. regementes arvtagare, 13. infanteriregementet. Boken öppnar framförallt själva slutskedet av

FÖR PANSARREPARATIONER

Pansartruppernas reparationstjänst bör givetvis kunna följa de stridande förbanden så nära som möjligt. För detta ändamål ha britterna ett särskilt bandpansarfordon, utrustat både för att reparera och bärga.

operationerna på Karelska näset sommaren 1944 och kompletterar, främst beträffande omständigheterna kring den ryska storoffensiven, mycket väl den bild av händelseförloppet i stort, som man kan få fram med ledning av det förutnämnda arbetet.

DEN RYSKA JUNIOFFENSIVEN PÅ NÄSET 1944

Det var den 9. juni 1944 som ryssarna igångsatte sin inte helt oväntade storoffensiv på Näset. Överraskande för finnarna var däremot det oerhörda materieluppbåd och överhuvud den våld-

samma kraft, som denna gång kännetecknade det ryska anfallet. Redan efter tio dagar stodo ryssarna framför Viborg, som den 20. juni på eftermiddagen föll i angrärens händer.

Viborgs fall innebar ur finsk synpunkt kanske främst ett moraliskt och psykologiskt nederlag. Men även taktiskt-operativt sett var det en motgång av ödesdiger räckvidd. Därmed var nämligen en bräsch slagen i den s k VKT-linjen, den sista förberedda finska försvarsställningen och motsvarigheten till Vinterkrigets T-linje. Den finska ledningen torde ha fruktat,

att ryssarna ofördröjligen skulle söka fullfölja den taktiska framgången till ett operativt genombrutt. Så skedde dock icke — man får rentav det intrycket, att det närmast var prestigeskäl, som förmått ryssarna att rikta första stöten just mot Viborg. I varje fall vände de sig nu norrut mot den egentliga VKT-linjen. Under några dagar tycktes de liksom känna sig för på olika delar av fronten. Snart nog blev det dock klart, att det var det redan under Vinterkriget häftigt omstridda sjöpasset söder Tali — det avsnitt mellan Vuoksen och Viborg, som bäst lämpade sig för pansaroperationer i större skala, — som hade utvalts till genombrytningspunkt. Den 25. juni på morgonen sattes anfallet in, efter en kort men orkanartad stormeld.

Finnarna hade icke varit helt oförberedda. Chefen för 18. divisionen, vilken bar det närmaste ansvaret för Tali-avsnittets försvar, hade icke försummat att vidtaga nödiga mått och steg. Icke mindre än fem bataljoner hade i kraftsamlingsriktningen grupperats bakom varandra på en bredd av två km — ett för finska förhållanden enastående massivt försvar. Det skulle dock även här visa sig, att massan som sådan har föga att betyda, om eldkraft saknas, och i all synnerhet om truppens stridsmoral icke längre är förstklassig. På mindre än en timme hade även VKT-linjen genombrutits.

Trots att VKT-linjens försvarare sålunda hade misslyckats med att sätta en »spärr» för fiendens fortsatta framträngande, kom genom-

Behöver Ni ett eget exemplar?

Officerare och underofficerare på aktiv stat eller i arvodesbefattning tjänstgörande ha av sparsamhetskäl i princip berövat sina tidigare personliga ex av tidskriften.

Det finns dock möjlighet för de särskilt intresserade att erhålla egna, personliga ex. Jämlikt Högkv:fst avd PF nr 45: 10 den 12/8 1948 kunna nämligen ifrågavarande befattningshavare genom en *enkel anmälan till vederbörande förbandschef* erhålla egna ex.

brytningen vid Tali dock icke att betyda det slutliga sammanbrottet för försvaret på Näset. Händelsen blev icke en gång början till slutet. Däremot blev den inledningen till det krigshistoriskt mycket intressanta och ur praktisk militär studiesynpunkt ytterst lärorika »mottislaget vid Tali», — ett finskt försök att i elfte timmen frånrycka de därtills oavbrutet segrande ryssarna initiativet.

VERITABEL »HÄXSABBAT» FÖR IR 13 OCH 17. DIV

Gallén själv innehade vid denna tid en befattning motsvarande regementsstabschef vid IR 13. Han befann sig alltså på en relativt central utsiktspunkt och hade av allt att döma goda och väl utnyttjade möjligheter att bilda sig en personlig uppfattning såväl om vad som tilldrog sig vid regementets

olika underavdelningar som i någon mån jämväl om de större operativa sammanhangen.

Då läget på Karelska näset i juni 1944 började bli kritiskt, och högkvarteret såg sig om efter nya enheter att sätta in på Näset, föll dess blickar nästan omedelbart på 17. divisionen, vilken vid denna tid låg såsom armékårsreserv på Aunus-näset. Därefter följde händelserna slag i slag. Vid samma tid, som ryssarna beredde sig att storma Viborg, inträffade 17. divisionen på Näset. Med första transportomgången anlände ett av dess infanteriregementen, det svenskpråkiga IR 13.

Näppeligen hade regementets personal gjort sig några illusioner om vad som väntade dem under de förestående striderna på Näset. Men få voro nog de, som verkligen hade förmått sätta sig in i vilken veritabel häxsabbat, som förestod. Så gott som omedelbart kastades regementet in i stridslinjen. I sammanlagt två dygn förunnades det därvid dess tre bataljoner att verka som enhet inom regementets ram. Därefter skildes deras vägar. Regementsstaben och I. bataljonen råkade hamna på ett relativt lugnt avsnitt och kommo någorlunda helskinnade undan. Men II. och III. bataljonerna gingo, var för sig, fruktansvärda öden till mötes. Då de omsider, efter tio dagars nästan oavbruten stridsverksamhet, återförenades med regementet, hade de, som Gallén framhåller, »varit med om de hårdaste strider, som över huvud utkämpades på Näset». Stridsstyrkan hade för regemen-

tet i dess helhet reducerats med en tredjedel, och de båda hårdast åtgångna bataljonerna hade förlorat nära hälften av sin styrka.

INDIREKT KRITIK MOT PLANLÄGGNINGEN

Det säger sig nästan självt, att det är de egentliga stridsskildringarna, som kvantitativt dominera i »Tre bataljoner», och att de inflätade »operativa» utblickarna upptaga ett relativt underordnat utrymme. Ur rent krigshistorisk synpunkt kan dock ifrågasättas, om det icke ändå är just Galléns bidrag till klarläggande av de »slagtaktiska» sammanhangen, som ger hans arbete dess största värde.

Vad som i någon mån framskymtar även i Kuussaaris och Niitemaas framställning, att planläggningen av Tali-slaget skedde trevande och osäkert, att medlen icke stodo i proportion till de uppställda målen, att utförandet delvis blev improviserat och över hövan forcerat, med kraftsplittring till tid och rum som logisk följd — allt detta framträder i Galléns skildring med förstärkt relief. Anmärkningsvärt nog håller han det oaktat dock före, att uppläggningen på det hela taget var »ganska lovande», och att ännu den 27. juni utsikterna »att snöra till inbuktningen och göra en motti» tedde sig tämligen ljusa. Vad som fattades, anmärker emellertid Gallén, — och detta tillägg är dock rätt väsentligt, — »var friska och anfallsdugliga trupper och i ännu högre grad kanske samverkan mellan flyg, artilleri, pansar och den

smula infanteri, som höll inför stridens påfrestningar.» De sista orden låta ana, att icke alla soldater och alla truppförband »höllo», och Galléns bok ger även belägg för att så icke var fallet.

SKILLNAD I ANDA MELLAN 1939—40 OCH 1944

Överhuvud taget är det nog obestridligt, att andan och stridsmoralen inom finska armén sommaren 1944 icke på långt när var densamma, som under vinterkriget. Men den moraliska kvalitetsförsämring, som kan ha inträtt från 1940 till 1944, saknade icke sina bestämda orsaker. Det års-långa ställningskriget med dess förslappande händelselöshet, enformiga bevakningstjänst och föga militärbetonade arbetstjänst hade självfallet icke kunnat undgå att avsätta djupa spår i soldaternas och truppförbandens disciplinära »attityd» och allmänna stridsduglighet. Därtill kom, att just sommaren 1944 det militärpolitiska läget i stort måste ha utgjort en särdeles tacksam jordmån för uppkomsten av défaitistiska stämningar. Slutligen må i detta sammanhang understrykas, vad Gallén själv framhåller, att »det moderna materielslaget medför mänskliga reaktioner, som icke äro så lätta att klassificera, och som åtminstone till en tid kunna förlama viljan hos den bäste».

Vad beträffar IR 13 och dess underavdelningar — för att till sist återknyta till den Gallénska skildringens egentliga föremål —, synas dessa, trots de skakande upplevel-

FEL ADRESS?

Till försvarsstaben inkomma ofta anmälningar om felaktig adress. Enär tidskriften utsändes genom vederbörande *truppregistreringsmyndighets* försorg, kan rättelse ske blott efter anmälan dit. Vid CVB truppregistrerade skola dock göra anmälan till resp krigsplacerande myndighet och all flygvapnets personal till flygstabens chefsexp.

ser de måste genomgå, på det hela taget hållit väl stånd mot de psykiska påfrestningarna. I all synnerhet gäller detta II. bataljonen, »tigrarna från Tali», som den brukade kallas — »på skämt men med en underton av respekt». Under avvärjningsstriderna vid Tali var denna bataljon »den enda av alla de i striden deltagande trupperna, som icke vek en tum, utan bildade liksom en klippa i den fram och tillbaka böljande kampen». Utlandet är av speciellt intresse ur rikssvensk synpunkt, såtillvida som Svenska frivilligkompaniet under löjtnant Hård af Segerstads befäl under hela Tali-skedet kämpade sida vid sida med II. bataljonens kompanier. Överhuvud torde Gallén vara den förste, som i litteraturen berört det svenska frivilligförbandets militära insats. Han gör det i ordalag, som icke lämna rum för minsta tvivel om, att åtminstone *dessa* svenska soldater såsom krigsmän väl kunde mäta sig med sina finländska stamfränder. Och det är förvisso ett högt betyg.

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

INDUSTRIA

Kungsholmstorg 1, Sthlm. 12 nr/år, 15:— kr/år, lösnr 1:50 kr.

Nr 1: Försvarets dilemma. Ledande artikel mot bakgrunden av uttalanden i den engelska tidskriften Economist.

LA REVUE MARITIME², Paris.

Sept/49: La Torpille aux combat de Surigao. »Bataille de Leyte.» Torpedanfallen. Jämförelse mellan torped- och artilleriinsatserna. Resultat.

Okt/49: Technique du sous-marin pendant la dernière guerre.

MARINE CORPS GAZETTE², Kansas, USA.

Dec/49: The invincible asset. Krigsmannaandan i förhållande till fysiken är i krig som 3:1. (Napoleon).

MILITÄR ORIENTERING¹, Oslo.

Nr 20: Sjöstridskrafterne i den 2. verdenskrig. 1. Sjöstrategiska huvudmål för de olika länderna.

Nr 21: Sjöstridskrafterne i den 2. verdenskrig. 2. Förholdet mellom befäl og menige. Författaren är medicinare och psykolog med krigserfarenhet.

NY MILITÄR TIDSKRIFT

Linnégatan 7, Stockholm. 12 nr/år, 14:— kr/år, lösnr 1:50 kr.

Nr 12: Den grundläggande soldatutbildningen i USA. En redogörelse av överste Nils Björk.

Nr 12: Posteringstjänst. Synpunkter av major B Lindeblad.

Nr 1: Slaget i Pentagon. En redogörelse av redaktör Alfred Öste för konflikten mellan de amerikanska försvarsgrenarna.

OFFICERSBLADET¹, Oslo

Nr 1: Forsvarskommissionen. Sammanfattning och kommentar.

Nr 1: Nærforsvar av våre flyplasser. Forts och slut på artikel av oberstlöjtnant Carl Stenersen.

PANSAR TEKNIK UNDERHÅLL

Vasagatan 38, Stockholm. 12 nr/år, 7:50 kr/år, lösnr 0:75 kr.

Nr 11—12: Utrustningsproblem vid stridsvagnsforband. Lämplig beklädning och annan utrustning, beväpning och verktyg. Av löjtnant B Forsman.

Nr 11—12: Provisoriska reparationer av motorfordon. En mängd med teckningar väl illustrerade anvisningar. Av arméingenjör Christian Grut.

TIDSKRIFT FOR SJØVESENDET², Köpenhamn.

Nov/49: Taktiske og tekniske principper i moderne skibsartilleri. Tempering, radartändror, elledn mot mål på sjön och i land, centralsikte, pansarskydd m m för enhetsart på jagare.

TIDSKRIFT FOR SØVESEN², Oslo.

Nov/49: Verdens største krigsskip. (Musashi och Yamato.) Data och historia.

TIDSKRIFT FÖR KUSTARTILLERIET

Marinledningen, Stockholm 90. 4 nr/år, 8:— kr/år, lösnr 2:50 kr.

Nr 4: Några synpunkter på betydelsen av maskering och skenanläggningar vid kustartilleribatterier. Av kapten C G Eklund.

VART FÖRSVÄR

Storgatan 29, Stockholm, 4 nr/år, 5:— kr/år, lösnr 2:— kr.

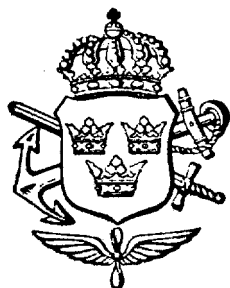
Nr 4: Artilleriets nydaning. Av kapten Knut Parlander.

Nr 4: Radar i sjökriget. Av kommandörkapten Gunnar Fogelberg.

Nr 4: Moderna hjälpmedel i krigföringens tjänst. Av överste Torsten Schmidt.

¹ Kan erhållas genom bokhandel efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.

KONTAKT

med krigsmakten

Fr tidskriftsfronten 342

Personalvård i fält. Av överste Gustaf-Fredrik von Rosen 343

Höstens repetitionsövningar. Av kapten A Hultin 349

Vad är segelflygning? Av kapten S-E Alm 350

Västunionens överkommando: Montgomery, de Lattre de Tassigny, Jaujard, Robb. Av fil mag Erik Holm 354

Den moderna minan. Av löjtnant Hans Forshell 357

USA:s politik i Fjärran Östern. Av direktör H Stolpe 361

Luftvärnets materiel. Artikel 4 om arméns

Årg
VI

En kanske något förvillande perspektiv på vårt nya 8,5 cm granatgevär.

Nr
10

vapen- och materielutrustning. Av armédirektör B Ehnbohm 365

Napalbomben — ett modernt brändstridsmedel. Av kapten C Karlberg 370

Så lurar man vaktposter! Artikel 2. Av major Per Lindgren ... 373

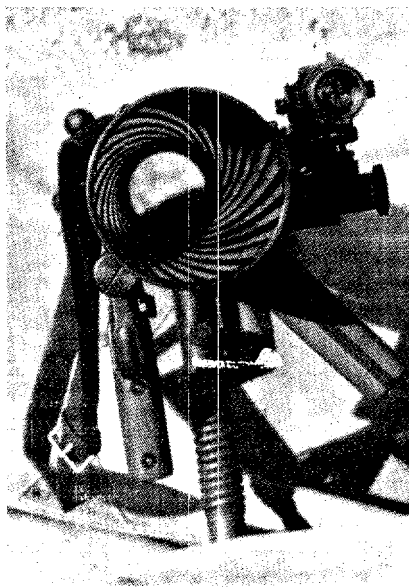
Terränglastbil på stridsvagnsbana. Av redaktör Dag Sandström 375

»Matstreckerna» — bakgrund och motåtgärder. Av överstelöjtnant Per Odensjö 378

KMK:s bokrevy 382

KA-försvarens lokalförsvarsförband. Av löjtnant A Frieman ... 383

Register för årgång VI, 1950 385

UTGIVEN AV FÖRSVARSTABEN

FRAN TIDSKRIFTSFRONTEN

ANTI-AIRCRAFT JOURNAL^{1 2}, Washington

Nr 4: Antiaircraft defense for the infantry and armored divisions. Major Edward E. Fitzgerald belyser den amerikanska, terränggående luftvärnsbataljonens skyddsuppgifter.

Nr 4: Army Antiaircraft Command. Det amerikanska luftvärnets organisatoriska och operativa ställning i USA:s luftförsvaret. Av överstelöjtnant A. M. Lazar.

ALLGEMEINE SCHWEIZERISCHE MILITÄRZEITSCHRIFT^{1 2}, Frauenfeld

Nr 8: Zum Krieg in Korea. I den redaktionella artikeln utvecklas de närmare orsakerna till de amerikanska och sydkoreanska truppernas motgångar i krigets början.

Nr 8: Das Problem der Kräftekonzentration. Med exempel från striderna på östfronten påvisar en tysk krigsdeltagare betydelsen av en djärv och tveklös kraftsamling i kritiska lägen.

BEFÄL

Regeringsgatan 109, Stockholm. 12 nr/år, 4: — kr/år, lösnr 40 öre.

Nr 9: Truppföringsteknik vid skyttepluton under anfall. En studie av kapten S. Svensson och löjtnant L. Löfgren.

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från arméstabens bibliotek.

— Forts på sida 391 —

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Redaktionskommitté:

Överste G-F von Rosen, försvarsstabens, stabsredaktör K-E Westerland, försvarsstabens, major Anders Grafström, arméledningens, kapten Bengt Ohrelius, marinledningen, kapten Åke Mangård, flygledningen.

Ansvarig utgivare:

Chefen för försvarsstabens sektion III, överste G-F von Rosen.

Postadress:

Försvarsstabens, Stockholm 90.

Telefon:

67 95 20 (för rikssamtal 67 96 20)

Distribution:

Försvarsstabens chefsexp.

Bestämmelser om utsändning av tidskriften till militär personal återfinnas i Högkv Fst avd PF nr 45:10 den 12/8 1948. Prenumeration kan verkställas genom insättande av 5 kronor på postgironummer 31 31 04, Försvarsstabens kassaförvaltning nr 104, Stockholm 90. På insättningsblanketten skall anges, att summan utgör prenumerationsavgift för Kontakt med krigsmakten.

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Nr 10 Årgång VI Nov 1950

PERSONALVÅRD I FÄLT

Omvårdnaden av personalen måste ligga varje militär chef varmt om hjärtat och utgöra en av hans viktigaste uppgifter. Hela det militära livet bestämmas av förhållandet mellan befälhavaren och truppen. Truppen måste kunna se upp till sin chef och med tillförsikt lita på, att denne gör sitt yttersta för att tillgodose sina underlydandes andliga och lekamliga behov. Befälhavaren bör å sin sida kunna lita på, att hans trupp kommer att ge sitt yttersta, när så kräves. I annat fall föreligger ett grundfel i förhållandet mellan befäl och trupp, som icke kan avhjälpas med allsköns personalvårdande åtgärder.

Ändamålet med omvårdnaden av personal skall ur militär synpunkt ytterst vara att skapa goda soldater i fält. Den militära andans hållfasthet inför krigets påfrestningar är personalvårdens slutprov. Hänsyn härtill måste tagas vid den militära personalvårdsorganisationens utbyggande i fred. Organisationen måste vara differentierad och innefatta specialister av olika slag. Men grundläggande är, att de militära

cheferna bära hela ansvaret för vården av dem underställd personal medan särskilda i personalvård utbildade befattningshavare biträda vid genomförandet av den personalvårdande verksamheten.

En fältsoldat skall kunna motstå det moderna krigets andliga och lekamliga påfrestningar och talrika krigsskildringar visa hur man inom olika arméer och på skilda krigsskådeplatser försökt höja soldatens effektivitet och motarbeta de nedbrytande krafterna. Det moderna krigets påfrestningar äro så hårda och så växlande, att soldaten behöver ett starkt stöd för att kunna uthärda dem. Visserligen äro alla, befäl och meniga, utsatta för samma tryck men det är befällets, främst officerarnas skyldighet att behärska sina personliga känslor och framstå som ledare och föregångsmän för sina underlydande. Detta är en svår uppgift men har alltid ansetts såsom en självfallen yrkesplikt.

Det kan vara av intresse att taga del av krigserfarenheterna i fråga om den personalvårdande verksam-

KONTAKT med krigsmakten

har till uppgift att bidra till en god kontakt mellan krigsmakten och de stora befälsgrupper, som icke stå i aktiv tjänst, samt mellan krigsmaktens olika personalkategorier och samhället. Denna uppgift vill den fylla dels genom att ge en fortlöpande orientering om utvecklingen på det militära området, dels genom att lämna — särskilt den aktiva personalen — upplysning om samhällsfrågor och utrikespolitiska förhållanden. Vid sidan av andra källor bör den på så sätt kunna bilda underlag för muntlig orientering av truppen.

heten i stridslinjen. Det brittiska krigsdepartementet har tillställt alla officerare ett cirkulär av i stort sett följande innehåll.

»Den chef, som är i stånd att hos sina underordnade skapa en sådan tro på den sak de kämpa för, att de vilja strida till sista man och den sista patronen, har löst den viktigaste personalvårdsuppgiften.

I personalvårdsverksamheten gäller det att i så hög grad som möjligt tillfredsställa soldaternas lekamliga och andliga behov.

Äkta ledaregenskaper och ett uppriktigt intresse för personalvårdsverksamheten höra samman.

En chef är icke i stånd att vårda sig om sina underordnade, om han

icke förstår och känner dem som människor.

Missnöje bland soldaterna beror sällan på de påfrestningar de måste gå igenom, så länge de blott känna med sig, att dessa påfrestningar äro nödvändiga för att vinna kriget.

Få saker göra soldaten så upprörd som orättfärdig behandling och orättvisa i fördelningen av de krav, som ställts på honom och hans kamrater.»

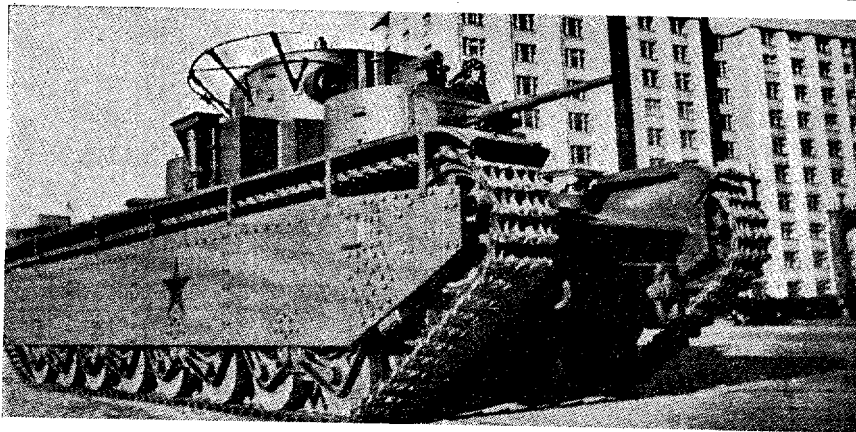
Föreskrifterna sluta med att som en obestridlig sanning understryka den gamla tesen, att tråkigheten är den goda andans värsta fiende.

Man kan inte säga, att dessa punkter återgiva något nytt för det svenska befälet. Det kan däremot verka stimulerande att få vår traditionella inställning på detta sätt bekräftad av den moderna krigserfarenheten. Det bör också föranleda självvranssakan hos envar, som anförtros att leda svensk trupp i fält.

DEN PERSONLIGA KONTAKTEN

Den personliga och förtroendefulla kontakten mellan befäl och menige är en av de grundläggande faktorerna för en riktig personalvård framför allt i fält. En chef måste i var och en av sina underlydande kunna se människan med dennes sorger och bekymmer, fel och förtjänster. Har han icke denna inställning till sina soldater är han icke i stånd att hjälpa. Denna förmåga att hjälpa är så mycket viktigare som en soldat, försatt ur sin andliga jämvikt är en dålig soldat. Ett uttryck för detta förtroende är att befälet fortlöpande orienterar

Sovjets 45 tons stridsvagn

Ända sedan 2. världskrigets slut har den ryska krigsmaterielen oavbrutet förbättrats och moderniserats. Bilden visar den tunga stridsvagnen T 35, som med sin 7,62 cm kanon och sina två 45 mm kanoner utgör en mycket eldkraftig vagn. Trots sina 45 ton lär den ha mycket goda terrängegenskaper.

soldaten om läget och om de påfrestningar, som förestå förbandet.

För mannen vid fronten utgör förhållandet till de hemmavarande den främsta oroskällan. Det kan gälla familjens ekonomiska säkerhet, dess hälsotillstånd samt icke minst oron för att hustrun eller fästmon är honom otrogen. Han är själv långt borta och känner sig maktlös och förtvivlad och hör i dessa ting kunna vända sig till sin chef, som måste hysa intresse för och vara bekant med sina underlydandes privata förhållanden. För att sedermera ordna upp de påtalade svårigheterna erfordras en personalvårdsorganisation med förbindelser från hemorten ända fram till stridszonen. Först sedan soldaten är förvissad om att hans närmaste

äro väl omhändertagna och hans orosanledningar undanröjda kan han helt ägna sig åt sitt krigiska värv.

Av all krigserfarenhet att döma är soldatens religiösa behov en faktor av stor betydelse, som man är benägen att underskatta i fredstid. Även en gudsförnekare blir annorlunda inför dödsrisken. Den fruktan alla känna före striden, måste bekämpas under uppbyggande av alla andliga resurser. Vidare är som det så väl uttryckes i ett finskt reglemente »disciplinen plikt-käns-lans starkaste bundsförvant i individens inre kamp mot den räddhågade självbevarelseinstinkten». Men här finnes även utrymme för religionens styrkande inflytande. Och vem kan då vara när-

mare till hands än fältprästen, som själv måste uppehålla sig i de främsta linjerna. Även vid omhändertagande av sårade är fältprästen den militära chefens bästa stöd i denna betydelsefulla gren av den personalvårdande verksamheten.

SOLDATENS MATERIELLA BEHOV

Men personalvården vid stridsfronten omfattar även andra påtagliga realiteter, som truppbefälet dagligen har att handskas med. Soldaten skall fysiskt kunna utärda krigets påfrestningar. Härför krävs att hans kropp och utrustning befinner sig i ordning. För detta är befälet i sista hand ansvarigt, vilket medför en ständigt återkommande kontroll av hygien och utrustningens samvetsgranna skötsel. Denna verksamhet är av avgörande betydelse för ett förbands krigsduglighet. Den förutsätter en plikttröhet i det tysta, för vars resultat man icke alltid i fredstid får belägg.

Till chefens skyldigheter hör vidare att han skall tillse att soldatens föda är så god och riklig som omständigheterna medgiva. En armé marscherar på sin mage och chefen får icke lämna någon möda ospard, då det gäller att väl föda truppen. Detta är den gren av personalvården, som snabbast ger utslag i positiv eller negativ riktning. Men en chef som ägnar denna detalj sin omsorg skall som motprestation kunna fordra umbäranden av sin trupp, då förhållandena nödvändiggöra sådana.

Det inte minst viktiga för en chef är att övervaka truppens hälsotill-

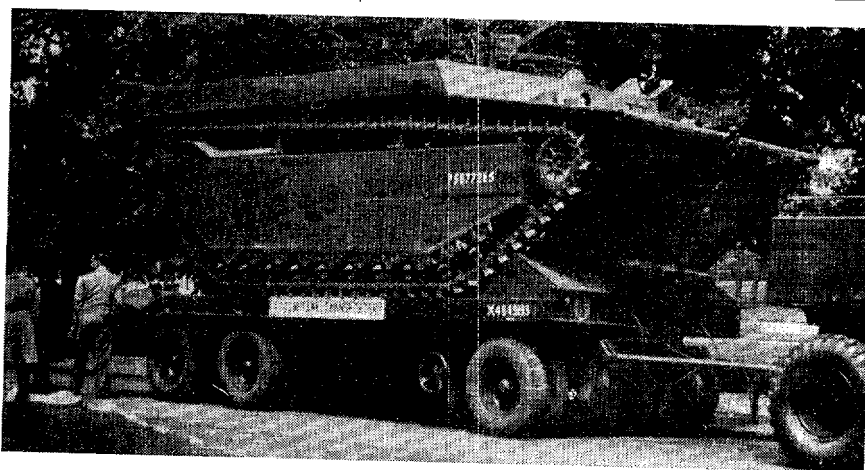
stånd. Han skall ständigt i sina dispositioner ha truppens hälsa för ögonen och då han av omständigheterna tvingas att pressa truppen skall han tillse att sjukvårdshjälp finnes till hands, där så erfordras. En soldat, som verkligen är sjuk, skall komma under läkarens behandling. Men all militär erfarenhet visar, att en väl ledd trupp med god anda visar ett minimum av sjukdomsfall.

All denna omvårdnad om soldatens fysiska välbefinnande i avsikt att underhålla och förkovra förbandens krigsduglighet, varav här några områden antytts, utgör en del av den rent militära tjänsten och är en daglig uppgift för vårt truppbefäl. Här liksom i omvårdnaden om soldatandan gäller det att utnyttja specialisternas hjälp. Läkare och företrädare för förplägnad och utrustning finna här sin betydelsefulla användning.

TRAKIGHETENS MOTVERKANDE

Det framhålles ofta utav dem som varit med i det moderna kriget, att långa perioder av väntan avlöses av korta moment av intensiv fruktan. Detta faktiska förhållande medför ett behov av förströelse för soldaterna vid fronten, dels för att motarbeta den nedbrytande tråkigheten och dels för att distrahera och avleda tankarna från förestående livsfaror. Det bästa och mest praktiska medlet i denna förströelseverksamhet är radion. De behändiga radioapparaterna kunna medföras ända framme vid stridslinjen och förmedla soldatprogram, som kunna

STORA "BUFFALON"

Den stora »Buffalon» är ett pansrat brittiskt amfibiebandtransportfordon, nästan oundgängligt vid flodövergångar och i sumpmarker. Fordon av detta slag skulle vara behövliga även hos oss. På bilden »Buffalon» upplastad på ett släpfordon med stort antal hjulpar.

utformas med lämplig avvägning mellan upplysning och underhållning av både lättare och gedignare art. Det finnes även exempel från kriget, då förströelsepatruller utfört konserter och teaterföreställningar ända framme i stridslinjen under pågående artilleribeskjutning och att just detta haft en god inverkan på truppens anda.

Det har vidare visat sig, att personalen vid fronten längtar efter litterär underhållning i oanad grad. Soldaterna läsa såväl för att allmänbildas sig som för utbildning och förströelse. Böckerna gå ur hand i hand till dess de icke längre hänga ihop. Bibliotek kunna icke ordnas

på samma sätt som bakom fronten. Man konsumerar vad man får och böckerna betraktas som förbrukningsartiklar. Soldat- och fronttidningar av olika slag äro mycket omtyckta och utgöra ett utmärkt medel för ledningen att underhålla och påverka truppmoralen.

Hela denna personella och materiella organisation, som fordras för den ovan beskrivna förströelse- och upplysningsverksamheten, kan naturligtvis icke helt bäras upp av det på andra områden specialiserade truppbefälet. Detta måste uttrycka sina önskemål men de tekniska detaljerna rörande radioapparater, böcker, tidningar och teatersäll-

skap m m måste omhänderhas av särskild personalvårdspersonal.

PERSONALVÅRD BAKOM FRONTEN

Bakom fronten och vid depåerna ändrar personalvården i viss mån karaktär. Detta är icke att förstå så, att frontbefälet överlämnar större delen av personalens omvårdnad till någon personalvårdsorganisation bakom fronten. Befälet är alltjämt ansvarigt för sin trupp. Men då den drages ur stridslinjen för vila och ersättning m m förflyttas tyngdpunkten av en stor del av den personalvårdande verksamheten över på personalvårdsspecialisterna. De privata bekymren, som sammanhånga med ekonomin och familjeförhållandena, pocka då på grundligare skötsel, vilket betyder ökat arbete för personalvårdsofficerare och assistenter. Soldathem, marketenterier, mässar och samlingslokaler behöva anskaffas och inredas. Manskapsförläggningar skola förses med bibliotek och radioapparater o s v. För att sysselsätta personalen, som efter fronttjänsten ånyo har fritid till sin disposition, ökar behovet av konserter och teaterföreställningar. Huvuddelen av det arbete, som står i samband med anordningar av detta slag, kan överföras till personalvårdsorganisationen, varigenom truppbefälet frigöres för annan verksamhet.

PERSONALVÅRDENS UTVECKLING

De krigserfarenheter, som ovan redovisats, ha visat vilken stor be-

tydelse befälets omvårdnad om truppen haft. Detta är inte något nytt utan tvärtom gamla och välbekanta sanningar. Det nya ligger närmast däri, att anspråken på personalvården stigit i takt med den allmänna levnadsstandardens och socialvårdens framsteg. Även den militära personalvården måste därför följa med sin tid.

Den grund man måste bygga på i det fortgående förbättringsarbetet i fråga om militär personalvård är dels egna och utländska erfarenheter, dels impulserna från den civila marknaden. Främst bland våra egna erfarenheter står den gamla — och nu även av utländska krigserfarenheter bestyrkta — uppfattningen att befälet har huvudansvaret för omvårdnaden i alla hänseenden om sin trupp. Men i fråga om formerna för omvårdnaden och dess genomförande måste han ha råd och hjälp från specialisterna. Också i det militära måste mannen i vapenrocken ha tillgång till samma förmåner som i sin hemort — så långt detta är möjligt. Vi måste få en syntes mellan gammalt och nytt i vår krigsmakt, som kan skänka personalvården en sådan stadga, att den förmår giva stöd och hjälp åt de stridande förbanden i det nutida krigets alla påfrestningar.

Grunden till den militära personalvården i krig läggs i fredstid. Redan nu måste vi utforma riktlinjerna för krigsorganisationen och genom lämplig fredsorganisation säkerställa att samarbetet mellan truppbefälet och personalvårdsspecialisterna fungerar i fred och i krig.

G-F von ROSEN

Höstens repetitionsövningar

Det är ännu för tidigt att fälla något definitivt omdöme om höstens repetitionsövningar. Militärberedskapens rapporter måste först inväntas.

Att övningarna varit av värde för vår beredskap genom att krigsförband åter kunnat organiseras för första gången sedan 1945 är dock klart.

De stora luckor, som en del förband företett på grund av att personal befriats från repetitionsövning, enär viss tjänstgöring under beredskapstiden fått räknas dem tillgodo, ha dock medfört ganska allvarliga olägenheter. Detta gäller naturligtvis främst befälsvakanterna, ehuru dessa delvis kunnat fyllas med frivilligt tjänstgörande reserv- och värnpliktig personal samt aktivt befäl, som frigjorts från skolor och staber. Vissa andra vakanta befattningar såsom signalister, bilförare, hovslagare osv, ha däremot varit svårare att besätta.

En annan svaghet har varit de värnpliktiga gruppchefernas bristande kunskaper och rutin. Gruppchefen har i bästa fall blivit en god föregångsman — knappast mera. Undantag finns visserligen, som t. ex. ett förband, uppsatt av Ing 3, där av 31 underbefäl 14 genomgått kurser inom den frivilliga befälsutbildningen, men dessa undantag äro främst att finna bland specialtrupperna.

Däremot har det värnpliktiga befäl, som genomgått plutonchefs- och

kadettskolor, i regel visat sig bättre vuxet sina uppgifter. Det har naturligtvis på många håll funnits formella brister, men på allvaret och viljan att åstadkomma ett gott resultat har man knappast kunnat misstaga sig.

De äldre värnpliktiga vid de lokalförsvarsförband, som varit inkallade samtidigt som fältförbanden, ha i regel motsvarat det goda rykte, som dessa åldersklasser tidigare förvärvat i samband med föregående års efterutbildningsövningar. Vissa fältförband ha däremot i disciplinärt avseende icke stått på samma nivå. Det är knappast överraskande att finna, att just de förband, där det formella militära uppträdandet varit sämst, också varit de som minst förmått att uthärda påfrestningarna under de fälttjänstövningar, som ordnats militärområdesvis.

Övningsprogrammet har varit hårt belastat. Förutom repetition eller omskolning har det också gällt att hinna med utbildningen i bataljon (motsvarande), som på grund av den korta första tjänstgöringen nästan helt måste förläggas till repetitionsövningarna. Slutligen måste övningar i brigad pressas in i schemat. Repetitionsövningarna utgöra det enda tillfälle, då fältmässig samverkan mellan olika trupper kan komma till stånd — lika nödvändigt för befäl som trupp. Vad en ökning av den första tjänstgöringen med åtminstone en

VAD ÄR SEGELFLYGNING?

Den motorlösa flygningen har fått praktisk användning i krig. Man behöver endast erinra om namn som Eben Emael, Kreta, Sicilien, Arnhem och Ruhr. Mycket har redan skrivits om denna militära tillämpning. Men glidflygning och särskilt segelflygning har även en annan sida, även den av militärt värde. Segelflygningen är en sport, som stadigt växer i popularitet såväl i Sverige som i utlandet. Den ger de flygsinnade en chans till billigare flygning än den mycket dyra motorflygningen. Den ger den redan flygutbildade de bästa möjligheter att fördjupa sina kunskaper på så väsentliga områden som instrumentflygning och meteorologi.

OLIKA FLYGPLANTYPER

Segelflygning är flygning med motorlösa flygplan och inom flygvapnet betecknas denna verksamhet med det mera officiella »glid- och segelflygning». Många frågar sig och det med viss rätt, vari skillnaden består mellan glidflygning och segelflygning. Svaret ges kanske bäst genom att förklara skillnaden mellan glidflygplanet och segelflygplanet — innebärande att huvuddelen av bataljonsutbildningen kunde avlastas från repetitionsövningarna — skulle betyda i fråga om effektivisering av förbandsutbildningen, torde efter höstens repetitionsövningar vara endast alltför tydligt.

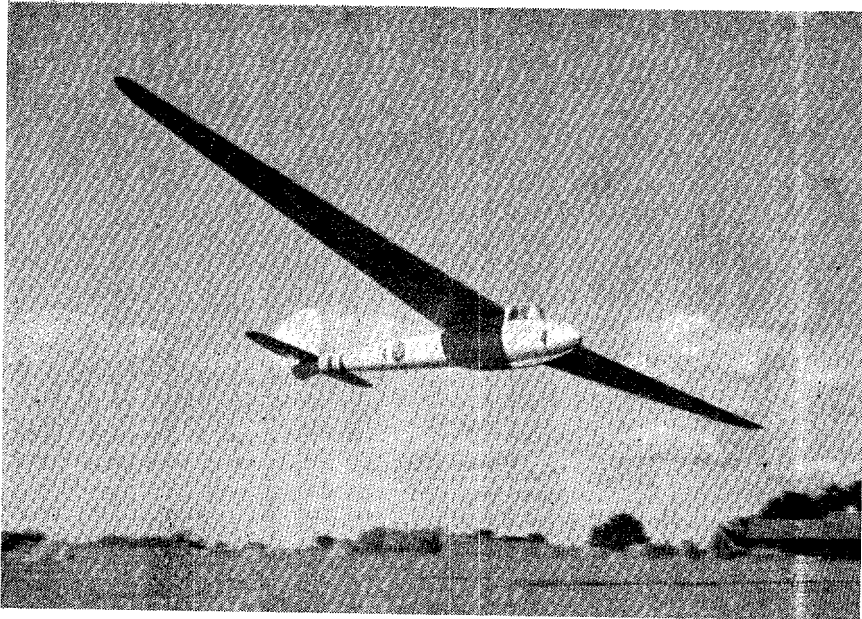
A HULTIN

I den korta artikelserie, som börjar i detta nr, ger förre svenske mästaren och deltagaren i årets VM, kapten Sven-Erik Alm, flygvapnet, en orientering om vad segelflygning är och hur den är organiserad i vårt land.

flygplanet. Någon *principiell* skillnad förefinns egentligen ej — båda flygplantyperna äro avsedda att glidflygas. Glidflygplanet — vare sig det är avsett för utbildning i glidflygning eller såsom transportglidflygplan — är ett mindre vändbart, robust och därför ganska tungt flygplan. Segelflygplanet är ett aerodynamisk välutformat, lätt och vändbart flygplan med vilket en förare skall kunna utnyttja de uppvindar, som finns i luften och med hjälp av dessa stiga upp till stora flyghöjder. Någon klar gräns mellan de båda typerna finnes icke, utan hela skalan från det klumpigaste glidflygplan till det smäckraste segelflygplan finnes representerad, om man studerar de typer, som under årens lopp konstruerats och flugits. Gör man en jämförelse med segelbåtar, kan man säga att glidflygplanet närmast motsvaras av den långsamma och klumpiga kosterbåten och segelflygplanet av den snabba och vändbara skärgårdskryssaren.

OLIKA SLAG AV UPPVINDAR

De uppvindar, som segelflygaren

Segelflygplan, typ JS Weihe, svenska flygvapnets beteckning är Se 104.

använder sig av, äro av olika slag och man skiljer mellan hang- och frontuppvindar samt termiska uppvindar. Av dessa äro hanguppvindarna och de termiska uppvindarna de som mest används.

Hanguppvinden uppstår, då vinden pressas uppåt t e ett berg. Sedan luften pressats uppåt efter bergssidan fortsätter den att stiga ytterligare ett stycke. Såväl uppvinden på bergets lovartsida som uppvinden ovanför berget kan utnyttjas för segelflygning. Vid Sveriges mest kända hang, Alleberg, kan man med ett ordinärt segelflygplan flyga till en höjd på ca 150 m över berget vid en vindstyrka av 7 m/s. Nackdelen med hanguppvinden är att den binder segelflygaren

till en och samma plats. Den flyghöjd, som kan erhållas på hanget, ger i regel icke segelflygaren möjlighet att ge sig ut på några längre utflykter.

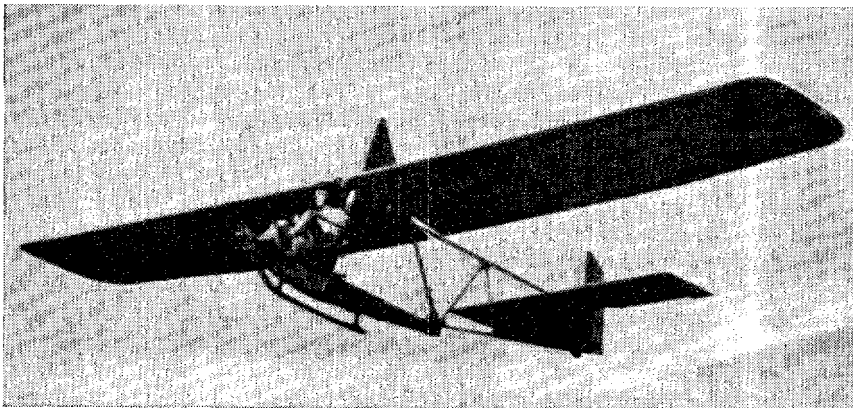
De *termiska uppvindarna* uppstå på grund av jordytans olika förmåga att upptaga den värmeinstrålning, den utsättes för genom solens bestrålning. Fuktig och skogklädd mark absorberar denna värmeinstrålning i hög grad medan trädor, mogna sädesfält och bebyggelse reflektera en stor del av strålningen. Följden blir att luften blir mer uppvärmd på en del platser än på andra och den varma luften stiger. Ny luft suges till från sidorna, uppvärms och stiger. Beroende på markbeskaffenheten m m kan en

konstant »uppvindsblåsa» eller en serie uppvindsstötter av varierande längd erhållas. För att luften skall kunna stiga till stora höjder fordras dels att uppvärmningen vid marken är kraftig — soliga somardagar — och dels att den omkringgivande luftens temperatur avtager relativt kraftigt med ökande höjd. Då luften når kondensationsbasen — den höjd vid vilken för tillfället i fråga luftens vattenånga kondenseras — uppstår moln — cumulusmolnet eller vackert-vädersmolnet, som det benämnes i dagligt tal. Genom denna kondensation tillföres luften ytterligare värme och stigningen fortsätter i molnet, ofta med ökad hastighet. När temperaturskillnaden mellan stigande och omgivande luft så småningom utjämnas, avstannar stigningen. Dessa slag av uppvindar — den under respektive i molnet — kallar segelflygaren torrtermik och molntermik, benämningar som de kanske känner igen, som om sommaren av-

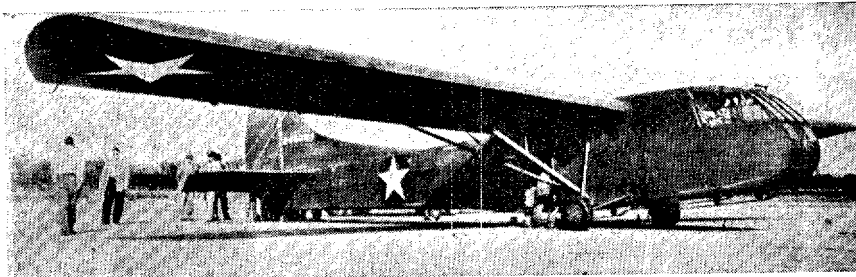
lyssnar väderleksrapporten i radio kl 0800. Som godtagbar torr- och molntermik räknas en uppvind på 3—5 m/s. Ofta kunna betydligt starkare uppvindar påträffas, på ända upp till 20—25 m/s, vilka uppmätts i åskmoln.

FLYGNING I UPPVINDAR

Ett segelflygplan har under sin glidflygning i regel en sjunkhastighet av 1 till 0,5 m/s. Vid segelflygning gäller det alltså att finna uppvindar med en stighastighet av mer än 1 m/s. Genom att iakttaga markens och de eventuella molnens utseende, kan segelflygaren få viss ledning, var han kan finna dem. Då en uppvind påträffas, känner föraren det som regel i flygplanet och kan samtidigt på ett instrument — stig- och sjunkhastighetsmätaren — avläsa hur stark uppvinden är. Är uppvinden tillräckligt stark, gäller det att hålla sig kvar i det som regel mycket snäva området och detta sker ge-

Glidflygplan för utbildningsändamål, typ SG 38, svenska flygvapnets beteckning är G 101.

Transportglidflygplan, typ Waco CG-4 A.

nom att hela tiden låta flygplanet flyga i en brant sväng — härav kravet på stor vändbarhet hos segelflygplanet.

När molnbasen uppnåtts, övergår föraren till att flyga på instrument i molnet och då toppen på uppvindsområdet nåtts, vilket i moln i regel märks på att luftströmningen blir mycket ojämn och knyckig, lämnar segelflygaren detta och söker sig ett nytt. Gäller det en förflyttningsflygning till ett visst mål, glidflyger föraren i riktning mot detta under spaning mot marken och molnen.

FLYGPLANENS GLIDTAL

Den sträcka, som flygplanet kan flygas från den uppnådda höjden, bestämmer främst av flygplanets glidtal. Glidtalet för ett högvärdigt segelflygplan, t e flygvapnets Se 104 är 1: 29, vilket betyder att flygplanet i vindstilla kan flyga 29 meter framåt med 1 meters höjdförlust eller 29 km från 1 000 meters höjd. Läggas flygningen dessutom i medvind, kunna höjderna omsättas i avsevärda sträckor. Som jämförelse kan nämnas att glidflygplanens (för utbildning) glidtal i regel är 1: 10 till 1: 12 och transport-

glidflygplanens i regel omkring 1: 15 med full last.

NÅGRA RESULTAT

Till sist kan nämnas något om de resultat, som uppnås av segelflygare. De höjder, som kunna uppnås, äro ju helt beroende av vädret och förarens skicklighet men torde normalt ligga mellan 2 000 och 3 000 m. Världsrekordet i höjdvinst — den höjd föraren själv kan skaffa sig efter starten — är 8 050 m satt av en svensk, löjtnant Persson, som vid det tillfället var uppe på en högsta höjd av 8 800 m (losskoppling från bogserplanet skedde på 750 m höjd). Längsta sträcka, som någonsin flugits med ett segelflygplan är 749 km, fluget av en rysk kvinnlig förare. Svenska rekordet är 418,5 km. Världsrekordet i sträckflygning med start och landning på samma plats är 390 km, även det svenskt, satt i år av furir Laroy Månsson, känd även som framgångsrik brottare.

Under de nyligen avslutade VM-tävlingarna i segelflygning flögo ett flertal förare var och en under 6 dagar över 1 300 km och den sammanlagda flygsträckan för samtliga 29 förare blev 31 315 km.

Västunionens överkommando

Brysselpakten eller Västunionen, som den också kallas, är en försvarsallians mellan Storbritannien, Frankrike, Belgien, Holland och Luxemburg, vilken undertecknades den 17. mars 1948. Dess försvarsorganisation utgörs av en kommitté, bestående av försvarsministrarna i de fem staterna, ett militärutskott, som numera är identiskt med den västeuropeiska regionala planeringsgruppen inom Atlantpakten, samt ett centralt överkommando för lant-, sjö- och flygstridskrafterna. Ständig ordförande för detta är den brittiske fältmarskalken, lord Montgomery, chef för lantstridskrafterna är den franske generalen de Lattre de Tassigny och för flygstridskrafterna den brittiske flyggeneralen James Robb. Marinrepresentant, flaggman för Västeuropa, är den franske viceamiralen Jaujard.

*

Med en viss rätt kan hävdas, att fältmarskalk Montgomery är alltför känd för att behöva någon närmare presentation. Bilden av segraren vid El Alamein med det skarp-skurna fågelansiktet och med bas-kern käckt på sned har förekommit i tidningar och tidskrifter världen runt. Hans asketiska livsföring, hans vana att läsa bibeln varje dag, hans okonventionella klädsel, allt detta har beskrivits, kommenterats och — inte minst reklamerats — på ett sätt som otvivelaktigt gjort honom till andra världskrigets

mest legendariske brittiske fältherre. Men med hänsyn till att det propagandistiskt tillrättalagda porträttet från krigsåren utan tvivel behöver en korrigerig på åtskilliga punkter, kan en kort karakteristik av Montgomery vara motiverad.

Den grundläggande orsaken till all den ryktbarhet, som omstrålar Montgomerys person, är att han var den general som vann segern vid El Alamein, det första stora slag, där brittiska trupper lyckades tillfoga tyskar ett avgörande nederlag. El Alamein kom att markera vändpunkten i kriget, och ingen mindre än Winston Churchill har uttryckt detta i följande ordalag: Före Alamein vann vi aldrig någon seger, efter Alamein led vi aldrig något nederlag. Det var inte underligt, att den general som ansågs vara upphovsmannen till segern skildrades som ett militärt geni och att frontjournalisterna med förtjusning gav allmän spridning åt hans originella uppträdande och vanor. Det brittiska folket var inte bortskämt med segrar, det behövde en »populär general», en krigshjälte, utrustad med fascinerande och ovanliga egenskaper, och det fick honom i Montgomery, som snabbt och beredvilligt växte in i denna roll. Det visade sig snart, att han själv inte hade någonting emot att ge näring åt reklamen kring sin person, att han sällan försummade ett tillfälle att hålla tal eller göra en effektiv entré, kort sagt att bland hans egenskaper ingick en god portion per-

Bernard Montgomery

sonlig fåfänga. Men detta karaktärsdrag behöver givetvis icke utesluta militär skicklighet. Blygsamhet är en sällsynt egenskap hos historiens stora fältherrar. Kan Montgomery räknas till dem? Knappast! Segern vid El Alamein var inte frukten av några geniala manövrer och dispo-

Jean de Lattre de Tassigny

sitioner utan av ett klokt och försiktigt — kanske alltför försiktigt — utnyttjande av överlägsenheten i trupper och utrustning. Samma försiktiga krigföring präglade även hans strategiska och taktiska uppträdande senare. Taktiken från El Alamein -- noggranna flyg- och ar-

Robert Janjard

James Robb

FEL ADDRESS!

Till försvarsstaben inkomma ofta anmälningar om felaktig adress. Enär tidskriften utsändes genom vederbörande *truppregistreringsmyndighets* försorg, kan rättelse ske blott efter anmälan dit. Vid CVB truppregistrerade skola dock göra anmälan till resp krigsplacerande myndighet och all flygvapnets personal till flygstabens chefs-expedition.

tilleriförberedelser och därefter anfall med infanteri, varpå stridsvagnarna sattes in i bräscherna — upprepades troget både i Italien och i Frankrike. Tagandet av risker, stridande mot krigskonstens vedertagna regler, som är utmärkande för det militära geniet, är inte karakteristiskt för Montgomery. Han kan betecknas som en god hantverkare på sitt område, men knappast mera.

*

General Jean de Lattre de Tassigny är inte tillnärmelsevis så känd som Montgomery — i varje fall inte utanför sitt hemland. Han deltog med utmärkelse som ung officer i första världskriget och var vid krigsutbrottet 1939 brigadgeneral. Under fälttåget i Frankrike våren 1940 ledde han en infanteridivision. Efter det franska nederlaget blev han befälhavare i Tunisien men förflyttades på tysk begäran åter till Frankrike, sedan han beordrat sina trupper att skjuta skarpt på retirerande italienska och

tyska styrkor, om de till äventyrs skulle försöka tränga in på tunisiskt område. Han blev nu chef för 16. militärområdet vid italienska gränsen, och det var i denna egenskap, som han omedelbart efter den anglo-amerikanska landstigningen i Nordafrika i november 1942 gjorde en kupp i syfte att underlätta en som han trodde planerad allierad invasion i Sydfrankrike. Kuppförsocket fick en tämligen snöplig utgång, och de Tassigny dömdes i januari 1943 till tio års fängelse. Han lyckades emellertid redan i april fly till Algeriet, där han trädde i de Gaulles tjänst. Vid den allierade landstigningen i Sydfrankrike hösten 1944 ledde han de franska trupperna, och på våren följande år trängde han som chef för 1. franska armén in i Sydtyskland och Österrike. Samma år utnämndes han till generalinspektör för franska armén och nedlade som sådan ett förtjänstfullt arbete på den ny- och omorganisering av den franska krigsmaktens viktigaste vapengren, som påbörjades efter kriget. Detta nydaningsverk hämmades i stor utsträckning av brist på materiel, men i ett avseende har den franska armén i viss mån åter blivit ett mönster, nämligen i fråga om utbildningsmetoderna, vilket till stor del anses vara de Tassignys förtjänst. Den utbildning i och kring kaserner och garnisoner, som tillämpades i Frankrike före kriget, har övergivits, och de värnpliktiga förläggs nu i tältläger, där de redan från början får vänja sig vid fältmässiga förhållanden.

ERIK HOLM

DEN MODERNA MINAN

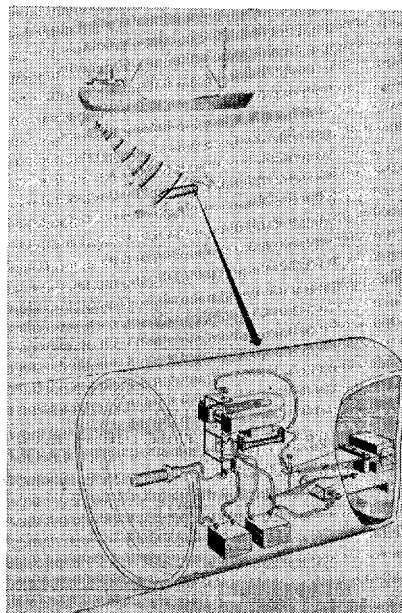
Minan i sjökriget är ett relativt gammalt vapen. I begynnelsen av dess användning — under 1700- och 1800-talen — kom den visserligen endast till sporadiskt bruk, men förutom Krimkriget och framför allt rysk-japanska kriget i början av detta sekel insattes den som massvapen. Ur den vid denna tidpunkt använda minan utkristalliserade sig den »självgående minan», d v s torpeden, men den konventionella, stillaliggande minan behöll i huvudsak sitt utseende till form och verkan fram till begynnelsen av andra världskriget. Den fälldes från övervattensfartyg och senare även från ubåtar och förankrades automatiskt på ett visst inställt djup under vattenytan.

ÄLDRE MINTYPER

För att detonera måste denna mina direkt påseglas och en effektiv spärr krävde alltid relativt många minor. Den anordning, som fick minan att detonera kunde variera. Den vanligaste och för allmänheten mest kända är hornet, som böjs, när fartygsskrovet träffar det. Olika mariner använder olika typer på horn. Det så kallade Hertz-hornet har dock förmodligen kommit till störst användning. Det innehåller en elektrolyt, som vid påseglingen bildar ett element, vilken initierar den strömstöt, som »tänder» minan. Ett annat horn är det så kallade spikhornet, som när det böjs, sluter en kontakt till ett batteri.

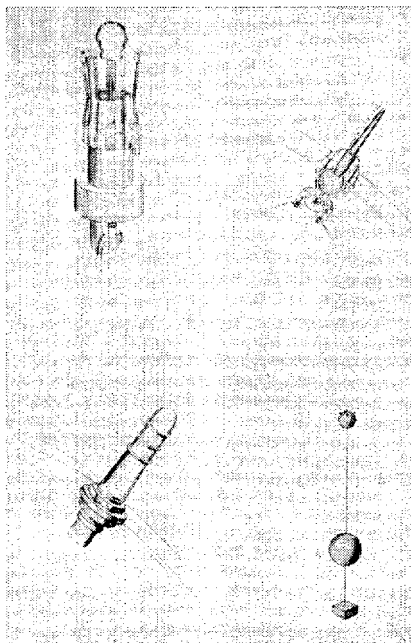
Pendelminan — en av ryssarna mycket uppskattad konstruktion — utlöses genom att en tung pendel vid påseglingen faller åt sidan och frigör ett fjäderbelastat slagstift. Vid den så kallade antennminan är det inte nödvändigt att fartyget träffar själva minan. Det räcker att en vid-sittande antenn eller antennboj beröres av fartygets skrov, varvid den erforderliga strömledningen åstadkommes. Genom denna konstruktion erhåller minan en något större räckvidd.

Alla dessa konstruktioner och

Principskiss av en akustisk mina. Den ljudkänsliga vibratorn synes till höger.

Fyra slag av avfyringsanordningar på stötminor. Pendel, kontakthorn (»spikhorn»), elektrolythorn (Herzhorn) och antennboj.

flera till finns fortfarande men har kommit i andra rummet inför den moderna *avståndsminan*. Denna har fullkomligt revolutionerat minkriget och åstadkommit en omvälvning av samma grad som radar och den nya undervattenslyssningen — asdic — medfört för artilleri- resp ubåtsvapen.

Liksom radar och asdic förekom på ritborden redan före 1939 hade den moderna avståndsverkande minan i princip konstruerats av en del stormakter redan på 1920-talet men ingetdera vapnet blev mera allmänt känt förrän andra världskriget brutit ut.

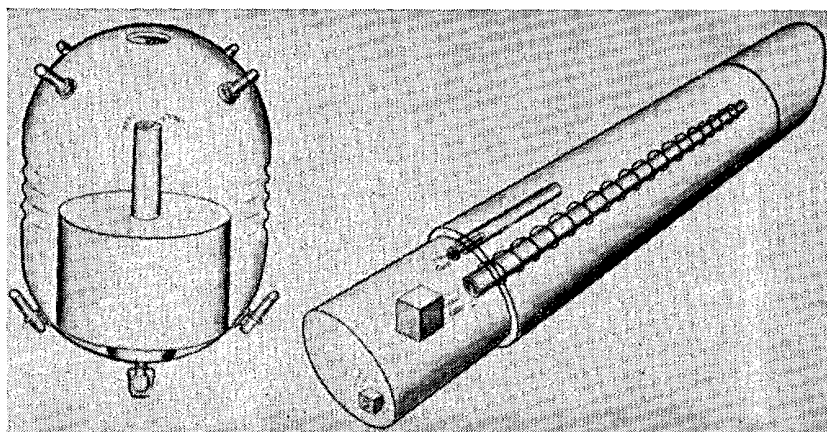
MINANS NYA ANSIKTE

Varje fartyg som rör sig på havet — eller under dess yta — utsänder vissa effekter i sin omgivning. De viktigaste av dessa är fartygsmagnetism, buller och tryckvågor. Detta har minkonstruktörerna tagit fasta på, och dagens minor reagerar inför något eller några av dessa fenomen.

Den magnetism ett fartyg utstrålar är sammansatt av ett flertal olika komponenter. Dels erhåller fartyget under stapeltiden en viss mängd permanent magnetism härörande från jordmagnetism, dels erhållas i dess delar på olika kurser större eller mindre mängder inducerad magnetism. Dessa skilda magnetismer verkar på olika sätt i längskepps-, tvärskepps- och vertikalkurserna av fartyget. Den av fartyget utsända magnetismen uppfångas av magnetminans induktionsspole där en ström bildas, som via ett relä bringar minan till detonation.

Den akustiska minan har en känslig vibrator, som sättes i rörelse av de ljudvågor, som uppstår i vattnet när ett fartyg passerar. Ett fartyg under gång utsänder nämligen buller av flera slag. Dels vibrerar skrovet olika delar till följd av att maskineriet arbetar och dels uppstår starka ljudfenomen från propellern. När vibratören börjar »dallra» byggs långsamt en spänning upp. Denna påverkar till slut ett relä så att minan detonerar ungefär rätt under fartyget.

Tryckminan bygger på den principen att fartyget under framfart åstadkommer tryckvariationer i

Två typer av magnetminor. T o en omändrad stötmina med vertikal induktions-spole, t h en bottenmagnetmina med horisontell spole.

vattnet. Dessa variationer har närmast karaktären av tryck- och sugvåg under fartygsbotten, och denna »våg» inverkar på en gummibalg i minan.

De flesta avståndsminor utläggas på sjöbotten. Men man kan även i förankrade minor av vanlig typ införa någon av de beskrivna avståndsmekanismerna.

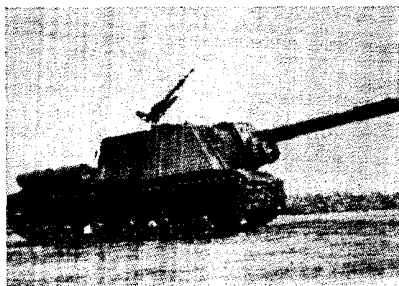
De första avståndsminorna var rent magnetiska, akustiska eller tryckminor. För att försvåra sveparbetet har man numera kombinerat de skilda verkningsätten, och den vanligaste avståndsminan av i dag är den *kombinerade minan*. Denna kan vara magnetisk-akustisk, magnetisk-tryck, akustisk-tryck etc. För att ytterligare försvåra svepningen har man också infört en mängd fördröjningsanordningar — mekanismer som tillfälligt sätter minan ur spel etc. Den bekanta konvojminan har t e ett stegverk som

matar fram ett steg för varje fartyg som passerar, och först vid åttonde steget, tolfte steget, eller vad man nu ställt in, detonerar minan. Härmed vinner man att bevakningsfartygen hinner passera och minan sprängs av ett fartyg i konvojen. En annan konstruktion har ett urverk, som måste löpa ut innan minan armeras. På det viset kan man skaffa sig en tidsfrist på t e 40 timmar varunder egna fartyg kan manövrera i det minerade området. En tredje mintyp kan t e vara så konstruerad, att fartygsbullret genom akustisk inverkan »väcker» minan, varefter fartygsmagnetismen detonerar den om fartyget nalkas minan *med en viss kursriktning*.

MINAN I SJÖKRIGET

Alla de otaliga kombinationer — ca 500 — som kan åstadkommas, gör att man nära nog kommit fram

Rysk 15 cm kanon

En rysk 15,2 cm kanon påmonterad ett tungt stridsvagnschassi. Pjäsen är utrustad med eget tväpnen.

till den »osvepbara» minan. En dröm för den som lägger ut den och en mardröm för hans motståndare. Samtidigt måste dock konstateras att ju »kräsnare» — och alltså mer svårsvept — minan blir, desto fler fartyg kan passera utan att sprängas. Minan har i högre grad än tidigare blivit ett strategiskt vapen. Detta understrykes bl a av att bottenavståndsmåner till stor del fylls från flyg. Ett par strömine-ringar kan ta veckor att lokalisera och oskadliggöra, med stora, tidsödande och dyrbara omdispositioner av sjöfarten som följd. Genom att fälla med flyg kan förut otänk-

bara mål uppnås. Insjöar, floder, kanaler och slussar kan t e spärras för kortare tid. Mininsatsen kan vara mindre och följaktligen billigare enär avståndsmånen täcker ett större område än den vanliga stöminan. Vidare måste stora personal- och fartygsstyrkor hållas i ständigt arbete för renhållning. Där man förut svepte en gång och sedan ansåg leden klar, måste man nu svepa 10—12 gånger, och ändå har man ingen fullgod säkerhet.

Vad ställs då för krav på personal och materiel i den situation, som uppstått?

Dels måste en effektiv bevakningsorganisation längs våra kuster upprätthållas. Dels måste antalet minsvepare mångdubbelt ökas, vilket i krig delvis blir möjligt genom att man använder fiskefartyg anpassade för och utrustade med modern minsvepningsmateriel. Dels måste i fredstid utbildas och övas en stor personalstyrka, som från krigets första dag är i stånd att taga sig an minsvepningsarbetet. Slutligen måste även denna personal inriktas på att arbetet inom minvapnet är riskfyllt, krävande, hårt och många gånger enformigt men att den även ger rikliga tillfällen till uppfriskande liv till sjöss på trivsamma fartyg.

HANS FORSHELL

Saknar Ni något nummer av KMK?

Enstaka lösnummer av tidskriften kunna i och för komplettering erhållas i viss utsträckning genom beställning hos KMK:s expedition, Sthlm 90. Restupplagorna äro dock synnerligen begränsade.

USA:s politik i Fjärran Östern

Gör man en jämförelse mellan den världspolitiska situationen nu och för trettio år sedan, alltså mellan perioderna omedelbart efter första och andra världskriget, skall man finna, att den betydelsefullaste olikheten gäller USA:s politik. Efter första världskrigets slut drev USA isolationspolitik och ställde sig utanför den dåtida världsorganisationen, NF; nu bildar USA själva stommen i den nya världsorganisationen, FN, och tar synnerligen aktivt del i det storpolitiska spelet över hela jordklotet.

Koreakonflikten, vars bakgrund skildrades i nr 8 i år av denna tidskrift, har aktualiserat det asiatiska avsnittet av världspolitikens stora vridscen. Det finns starka tecken som tyder på att händelseutvecklingen i denna del av världen kommer att vara i intressets blickpunkt ännu någon tid framåt. Sovjetunionen har rönt så starkt motstånd i olika delar av Västeuropa (det har bl a tagit sig uttryck i en stark minskning av kommunismens andel av väljarkåren i ett stort antal länder), att man antagligen känner sig mera lockad av att koncentrera uppmärksamheten på Fjärran Östern, där de kommunistiska idéerna på flera håll begärligt anammats. Då USA även i denna del av världen framstår som den främsta värnaren av den västdemokratiska världens intressen, finns det anledning att dröja vid USA:s politik i Asien.

FELSPEKULATIONEN

IFRÅGA OM KINA

USA hade säkerligen räknat med att *Kina* efter det andra världskriget skulle, med USA:s stöd, bli den fasta punkten i Fjärran Östern. Japan, som under ett par årtionden gjort livet surt för Kina, hade besegrats i grund, och kineserna hade följaktligen möjlighet att ta sitt öde i egna händer. Man var så övertygad om att Kina skulle bli Fjärran Österns stormakt nr 1, att man inbjöd Kina att vid USA:s, Storbritanniens, Frankrikes och Sovjetunionens sida inta en av de permanenta platserna i FN:s säkerhetsråd.

Snart var det dock uppenbart, att söndringen inom Kina gått så långt, att landet saknade förutsättningar att spela en stormakts roll i världspolitiken. USA ställde sig bakom *Chiang Kai-shek* och hans nationella regering i förhoppning att han skulle lyckas krossa kommunismen inom landet, vilken man betraktade som en avläggare till Moskva. På sina håll i USA visade man dock missnöje med *Chiang Kai-shek* — han betraktades, väl inte utan fog, som en diktator och man iakttog med oro vilken oerhörd omfattning korruptionen vunnit i de nationella kretsarna. I denna situation sände president Truman general *Marshall* i specialuppdrag till Kina. Han skulle ta kontakt med de olika politiska läg-

ren i Kina och söka få till stånd en konferens mellan Chiangs parti, Kuomintang, kommunisterna och vissa liberala grupper. Det verkade till en början, som om Marshall skulle ha framgång i sitt värv. Han lyckades sammanföra parterna, som fattade beslut om att sammanslå Kuomintangarmén med de kommunistiska styrkorna samt att bilda en samregering. Enigheten var dock endast skenbar. Marshall behövde inte mer än bege sig till Washington, så blossade stridigheterna upp på nytt. När ryssarna utrymde Manchuriet, gav detta anledning till ivriga ansträngningar från både Chiangs och kommunistledaren Maos sida att sätta sig i besittning av det värdefulla området, varifrån ryssarna dock hunnit föra maskiner i stor skala. Ryssarna lät stora japanska vapenlager i Manchuriet falla i händerna på de kinesiska kommuniststyrkorna. När Marshall återvände till Kina och på nytt sökte uppträda som medlare, fann han inte mycken förståelse. Läget blev alltmer katastrofalt: Chiangs armé utrustades för en billig slant med de vapen, som amerikanerna under kriget fört till Kina och öarna i Stilla Oceanen, och inbördeskriget blossade upp på nytt.

WEDEMEYERS NEGATIVA RAPPORT

Sommaren 1947 sände president Truman en ny Fjärran Östern-specialist till Kina, general *Wedemeyer*, som tidigare varit befälhavare över de amerikanska truppena i landet. Wedemeyers rapport innehöll en svidande vidräkning med nationalregeringen: han

klagade över inkompetens och korruption i ämbetsmannavärlden, framförallt ute i provinserna och kommunerna. Han förklarade vidare, att det enligt hans mening inte fanns möjlighet att med militära maktmedel göra slut på kommunismen. Denna bottnade i sociala missförhållanden och om den nationella regeringen inte visade förmåga att komma tillrätta med dem, var det ganska naturligt att de missnöjda sökte sig fram på andra vägar. Trots sin kritiska inställning till nationalregeringen yrkade *Wedemeyer* på att Chiang Kai-shek skulle få ny hjälp, ekonomiskt och militärt. 1948 beviljade kongressen 400 milj dollars som hjälp till Kina för att »hejda den ekonomiska nedgången och uppmuntra de uppbyggande, demokratiska kretsarna att hålla ut.»

Redan sommaren 1948 hade emellertid kommunisterna kontroll över en fjärdedel av hela Kina och de hade ständigt nya framgångar. Ett år senare såg sig Chiang tvungen att dra sig tillbaka till Formosa. Alltjämt hade han ivriga sympatisörer i USA, som önskade utverka nya krediter, men utrikesminister *Acheson* hade nu förlorat all tilltro till nationalregeringens förmåga att införa lugn och ordning i Kina. Under perioden 1937—1947 hade USA hjälpt Kina med närmare 4 miljarder dollars varav 2/3 som gåva och resten som lån. Större delen hade ställts till förfogande efter segern över Japan. Dessutom hade Chiangs regering fått vapen till ett värde av 1 miljard. Man måste nu konstatera att hjälpen till största delen varit förgäves och att en stor del av vap-

nen erövrats av de kommunistiska styrkorna.

USA betraktar alltjämt Chiang Kai-shek som Kinas rättmätige härskare, men man är knappast beredd att ge honom stöd i någon större omfattning. Med stort intresse följs utvecklingen i Kina: skall Mao visa sig gå i Moskvas ledband eller skall han möjligen bli en Fjärran Österns Tito i jätteformat? I februari 1950 slöts en vänskaps-pakt och ett handelsavtal mellan det nya Kina och Moskva, men det överenskomna handelsutbytet är av liten omfattning. Storbritannien har erkänt den nya regimen i Kina — skall USA gå samma väg och lyckas få in en sprängkil mellan Mao och Moskva?

MACARTHURS OMSTÖPNING AV JAPAN

I ryska utrikespolitiska framställningar brukar framhåvas, att Sovjetunionen spelade en avgörande roll vid besegrandet av *Japan*. I verkligheten kom Sovjet med först i krigets slutskede, då det redan var uppenbart att Japan skulle besegras av USA. Sovjets insatser inskränkte sig till vissa uppremningsaktioner i norra Korea och Manchuriet.

Det var USA som fick ta huvudansvaret för krigföringen mot Japan och det var USA, som också tvang motståndaren på knä. Den amerikanske överbefälhavaren, general *MacArthur*, har stannat kvar i Japan, där han styrt med stark hand. Det finns ett fyrmaktsråd i Tokio (med bl a en rysk officer som medlem) men det har veterligen inte haft något egentligt infly-

LÖSNUMMER

av tidskriften finnas alltjämt att få, även kompletta årgångar i begränsad omfattning. Beställning sker till KMK exp, Stockholm 90.

tande på händelseutvecklingen. Man har inte ens kunnat enas om när och på vilka villkor Japan skall er-hålla fred — liksom Tyskland lever alltså Japan alltjämt i ett tillstånd mellan krig och fred.

MacArthur har gjort raska och beslutsamma ingripanden i Japans inre liv. Han har inte nöjt sig med att rensa bort militarismen och krigsindustrierna; han har sökt på allvar stöpa om Japan i demokratiska former. Kejsaren själv har avstätt från sin ställning som gudom, en demokratisk förvaltning har införts, undervisningen har lagts om, en jordreform genomdrivits och de stora kapitalistiska monopolföretagen avvecklats. Landet har emellertid, som en följd av kriget och det allmänna kaos i Fjärran Östern, lidit stor nöd under hela efterkrigstiden, och det har därför varit nödvändigt för USA att skicka hjälpsändningar till ett värde av flera hundra milj dollars per år. Man har dock nu förhoppningar om att läget skall stabiliseras, så att Japan kan försörja sig självt. President Truman har ställt i utsikt att ett fredsslut med Japan inte skall låta allt för länge vänta på sig och i samband därmed blir det självfallet även nödvändigt att avveckla en del

av ockupationsadministrationen i Japan.

Har amerikanerna lyckats åstadkomma sympati för USA i Japan eller blir slutresultatet av Mac-Arthurs ansträngningar, att japanerna hyser antipati mot USA? Det är svårt att besvara denna fråga redan nu. Vid de senaste valen representerade kommunisterna närmare 10 procent av hela antalet deltagande och efter allt att döma är de japanska kommunisterna fullt Moskvatrogna. De nationalistiska och imperialistiska elementen har hållits efter med järnhand, men sannolikt är de fortfarande verksamma i skymundan. Hur ekvationen kommer att te sig i hyfsat skick är omöjligt att veta — det finns allt för många obekanta.

KOLONIALFOLKENS FRIGÖRELSE STÖDS

USA är sedan gammalt motståndare till kolonialsystemet och amerikanerna har alltid med tillfredsställelse konstaterat, att kolonialfolk gjort sig fria. Till *Indonesiens* definitiva frigörelse bidrog USA genom sitt bestämda uppträdande i FN. Även *Ceylons* självständighet har USA noterat med glädje. Vad som vållat bekymmer i dessa sammanhang är att de nationella frigörelsesträvandena i Sydostasien ofta går hand i hand med en kommunistisk infiltration. USA har följaktligen kommit att slitits mellan sin sympati för kolonialfolkens befrielse och sin antipati mot kommunismen.

Indonesien har fått ett lån i år på 100 milj dollars. Efter allt att döma

håller sig den nationella regeringen där fri från kommunistiskt inflytande. — I *Indokina* har Frankrike mycket stora svårigheter att hävda *Bao Dais* ställning som statschef — USA har ingripit med hjälp i stor skala, samtidigt som *Ho Chi-minh* av Sovjetunionen och dess vasaller erkänts som statsöverhuvud. Segrar kommunismen i Indokina, sprider den sig snabbt till *Thailand*. Även i *Burma* rasar inbördeskrig och kommunismen har där en tacksam jordmån.

FRIKTIONSYTORNA I FJÄRRAN ÖSTERN

USA står i Fjärran Östern inför mycket intrikata utrikespolitiska uppgifter, där det ständigt gäller att brottas med det sovjetkommunistiska inflytandet. Den vita kapitalismen är inte populär i dessa delar av världen, där massfattigdomen präglar hela samhällslivet. De kommunistiska idéerna måste i dessa proletära kretsar te sig mycket begärliga och de kan på sina håll sammangjutas till en enhet med de nationella frigörelsesträvandena. En sådan regim kommer inte att ha mycket till övers av sympati för de västdemokratiska makterna. Sovjetunionen gör självfallet vad den kan för att blåsa under denna misstro, och kan man få USA allt hårdare engagerat, militärt och ekonomiskt, i Fjärran Östern, har man ingenting att invända häremot. Det kan betyda att trycket lättar på andra håll och att Sovjetunionen får nya chanser till framstötter mot begärliga områden.

HERMAN STOLPE

LUFTVÄRNETS MATERIEL

Bland vår armés truppslag är luftvärnet det yngsta, tillkommet efter det första världskriget. Det borde därför även vara det modernaste, bekämpande krigsteknikens högst utvecklade förstörelseinstrument med hjälp av lika avancerade tekniska motmedel. Modernitet är emellertid en egenskap som ej kan anges endast genom hänvisning till materielens anskaffningsdatum. Hellre bör den mätas med mått, som anger vapnens utsikt att verka mot en fiende som för i fält dagens — eller morgondagens — mest utvecklade angreppsmedel. Mot angreppsformer, vars teknik och metoder ej förändrats, kan längesedan anskaffad försvarsmateriel i dag vara högmodern, men där i år ett »framsteg» gjorts mot effektivare offensiv teknik kan fjolårets defensiva medel kanske vara starkt föråldrade. Ju mera ett truppslag är beroende av en i utveckling stående teknik, ju större är risken att dess värde sjunker på kort tid, om dess materiel ej ständigt följer med vid teknikens förfining.

I andra världskrigets arméer in gick vid dess början över allt ett talrikt luftvärn, som då hade goda tekniska förutsättningar att få effekt mot luftangrepp. Efter spelöppningen gick emellertid utvecklingen under några år trots fortskridande materieförnyelse i riktning mot en relativ förminskning av lvkanonens verkan — flyget utvecklades snabbare. Först mot kri-

gets senare del vände tendensen: tillkomsten av radar och förbättrade instrumenteringar i övrigt kom lvkanonens värde att stiga på nytt, till synes snabbare än flyget utvecklades. Denna tendens råder ännu, den tekniska utvecklingen på området har varit mycket markerad under efterkrigstiden.

VÅR STANDARD 1939 HÖLL EJ UNDER KRIGET

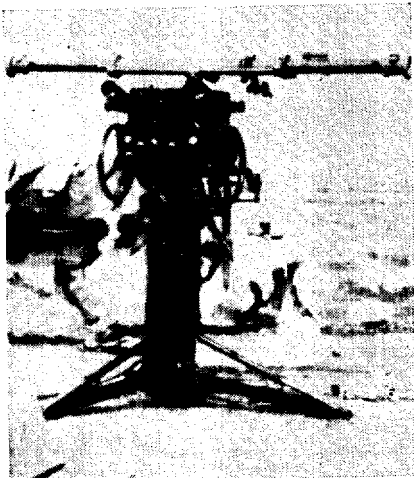
Vårt eget lv hade år 1939 en standard som ej stod stormakternas efter. Under krigstiden var det emellertid ej möjligt att följa med i den framryckning som skedde på andra håll, särskilt på västsidan. I förhållande till de enorma ansträngningar, som i England och Amerika sattes in, kunde vi ej uppbringa ens en svag återklang. Våra resurser gingo åt till luftvärnets kvantitativa utbyggnad, vilken enbart den var en för våra förhållanden stor kraftyttring. 1945 hade vi därför börjat släpa efter, vilket medförde benägenhet för resignation bland luftvärnets män. Men snart strömmade det in upplysningar om vad som skett inom denna teknik, och problemen togos upp från nya utgångspunkter. Härvid visade det sig att

**Arméns vapen- och
materielutrustning
Artikel 4**

utvecklingen snarast givit luftvärnet möjlighet till ökad relativ styrka. Impulserna medförde ett livligt inhemskt arbete, som fört till att i dag möjligheter finnas att snabbt bygga upp ett svenskt luftvärn, som kan bedömas väl likvärdigt med det mest avancerade, som är känt på andra håll. Resignationen har förbytt i lugn tillförsikt.

Vad som skett är inget trolleri. De tekniska framstegen äro stora men kan kallas sensationella endast när det gäller radar. En mycket lång rad av andra förbättringar har tillkommit, berörande såväl alla de många leden i lv-skjutningens kedja av mät-, räkne- och inställningsuppgifter, som även pjäsernas ballistiska egenskaper. Därbakom ligga åtskilliga värdefulla uppfinningar och goda nya idékonstruktioner. Det mesta har emellertid vunnits genom att man beslutsamt övergått till att bygga utrustningar för myc-

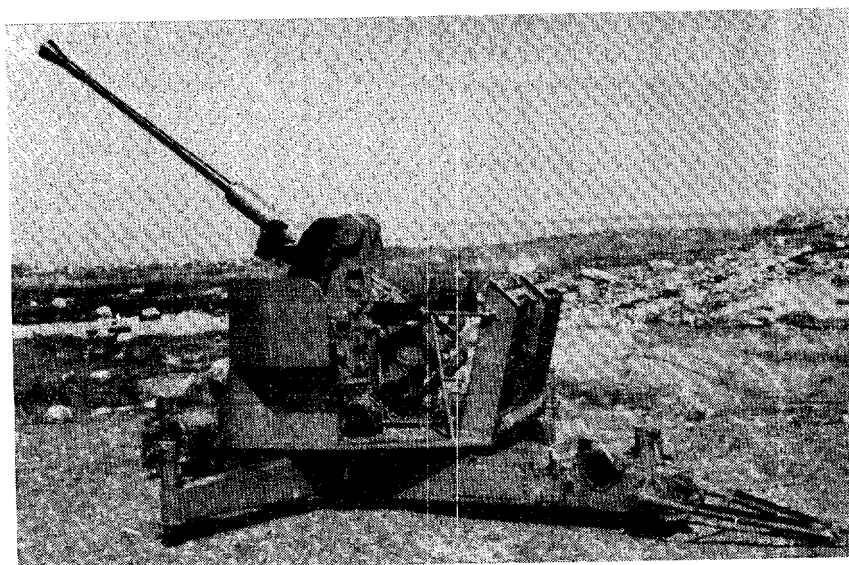
Muskindrivet sikte till 40 mm lvakan.

ket hög precision, i vilka förkrigstidens mera handarbetsbetonade metoder ersatts med den moderna servoteknikens snabbare, noggranna och av mänsklig ofullkomlighet mindre beroende.

FÖRUTSÄTTNINGEN IDAG DENSAMMA SOM IGÅR

Det är ej den grundläggande problemställningen som ändrats. Lv-skjutningens förutsättning är densamma i dag som i går. Det gäller att så snabbt som möjligt fastställa en rät linje i rymden, vilken så nära som möjligt anger målets väg under de närmast följande sekunderna, samt flyghastigheten längs denna linje. Sedan dessa värden bestämts, skall den punkt på linjen beräknas, där målet och ett nu avfyrat skott skola mötas. Vidare skall beräknas vilken inställning pjäserna skola ha för att lägga skotten i avsedd punkt. Och slutligen skola pjäserna inställas exakt efter de beräknade värdena. Alla dessa komplicerade operationer måste ske så att felaktigheter ej uppstå genom tidsförlust. Den nya materielen skiljer sig häri ej från den gamla. Skillnaden ligger i den starkt ökade precisionen och snabbheten.

Inmätningen av målets läge sker nu i princip med ett sammanbyggt, från räkneinstrumentet skilt målföljningsinstrument. Detta kan antingen vara helt optiskt, helt radar eller också en kombination. I de tunga batteriernas utrustning ingår för varje räkneinstrument ett följningsinstrument av vardera av de två första typerna.

Bofors' nya 40 mm luftvärnsautomatkanon.

Båda styras av elektriska motorer, radar automatiskt enligt de impulser, som erhållas genom utsänd och från målet återreflekterad energi, det optiska instrumentet vid målfångning för hand och sedan följningen kommit i gång automatiskt genom från räkneinstrumentet återgående impulser. Riktarens och avståndsmätarens arbete blir därför endast att kontrollera siktets målföljning samt att rätta avvikelser. Noggrannheten är ungefär densamma vid båda metoderna, och då radarn är användbar även i mörker, moln och dimma kunde det optiska instrumentet förefalla överflödigt. Så är likväl ej fallet, då man dels ej med absolut säkerhet kan lita på att radarn står sig under alla omständigheter, dels behöver

der »etertystnad», så att elektrisk inpejling ej är möjlig.

De lättare batteriernas sikte blir enklare, eventuellt med optik och radar hopbyggda. Det kan uppställas på betryggande avstånd från pjäserna så att riktarna få arbeta i lugn och utan att störas av rök från pjäserna eller från raketer etc som riktas mot dessa. Pjäserna kunna ju ej döljas när de skjuta och drar därför anfallet på sig, medan siktet kan göras svårt att upptäcka.

Slutligen överföras de uträknade skjutelementena till pjäserna på elektrisk väg och inställas automatiskt med hjälp av servomotorer. Härigenom bortfalla de fel i inställningen, som vid manuell betjäning uppkomma genom riktarens mänskliga ofullkomlighet — det var dessa som i den gamla utrustningen bar

största delen av ansvaret för eldens spridning. Lv-pjäser för enbart handbetjäning komma säkerligen ej mer att anskaffas.

AUTOMATISK LADDNING, DUBBEL ELDHASTIGHET

De nya pjäserna skilja sig från krigets ej endast däri att de äro maskinstyrda. Samtliga få automatisk laddning. Skotthastigheten för 40 mm lvakan är omkr 260 skott/min (= dubbla gamla hastigheten), för 57 mm 120 och för 12 cm 70 å 75 skott/min. Samtliga förses med sådana magasin att de kunna skjuta en stund utan betjäning, vilket gör det lättare att upprätthålla hög beredskap utan att nöta på personalens uthållighet. Riktare behövas endast vid reservförfarande och kunna därför erhållas genom sammanslagning av två avlösningar. Vid normal skjutning betjänas pjäserna endast av laddare och ammunitionslangare.

Elduthålligheten har höjts dels genom användning av krut, som värmer eldrören mindre än tidigare, dels genom vattenkylning av rören. Kylvattnet cirkulerar genom spår inne i eldröret, som består av en fast yttre och en utbyttbar inre del.

Beträffande ammunitionen har flera förbättringar tillkommit. Sprängladdningarna ha överlag blivit större. 40 mm granaten räcker nu till för att garantera nedskjutning vid en träff var som helst i ett två-motorigt mål. Sedan det fastlagts att verkan i målet erhålles endast vid brisad i eller mycket nära detta, har man upphört att använda

annat än anslagsrör på ammunition under 10,5 cm kaliber. Härigenom bortfaller temperingen och därmed även brisadernas utspridning hitom och bortom målet. Ammunitionen blir härigenom även avsevärt billigare. För grövre granater kan det bli fråga att använda elektriska »zonrör», som tända när projektilen befinner sig inom ett visst avstånd från målet. Även andra förbättringar äro på väg, genom vilka projektilens hastighet i banan ökas. Detta är av betydelse, då det dels ökar säkerheten i beräkningen av den nödiga framförhållningssträckan, dels gör det möjligt att få fram fler skott till målet, medan detta genomflyger en viss raksträcka.

EN AVSEVÄRD TID AV OMORGANISATION

Nydaningen inrymmer mycket mer än som har kunnat nämnas, elektricitetsverk, nya lättare men pålitligare eldledningskablar, nya anordningar för säker kontroll av utrustningens funktioner, för mål-exercis under fältförhållanden etc. Den sträcker sig även till de fredsmässiga behoven av bättre och effektivare utbildningsmateriel för att tillåta kontroll av varje mans färdighet och fastställa orsaker till fel vid materielens handhavande.

Det är sålunda en mycket rik flora av nyheter, som är under införande. Det kommer att ta åtskilliga år innan allt detta helt genomförts. Luftvärnet kommer att under tiden befinna sig under kontinuerlig omorganisation, först till ett mellanstadium där den gamla materielen — dock avsevärt moderni-

40 mm lvakan m/48 under eldgivning. Observera till höger de två ännu flygande tomhylsorna.

serad samt utökad genom tillkomsten av nya radarstationer — användes enligt nya uppfattningar för att litet längre fram övergå i det stadium, som nu betraktas som slutligt.

När vi kommit dit, kunna vi beräkna att — per skott såväl som per man räknat — ha utsikt till verkan mot ett flygmål, som i genomsnittsfallet ökat till det 100-faldiga och mer, jämfört med 1945 års. Siffran kan låta fantastisk men torde icke desto mindre vara välgrundad.

DYRARE PJÄSER, BILLIGARE AMMUNITION

För att tavlan ej skall målas enbart i ljus måste likväl några nackdelar anföras. Den första ligger i kostnaden. Den nya materielen blir avsevärt dyrare än den gamla, åtminstone pjäser och instrument. Ammunitionen förbilligas däremot

avsevärt vid övergång från tid- till anslagsrör. En andra nackdel är att förbanden blir tyngre, särskilt när stor radarutrustning ingår, men även genom elektricitetsverken, större eldledningsutrustning, ökade kabellängder etc. Även pjäserna gå avsevärt upp i vikt genom maskinstyrningsutrustning. De nya 40- och 57 mm lvakan ha dock visat mycket goda köregenskaper och torde vara lika framkomliga i terräng som de gamla. Problemet att förse den nya, komplicerade materielen med kompetenta mekaniker torde få lösas från helt nya utgångspunkter. Här räcker den värnpliktiga personalen ej till.

Utbyggandet av det nya, effektiva luftvärnet kommer att kosta stora ansträngningar såväl av landet i sin helhet som av luftvärnets personal. Men utsikten att därigenom avsevärt kunna bidra till att minska hotet från luften synes så god, att an-

NAPALMBOMBEN

— ETT MODERNT BRANDSTRIDSMEDEL

I tidningsnotiserna om Koreakriget har på senaste tiden stått att läsa om s k napalmbomber, som med framgång insatts av amerikanerna bl a mot nordkoreanska stridsvagnar, vilka även vid »närmissar» sätts ur spel genom detta användbara brandstridsmedel. Napalmbomben har i det sammanhanget även framhållits som en nyhet på brandkrigföringens område, vilket emellertid inte riktigt överensstämmer med verkliga förhållanden. Det är nu ej mindre än åtta år sedan den första experimentbomben med napalmfyllning visade sin överlägsna antändande förmåga vid i stor skala upplagda försök vid Edgewood Arsenal, den amerikanska högborgen för forsknings- och försöksverksamhet avseende kemisk krigföring. Sedan tillverkningen

---

strängningarna böra kunna tas med glatt mod. Den totala kostnaden blir hög men beräknade effekten per utgiven krona avsevärt bättre än vid materiel av äldre typ.

De framsteg, som nu på några få år vunnits på luftvärnets område, visar vad som ibland kan uppnås, när nya tekniska landvinningar tas i bruk för försvarsändamål. Det mesta härav har framkommit inom landet. Vi ha med egen kraft lagit igen stormakternas försprång för några år sedan. Det är möjligt att vi nu på mer än en punkt äro före.

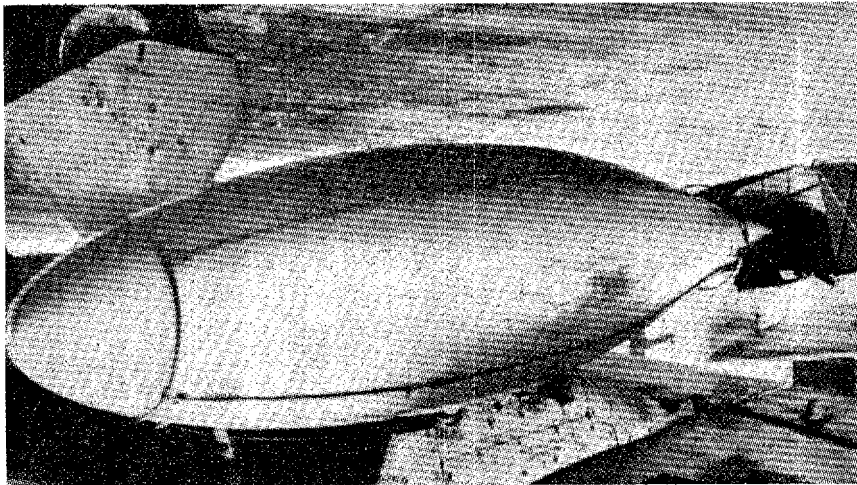
B EHNBO

efter de lyckade proven på allvar kommit igång kunde napalmbomber i relativt stor omfattning sättas in på såväl den europeiska som japanska krigsskådeplatsen under de sista åren av det andra världskriget.

NAPALM, ETT FÖRTJOCK- NINGSMEDEL FÖR OLJA ELLER BENSIN

Redan tidigt under det senaste världskriget satte amerikanerna igång en intensiv forsknings- och försöksverksamhet i avsikt att utnyttja olja som brandämne. Ren olja hade ju sedan mycket lång tid tillbaka använts för detta ändamål men verkan härav motsvarade ej de krav på effektivitet, som nu ställdes. Försöksverksamheten inriktades på att få fram s k förtjockad olja, en klabbig geléartad massa, som vid en bombkrevad kunde stänka och rinna omkring samt ha stor antändande förmåga. Svårigheten låg i att utexperimentera ett förtjockningsmedel. Men i och med upptäckten av napalm 1942 var den svårigheten övervunnen. Napalm var ett förtjockningsmedel som i lämplig tillsats gav oljan den önskvärda geléartade konsistensen. Det utgjordes av en blandning av vissa organiska föreningar, naftenat- och palmitatföreningar, som även fick bidra med att ge namn åt det nyupptäckta ämnet.

Det dröjde inte länge, förrän man

600 l napalmbomb under vingen på ett amerikanskt attackflygplan.

i Amerika även var inne på linjen att genom förtjockning av bensen erhålla ett lämpligt brandämne. Napalm kom även här till användning som förtjockningsmedel. Efter en tids försöksarbete kunde tillverkningen börja av speciella brandbomber om 100-1 000 liters rymdinhåll fyllda med av napalm förtjockad bensen. Av amerikanerna fick de benämningen »firebombs».

NAPALMBOMBER UNDER 2. VÄRLDSKRIGET OCH I KOREA

Napalmbomber med oljefyllning kom under det andra världskriget till användning främst vid de allierades hemortsbekämpning av japanska städer samt vid anfall mot tyska industrianläggningar. Bomber av denna typ visade sig mycket effektiva mot den japanska bo-

stadsbebyggelsen. I regel användes en 3 kg napalmbomb, som fälldes i knippen om upp till 60 st. Ej mindre än sammanlagt 755 000 sådana knippen spred förödelse över den japanska hemorten innan krigets slut.

Mot de tyska industrianläggningarna med starka byggnadskonstruktioner användes vanligen napalmbomber om 100 kg. Även en 250 kg bomb kom i bruk under år 1944. Av mera kända flygföretag kan nämnas, att bl a det stora anfallet i oktober 1943 mot Fockewulfes anläggningar för flygplanstillverkning genomfördes med omkring 1 300 100 kg bomber av denna typ. Den på sin tid uppmärksammade bombfällningen mot oljeraffinaderierna vid Ploesti i Rumänien skedde även uteslutande med insats av napalmbomber.

I det nu pågående Koreakriget

har napalmbomber, såsom tidigare nämnts, kommit till användning mot stridsvagnar. Under det andra världskriget utnyttjades de av amerikanerna främst för bekämpning av pjäsbunkrar, kulsprutenästen och stridsvärn. Det var framförallt vid de hårda striderna om japanska motståndsnästen i samband med landstigningarna å Stillaohavsöarna i krigets slutskede, som napalmbomben visade, vad den dög till. Där portabla eller stridsvagnsburna eldkastare ej kunde sättas in, kom napalmbomber susande genom luften och spred brand och förintelse. Härvid var det bensinfyllda bomber, till största del 600 liters, som kom till användning. Verkan erhöles främst genom det vid anslagen uppblossande eldhavet, som var mycket intensiv men av relativt kort varaktighet, dock tillräckligt för att oskyddad personal ej skulle kunna överleva.

SÄRSKILDA SKYDDSÅTGÄRDER FÖR BEFÄSTNINGSANLÄGGNINGAR

Napalmbomber utgör givetvis en fara vid ett invasionsföretag, då de kan tänkas utnyttjas för att nedhålla försvaret inom befästa strandområden under den tid, som erfordras för att framföra landstigningsstyrkorna till strandlinjen. Det gäller därför att i bl a befintliga befästningsanläggningar för invasionsförsvaret vidtaga sådana skyddsåtgärder, att viktigare stridsmedel om möjligt kunna betjänas utan personalförluster även under pågående anfall med napalmbomber.

För artilleripjäser och andra stridsmedel ger uppställning i pansartorn eller pansarkupoler den bästa lösningen av detta skyddsproblem. Ett sådant uppställningssätt kan emellertid endast användas i begränsad omfattning bl a med hänsyn till kostnaderna. Möjligheter torde emellertid finnas att även vid på annat sätt uppställda stridsmedel samt för befästningsanläggningar i övrigt erhålla skydd mot napalmbomber.

För att närmare utröna verkan mot svenska befästningsanläggningar ha vissa försök med napalmbomber utförts inom landet. Bl a resultaten från dessa få utvisa vilka åtgärder, som härvid med hänsyn till bombens brandverkan böra vidtagas för den stridande personalens skydd.

C KARLBERG

FLYGPLANKORT

av årgång 1950 kunna erhållas av dem som icke ha tillgång till dem i tjänsten, d v s reserv- och vpl befäl. Insänd endast ett brevkort med komplett namn, adress, vpl-nummer och militär titel, samt orden »Flygplankorten önskas» till

Kontakt med krigsmakten
Stockholm 90

Så lurar man vaktposter!

Tidigare har vi berättat om hur brittiske översten MacLean genom ett bestämt uppträdande lyckades lura några italienska vaktposter så framgångsrikt att han med sin sabotagegrupp kunde ta sig in i det för tyskarna så betydelsefulla Bengasi i Nordafrika.

Detta kuppföretag hade startat ända borta i Alexandria, där de sex kuppmaakarna fått tillfälle att noga studera en miniatyrmodell av Bengasis hamn som var målet för deras sabotageraid. Sabotagegruppen färdades i bil icke mindre än tusen kilometer: från Alexandria till Sol-lum och därefter runt södra ändan av stridsområdet i höjd med Gasala och fortsatte sedan över Msus och tog av i nordvästlig riktning mot kusten fram mot Bengasi.

En stund efter det att de lyckats komma förbi vägspärren märkte de att italienarna sannolikt rapporterat något om dem. Från Bengasi kom nämligen en bil som försökte stoppa engelsmännen. Dessa lyckades emellertid inte endast komma förbi den mötande italienska bilen utan även skaka av sig förföljarna. När de väl kommit in i själva Bengasi, dolde de bilen, förberedde den för sprängning, tog med sig sin utrustning — gummibåtar, sprängmedel m m — till ett gömställe och gick sedan ut och promenerade på gatorna, fortfarande i engelska uniformer.

När allt föreföll lugnt började de sitt egentliga arbete genom att transportera ner sabotageutrust-

ningen till hamnen. I taggtrådsnätet omkring själva hamnområdet upptäckte de ett hål, genom vilket de passerade icke endast en utan flera gånger. På återväg från hamnen skulle MacLean räkna sina mannar och upptäckte då till sin förskräckelse att de var två mer än de skulle vara. Två italienska vaktposter med gevär och bajonetter hade plötsligt dykt upp och bildade nu eftertrupp.

MacLean tog emellertid saken lugnt och bedömde situationen som så att det var omöjligt att bli kvitt dessa vaktposter så länge man var inom hamnområdet. Det skulle vara misslyckat att försöka ta sig igenom hålet i taggtråden med de två italienarna i kölvattnet. En skottlossning skulle åstadkomma för mycket

buller och därför återstod endast att gå den »legala» vägen, genom porten. Han beslöt därför att passera ut ur hamnområdet genom att bluffa både de vakter som följde honom och dem som stod vid grinden.

ITALIENSKE VAKTCHEFEN FICK UPPSTRÄCKNING!

— Efter att ha lagt mig till med så mycken högdragenhet som min tio dagars gamla skäggstubb och hela mitt illa medfarna yttre medgav, berättar MacLean själv, satte jag kurs på huvudingången till dockorna, följd av de båda italienska vaktposterna. Vid porten stod en soldat på post utanför vaktältet. Jag gick rätt fram till honom och förklarade att jag ville tala med vaktchefen. Till min lättnad försvann han lydigt in i tältet och kom ett par minuter senare ut i sällskap med en sömnig sergeant, som nervöst halade upp byxorna. För andra gången samma kväll presenterade jag mig som generalstabsofficer, vilket ådrog mig en slarvig honnör. Sedan påminde jag honom om att han bar ansvaret för säkerheten i denna del av hamnen, vilket han enfaldigt bejakade. Hur kunde det då komma sig, frågade jag, att jag och mina följeslagare större delen av natten obehindrat kunnat promenera omkring i hela området utan att en enda gång ha blivit ordentligt anropade eller tillsagda att visa våra identitetskort? Alltmer eldad av mitt företag, tillade jag att han gjort sig skyldig till grovt slarv i tjänsten. Hur kunde han veta att vi inte var brittiska sabotörer, som

medförde mängder av högexplosiva sprängämnen (vid de orden fnittrade han misstroget, tydligen tyckte han att jag bredde på för kraftigt). Nåja, sade jag, för den här gången skulle jag låta udda vara jämnt, men han skulle göra klokt i att inte låta mig komma på honom med någon mer blunder. Vad mera var, tillade jag med en elak blick mot vaktposten, som ryckte till, han borde verkligen vidtaga åtgärder för att få lite bättre hållning på sina mannar.

Så gav jag mig med snabba steg iväg emot porten, följd av David och korpral Cooper men inte av de båda italienarna som tassat bort i skymundan så snart de såg att något obehagligt var å färde. Mina ord hade inte förfelat sitt intryck. När vi gick förbi vaktposten, gjorde han en väldig kraftansträngning och skyldrade gevär så att han höll på att falla baklänges.

OFÖRLATLIGT SÖMNIGT AV VAKTPERSONALEN

Än en gång hade MacLean med sina sabotörer lurat de italienska vaktposterna och nu till och med en vaktchef av underofficers grad. Hur bar han sig egentligen åt? För det första var han mycket djärv och för det andra utnyttjade han de möjligheter, som situationen för tillfället bjöd honom.

Det är en väsentlig skillnad på att t e vid kontroll av säkerhetstjänsten under fredstid i sitt eget lands uniform läxa upp en vakt tillhörande egen krigsmakt än att under krig och i fiendeland skälla ut fiendens befäl trots att man är iförd sin egen

Terränglastbil på stridsvagnsbana

— Ett sådant varv till och jag är förlorad. Yttrandet fälldes av en äldre men spänstig tidningsman, garvad i bl a mångfaldiga påfrestande frontreportage under andra världskriget. Och uttalandet gällde — en tur med Scania Vabis' terränggående lastbil på stridsvagnsbanan utanför Södertälje. Den nervpirrande och fysiskt ansträngande men till tiden korta lastbilsfärden utgjorde första programpunkten på en fyra dagars rundresa med en del av försvarsstabens värnpliktiga stabsredaktörer. Den blev en värdig upptakt till de följande visningarna.

Ingen av oss hade åkt banan förut och ingen trodde sig vänta något särskilt spännande utbyte av detta första, till synes högst civila

---

uniform och är nödsakad att tala fiendens språk. Det fordrar mycket goda nerver men också en viss portion tur. I detta fall gynnades engelsmännen av att italienarna voro oförlåtligt sömniga, som icke uppfattade att de okända männen voro klädda i fiendens uniformer. De två soldaterna ur vakten som hade följt dem — visserligen utan att vara tillräckligt aggressiva — hade haft all anledning att antingen själva gripa främlingarna, eller i varje fall anmäla saken för vaktposterna vid grinden och även för vaktchefen. Alla i den italienska vakten glömde tydligen att det var de som hade befälet.

PER LINDGREN

avbrott i den nyss förut i Stockholm startade färden. En åktur i »F 11», den fyrhjulsdrivna, terränggående lastvagnen, som fyller en stor uppgift både för skogskörningarna i norr och för transport av pansartruppernas följeinfanteri. Inte särskilt märkligt sålunda. Inte såg vagnen särskilt märklig ut heller. Standarddetaljer som i Scantias andra bilar ehuru hytt och vagnskorg är gummiupphängda för att tillåta de ormliknande rörelser i terrängen, som man snart blev påtagligt medveten om. Vanliga lastbilshjul, luftpumpade ringar med snökedjor för framkomligheten.

Man beredde sig på en angenäm lusttur i den av en värmande höstsol belysta mellansvenska terrängen. En uppmaning att hålla sig väl fast under färden hälsades med icke ringa munterhet. Denna dämpades dock snart nog! Gamle racerföraren, verkmästare Gunnar Westerberg satte sig tillrätta i förarhytten, och så kunde fordonets ett hundra utomordentligt väl tillvaratagna hästkrafter börja arbeta.

BLEKA, STELA, KRAMPAKTIGT SPÄNDA ANSIKTEN

En skakande upplevelse begynte! Först bar det av i full fart uppför en våldsamt brant stigande kullerstensbemängd backe, som forcerades utan minsta svårighet. Sedan blev det värre och värre — inte för bilen utan för pressmännen. I den mest utsökt oländiga terräng med

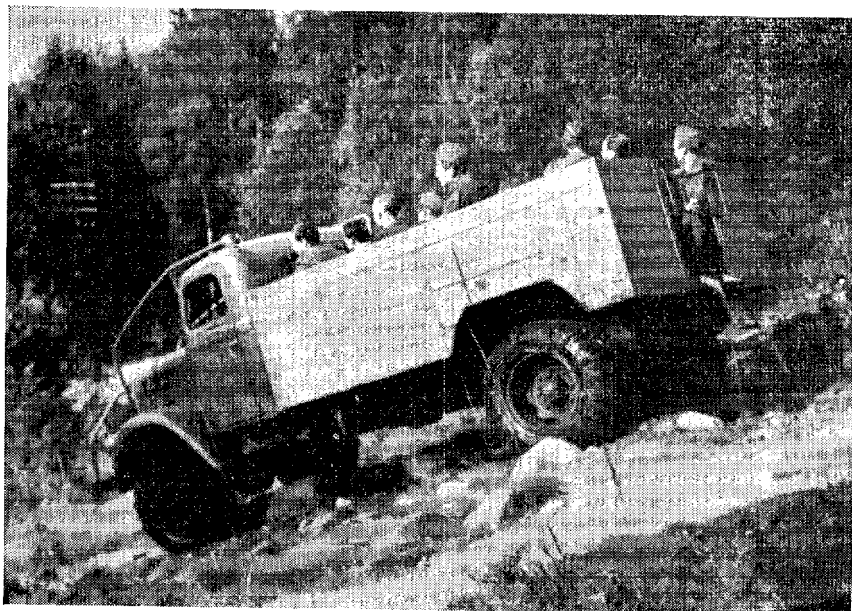
stenar och block, stockar och branter gick den vilda färden. Aldrig skulle en lekman ha kunnat drömma om att en bil skulle kunna ta sig fram på en dylik berg- och dalbana. Men det gick, och det gick fort. Gästerna höll sig fast på flaket så att knogarna vitnade men skungades ändå som vantar i olika riktningar upp och ned. Vid detta laget — redan efter en minut — hade de vid avfärden glada ansiktena förvandlats till dödsbleka, stela, krampaktigt spända masker.

I förarhytten kämpade verkmästare Westerberg som en tiger. Hur han trots skakningarna, som föreföll vara av jordbävningstypad karaktär, kunde styra fordonet och

över huvud taget hålla fast ratten kommer alltid att förbli en gåta för passagerarna. Efter knappa fem minuter var hela provvarvet avverkat. Bilen och dess förare var oberörda av prestationen — banan hade på sina håll en stigning av omkring 40 grader — men pressmännen kröp ned från flaket ledbrutna och uttröttade.

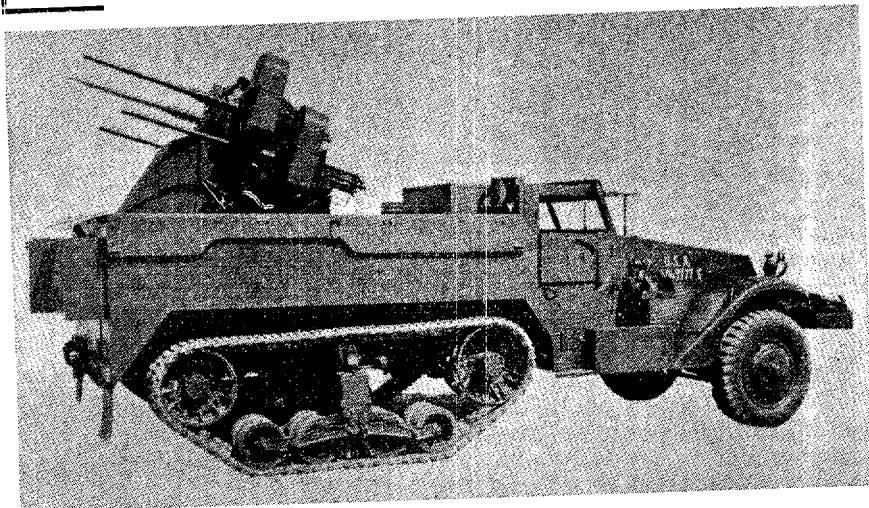
ÄVEN PATTON VAR IMPONERAD AV VAGNEN

Man var imponerad, imponerad över att en vanlig svensk bil med sådan lätthet kunde ta sig fram i till synes ofarbar terräng. När Patton kort tid före sin död besökte Sverige provåkade han samma bil på

Den medföljande stabsfotografen behövde icke retuschförstärka intrycken av bilens förmåga att ta sig fram i vinkel mot horisontalplanet.

Halvbandvagn med lvksp

Det amerikanska luftvärnskulsprutefordonet M 16 »Getingen» är ett halvbandfordon med 4st 12,7 mm kulsprutor. Eldhastigheten är 400—500 skott per pipa och minut dvs sammanlagt 1 600—2 000 skott/min. Plåten skyddar mot splinter och högst 8 mm projektiler. Vapnet var under andra världskriget effektivt mot lågflygande attackplan. Mot punktmål på marken var verkan förödande.

samma bana. Efteråt förklarade han i många vittnens närvaro att det var den bästa terrängbil i sitt slag, han någonsin sett. Svensk kvalitetsindustri kan med andra ord även på detta område prestera ting, som näppeligen står utlandets bästa efter.

Vagnen är av 1942 års modell och är flitigt och med utmärkta resultat tagen i bruk av vår försvarsmakt. Den finns i flera variationer för vars tillverkning både Scania Vabis och Volvo stått, dels i lastbilsutförande, dels som personbil, dels som pansarkarossvagn. Dess användbarhet är stor, vare sig det t e gäl-

ler att forsla ammunition, dra artilleripjäser eller föra fram följeinfanteri vid snabba framryckningar. Av övriga liknande fordon, som tagits i försvarsmaktens tjänst, kan nämnas den under kriget köpta, tysktillverkade terrängbilen m/42 M och den stora sexhjulsdrevena amerikanska GMC:n, som lämpar sig utmärkt bl a för lasttransporter på upp till fem ton och bogsering av radar- och luftvärnspjäser. Som jämförelse kan nämnas att övriga nämnda fordon lastar inemot 1 ton.

DAG SA

828

»MATSTREJKERNA» — bakgrund och motåtgärder

Vilken omsorg som än nedlägges på den militära utspisningen, finner den som besöker arméns matinrättningar emellertid att de värnpliktiga ändå icke alltid äro belåtna. Rätternas smaksättning och matsedlarnas komposition passar inte. Målsättningen är ju att ge god, riklig och närande mat. Varje soldat skall ha tre mål om dagen. Näringsvärdet skall uppgå till i genomsnitt 3 600 kalorier. Och kostnaden härför uppgår för en genomsnittligt till 1 krona och 78 öre. Under sådana omständigheter är det ju omöjligt att tillfredsställa varje enskild individs personliga smakriktning.

Då och då rapporteras ju kollektiva demonstrationer mot mathålningen vid försvaret, i pressen kallade »matstrejker». Med hänsyn till de disciplinära konsekvenserna av dessa »strejker» är det givetvis ett intresse att studera deras orsaker. Man finner då, att dessa i många fall är av psykologisk art. Från ansvarigt militärt håll har de ofta be-tecknats som rent okynne och särskilt under åren närmast efter beredskapen anslöt sig pressen ofta till denna uppfattning. »Matstrejkerna» försågs med rättvisande rubrik — oskick. Man sökte förklara företeelsen såsom ett den kollektiva hypnosens verk, såsom ett utslag av spontant utsprungen solidaritet på gott och ont.

På sista tiden har emellertid en del tidningar återvänt till den äldre ståndpunkten att åtminstone indirekt applådera tilltagen — ibland har dessa tidningar t o m på förhand orienterats av »matstrejkernas» arrangörer om vad som komma skulle.

MILJÖFÖRÄNDRINGENS BETYDELSE KLAR

Ett studium av de utredningar, som gjorts med anledning av »matstrejkerna», och av tidningarnas framställning och kommentarer ger vissa synpunkter på detta disciplinära problem. Miljöförändringen vid inträdet i militärtjänst gör, att den värnpliktige är mera kritisk mot den militära utspisningen än mot den civila, som han kan ordna bäst han gitter. En invand, ibland t o m inlärd motvilja att underordna sig skapar redan från början mottaglighet för strömningar, som syftar till självhävdelse.

»Matstrejkernas» omfattning har växlat. I vissa fall har hela styrkan infekterats, i andra åter har blott mindre grupper eller vissa kategorier berörts därav. De direkta orsakerna har varit vitt skilda. Ibland har det varit den »gamla» potatisen, ibland dålig diskning, föroreningar eller otrevlig utspisningsform. I regel har man dock kunnat konstatera att orsaken legat dju-

pare. »Strejkerna» har varit en manifestation av dålig stämning. Genom att vägra inta sina måltider i matinrättningen har de värnpliktiga funnit ett i sitt tycke lämpligt sätt att ge uttryck åt sin olust, att irritera befälet och att skaffa vidsträckt publicitet åt det hela. Sättet är effektivt. Det är också ofarligt, ty »matstrejker» har inte kunnat bestraffas.

Alla dylika demonstrationer har av pressen ägnats stor uppmärksamhet. Reportagen har icke alltid varit rättvisande. Stundom har de varit av sådan art att truppen direkt upphetsats. Och den tidningsläsande allmänheten får av dessa lödentiösa reportage den uppfattningen att grova missförhållanden vidlått vederbörande truppförbands mathållning. Genom denna publicitet, ej sällan belyst med fotografier och specialintervjuer med ledande »matstrejkare», har dessa nått ett av sina syften — att ådra sig uppmärksamhet, »att komma i tidningen». Kanske ligger just häri fröet till det ogräs, som har benägenhet att sprida sig även till andra förband.

UNDVIK ÅTGÄRDER SOM FÖRSTORAR!

Av tidningsreferaten att döma har befälets hållning understundom varit ägnad att ytterligare öka uppmärksamheten kring »strejken». Nervösa och psykoslogiska åtgöranden från befälets sida ger demonstranterna uppfattningen, att aktionen varit befogad.

Ur disciplinär synpunkt är detta

»matstrejkande» förkastligt. Å andra sidan kan ju inte manskapet tvingas att äta. Den omständigheten att ett antal personer går igenom matsalen utan att förse sig med mat bör därför tas som en naturlig föreelse. Och om »strejken» förlöper under icke disciplinvidriga former, bör uppseendeväckande åtgärder — stora utredningar, tal av regementschefen inför den samlade manskapskontingenten o dyl — undvikas. Befälets auktoritet måste emellertid till varje pris upprätthållas.

I en artikel om disciplin i denna tidskrift föregående år berörde ÖB även frågan om »matstrejker» och gjorde därvid följande uttalande:

I detta sammanhang vill jag beröra de tid efter annan förekommande sk matstrejkerna. Dessa skada vår krigsmakts anseende inåt och utåt. Det är därför en hederssak för alla att få dem ur världen. En av vägarna att komma från detta ofog är självfallet upplysning. Det måste i tid klarläggas för de unga att ett dylikt tillvägagångssätt icke tjänar sitt syfte samt dessutom skadar och drar ned förbandets anseende. Samtidigt bör orientering lämnas om vilka möjligheter, som finnas att i tjänsteväg söka rättelse på förhållanden, som anses behöva ändring. Framför allt kommer man säkerligen bäst från sådant utslag av självsväld, om förhållandet mellan befäl och meniga och mellan representanterna för olika befälsskärer präglas av förståelse och ömsesidigt förtroende. Inträffar icke desto mindre uppträden av denna art — måhända framdrivna av dem som spekulera i att systematiskt uppluckra disciplinen

i svensk krigsmakt — måste de mötas med fasthet. Eftergifter i fråga om tjänstens rättmätiga krav få under inga förhållanden framtvingas på detta sätt.

Detta klarläggande uttalande lämnar icke rum för tvekan, då det gäller fasthet i befälsföringen i matstrejkssituationer. Det anger också en av de viktigaste vägarna, på vilken självsvåldet kan förebyggas — upplysning. Men även på annat sätt kan »matstrejker» förhindras.

CHEF OCH INTENDENT I MATSALEN

Den därför ansvariga personalen, i första hand regementsintendenten, skall utöva en fortlöpande kontroll av livsmedlens beskaffenhet, vård, tillredning och servering, av hygien i magasin och matinrättning. Det är av psykologiskt värde, att kontrollen ofta förlägges till pågående utspisning. Därigenom får manskapet ett påtagligt intryck av befälets intresse och omvårdnad. Regementsintendenten skall synas i matsalen. Ej heller skadar det, att förbandschefen tid efter annan bevisar utspisningen eller deltar i måltiden. Detta stärker de värnpliktigas känsla av att vara föremål för omsorg. Till dagbefälet skall de kunna vända sig med berättigade önskemål. Och de skall kunna göra detta med förtroende.

En del missnöje torde kunna undvikas, genom att manskapet hålles orienterat beträffande det sätt på vilket mathållningen inom krigsmakten av olika anledningar måste vara ordnad. Det bör också upplysas om de möjligheter, som står till

buds för att tillgodose önskemål i den ena eller andra riktningen.

De föredrag i detta syfte, som TjRK ålägger regementsintendenten att hålla vid lämplig tidpunkt efter inryckningen, får aldrig försummas. Genom ytterligare föredrag, genom utspisningsnämnden eller genom anslag i matsalen bör personalen dessutom hållas orienterad om aktuella spörsmål inom detta område — inskränkt konsumtion till följd av ransonering, den färska potatisens ankomst m m. Därför men också för befälets orientering om manskapets önskemål är sammanträdena i utspisningsnämnden värdefulla. De ger dessutom ett riktigt underlag för att bedöma eventuella »matstrejker».

UTSPISNINGSNÄMNDEN OCH PRESSEN

Det är också av största betydelse, att lära soldaterna vägen och formen för önskemålens framförande. De måste känna till vilka som är deras representanter i utspisningsnämnden. Och dessa måste bibringas kunskap i förplägnadstjänstens grunder. Denna nämnd bör även ha klart för sig, att den icke är beslutande. Dess uppgift är att bedöma, samordna och till chefen framföra kamraternas önskemål. Det är förbandschefen, som besluter.

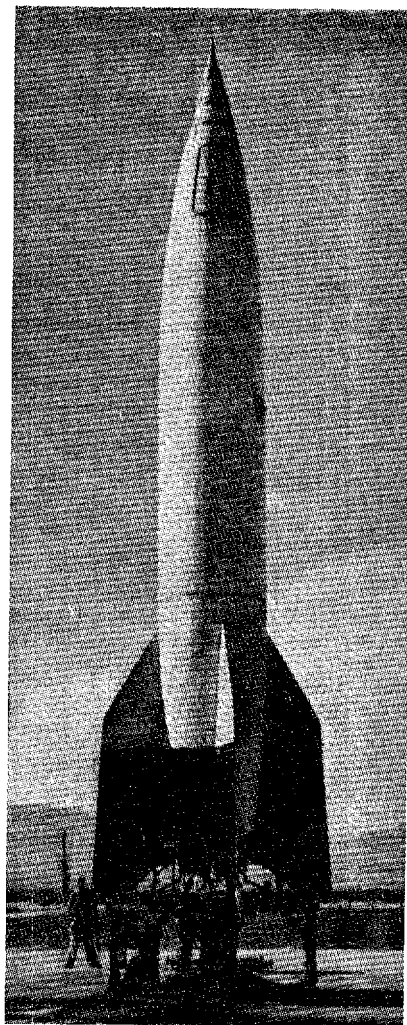
Kontakt bör sökas med pressen i uppbyggande, positivt syfte. Här har förbandets pressofficerare sin visst icke minsta uppgift. Den skall informeras om mathållningens möjligheter och svårigheter. Detta kan lämpligen ske i samband med nya matsedlars upprättande, lokalför-

ändringar, anskaffning av ny maskinell utrustning, i samband med högtidsdagar o s v. Härvid kan allt sådant visas, som genom pressen bör komma till allmänhetens kännedom. Bristfälligheter och deras orsaker får ej förtigas. Det är bättre att sådant framkommer före än efter en demonstration. En sådan information är av betydande värde, även om den icke genast resulterar i svart på vitt. Tidningsmännen får, om de på detta sätt hålls kontinuerligt orienterade, större möjligheter att rättvist bedöma sådana negativa aktioner som insändare och »matstrejker». En förtroendefull och fortlöpande kontakt med pressen är därför av allra största vikt.

Slutligen må erinras om, att det innevarande år av Kungl Maj:t fastställda intendenturunderhållsreglementet föreskriver, att »portionsberättigad personal, som avser att icke utnyttja portion, är skyldig göra anmälan härom på sätt arméförvaltningens intendenturavdelning äger bestämma». På förbandschefen ankommer att på grundval av intendenturavdelningens bestämmelser meddela detaljföreskrifter. Stadgandet torde vara tillkommet i syfte att förebygga, att Kronan åsamkas förlust genom att mat tillredes åt ett för stort antal portions-tagare. Underlåtelse att göra sådan anmälan måste sålunda betraktas såsom en tjänsteförsummelse, som kan medföra påföljd. Härom bör manskapet göras underkunnigt. Måhända kan på så sätt benägenheten att »matstrejka» motverkas.

PER ODENSJÖ

Amerikansk V 2

I Amerika lägges man stor vikt vid försök med robotvapen. Men, säger man, roboten är ett vapen vid sidan av andra. Bilden visar försök med en amerikansk V 2-version.

KMK:s BOKREVY

Schultz P L: THE 85th DIVISION IN WORLD WAR II.

Infantry Journal Press. New York. 1949.

85. amerikanska divisionen landade i Neapel i mars 1944 och deltog sedan i operationerna på den apenninska halvön tom våroffensiven i alperna 1945.

Andars W: AN ARMY IN EXILE. Macmillan & Co. London. 1949.

Den polska frivilligkårens tillblivelse i Ryssland, dess utbildning i Främre Orienten, dess strider i Italien och landsflykt i England.

Namier L B: EUROPE IN DE-CAY.

Macmillan & Co. London. 1950.

Ett studium av de viktigaste världspolitiska aktstyckena tiden 1936—1940.

Ahlgren N: FRÅN POLEN TILL EL ALAMEIN.

Tidens förlag. Stockholm. 1950.

Populärt hållna krigsskildringar från de betydelsefullaste operationerna under det andra världskrigets första skede i Europa och i Nordafrika.

Bilainkin G: TITO.

Williams and Norgate. London 1949.

Den jugoslaviske diktatorns liv och gärning.

Bor-Komorowski T: THE SECRET ARMY.

Victor Gollancz Ltd. London. 1950.

General Bor-Komorowski började att organisera den polska motståndsrörelsen genast efter Polens ockupation 1939. Från 1943 var han dess chef. Han skildrar här denna organisations tillblivelse och verksamhet under fortsättningen av kriget. Den kulminerade och avslutades med resningen i Warschau, som misslyckades

Behöver Ni ett eget exemplar?

Officerare och underofficerare på aktiv stat eller i arvodesbefattning tjänstgörande ha av sparsamhetsskäl i princip berövat sina tidigare personliga ex av tidskriften.

Det finns dock möjlighet för de särskilt intresserade att erhålla egna, personliga ex. Jämlikt Högkv:fst avd PF nr 45: 10 den 12/8 1948 kunna nämligen ifrågavarande befattningshavare genom en *enkel anmälan till vederbörande förbandschef* erhålla egna ex.

i brist på vapen och livsmedel och därför att den utlovade ryska hjälpen uteblev.

Pritt D N: LIGHT ON KOREA. Trinity Trust. London. 1950.

En kommunistiskt färgad framställning av Korea-konflikten. Pamfletten ingår i serien »Labour Monthly Publications.»

Lowry M A: AN INFANTRY COMPANY IN ARAKAN AND KOTHIMA.

Gale & Polden Limited. Aldershot. 1950.

En kompanichefs vid The Queens Royal Regiment skildring av djungelkriget i Burma 1943 och 1944.

Barlone D: A FRENCH OFFICER'S DIARY.

At the University Press. Cambridge. 1943.

Författaren, som var kapten vid II. nordafrikanska divisionen, skildrar sina öden och intryck från kriget i Frankrike augusti 1939—oktober 1940 samt hur han sedan via Nordafrika lyckades förena sig med de fria franska styrkorna i England.

KA-försvarens lokalförsvarsförband

Kustartilleriförsvarens skyddsområden med deras försvarsanstalter ha ju på sista tiden ägnats speciell uppmärksamhet från diverse obehörigas sida. Därigenom har det allmänna intresset kommit att riktas på bl a beredskapen inom och försvaret av dessa viktiga kustområden. Man har frågat sig hur både vakthållningen, kuppberedskapen och försvaret i krig är ordnat.

För de lantmilitära uppgifterna inom kustartilleriförsvaren erfordras särskilt skolad trupp. För den skull tillkom redan genom 1901 års härordning Vaxholms och Karlskrona grenadjärregementen såsom delar av fredsbesättningarna i dessa kustfästningar. De uppsattes för att fylla kravet på viss ständig beredskap med för skärgårdskrig speciellt utbildat infanteri. Man ansåg nämligen att trupp, som icke erhållit full förtrogenhet med skärgårdskrigets speciella förhållanden och därmed sammanhängande lokalkännedom, ej heller skulle kunna skänka en tillfredsställande bered-

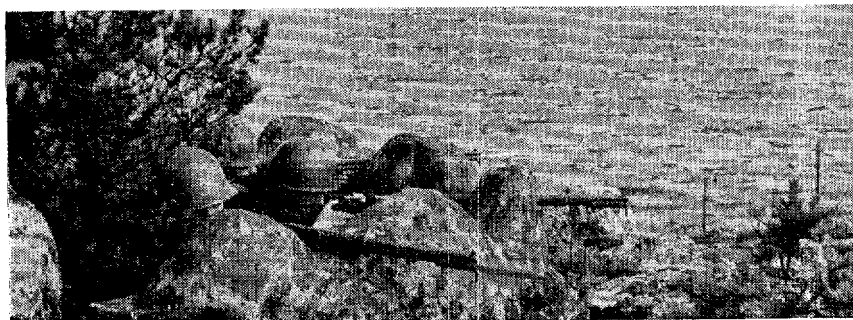
skap mot överrumplingsföretag, detta även om den skulle kunna vara tillhands inom ur beredskapsynpunkt rimlig tid.

I samband med första världskrigets utbrott beslöts en ytterligare förstärkning av dessa grenadjärregementen.

Så kom nedrustningen 1925. Av de två regementena lämnades blott en bataljon kvar inom vardera fästningen, organisatoriskt knutna till Göta livgarde resp Kronobergs regemente. Av försvarspropositionen, som föranledde reduceringen, framgår att de skäl, som motiverade tillkomsten av fästningsinfanteriet, fortfarande voro aktuella. Indragningen skedde sålunda av besparingsskäl i den allmänna nedrustningens anda.

LANDSTORM ERSATTE FÄSTNINGSFANTERIE

Omkring ett decennium förflöt och så kom 1936 års försvarsbeslut. Olika skäl bidro till att man nu tvingades att lägga helt andra as-

Kustartilleristen måste själv aktivt delta som infanterist i sitt batteris när-försvär.

pekter på frågan om fredsbesättningarna i rikets fästningar. Resultatet blev, att kustfästningarnas linjeinfanteri försvann. I stället skulle dettas uppgifter vid försvarsberedskap eller mobilisering fyllas av landstormsförband.

Samtidigt ökades kustartilleriets uppgifter och verksamhetsområde. Batterier och andra försvarsanstalter anlades längre ut i skärgårdsområdena än tidigare.

Vid andra världskrigets utbrott inkallades fästningarnas landstormsförband till förstärkt försvarsberedskap. Det visade sig därvid att de hade ganska ringa stridsvärde. Farhågor för detta hade också framförts under arbetet med 1936 års försvarsordning. Den alltför korta utbildningstiden och obekantskapen med skärgårdsområdena kom, trots det frivilliga befällets goda vilja, att menligt inverka på förbandens användbarhet. Vid ett blixtagrepp hade denna trupp sannolikt icke kunnat fylla sina uppgifter.

Medvetandet härom inom landstormens egna led framgår även tydligt av de intryck och erfarenheter, som vid den tiden publicerades i »Landstormsmannen». Det stod sålunda bl a: »Vid inryckningen gjorde man till och med bland manskapet den reflexionen, att utbildningstiden varit alltför kort. Oberoende av samhällsställning tycks den uppfattningen allt mer göra sig gällande, att de landstormsmän äro 'illa ställda', som efter endast 140 dagars utbildning i beväringen för 15 år sedan och blott 5 dagars utbildning i land-

stormen skickas i fält mot fientliga soldater, som övats ett eller två år, kanske ännu längre...»

Den beredskapstjänstgöring, som efter hand fullgjordes, bältrade givetvis mycket av det som i början brustit. Lokalförsvarsförbanden inom kustartilleriförsvaren — som benämningarna sedermera lydte — erhöilo viss skärgårdsvana och försågos med tyngre vapen, varigenom stridsdugligheten ytterligare förbättrades.

Det andra världskrigets erfarenheter underströk vikten av att snabbt och kraftigt kunna möta fientliga företag av större eller mindre omfattning, i form av invasion eller kuppforetag. Beredskapsårens brister ha uppmärksammats, och som en följd därav kommer det nyligen beslutade systemet med krigsförbandsvisa repetitionsövningar att tillämpas även vid lokalförsvarsförbanden (KmK 6/50 sid 221). Vissa olägenheter beträffande personalens tjänstgöringsskyldighet vidlåder emellertid detta system, innan det kommit in i sitt normala förlopp. För att avhjälpa denna temporära brist ha bestämmelser meddelats för att möjliggöra inkallelse av icke tjänstgöringsskyldig personal till frivillig tjänstgöring.

Behovet av viss ständig beredskap — betydligt mer aktuellt i dag än vid sekelskiftet — måste emellertid med den nuvarande organisationen ensamt bestridas av kustartilleriets personal. Svårigheterna äro dock tydliga med tanke på bl a första tjänstgöringens avkortning från tolv till nio månader. Detta har för kustartilleristens utbildning

Register för årgång VI, 1950

Försvaret i allmänhet

Slarv med hemliga handlingar	12
Civilförsvarets organisation	16
Krigsmakten i årets budget	80
Fältarbeten i det nutida kriget. Artikel 2	95
Artikel 3	153
Vakt-, brand och räddningstjänsten vid flygvapnet omorganiserar	119
Krigsfångar som källa för underrättelsetjänsten	168
Kustbeskjutning med sjöartilleri	177
Vårt rörliga kustartilleri	197, 203
Psykologisk krigsföring	235
Något om sammanhanget taktik-teknik	241
Kustartilleriet radariseras	261
Flygkameran i försvarets tjänst	277
Hur går det till, när ubåten dyker?	289
Försvarsministern om förbandsnämnderna	307
Efterkrigsminsvepning från svensk sida åter i gång	309
Fältartilleriet nu och i framtiden	316
Så lurar man vaktposter!	324, 373
Fakta om oljan i dagens läge	330
Synpunkter på commandoraider	335
»Matstreckerna» — bakgrund och motåtgärder	378
KA-försvarens lokalförsvarsförband	383

Materiel, teknisk forskning och nya stridsmedel

Första svenskkonstruerade reaktionsaggregatet med axialkompressor	1
Artilleridragfordon	5

blivit särskilt kännbart, då den gått ut över bl a närförsvars- och vinterutbildningen.

Samtidigt härmed har det moderna kriget och avsaknaden av linjeinfanteri ställt kustartilleriförbanden inför nödvändigheten att i en utsträckning som aldrig tidigare själva svara för sitt skydd och försvaret av de marina försvarsområdena.

AXEL FRIMAN

Får Ni dubbla ex?

Den som erhåller dubbla ex av KmK uppmanas att meddela saken till Kontakt med krigsmakten, Stockholm 90. Det är därvid nödvändigt att ange för- och efternamn, vpl-nr, truppregistreringsmyndighet samt avsändarna till försändelserna.

Den svenska jagaren växer	8
Att flyga fort: II. Aerodynamiska grunder	21
III. Val av vingar	55, 144
IV. Aerodynamisk utformning av flygkropp och luftintag	145
V. Olika möjligheter att åstadkomma dragkraft för hastighetsflygning	174
VI. Reaktionsrör och raketmotor	225
Pansartruppernas motorfordon	31
Artilleriets motorfordon	37, 41, 43, 47, 49, 50
Amerikansk »flygande tunna»	53
Kabelbilar	58
Krutraketen och dess användning	
I. Tekniska data — jämförelser — luftvärnsraketer	59
II. Artilleriraketen vid sjö- och kuststrid m m	73, 79, 81, 103, 113
»Airborne workshop»	66
För pansarreparationer	68
Den ryska atomforskningen	75
Granatkastarfordon	91
Nytt engelskt jaktplan	93
Strålkastaravdelning	115
Jagaren Gävle efter ombyggnaden	125
Nya minutläggare för kustartilleriet	134
Jaktplan med robotar	157
Svensk luftvärnskanonvagn	161
Infraröd strålning, »IR», i försvarets tjänst	165
Bandtransporterat infanteri	170
15 cm kanon flygtransporteras	173
Danskt kg i ställning	180
Dansk Spitfire	184
Italienskt artilleri	185
Broläggare	189
Några synpunkter på superatombomben	199
Dansk granatkastare	201
Vårt rörliga kustartilleri	197, 203
Bergsartilleri	213
Nytt reaktionsbombplan	219
Pansrat bandfordon för reparation och bärgning	229
Diesel-dragfordon	230
Radiostyrda målbåtar	233, 253
Rekord av försöksjaktplan	237
Brittisk pansarbil	239
Något om sammanhanget taktik-teknik	241
Underhållets segerherre	243
Bandpansarvärn	249

»Flygande laboratorium»	252
Reparationskader	259
Kustartilleriet radariseras	261
Eldledningsradar, typ PE-07/R	269
Ny typ av »General Patton»	273
Infanteriets vapen	281
Amerikanskt vinterskydd	296
Sherman inför St Cyr	299
Bofors' nya 57 mm fältautomatkanon	305
88 mm dansk fältkanon	312
Fältartilleriet nu och i framtiden	316
Brittisk pv-pläs	320
Sovjets 45 tons stridsvagn	345
Stora »Buffalon»	347
Den moderna minan	357
Rysk 15 cm kanon	360
Luftvärnets materiel	365
Napalmbomben — ett modernt brandstridsmedel	370
Terränglastbil på stridsvagnsbana	375
Halvbandvagn med lvksp	377
Amerikansk V 2	381

Utbildning

Identifiera flygplanen! Tävlning nr 5	15
» » 6	44
» » 7	15, 147
» » 8	100, 206
» » 9	181, 245
» » 10	245, 315
» » 11	315
Stamflygförarnas framtid	25
• Centraliserad utbildning	83
Bildband och film i utbildningens tjänst	193
Ett erkännande till de efterutbildade	215
Krigsförbandsvisa övningar en viktig reform inom vår armé	218
Studiecirklar i nationalekonomi	255
»Hindergård»	282
Medeltung brittisk kanon	326
Militär spelkortslek för bättre flygplanigenkänning	337
Höstens repetitionsövningar	349

Uppllysning och personalvård

FBU:s uppllysning och propaganda	28
Försvarets civila funktioner	64

Försvarsutställningar	141
Kontaktkonferenser med de politiska ungdomsförbunden	163
Studiecirklar i nationalekonomi	255
Fritidsundervisningen 1949—1950	263
Förbandsbiblioteken och bildningsarbetet	284
Personalvård i fält	343

Krigshistoria och krigserfarenheter

Från Finlands sista krig	67
»Vår vän Rommel»	117
9. april — ett tioårsminne	127
Härar genom luften	301

Ekonomiska frågor

Det ekonomiska läget och budgeten	45
Krigsmakten i årets budget	80
Vår dollarfråga och dess lösning	211
När lönstoppet häves	327

Utrikesöversikter och utlandsnyheter

ALLMÄNNA ÖVERSIKTER

Jugoslavien i brännpunkten	3
Militära realiteter bakom talet om en västtysk upprustning	39
FN och världspolitiken	90
De engelska valens konsekvenser	182
Vad vapenhjälpen innebär	188
Schuman-planen	246
Koreakrigets bakgrund	271
Formosa nästa oroscentrum?	321
Västunionens överkommande	354
USA:s politik i Fjärran Östern	361

BIOGRAFIER

General Omar Bradley	26
Josef Vissarionovitj Stalin	101
Attlee, Bevin, Cripps, Morrison	137
Malenkov, Beria, Molotov	216
Robert Schuman	250
Trygve Lie	313
Montgomery, de Lattre de Tassigny, Jaujard, Robb	355

DANMARK

Danska flottan 1939 och 1949	86
Bandtransporterat infanteri	170
Danskt kg i ställning	180
Dansk Spitfire	184
Dansk granatkastare	201
88 mm dansk fältkanon	312

FINLAND

Finlands flotta i dag och för tio år sedan	186
--	-----

FRANKRIKE

Sherman inför St Cyr	299
----------------------------	-----

FÖRENTA STATERNA

Amerikansk »flygande tunna»	53
Spioneri, sabotage och »psyk-krig» vid amerikanska tysklandsmanövern 1949	148
Jaktplan med robotar	157
Krigsfångar som källa för underrättelsetjänsten	168
15 cm kanon flygtransporteras	173
Vad vapenhjälpen innebär	188
Ny typ av »General Patton»	273
Amerikanskt vinterskydd	296
USA:s politik i Fjärran Östern	361
Halvbandvagn med lvksp	377
Amerikansk V 2	381

ITALIEN

Granatkastarfordon	91
Italienskt artilleri	185
Bergsartilleri	213

JUGOSLAVIEN

Jugoslavien i brännpunkten	3
----------------------------------	---

KOREA

Orsaker till sydkoreanska arméns sammanbrott	258
Koreakrigets bakgrund	271

NORGE

Norges framtida försvar. Några huvuddrag av 1946 års norska försvars- kommissions förslag	111
Norska flottan 1939 och 1950	207

SOVJETUNIONEN

Den ryska atomforskningen	75
Ryska tronföljdsproblem	216
Sovjets 45 tons stridsvagn	345
Rysk 15 cm kanon	360

STORBRITANNIEN

Artilleridragfordon	5
Kabelbilar	58
»Airborne workshop»	66
För pansarreparationer	68
Nytt engelskt jaktplan	93
Strålkastaravdelning	115
De engelska valens konsekvenser	182
Broläggare	189
Nytt reaktionsbombplan	219
För reparation och bärgning	229
Diesel-dragfordon	230
Rekord av försöksjaktplan	237
Brittisk pansarbil	239
Underhållets segerherre	243
Bandpansarvärn	249
»Flygande laboratorium»	252
Reparationskader	259
Grodman	279
»Hindergård»	282
Brittisk pv-pjäs	320
Medeltung brittisk kanon	326
Stora »Buffalon»	347

TYSKLAND

Militära realiteter bakom talet om en västtysk upprustning	39
Östtysklands folkpolis	227

Övrigt

Tävling: Vad föreställer bilderna?	288
»Flygande öar» i världsrymden	294
Vad är segelflygning?	350
KMK:s bokrevy	293, 334, 382
Notiser från högkvarteret	2, 38, 74, 126
Från tidskriftsfronten	35, 72, 123, 159, 162, 198, 234, 270, 306, 342

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

— Forts från sida 342 —

Nr 9: De svenska ingenjörtrupperna. Kapten S Wählin gör en kort sammanfattning av uppgifter och organisation.

COMBAT FORCES^{1 2}, Washington

Nr 2: Strategic bombing and the national economy. Commodore Dudley W Knox påvisar de oerhörda kostnaderna för den strategiska bombningen i förhållande till dess verkliga resultat för krigföringen och hävdar, att anslagen till armén måste ges prioritet i USA:s rustningsbudget.

Nr 2: The power of the SSM. Av kapten A Parson jr. Markrobotvapnets betydelse som komplettering till artilleriet och flyget i modern krigföring.

FACKFÖRENINGSRÖRELSEN

Barnhusgatan 18, Stockholm. 52 nr/år, 6: 15 kr/år.

Nr 37: USA inför krigsekonomi. Av signaturen N K-n.

FOLK OCH FÖRSVAR

Grev Turegatan 2, Stockholm. 4 nr/år, 3: — kr/år, lösnr 80 öre.

Nr 5: De ekonomiska grundvalarna för Sovjets krigsberedskap. Av T Norwid.

FOLK OG VÆRN¹, Köpenhamn

Nr 7: Befalingsmændene og befolkningen må vise større interesse. Fullmäktig Verner Christiansen uttalar sig efter att med en delegation ha studerat välfärdsarbetet bland soldaterna i Västzonerna.

LA REVUE MARITIME^{1 2}, Paris

Aug/50: Stratégie océanique. En historisk geopolitisk studie. Spekulationer över ett framtida »slag om Atlanten».

MILITÆR ORIENTERING^{1 2 3}, Oslo

Nr 15: Ultra-moderne skydbaner i København. Av Otto Ludwig. Av speciellt intresse är beskrivningen på den i omedelbar anslutning till den nya skolskjutningsbanan anlagda realistiska fältskytteterrängen.

Nr 16: Militær opprustning i Vest-Tyskland. En enquete, där väst-tyska statsmän ger sin syn på problemet.

Nr 16: Timosjenko — det røde Kinas Carnot. Överstelöjtnant Kalinov fortsätter serien om Sovjetunionens marskalkar.

Nr 17: Slaget om Kursk-kilen. Överstelöjtnant Kalinov karakteriserar i detta nr marskalk Konjev.

Nr 18: Fieschies helvetesmaskin ga ideen til »Stalin-orglet». Överstelöjtnant Kalinov berättar i detta nr om marskalkarna Voronov och Rybalka.

NY MILITÆR TIDSKRIFT

Linnégatan 7, Stockholm. 12 nr/år, 14: — kr/år, lösnr 1: 50 kr.

Nr 9: Flyget i Koreakriget. Ett diskussionsinlägg av kapten Åke Mangård.

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från arméstabens bibliotek.

³ Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.

— Forts på nästa sida —

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

— Forts från föreg sida —

OFFICERSFÖRBUNDSBLADET

Artillerigatan 51, Stockholm. 12 nr/år, 6: — kr/år.

Nr 9: Den röda armén. Artikelserie, där i detta nr taktiken behandlas.

Nr 9: Försvarskostnaderna. Referat av 1949 års försvarsutrednings undersökningar angående de verkliga försvarskostnaderna.

PANSAR TEKNIK UNDERHÅLL

Vasagatan 38, Stockholm. 12 nr/år, 7: 50 kr/år, lösnr 75 öre.

Nr 7—8: Några synpunkter på sportskytte, precisionsskjutning och fältmässig skjutning. Av infanteriinspektören överste Alf Meyerhöffer.

REVUE DE DÉFENSE NATIONALE^{1 2 3}, Paris

Nr 7: Etions-nous resneignés en mai 1940? Hur franska underrättelseväsendet följde Hitlertyskland intill anfallet.

TEKNISK TIDSKRIFT

Box 841, Stockholm 1. 24 nr/år, 30: — kr/år, lösnr 1: — kr.

Nr 35: Specialnummer om flygproblem vid 1 000 km/tim.

Nr 36: Atomvapnets verkningar.

TIDSKRIFT FÖR SVERIGES CIVILFÖRSVAR

Klara V Kyrkog 7, Stockholm. 12 nr/år, 5: — kr/år, lösnr 50 öre.

Nr 9: Inrikesministern om beredskapen. Ur ett anförande angående civilförsvarets beredskap.

TIDSKRIFT I SJÖVÄSENDET

Karlskrona. 12 nr/år, 8: — kr/år, lösnr 1: — kr.

Nr 9: Principfrågor i Stillahavskriget. C-E Claesson behandlar japanska flottan samt Japans krigsplan och offensiv t o m vändpunkten i Stillahavskriget.

THE ROUNDUP⁴, Ottawa

Nr 8: Air Power Grows up. Tal av engelske flygvapenchefen rörande flygets utveckling och hur flyg påverkar markoperationer. Av Air Chief Marshall Sir John Slessor.

UTRIKESPOLITIK

Medborgarhuset, Stockholm. 6 nr/år, 12: — kr/år, lösnr 2: 25 kr.

Nr 4: Amerika och Korea. Av redaktör Harald Wigforss.

Nr 4: Motståndsrörelsen och Fjärde republiken. Av redaktör Hans Granqvist.

VÅRT FÖRSVAR

Storgatan 29, Stockholm. 4 nr/år, 5: — kr/år, lösnr 2: — kr.

Nr 3: Utvecklingstendenser inom flyget. Major S Myhrman redogör för reaktionsdrift, radar och raketer.

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från Arméstabens bibliotek.

³ Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.

⁴ Kan erhållas som korttidslån från flygstabens bibliotek.

KONTAKT

med krigsmakten

Årg VI
Nr 9

Bofors' nya 57 mm fältkanon skjuter 120 skott/min och är maskinriktad. Den har tillräcklig projektilverkan för att i fältkriget ersätta 7,5 cm lökanonen.

Från tidskriftsfronten	306
Försvarsministern om förbandsnämnderna	307
Efterkrigsminsvepning från svensk sida åter igång. Av kapten G Kruse	309
Prominenta profiler: Trygve Lie. Av dr Lennart Hirschfeldt	313
Identifiera flygplanen! Tävlingsuppgift nr II	315
Fältartilleriet nu och i framtiden. Av kapten P O Svantesson	316
Formosa nästa oroscentrum? Av kapten G Lindquist	321
Så lurar man vaktposter! Av major Per Lindgren	324
När lönstoppet häves ... Av chefredaktör Lars Eronn	327
Fakta om oljan i dagens läge. Av redaktör Hans G Tonndorf	330
KMK:s bokrevy	334
Synpunkter på commandororder. Av kapten C G Eklund	335
Militär spelkortslek för bättre flygplanigenkänning. Av kapten C-L Hesse	337

UTGIVEN AV FÖRSVARSSTABEN

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

ARMOR², Washington

(Nytt namn på Armored Cavalry Journal från numret juli-augusti 1950.)

Nr 4: Tactical air-armor team. Av överste Gilbert L Meyers. En genom de senaste stridshändelserna i Korea aktualiserad redogörelse för »fem grundprinciper» för samverkan pansartrupp-flyg.

Nr 4: Company punishment. Överste Dean E Ryan redogör för den av USA:s president nyligen fastställda »Uniform Code of Military justice for the Armed Forces», som berör kompanibestrafningar för mindre förseelser.

ARTILLERITIDSKRIFT

AIHS, Stockholm 90. 4—6 häften/år, 10:— kr/år, lösnr 2:— kr.

Nr 4: Artilleriets användning vid försvar på stor bredd. En tysk artregeherfarenheter från fälttåget i Ryssland 1941—44. Översättning av överstelöjtnant S Wetterwik.

BULLETIN OF THE ATOMIC SCIENTISTS², Chicago

Nr 7: Atomic weapons and the Korean War. I den redaktionella artikeln heter det bl a: »Tillvaron av atomvapen är ett av skälen (om ej huvudorsaken) till, att utbrottet av 'hett' krig mellan de båda huvudagerande på världsscenen kommer att dröja länge.»

Nr 7: How effective are radioactive poisons in warfare? Prof. Redenour vid Illi-

² Kan erhållas som korttidslån från arméstabens bibliotek.

— Forts på sida 339 —

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Redaktionskommitté:

Överste G-F von Rosen, försvarsstaben, stabsredaktör K-E Westerlund, försvarsstaben, major Anders Grafström, arméledning- en, kapten Bengt Ohrelius, marinledningen, kapten Åke Mangård, flygledningen.

Ansvarig utgivare:

Chefen för försvarsstabens sek- tion III, överste G-F von Rosen.

Postadress:

Försvarsstaben, Stockholm 90.

Telefon:

67 95 20 (för rikssamtal 67 96 20)

Distribution:

Försvarsstabens chefsexp.

Bestämmelser om utsändning av tidskriften till militär personal återfinnas i Högkv Fst avd PF nr 45:10 den 12/8 1948. Prenumeration kan verkställas genom insättande av 5 kronor på postgironummer 31 31 04, Försvarsstabens kassaförvaltning nr 104, Stockholm 90. På insättningsblanketten skall anges, att summan utgör prenumerationsavgift för Kontakt med krigsmakten.

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Ärgång VI, nr 9, okt 1950

FÖRSVARSMINISTERN OM FÖRBANDSNÄMNDERNA

I anslutning till att bestämmelser om inrättande av särskilda nämnder i kommandoväg fastställdes gjorde försvarsministern följande uttalande.

Försvarsministern framhåller att förslag om sådana nämnder framförts redan 1946 av den s k militärutredningen, vars ordförande var generalmajor Dyrssen. Av remissyttrandena framgick emellertid att någon enighet icke rådde om en reform i enlighet med detta förslag, som i stället mötte stark kritik från så gott som alla militära remissmyndigheter. Då frågan emellertid ånyo togs upp inom militärledningen förra hösten fick detta initiativ stöd av framställningar från flera personalorganisationer och bland dem underofficers- och underbefälshörsbunden. Dessa organisationer hörde också till dem som — då överbefälhavarens förslag avgivits — bereddes tillfälle att fram-

föra sin mening. I likhet med de flesta av de övriga organisationer, som då yttrade sig, bl a samtliga de demokratiska partiernas ungdomsorganisationer, hävdade de att överbefälhavarens förslag icke gick de framställda önskemålen tillräckligt långt till mötes. Detta var orsaken till att från flera håll en ny utredning begärdes. En sådan utredning har jag icke ansett motiverad. Jag vill i detta sammanhang framhålla att vad det nu gäller är att vid de militära förbanden skapa ett slags organ, inom vilket man kan diskutera sådana för förbanden och för livet vid förbanden betydelsefulla frågor som lämpar sig för gemensam överläggning. Däremot berörs nu på intet sätt de olika fastanställda personalkategoriernas förhandlingsrätt.

De redan befintliga företagsnämnderna vid förbanden bibehållas och det är min förhoppning att

vissa gränsvister mellan tjänstemanna- och arbetarorganisationerna skall kunna ordnas upp så att tjänstemännen, i enlighet med ett förslag, som ligger färdigt sedan flera år tillbaka, skall kunna få sin representation fullt tillgodosedd inom dessa nämnder.

Den nya förbandsnämnden — som skall finnas inom flottan även vid de större fartygen — är enligt de nu utfärdade bestämmelserna något större än vad ÖB förordat. Till skillnad mot vad ÖB föreslagit skall chefen för förband eller fartyg vara ordförande i nämnden, vilken icke är beslutande utan får karaktären av ett forum för överläggningar och för besvarande av frågor. På militärt håll har man vänt sig mot tanken att även utbildningsfrågor skulle kunna behandlas i nämnden. Jag hoppas emellertid att betänkligheterna skall övervinnas då det alltså inte blir fråga om några beslut och då vidare i de nu utfärdade bestämmelserna införs en ordning, som innebär att hithörande frågor begränsas till utbildningsmetoderna och endast skall upptagas sedan de framförts skriftligt. Därigenom blir det tillfälle för den militära chefen att förbereda ett svar på en fråga och att — ifall den är av komplicerad natur — diskutera den med truppbefälet. Anordningen att frågor framföres skriftligt har tidigare prövats på en del håll och har enligt samstämmiga omdömen slagit väl ut. Den har inte visat sig på något sätt skadlig för disciplin eller god ordning.

Allt anonyma frågor icke skall upptagas till behandling kan synas

vara en alltför snäv begränsning, men förefaller mig i detta sammanhang vara på sin plats. Beträffande formerna för diskussion i nämnden bör givetvis inga strikta regler uppdragas — de hittills gjorda erfarenheterna pekar i den riktningen. Det är allenast angivet att protokoll skall föras.

Utspisningsnämnden — liksom bildningsrådet — skall alltså bibehållas. Skälet härtill är att denna nämnd måste ha andra arbetsformer — den har sålunda att uttala sig om utspisningsstaterna — samt att den bör kunna sammanträda snabbt. Då utspisningsnämnden finnes kvar är det icke erforderligt att ha den av ÖB föreslagna anordningen att förbandsnämnden skall kunna sammankallas på initiativ av två ledamöter. Från ÖB-förslaget bibehålles emellertid att kompaniassistenter blir en obligatorisk institution. Denna punkt är enligt min åsikt synnerligen viktig.

Ett särskilt utskott inom nämnden skall — under chefens ordförandeskap — utgöras av representanterna för de tre befälskårerna. Tanken är att detta utskott skall kunna internt dryfta sådana frågor som framförts i förbandsnämnden samt därutöver sådana ärenden som är av gemensamt intresse för de tre kårerna.

Jag är väl medveten om att meningarna åtminstone i vissa punkter kan gå isär om en reform som denna. Av naturliga skäl har jag icke velat anbefalla någonting, som skulle möta stark misstro hos officerskåren, vars positiva inställning är en förutsättning för ett lycko-

EFTERKRIGSMINSVEPNING från svensk sida åter igång

Efter framställning från den internationella minsvepningsorganisationen har svensk fortsatt efterkrigsminsvepning igångsatts inom ett triangulärt område vid Kullen. Till skillnad mot förhållandet vid tidigare efterkrigsminsvepningar utnyttjas härvid endast våra f n för utbildning rustade minsvepningsfartyg. Öresund är en av världens starkast trafikerade farvattensförträngningar och man har funnit det önskvärt, att dess norra trattformade inlopp befrias från den minfarliga propp, som befinner sig mellan de utefter danska och svenska landet minsvepta områdena.

Mången har säkert förvånats över att minfan efter senaste världskrig fortfarande är akut. Detta sammanhänger främst med att andra världskrigets minor i stor utsträckning voro av helt nya typer, vilka voro mycket svåra att röja genom minsvepning. Minkrigets omfattning har också bidragit till rådande situation. Omkring en miljon minor utlades under andra

---

samt resultat av detta nya försök. Det är emellertid min övertygelse att den nu anbefallda anordningen skall ytterligare stärka det i stort sett förtroendefulla förhållandet som nu råder mellan befäl och manskap och mellan olika personalkategorier i övrigt inom vårt försvar.

världskriget eller ca fyra gånger så mycket som under föregående krig.

MINOR OCH DERAS MOTMEDEL

De nya mintyperna äro avståndswerkande, d v s de avfyra icke på grund av fartygets stöt mot minan utan genom magnetisk eller akustisk avståndswerkan. Inom farvatten, där bottendjupet understiger ca 40 m, kunna sådana avståndswerkande minor med fördel utläggas såsom bottenminor. Vid ett fartygs passage påverkas de till avfyrning av fartygets järnmassor eller av det buller, som utgår från propellern. Genom relativt enkla elektriska kopplingsmetoder kunna minorna inställas så, att de verka först viss tid efter fällningen, efter visst antal överseglingar, för viss frekvens på bullerkällan eller för viss kombination av magnetism och buller.

Motmedlen utgöras av avståndssvep, d v s i vattnet bogserade magnetiska och akustiska kraftkällor, vilka ge upphov till samma avståndswerkan, för vilka minorna äro konstruerade. Men man sveper härvid så att säga blint; man vet icke minsvepningens effektivitet utan att känna till minornas konstruktion. Det är som regel icke möjligt att avgöra om man svept mot tändberedda minor (d v s vid lämplig tidpunkt efter fällningen),

om man svept tillräckligt antal gånger (motsvarande antal inställda överseglingar), om man utnyttjat rätt bullerfrekvens eller rätt kombination av magnetisk och akustisk påverkan. Och varje mintyp kräver sin metodik, vilken dock ofta är delvis gemensam för vissa grupper av minor.

Första världskrigets minor däremot voro av den förankrade typen. De bestodo av en sprängladdning innesluten i en flytkropp, som genom en förankringsvajer hölls flytande några meter under vattenytan. Med relativt enkla mekaniska minsvep, t e mellan parallellgående fartyg på visst djup bogserade vajrar, kunde dessa minor fångas upp i svepet. Härvid sprängdes minorna, då de kommo i beröring med varandra. Svepvajern kunde även utformas så, att den skar av förankringstrossarna, varvid minorna flöto upp till ytan, där de oskadliggjordes.

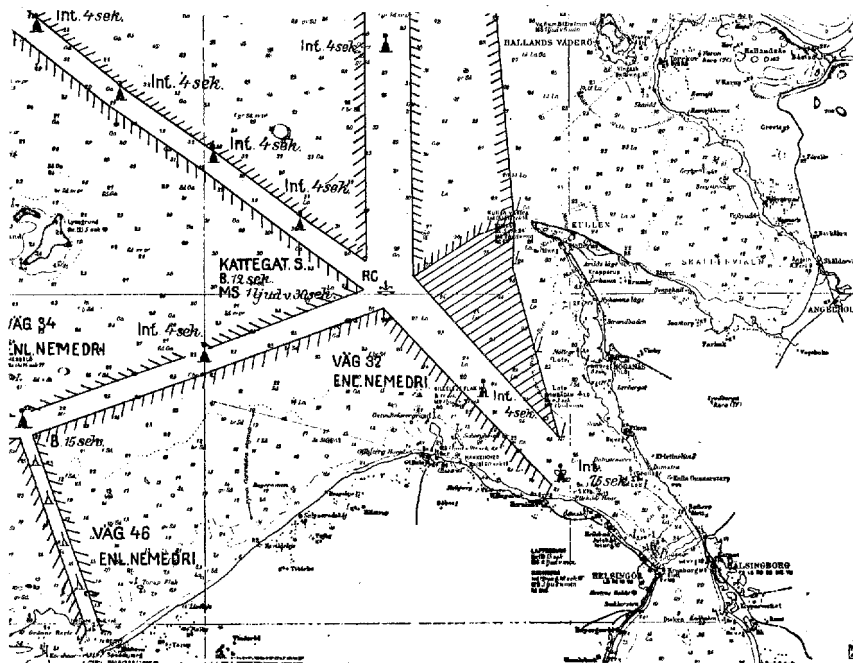
De tyska sjöstridskrafternas och främst ubåtarnas hot mot västmakternas livsviktiga sjöförbindelser framkallade under andra världskriget en intensiv minfällning i Östersjöns portar med angränsande farvatten. Trots att den internationella minsvepningsorganisationen förfogar över uppgifter om konstruktionen å de minor, vilka utlagts inom olika områden, har minsvepningen i Kattegatt och sydvästra Östersjön i huvudsak endast kunnat koncentreras till viktigare leder genom de minfarliga områdena, till vilka leder sjöfarten är hänvisad (se sjökortet). Att genom minsvepning röja undan större om-

råden mellan dessa rännor har bedömts praktiskt utförbart.

MAGNETMINORNA ÄRO SEGLIVADE

Man har överlätit denna minröjning åt tidens tand. Medan tiden inverkar högst menligt på förankrade minors livslängd, vilkas förankringstrossar efter några år rota sönder, har den beträffande många av de nya mintyperna relativt liten inverkan. Den tid en avståndsverkande mina är beredd att fungera är beroende av livslängden å minans energikälla, d v s de elektriska batterierna. I magnetiska minor uttages icke någon ström från batterierna förrän i det ögonblick minan påverkas för avfyrning. I de akustiska minorna däremot, vilka måste »lyssna» efter mål, förbrukas ständigt viss mindre effekt, vilket snart nog förbrukar batterierna. De magnetiska minornas livslängd är således lika med den tid batterierna tåla vid att »lagras». Denna kan vara mycket varierande. Den har av den internationella minsvepningsorganisationen ansetts kunna vara så lång, att friförklaring av osvepta farvatten först planeras kunna äga rum i mitten av 1950-talet.

Svepföretaget vid Kullen riktar sig just mot sådana mintyper, över vilka man icke vågar taga på sitt ansvar att låta sjöfarten gå fram förrän efter ytterligare ca 5 år. I Kattegatt och sydvästra Östersjön funnos vid krigsslutet ett 50-tal olika avståndsmintyper och åtskilliga av dessa voro företrädda i norra Öresund. De akustiska minorna

Ett typiskt avsnitt av ett sjökort i dag, visande de hittills svepta minfria rännorna vid norra inloppet till Öresund.

måste anses ofarliga enligt ovan och mera lättsvepta magnetiska mintyper ha tidigare minsvepts genom dansk försorg. Osvepta äro emellertid fortfarande ett antal konvojminor. Dessa äro så konstruerade, att de väcktes till liv av de starka magnetiska minsvep, vilka föregingo konvojerna, för att sedan tändas (avfyras), då konvojens fartyg passerade. Om denna passage ej inträffade viss tid efter väckningen, »insomnade» minan på nytt, klar att åter träda i funktion vid nästa konvojs passage. Man måste sålunda för att få dessa minor att sprängas efterlikna den tyska konvojtaktiken; väcka mi-

norna genom stark magnetisk påverkan (starka magnetiska svep) och sedan viss tid därefter tända minorna genom sådan magnetisk påverkan, som fartygen i konvojen åstadkommo (svagare magnetiska svep på visst avstånd efter det väckande svepet). För att icke riskera att tändningen skall ske av och under det fartyg, som bogserar det andra svepet, bör denna minsvepare själv ha mycket goda magnetiska egenskaper. Dess eget magnetfält får med andra ord icke »nä ned» till de på botten liggande minorna. Därför utnyttjas för uppgiften mindre av trä byggda minsvepare. En väsentlig nackdel här-

med är, att sveparbetet blir relativt beroende av väderleken.

Det är alltså en speciell form av minsvepning, som f n pågår vid Kullen. Den är komplicerad i sin metodik samtidigt som man av fredsmässiga säkerhetsskäl för den tändande impulsen tvingas utnyttja små fartyg, vilkas uppgift i första hand är att utföra minsvepning i skärgårdsleder.

Fortfarande inträffar att fartyg bli minsprängda, ehuru sådana händelser tidigare voro betydligt vanligare. Oftast är det då fråga om fartyg, vilka icke följt de minsvepta lederna. Starkt trafikerade och smala leder kunna numera betraktas såsom riskfria, ty täta överseglingar under en längre tidsperiod och utan minsprängningar

innebär effektiv kontrollsvempning.

Eftersom de återstående minorerna inom minfältet sydväst om Kullen legat ute i minst sex år, är det relativt osannolikt, att några minsprängningar komma att inträffa vid sveparbetet. De fem år som återstå till »mitten av 1950-talet» inkludera den säkerhetsmarginal, som ansvariga myndigheter måst räkna med.

Den pågående minsvepningen vid Kullen är därför mera av kontrollerande än röjande natur. Den utgör emellertid även en högst värdefull tillämpningsövning i flottans krigsviktiga minsvepningsutbildning. Nyttillkommen materiel och metodik har också praktiskt kunnat prövas.

G KRUSE

88 MM DANSK FÄLTKANON

I det danska artilleriet ingår bl a engelska 25-pundare. Pjäsen står på en platta med pivå och har därför särskilt snabba sidriktningsmöjligheter kompassen runt.

**Prominenta
profiler:**

TRYGVE LIE

När Trygve Lie i början av 1946 lämnade Oslo för att tillträda sin post som Förenta Nationernas förste generalsekreterare fick han följande avskedshälsning av sin efterträdare som norsk utrikesminister, Halvard Lange: »Du går till den svåraste och mest uppslitande uppgift någon människa kan få, men dina jättekrafter, din arbetsvilja och okuvliga optimism skall övervinna svårigheterna.» Liksom så många andra offentliga hyllningar innehåller detta uttalande först en halvsanning och sedan en osanning. Det är alldeles riktigt att det är en svår och uppslitande uppgift att vara Förenta Nationernas generalsekreterare, men att beteckna den som den svåraste och mest uppslitande uppgift en människa kan få är på sin höjd en halvsanning. Och det visade sig snart att Lange inte helt hade hållit sig till sanningen när han sade att Lie skulle övervinna svårigheterna. Men vem av människa född skulle väl av egen kraft kunna vända den utveckling som fört till ett östblock och ett västblock, särskilt när båda de mäktiga kontrahenter som det gäller att återföra till ordningen förfogar över ett veto som gör ordningsmakten maktlös?

När Trygve Lie valdes till sin post var det flera omständigheter som gjorde honom särskilt lämpad. För det första var han representant för en europeisk småstat, och det stod redan klart att generalsekrete-

raren icke skulle representera en stormakt och att han skulle vara europé. För det andra representerade han en småstat som då var acceptabel för båda de stormaktsgrupper som hade utkristalliserat sig, det var lika naturligt att ryssarna föreslog honom som att västmakterna accepterade förslaget. För det tredje var han jurist -- han hade varit juridisk ombudsman i norska landsorganisationen och därefter justitieminister. Det tydde på administrativ kompetens och det måste den ha som skulle leda uppbyggandet av en världsorganisations maskineri. För det fjärde var han socialdemokrat -- och på den tiden betraktades socialdemokratien som ett slags medlande länk mellan kapitalism och kommunism. Båda kunde till nöds acceptera en socialdemokrat. För det femte hade

han varit Norges utrikesminister sedan 1941. Under fem långa år hade han från London skött Norges förbindelser med främmande makter -- hösten 1944 hade han besökt Moskva och där mottagits med en hjärtlighet som inte alltid brukade komma representanter för i London residerande exilregeringar till del. Och för det sjätte, slutligen, hade han under utvecklandet av dessa verksamheter visat prov på uppslagsrikedom, oräddhet och en frejdig optimism. Och det är egenskaper som kunde komma bättre till pass än yrkesdiplomatiskt formsinne och kritisk skepsis när det gällde en befattning, som allt efter innehavarens personlighet lika väl kunde bli en byråchefs som en världsregents.

I februari 1951 har Trygve Lie fullbordat den femårsperiod för vilken han valts att fungera som den främste världsmedborgaren. Som administrativ ledare av FN-organisationens arbete har han haft en jätteuppgift, och även de som tycker att de årliga medlemsbidragen till FN-budgeten har blivit väl höga lär nog inte vägra honom sitt erkännande. Som företrädare och talesman för de höga idéer som är Förenta Nationernas har han haft framgångar och motgångar, och det är inte bara hans fel att de senare har blivit mer uppmärksammade än de förra. Det är ju nu en gång så att vad folk fäster den största vikten vid är FN:s förmåga att trygga världsfreden; resultaten på andra områden kommer av naturliga skäl litet mer i skymundan. Hans sätt att föra sin organisations talan har

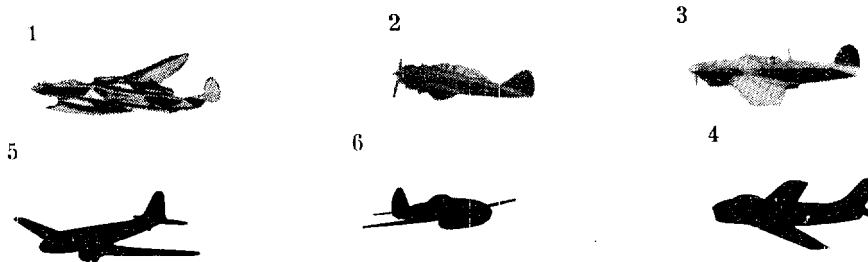
stundom väckt irritation, och det kan nog inte nekas till att han ibland har anslagit litet väl reklamhurtiga tonfall, och att hans framställning inte alltid har stämt helt överens med hårda fakta. Men han är inte den ende store orator som har gjort sig skyldig till sådant, och hans ändamål har varit bättre än många. Att FN:s röst dock alltid har kunnat höras tvärs igenom världspolitikens tumult och vapenslammer är dock alltid något, och även den som ser kritiskt på FN:s möjligheter att i dagens läge rädda världens fred borde med jämnmood kunna se att åtminstone FN-männen själva inte släppt tron på sin sak.

När Trygve Lie i fjol höst tillkännagav att han inte ville stå till disposition när valet av generalsekretärer för den femårsperiod som börjar i februari 1951 skulle företas, utlöste detta en viss rådvillhet. Hittills har det inte kunnat utpekas en enda kandidat som kan väntas bli godtagen av både öst och väst, och så länge FN är en universell organisation måste dess främste företrädare vara någorlunda acceptabel för båda världshalvorna. Man hoppas därför nu att Lie skall revidera sitt beslut. Visserligen står han för ögonblicket inte i större gunst i Moskva på grund av sitt resoluta uppträdande i Koreakonflikten, men det kanske hjälper upp hans ställning hos ryssarna att han icke är känd för att vara Washingtons specielle favorit. Det är möjligt att det förestående valet kommer att visa att Trygve Lie för ögonblicket är omistlig på sin post.

LENNART HIRSCHFELDT

IDENTIFIERA FLYGPLANEN!

Tävlingsuppgift nr 11

Lösningar, innehållande siffrorna i ordningsföljd under varandra och med uppgift om vad resp bildnummer föreställer för flygplantyp (nationalitet anges) samt innehållande läsarens militära titel, namnet och fullständig adress, insändes i *slutet kuvert* till Kontakt med krigsmakten, Stockholm 90, senast 20. november. På kuvertet skall stå »Pristävling nr 11».

De tre först öppnade, fullt korrekta lösningarna belönas med var sin tia. Lösning i nr 1/1951.

LÖSNING TILL TÄVLINGSUPPGIFT NR 10

1. J 30, Sverige.
2. Hawker P 1052, England.
3. Tu-2, Ryssland.
4. C-74 Globemaster, USA.
5. Meteor, England.
6. J 26, Sverige.
7. S 18 A, Sverige.
8. S 31, Sverige.

Denna tävling försvårades oavsiktligt genom att bild nr 4 blev otydlig vid tryckningen. Endast en av de tävlande hade därför fullt

korrekt lösning. Bild 4 förväxlades med Tu-70, Il-16 och Il-18, Ryssland samt B-29, USA. I övrigt förekommo endast enstaka förväxlingar.

Pristagare blevo fänrik B Wiklander, Box 521, Husum (alla rätt), löjtnant A Carleson, F 11, Nyköping samt furir Gunnar Jönsson, 2. div F 1, Västerås.

FLYGPLANKORT

av årgång 1950 kunna erhållas av dem som icke ha tillgång till dem i tjänsten, d v s reserv- och vpl befäl. Insänd endast ett brevkort med komplett namn, adress, vpl-nummer och militär titel, samt orden »Flygplankorten önskas» till

Kontakt med krigsmakten
Stockholm 90

Fältartilleriet nu och i framtiden

Få krigserfarenheter torde vara så påfallande samstämmiga som beträffande den roll artilleriet spelade under andra världskriget, särskilt under dess senare år. Här må endast erinras om de enorma artillermassor, som insattes vid de flesta avgörande skeden, t e vid El Alamein 1943, på Karelska näset 1944, i Ukraina och Vitryssland samma år samt vid övergången av Rhen och slutstriderna om Berlin 1945. På alla krigsskådeplatser framstod artilleriets eld som ett oundgängligt hjälpmedel för att förbereda och understödja främst infanteriets strid och spara människoliv.

Artilleriets stora insatser under senaste kriget är kanske ägnade att förvåna. Modernt infanteri kunde ju tack vare nya vapenkonstruktioner och förbättrade transportmedel starkt öka sin eldkraft. I synnerhet tillkomsten av lätta, grovkalibriga vapen, byggda enligt rekylfri eller raketprincip samt ökad användning av tunga granatkastare och infanteriartilleri gjorde infanteriet skickat att i långt större utsträckning än tidigare organisera sitt eldunderstöd med egna medel. Man kunde kanske därför vara frestad tro, att artilleriet, som tidigare nästan ensamt svarat för den tunga elden, snarare skulle ha minskat än ökat i betydelse. Så var dock ingalunda fallet och orsaken härtill är följande.

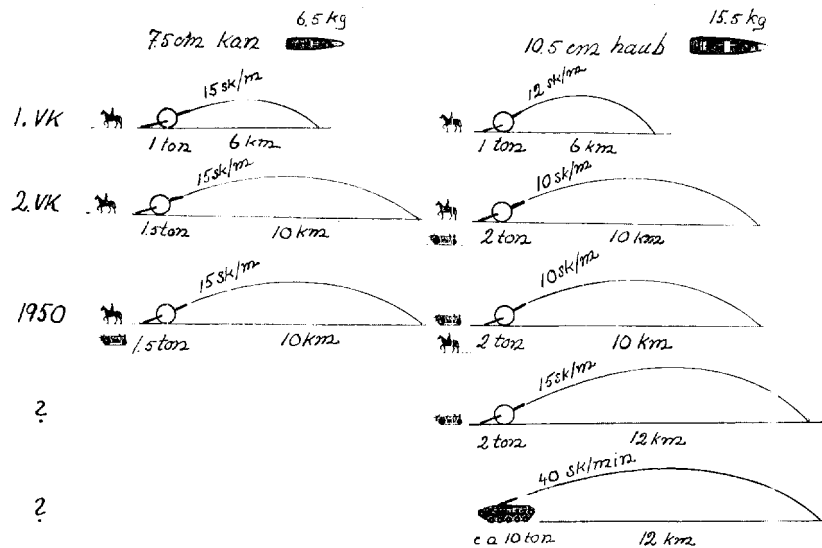
KONTAKT med krigsmakten

har till uppgift att bidra till en god kontakt mellan krigsmakten och de stora befälsgrupper, som icke stå i aktiv tjänst, samt mellan krigsmaktens olika personalkategorier och samhället. Denna uppgift vill den fylla dels genom att ge en fortlöpande orientering om utvecklingen på det militära området, dels genom att lämna — särskilt den aktiva personalen — upplysning om samhällsfrågor och utrikespolitiska förhållanden. Vid sidan av andra källor bör den på så sätt kunna bilda underlag för muntlig orientering av truppen.

MODERNT ARTILLERI GER KRAFTSAMLING

Det som särskilt utmärker modernt artilleri är dess förmåga att på kort tid samla överraskande och förödande eld från ett stort antal pjäser mot mål och områden vitt skilda från varandra. Endast pjäsernas maximiskottvidd — ofta betydande — begränsar denna förmåga. Artilleriet är sålunda ett väsentligt medel att skapa kraftsamling och överraskning och just häri ligger dess utomordentliga betydelse. Det konsekventa sammanhållet av artilleriets eld till verkliga »klubbslag» har emellertid i hög grad möjliggjorts av att infanteriet med egna medel kan lösa enk-

LÄTTA FÄLTART UTVECKLING

Figur 1.

lære stridsuppgifter, såsom nedkämpning av punktmål, medan de större elduppgifterna har kunnat överlätas åt artilleriet. Långt ifrån att minska artilleriets betydelse har sålunda ökningen av infanteriets eldkraft skapat förutsättningar för artilleriet, att - fortfarande i intim samverkan med infanteriet - koncentrera sig på stora, ofta avgörande uppgifter.

En krigserfarenhet, som är särskilt glädjande för ett litet land som vårt, är att även ett relativt fåtaligt artilleri, väl samlat, kan utdela kännbara slag än mot en punkt av stridsfältet än mot en annan.

**FIENDEARTILLERIET
MÅSTE SLÅS UT**

Vid såväl försvars- som anfalls-

strid blir artilleriets kanske viktigaste uppgift att tysta fiendens artilleri eller i varje fall allvarligt inskränka dess eldverksamhet. Vid försvar kommer eljest det egna infanteriet att utsättas för en mördande och sannolikt avgörande stormeld och vid anfall dess anfallskraft att snabbt ebba ut i fientliga moteldar. Artilleribekämpningen är sålunda av utomordentlig betydelse. Den kräver emellertid riklig tillgång på långskjutande artilleripjäser (ca 25 km).

Önskemål att störa fientliga trans-

**Arméns vapen- och materielutrustning
Artikel 3**

porter och annan underhållstjänst fordrar också artilleripjäser med stora, effektiva skottvidder.

En annan väsentlig uppgift för artilleriet är att vid såväl anfall som försvar ingripa mot fientligt infanteri dels medelst planerade stormeldar resp moteldar dels också i övrigt så snart för artilleriet lönnande mål uppträda, som det egna infanteriet önskar nedkämpade. Förutom självklara krav på god precision och god verkan av det enskilda skottet fordras av artilleripjäsen också stor eldhastighet, stort sidriktfält och relativt stor effektiv skottvidd (minst 12 km), för att så många pjäser som möjligt på kortast möjliga tid skall kunna luftledes transportera ett maximum av skott till avsedd punkt av stridsfältet.

Den moderna, ytterst rörliga krigföringen kräver vidare av artilleriet stor rörlighet och framkomlighet samt hög eldberedskap. Inte minst viktigt är, att batterierna snabbt kan växla ställning för att undgå anfall från fientligt attack- och bombflyg.

Det råder ingen tvekan om att tekniken av i dag förmår att i långt större utsträckning än tidigare tillmötesgå här skisserade krav.

SKOTTVIDD OCH ELDHASTIGHET

Maximiskottvidder på 25 km uppnås lätt av tunga pjäser med minst 15 cm kaliber. Den ökade pjäsvikten behöver inte medföra nedsatt rörlighet och framkomlighet, om pjäserna placeras på självgående bandlavetter. Redan befinnlige pjä-

ser kan dessutom öka sin skottvidd utan ökning av pjäsvikten genom införande av speciella projektiler — fen- eller rotationsstyrda, underkalibriga granater.

Eldhastigheten kan uppdrivas genom helautomatisering och kylning av eldrören. Nuvarande konventionella pjäser utan automatisk mekanism har en maximal eldhastighet av 5—15 skott/min. Helautomatik torde utan större svårighet medge en eldhastighet av 40—50 skott/min men kräver sannolikt, att pjäserna förses med bandlavetter.

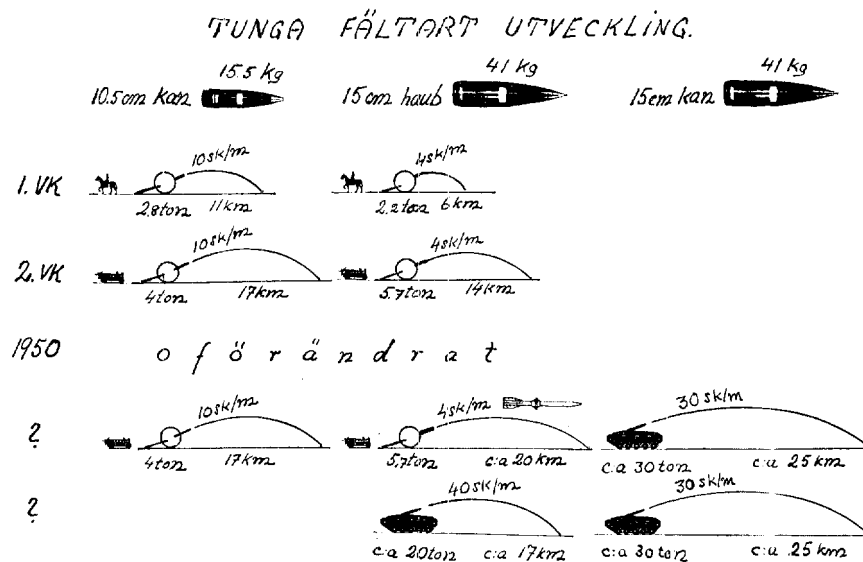
Salvpjäser av raket- eller rekylfritt system förmår utveckla en avsevärd momentan eldkraft och kan i vissa lägen verksamt komplettera det vanliga artilleriets eld.

Det enskilda skottets verkan kunde mot slutet av andra världskriget i hög grad förbättras genom konstruktion av zornrör¹, som på alla skjutavstånd gav luftbrisader på för verkan bästa höjd över marken.

FÖRDELARNA MED BANDLAVETTER

Fördelarna med att göra pjäserna självgående på bandlavetter är många. Rörlighet och framkomlighet ökar, helautomatik kan lättare införas och eldberedskapen blir mångfalt större. Särskilt för tunga pjäser kan tiden för att göra pjäsen eldberedd nedbringas från omkr en timme till ett fåtal min genom övergång från bil- eller traktordragning till banddrift. Snabb sidinriktning horisonten runt är en annan fördel,

¹ Svensk benämning av proximity fuze = radarrör.

Figur 2.

som vinnes med bandlavett och som bl a tillgodoser ett betydelsefullt krav på effektivt självförsvar mot pansar. Slutligen kan ställningsväxlingar ske betydligt snabbare än vid nuvarande transportsätt.

Modern teleteknik kan slutligen sätta effektiva och lättburna sambandsmedel i händerna på signalisterna, så att det omfattande nät av förbindelser kan utbyggas, som är en nödvändig förutsättning för att samla eld från stora artilleristyrkor.

Låt oss nu något skärskåda den svenska artillerimaterielens utveckling och se, om den motsvarar moderna krav och vilken fortsatt utveckling, som kan skönjas.

**7,5 CM-KALIBERN
INEFFEKTIV**

Lätta fältartilleriets utveckling

efter första världskriget (fig 1) kännetecknas av ökade skottvidder och tilltagande motorisering. Moderniseringen efter andra världskrigets slut har dock icke skett så rationellt som vore önskvärt. Det är sålunda en bestämd krigserfarenhet, att trupp relativt lätt utbärdar eld från 7,5 cm artilleri. 7,5 cm kalibern bör följaktligen helt utgå ur förbanden. 10,5 cm haub m/40 är i klass med utländska lätta fältpjäser. Dock bör skottvidden ökas till minst 12 km, vilket torde vara möjligt. Ammunitionen bör moderniseras genom anskaffning av moderna tändrör och krut samt övergång till enhetspatron för att öka enskilda skottets verkan, precisionen resp eldhastigheten. På längre sikt bör en övergång ske till helautomatiska 10,5 cm pjäser på bandlavett.

Det tunga fältartilleriet (fig 2)

förbättrades rationellt under åren närmast före senaste världskriget. Skottvidderna ökades kraftigt och en fullständig motorisering genomfördes. De nytillkomna pjäserna, 10,5 cm kan m/34 och 15 cm haub m/39 är än i dag fullt moderna, men krigserfarenheten har lärt oss, att deras antal är alltför litet och att en ny tyngre pjästyp med än större skottvidd (ca 25 km) måste anskaffas. Bristen på tunga pjäser och framför allt avsaknaden av en för effektiv artilleribekämpning tillräckligt långskjutande pjäs är i själva verket vårt artilleris största svaghet.

MODERNISERING AV NÖDEN

Även det nuvarande tunga artilleriets ammunitionsutrustning bör överses. Framförallt bör zornör anskaffas och kruten utbytas mot moderna typer. Möjligheten att me-

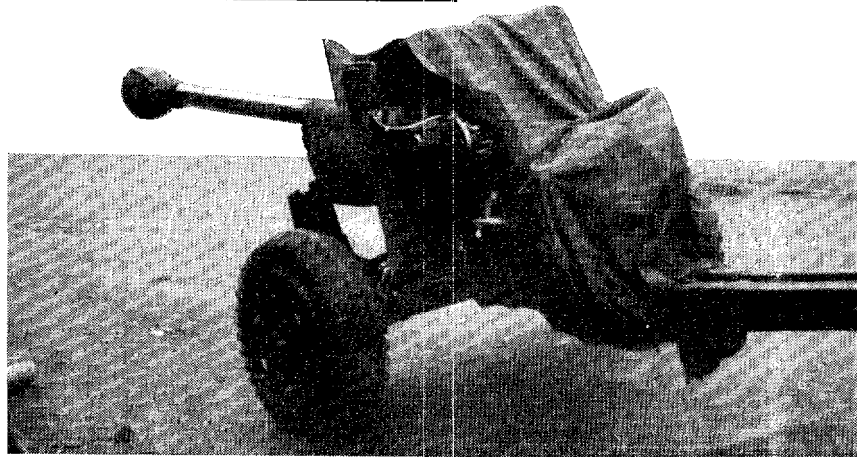
delst underkalibriga projektiler öka 15 cm haubitsens skottvidd bör beaktas.

Vårt artilleri lider vidare brist på moderna hjälpmedel för en effektiv artilleribekämpning, främst flygplan för artillerieldledning och radar, brister som är av största vikt att avhjälpa, om artilleriet skall kunna lösa de uppgifter modern taktik fordrar.

Det svenska artilleriet kan och bör förstärkas och moderniseras. Krigserfarenheten, inte minst den finska säger tydligt ifrån att ett uraktlåtande härav får i krig dyrt betalas med stora förluster i människoliv och uteblivna framgångar.

P O SVANTESSON

BRITTISK PV=PJÄS

Lätt och behändig verkar den brittiska 55 mm pansarvärnspjäsen att vara, givetvis motordragen.

Formosa nästa oroscentrum?

Sedan slutet av 1949 har Formosa — Kuomintang-Kinas sista fäste — intagit en dominerande ställning bland de politiska tvistefrågorna mellan öst och väst. Den främsta anledningen till det starka intresse, som i denna fråga ådagalagts av kommunisterna, torde vara en övertygelse hos dem, att erövringen av Kina icke kan anses tryggad, förrän den kinesiska nationalistregimen helt krossats. Men även Formosas betydelse som en viktig etapp för den fortsatta kommunistiska expansionen mot Sydöstasiens övärld torde ha inverkat.

GEOGRAFISKA FÖRHÅLLANDEN

Formosa, som ligger 15—25 mil utanför den kinesiska kusten, är ungefär 40 mil långt och mellan 7 och 14 mil brett. Ön uppfylles av berg, vars toppar nå ända upp till 4 300 m höjd. På östkusten stupa bergen brant i havet men i väster övergå de i en stor slätt, som utbreder sig längs nästan hela västkusten. Klimatet är tropiskt. Livsmedelsproduktionen, bortsett från fettämnen, är tillräcklig för öns eget behov. Riset ger två skördar om året. Andra viktiga produkter äro sockerrör, te, grönsaker och frukt. Den inhemska befolkningen uppgår till omkring 6,5 miljoner. Därutöver vistas omkring en miljon kinesiska emigranter på ön. Kineserna äro illa sedda av den inhemska befolkningen, som önskar självstyrelse. En revolt nedslags 1947 av kineserna, varvid åtskilliga

tusental av öbefolkningen avrättades.

Runt Formosa löper en sammanhängande landsväg, vilken anses vara i dåligt skick. Järnväg finnes endast längs västkusten och utmed vissa sträckor av östkusten. Av de två örlogsbaserna är den ena — Kcelung — belägen på nordkusten och den andra — Kaohsiung — på sydvästkusten. På västra delen av ön finnas åtminstone sju användbara flygplatser. Sammanlagt skola på Formosa sedan den japanska tiden finnas ett 70-tal flygfält.

På amerikanskt militärt håll anses Formosa, som ligger 74 mil från Filippinerna, 65 mil från Okinawa och 125 mil från Japan, i händerna på en kommunistisk makt utgöra ett hot mot den amerikanska defensivlinjen i Stilla havet. I den deklaration angående Formosa, som nyligen avgavs av general MacArthur men som på president Trumans order återkallades, hette det, att Formosa på grund av sin geografiska belägenhet och baspotential, i händerna på en fiendemakt närmast skulle kunna jämföras med ett osänkbart hangarfartyg eller ubåtsmoderfartyg, idealiskt stationerat för en offensiv strategi och samtidigt i stånd att omintetgöra försvarsoperationer eller motoffensivt av vänskapligt sinnade styrkor, baserade på Okinawa och Filippinerna.

KUOMINTANG-KINAS STRIDSKRAFTER

Chiang Kai-sheks markstridskraf-

ter anses uppgå till 300—500 000 man, varav dock endast omkring 130 000 man bedömes ingå i fullt stridsdugliga förband. Antalet divisioner lär vara sju. Pansarvapnet omfattar 35 000 man och bortåt 1 000 stridsvagnar. Terrängen på Formosa är dock icke särskilt lämpad för pansarstrid.

Flygstridskrafterna omfatta 200 å 300 stridsplan, av vilka hälften anses vara i användbart skick. Det modernaste jaktplanet utgöres av mustang P-51. Det finnes vidare ett antal tvåmotoriga Mitchell-bombplan av typen B-25 och några fyrmotoriga Liberatorplan av typen B-24.

Nationalisternas marin omfattar 45 000 man och ett 50-tal fartyg. Den viktigaste delen av flottan utgöres av tio amerikanskbyggda eskortjagare, utrustade med radar. Dessutom ingå åtta till tio minsvepare, bestyckade med 7,5 cm kanoner, samt skilda typer av landstigningsfarkoster.

KOMMUNISTISKA INVASSIONSFÖRBEREDELSE

Uppgiften att invadera Formosa skall ha givits till 3. fältarmén, under generalen Chen Yi, vars högkvarter är förlagt till Shanghai. Förberedelser längs den kinesiska fastlandskusten ha pågått i snart ett år. Aderton arméer skola stå beredda för aktionen, varav sju äro avsedda att gå över i första omgången. (En kinesisk armé består i regel av tre divisioner om vardera 5 000 man. Den motsvarar sålunda närmast division enligt västerländsk terminologi.) Sammanlagt

skulle sålunda omkring 350 000 man vara avsedda för företaget, varav 150 000 man i första omgången. I dessa styrkor skulle ingå 2 500 man lufttrupp, utbildad tidigare av amerikanerna men nu i kommunistisk tjänst. Utbildning har bedrivits i amfibiekrigföring och en invasionsflotta har samlats, bestående av ett mindre antal landstigningsfarkoster (bl a 30 amerikanska LST [landing ship tanks]) och kustångare samt omkring 5 000 trädjonker, av vilka många anses kunna ta 50 man. Invasionsflottan är till huvuddelen primitiv och anses icke medgiva transport av någon större mängd tung materiel. Ubåtar torde de kinesiska kommunisterna sakna men ryssarna lära utbilda kinesiska ubåtsbesättningar.

Kommunist-Kina disponerar 6—800 flygplan, varav omkring 400 någorlunda moderna propellerplan kunna insättas mot Formosa. I Shanghaiområdet skall även enligt obekräftade uppgifter finnas ett 30-tal ryska reaktionsjaktplan stationerade. Mer än 30 flygfält anses stå till förfogande i Sydkina.

BLOCKADEN AV KINAS KUST

Efter förlusten av fastlandet har Chiang Kai-shek från Formosa och en del mindre öar längs den kinesiska kusten upprätthållit en tämligen effektiv blockad av Kina, framför allt Shanghai. Det nationalistiska flyget har företagit bombanfall mot nyckelanläggningar och flygfält utefter östkusten. Kommunisterna ha dock efter hand lyckats erövra bl a småöarna utanför Hong-

kong, varifrån blockaden mot Kanton upprätthölls, och Chusan-öarna sydost om Shanghai, varifrån sistnämnda hamn blockerades. I slutet av juli företogs kommunisterna förberedelser för anfall mot Quemoy-öarna utanför Amoy. Ett landstigningsföretag mot ön Taetan, sex km sydväst om Quemoy, avvisades dock av nationaliststyrkorna. På Formosa uppfattades de kommunistiska företagen mot Quemoy-öarna som inledningen till en invasion mot denna ö, varför Chiang Kai-shek beordrade sitt flygvapen att ingripa mot transportflottan, trots att president Truman i samband med att den amerikanska flottan övertog skyddet av Formosa uppmanat Chiang Kai-shek att inställa alla operationer mot det kinesiska fastlandet. General MacArthur lär ha rått nationalistregeringen att utrymma Quemoy-öarna.

KAN EN INVASION AV FORMOSA LYCKAS?

Även utan det amerikanska stödet skulle den nationalistiska krigsmakten kunna tyckas vara tillräckligt stark för att kunna avvisa ett rött invasionsföretag. Härvid måste dock ihågkommas, att pålitligheten hos Chiangs trupper är mycket ringa och att det ej är osannolikt, att stora styrkor i samband med ett anfall skulle gå över till fienden.

Det amerikanska beslutet att med sjöstridskrafter skydda Formosa har avsevärt stärkt Chiang Kai-sheks militära ställning. Visserligen har Kommunist-kinas utrikesminister förklarat, att beslutet ej kommer att hindra folkregeringen att be-

fria nationalisternas sista fäste, men ett överskeppningsföretag mot Formosa måste efter det amerikanska ställningstagandet bedömas som en synnerligen vågad operation, om icke amerikanerna i samband med händelser på annat håll tvingas att dra bort sina sjö- och flygstridskrafter från Formosasundet.

Den kommunistiska invasionsflottan anses vara tillräckligt snabb för att kunna passera Formosasundet på mindre än en dag vid lämpligt väder. Sådant brukar råda i dessa trakter från början av september till de första dagarna i oktober.

G LINDQUIST

Så lurar man vaktposter!

Hur en italiensk vaktpost vid en vägspärr utanför Bengasi i Nordafrika en natt i maj 1942 blev duperad av en brittisk specialpatrull berättar Fitzroy Maclean i sin nyligen utkomna bok »Äventyr i Öster». Denne presenteras i boken såsom: »den nu 39-årige brigadgeneralen, parlamentsledamoten och författaren, f. d. diplomaten, äventyrsresanden och guerillaledaren», och är tydligen en mycket djärv och initiativrik man.

Situationen var följande.

På våren 1942 var Bengasi av stor betydelse för tyskarna bland annat därför att hamnen användes för underhållet av den tyska Afrikakåren. Från engelsk sida ville man göra något för att störa tyskarna så mycket som möjligt i staden och framförallt i hamnen. I högkvarteret i Alexandria ansågs att det icke var tillräckligt med att bomba från luften. Det vore önskvärt att en engelsk patrull på något sätt kunde ta sig in i Bengasi dels för att utföra sabotage i hamnen dels för att rekognoscera för hur ytterligare skador skulle kunna anställas. Till ledare av detta betydelsefulla och spännande företag ansågs Fitzroy Maclean vara rätte mannen.

För att fullfölja uppdraget valde han ut lämplig personal och utrustning — däribland en bil som målades som en tysk stabsbil. I Alexandria fick han genom underrättelsetjänsten ingående upplysningar om Bengasi och vilken väg han

Överraskningsmomentet har alltid haft och kommer väl alltid att få betydelse i krig. Det är särskilt vaktpersonalen som kan bli utsatt för sådana överraskningar. Ofta börjar det med att man låter lura sig.

Det kan vara både intressant och instruktivt att se litet närmare på några sådana fall som inträffat under krigsförhållanden. Även om de skildrade händelserna inträffat i andra länder så har de dock vissa poäng som är värdefulla att ta vara på.

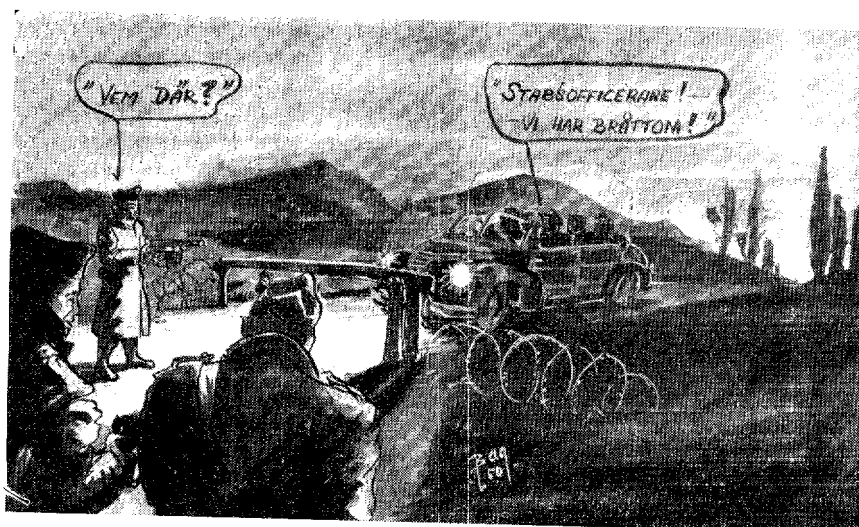
lämpligen skulle välja för att komma fram så lätt som möjligt.

Och det är på den vägen han hoppas komma fram utan att stöta på någon italiensk bevakning.

Nu låter vi Maclean själv berättas...

RÖTT LJUS, KPIST I VAKTPOSTENS HAND...

— Så gjorde vägen plötsligt en krök och i samma ögonblick fick jag syn på något, som kom mig att stelna till och samla tankarna. Hundra meter rakt framför oss syntes ett rött ljus precis mitt på vägen. David drog till bromsen och bilen slirade till och stannade. Tvärs över vägen satt en träbom, från vars mitt en röd lykta hängde ner. På min sida av vägen stod en vaktpost, som höll sin kulsprute-

pistol riktad mot mig. Det var en italienare. Jag böjde mig ner och tog upp en tung skiftnyckel från bilgolvet. Så gjorde jag tecken åt vaktposten att komma närmare och vinkade åt honom med några papper som om jag ville visa honom dem. Om han bara kom tillräckligt nära, skulle jag ge honom ett slag i huvudet, så att vi kunde fortsätta.

Han rörde sig inte ur fläcken utan fortsatte att sikta på mig med kulsprutepistolen. Och så fick jag se att i mörkret bakom honom stod ytterligare ett par italienare med kulsprutepistoler och någonting som såg ut som ett kulsprutenäste. Om vi inte kunde bluffa oss fram, skulle vi inte ha annat att göra än att ta till skottlossning, vilket var det sista vi ville vid det här stadiet av vår expedition.

Det blev tyst ett slag och sedan frågade vaktposten vilka vi var. »Stabsofficerare», sade jag och tillade befallande; »och vi har brät-

tom!» Jag hade inte talat ett ord italienska på tre år och hoppades innerligen att min accent lät äkta. Och att han inte i mörkret skulle märka att vi allesammans hade brittiska uniformer.

Han svarade inte genast. Det verkade som om han fått sina misstankar väckta. Bakom mig i bilen hörde jag ett klickande ljud, när en kulsprutepistol osäkrades. Det var någon, som hade beslutat sig att inte lita på slumpen.

Men just som jag gjort klart för mig, att här skulle det bli ledsamheter av, pekade vaktposten på våra lyktor. »Ni borde blända av de där», sade han, gjorde en vördslös hån, öppnade bommen och steg åt sidan så att vi kunde fara förbi.

VAD KAN VI LÄRA AV DETTA SKOLEXEMPEL?

Det är naturligt att posten som bevakar vägspärren vid Bengasi inte tycker sig ha särskild anled-

LÖSNUMMER

av tidskriften finnas alljämt att få, även kompletta årgångar i begränsad omfattning. Beställning sker till KMK exp, Stockholm 90.

ning till oro eftersom han befinner sig ungefär 30 mil bakom fronten. Bilen som man hejdat ser ut som en tysk stabsbil och det är ju naturligt att en sådan kan få passera här under förutsättning att den har klara papper. På postens anrop: »Vem där?», svarade någon på italienska »Stabsofficerare! Vi har bråttom!». Även om posten kanske

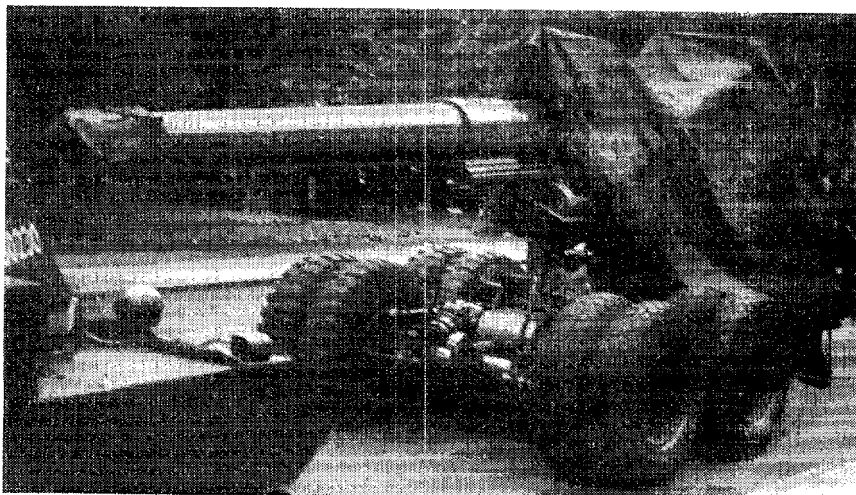
tyckte att han märkte en viss främmande brytning i uttalet var detta ju naturligt eftersom det tycktes vara fråga om tyska officerare.

Ja, så långt var det ju rätt. — Men vad gjorde då posten för fel? Jo, han skulle icke ha godtagit de okända personernas egna påståenden, inte ens om de sade sig ha bråttom.

Posten skulle naturligtvis beordrat passagerarna ut ur bilen så att han kunde kontrollera dem, deras papper och bilens last. I så fall hade det nog blivit strid vid vägsparren, vilket hade haft till följd att vi inte hade kunnat läsa om deras vidare bravader i nästa nummer.

PER LINDGREN

Medeltung brittisk kanon

14 cm kanonen är den brittiska medeltunga standardpjäsen. Den har en maximal skottvidd på 16 500 m vid överladdning. Kanonen gjorde en stor insats under andra världskriget och är en utomordentlig pjäs.

NÄR LÖNSTOPPET HÄVES...

Vid årsskiftet häves det som — åtminstone i propagandan mot företeelsen i fråga — brukar kallas lönstoppet. Löntagare av nästan alla kategorier hoppas på löneökningar på nyåret och menar att deras levnadsvillkor därmed skall förbättras. De mera insiktsfulla och eftertänksamma gör sig däremot inte så stora förhoppningar: lönerna stiger visserligen, men ... Det finns ju också ett sammanhang mellan löner och priser, och den enskildes levnadsstandard bestäms inte av lönen endast utan av förhållanden mellan penninglön och levnadskostnader.

Hur går det nu med priser och annat, när »lönstoppet» häves? Finns det utsikter till verkliga standardförbättringar eller blir det inflation? Det är frågor, som den eftertänksamme ställer sig och som denna artikel skall — inte besvara, ty det kan ingen göra — men söka ge hjälp att besvara — efter årsskiftet.

Först en snabbrepetition av vad det sk lönstoppet egentligen är. Det infördes hösten 1948. Under hela efterkrigstiden hade efterfrågan i landet stigit hastigare än tillgången på varor och tjänster, och följden hade blivit prisstegringar mellan åren 1946—48, importöverskott, samt överörlighet och andra mindre önskvärda förteelser på arbetsmarknaden. För att råda bot mot detta vidtogs bl a åtgärder för att begränsa efterfrågeökningen,

och det betydelsefullaste härvidlag var att hejda ökningen av de enskildas penninginkomster. I en demokratisk stat kan statsmakterna svårligen förbjuda löneökningar. Däremot kan de försöka på övertygelsens väg förmå löntagarorganisationerna att visa återhållsamhet i anspråken på löneförbättringar.

Så skedde också, och hösten 1948 kom en överenskommelse om inkomststabilisering till stånd. Efter initiativ av arbetsmarknadens centralorganisationer prolangerades de gällande kollektivavtalen över lag. Hösten 1949 träffades en ny överenskommelse, enligt vilken avtalen prolangerades även för år 1950.

Statstjänstemännen beröres ju inte av dessa överenskommelser, men deras löner stabiliserades på annat sätt. Enligt gällande regler skulle det rörliga tillägget ha ökat från 1. juli 1948. Men efter förhandlingar mellan statstjänstemannaorganisationerna och regeringen beslöt riksdagen, att det rörliga tillägget tills vidare skulle vara oförändrat, om inte priserna stiger så att ett pristal, motsvarande 168,38 i levnadskostnadsindex, uppnås. I så fall skulle det rörliga tillägget höjas från nuvarande 12 procent ända upp till 20 procent.

Mellan Arbetsgivarföreningen och Landsorganisationen har ingåtts en motsvarande överenskommelse om kompensation för prisstegring-

ar: om levnadskostnadsindex steg över »indextaket» 168,38 skulle timlönen ökas med 10 öre per timme, eller också kunde avtalen uppsägas och förhandlingar äga rum i vanlig ordning.

RESULTATET AV LÖNE-STABILISERINGEN

Resultatet av den överenskomna återhållsambeten blev att inkomstökningen under 1949 blev väsentligt mindre än under de närmast föregående åren. Den genomsnittliga timförtjänsten för manliga industriarbetare t ex steg mellan 1946 och 1947 med 14 procent, mellan 1947 och 1948 med 9 procent, men mellan 1948 och 1949 med endast 3,5 procent. Löneökningen under 1949 berodde helt på sk löneglidningar, d v s höjning av löner vid sidan om avtal, t ex på grund av ökad arbetsintensitet eller överflyttning till högre avlönade fack.

Betydelsefullare är att lönestabiliseringen medverkade till att åstadkomma bättre jämvikt mellan efterfrågan och tillgången i landet och som följd därav stabil prisnivå. Levnadskostnadsindex, som steg med 10 procent från hösten 1946 till hösten 1948, har sedan dess varit praktiskt taget oförändrat.

Självfallet beror inte prisstabiliteten enbart på lönestabiliseringen, men det råder ingen tvekan om att större löneökningar än de som faktiskt ägt rum under 1949 och 1950 skulle ha ätits upp av prisstegringar. Totalt sett har löntagarna i landet alltså haft mera fördelar än nackdelar av sin mer eller mindre frivilliga återhållsamhet.

Emellertid måste vi erinra oss att stabiliteten i levnadskostnaderna från hösten 1949 åstadkommits på konstlad väg. Devalveringen medförde ju automatiskt prisstegringar på importvarorna, men dessa prisstegringar har hittills motverkats genom subventioner. Detta för att inte »indextaket» skulle genombrytas och den stabiliserade lönefronten rullas upp igen.

FÖRHOPNINGAR SOM SLAGIT FEL

Vid årsskiftet 1949/50 räknade man allmänt med att samhällsekonomin ett år senare skulle ha stabiliserats ytterligare: spänningen mellan tillgång och efterfrågan i landet skulle ha utjämnats än mer och prisfallstendenser på världsmarknaden skulle i någon mån motverka den importprisstegring som följt av devalveringen. Därför skulle det inte behöva medföra några svåra rubbningar i den samhällsekonomiska balansen, om man från nyåret 1951 fick fria avtalsförhandlingar. Och prisstegringen skulle inte bli så kännbar om devalveringssubventionerna avvecklades.

Förhoppningarna om en ytterligare stabilisering tycktes i början av detta år bli infriade. Men sedan har händelser inträffat som kommit sådana förhoppningar på skam. Den utan all jämförelse viktigaste av dessa händelser är koreakriget.

Krig och inflation hör ihop och krigshot och inflationshot hör också ihop. Det är inte krig i västerlandet, men koreakriget har skärpt spänningarna, vilket också visat sig

på det ekonomiska området. Till följd av de nya rustningskonjunkturerna och oron i världen har flertalet råvarupriser på världsmarknaden stigit. På den betydelsefullaste utlandsmarknaden, nämligen Förenta staterna, har råvarupriserna enligt Moody's råvaruprisindex stigit med 10 procent från början av juni till mitten av augusti, och den allmänna partiprisnivån i Förenta staterna har under samma tid stigit med 5 procent.

I Sverige har ännu (i början av september) inga nämnvärda prisstegringar ägt rum, men högre importpriser kommer sannolikt att så småningom sätta sina spår i prisutvecklingen även här. Andra tecken tyder emellertid på att vissa inflationstendenser redan nu gjort sig gällande. Bankstatistiken tyder på ökad lust att låna och minskad lust att spara. På arbetsmarknaden har en tilltagande brist på arbetskraft gjort sig gällande.

VAD SKER EFTER ÅRS-SKIFTET?

I detta läge — med högre priser på världsmarknaden och antydningar till efterfrågeökningar i Sverige — har vi att möta de krafter som vid årsskiftet frigöres genom upphörandet av avtalsprolongationerna och avskaffandet av devalveringssubventionerna. — Vad sker då?

Först och främst sker automatiskt en stegring av levnadskostnadsindex, genom att de extra subventionerna försvinner. Med utgångspunkt från dagens läge skulle index höjas med ungefär 3 procent eller mera något över 5 enheter

upp till 172, alltså långt över »indextak».

En sådan prisstegring skulle vid oförändrade löner innebära en standardsänkning. Men priserna i och för sig bestämmer inte levnadsstandarderna i landet. Det är naturligtvis varutillgången som är avgörande, och denna minskas inte därför att subventioner avskaffas. Därför är det naturligt att subventionernas avveckling kompenseras genom motsvarande löneökningar. Därav rubbas inte jämvikten mellan tillgång och efterfrågan i landet. Vad som inträffar blir ju endast att den sammanlagda tillgången, mätt i *kronor*, ökas genom prisstegringen och den sammanlagda efterfrågan ökas lika mycket genom inkomststegringen. Det kan alltså bli fortsatt balans i samhällsökonomien, men på en högre pris- och inkomstnivå.

Så långt är allt gott och väl. Men högre löner innebär också högre kostnader och medför för den skull tendens till ytterligare prisstegring. Mest intimt är sambandet löner-priser inom livsmedelsområdet. En höjning av lantarbetarlönerna är att vänta, och med det system vi har för fastställande av jordbrukspriserna måste denna kostnadsökning kompenseras av prisstegringar. Det har beräknats att denna ytterligare prisstegring skulle höja levnadskostnadsindex med 1,5 procent.

Härtill kommer så riskerna för fortsatt stegring av importpriserna. Allt detta tillsammans gör att levnadskostnaderna efter årsskiftet så småningom ofrånkomligen

Fakta om oljan i dagens läge

Det vore överord att påstå att Hitlers Tyskland bröt samman till följd av oljebrist.

Men vi vet i dag att Tysklands oljeläge i krigets slutskede var ytterst prekärt. De tyska oljeanläggningarna var genom de oupphörliga bombanfallen till stor del satta ur bruk, lagren räckte för endast ett par tre veckors förbrukning. En av Hitlers sista desperata order var att demontera de jättelika raffinering- och kololjefabrikerna och flytta dem ofta tiotals mil för att återuppbygga dem i stenbrott och underjordiska grottor. Tyska experter har medgivit att kriget hade kunnat sluta ett halvt år tidigare, ifall de allierade i ännu högre grad koncentrerat sig på bombardemang av nyckelpunkterna inom den tyska oljeförsörjningen.

kommer att höjas, hur mycket kan inte sägas, men det rör sig alltså om mer än tre procent.

För denna prisstegring vill löntagarna naturligtvis ha kompensation. En sådan kompensation behöver inte åstadkomma svårartade jämviktsrubbingar i samhället. Men löneökningar som går avsevärt därutöver kan inte åstadkommas utan att inflationshotet blir överhängande. Gränsen för förbättring av levnadsstandarden sättes av produktionen och möjligheterna till fördelaktigt varubyte med utlandet. Att söka gå över denna gräns är meningslöst. Man kan inte leva över tillgångarna.

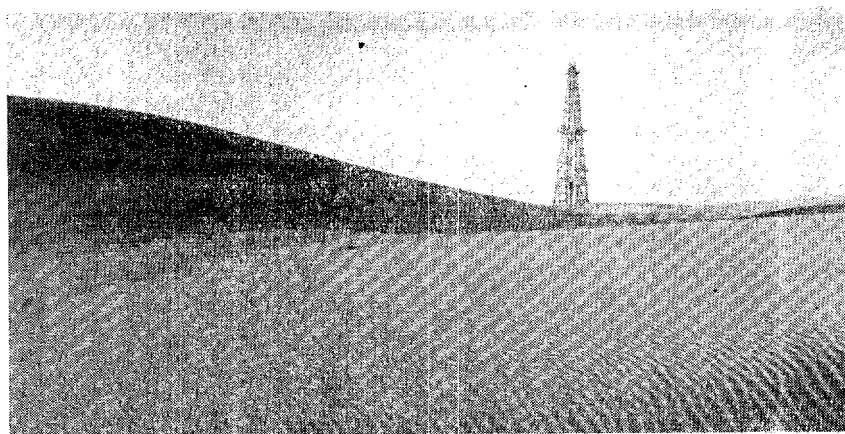
LARS EROVN

Fem år har gått sedan krigets slut, och under den tiden har oljan gjort en bemärkt insats i världens och särskilt Europas återuppbyggnad. När allt kommer omkring är den flytande energien ändå i första hand en fredens råvara — en hävstång för ekonomiskt framåtskridande och högre levnadsstandard. Det var ont om kol i efterkrigstidens Europa men det fanns gott om olja som satte fart på det förlamade näringslivet i de krigshärjade länderna.

OLJETILLGÅNGEN I DAG STÖRRE ÄN NÅGONSIN

Tack vare god tillgång, relativt låga priser samt många ekonomiska och tekniska fördelar fick de flytande bränslena efter kriget en långt större användning i vår världsdel än någonsin tidigare. Detta gäller icke minst Sverige — per individ räknat blev vi den största oljeförbrukaren i Europa och en av de största i världen. En gigantisk raffineringsindustri håller nu på att växa upp runtom i Europa, och om några år kommer Europa — trots kraftigt ökad förbrukning — att bli i huvudsak självförsörjande i fråga om förädlade petroleumprodukter.

Men oljefyndigheter kan inte stampas fram ur marken; de råvaror, med vilka de europeiska raffinaderierna skall matas, måste hämtas utifrån. Och det blir i första hand de nyutvecklade oljeområdena i Mellersta östern som skall svara

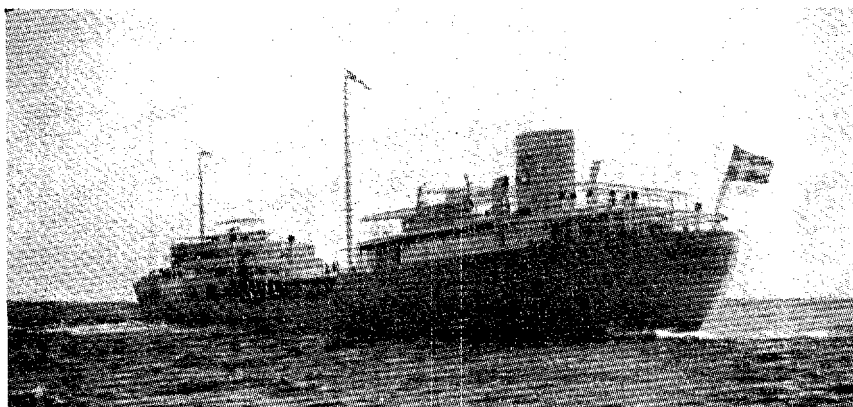

Ur Saudi-Arabiens oändliga sanddyner kommer oljan via de karakteristiska tornen för b utskippningshamnen.

för Europas försörjning med den eftertraktade råvaran.

Trots många och ofta återkommande dystra profetior finns det inga tecken på att oljetillgångarna inom överskådlig tid skall sina. De påvisade (kända) oljereserverna är i dag större än någonsin. Vare sig det är fred eller krig, visar produktionen en av endast korta upphåll

eller bakslag avbruten, stigande kurva. Världens oljeförsörjning är i dag ofantligt mycket bättre än före kriget: under de senaste åren har det producerats och förbrukats ca 60 proc mer olja än före kriget. Produktionsökningen var under de gångna åren så stor, att den hann väl i kapp den till synes omätliga efterfrågan, och åtminstone i USA

Över havet fraktas oljan och de raffinerade produkterna på de väldiga tankfartygen.

led oljeproduktionen i föl ett bakslag.

OLJETILLFÖRSELN TILL STYRKORNA I KOREA

Det vore underligt om tillspe-
ningen av det internationella läget
inte skulle göra sig märkbar på ol-
jemarknaden liksom den gör på
andra råvarumarknader. De *ome-
delbara* återverkningarna av Korea-
kriget är mest påtagliga vid USA:s
västkust, ty det är den kaliforniska
oljeindustrin som svarar för att FN-
truppernas insats blir väloljad. Vad
som drar mest olja i en kampanj
som denna är givetvis skeppning-
arna av människor och materiel
över Stilla havets stora vidder samt
flott- och flygoperationerna. Några
besvärliga oljeproblem lär det dock
inte bli för amerikanarna i sam-
band med detta krig.

Hur nordkoreanerna har det
ställt med oljan är icke gott att veta.
Med sina talrika stridsvagnar och
sina numera utdragna etapplinjer

bör de ha en ganska ansenlig åtgång av drivmedel utan att ha några egna oljetillgångar inom landet. De startade naturligtvis med fyllda cisterner men torde efter hand ha fått lita till en kontinuerlig tillförsel utifrån som de kan få antingen från Manchuriet (skifferolja och syntetisk bensin) eller från den ryska ön Sachalin (råolja) (produktion ca 750 000 å 1 miljon ton per år). Det finns järnvägar åt båda hållen men amerikanerna gör naturligtvis sitt yttersta för att störa förbindelserna.

LAGRING KAN MEDFÖRA TILFÄLLIG KNAPPHEIT

Koreakriget som sådant är emellertid för världsmarknaden en mindre faktor jämfört med dess indirekta verkningar. Insikten om att det gäller att vara redo för alla eventualiteter tar sig uttryck i en strategisk upplagring, särskilt i USA.

Det är troligt att den ameri-

Landstigning! Bland det första som tas i land är oljefaten.

Världens större oljecentra. 1. Texas i USA. 2. Venezuela. 3. Persien. 4. Baku i Sovjet. 5. Saudi-Arabien. 6. Kuwait.

kanska oljeindustrin, vilken, som ovan nämnts, redovisade en mindre tillbakagång i fjol, snart kommer att köra för full kapacitet. Den av amerikanska företag i andra länder producerade oljan, som i viss utsträckning drabbats av brittiska och andra länders valutarestriktioner, kommer åter lätt att kunna finna avsättning, inte minst i USA. Det är möjligt att det kan uppstå en viss knapphet på petroleumprodukter och att det blir svårigheter för andra länder med varuanskaffningen. Men i så fall blir det nog endast frågan om temporära störningar. När »lagringskonjunkturen» är över och om ingenting allvarigare inträffar kommer marknaden att återta sitt normala ansikte.

Det kan naturligtvis inte råda något tvivel om att västdemokratierna

i oljehänseende är ovanligt lyckligt lottade. Av världens oljeproduktion, uppgående till ca 470 milj ton per år, kan ca 430 milj eller 9/10 sägas stå till deras förfogande, medan endast omkring 35 milj. ton ligger inom den ryska maktsfären.

Vid en bedömning av dessa siffror bör dock två faktorer tas i beräkning. Vissa områden är strategiskt mycket utsatta. Detta gäller i första hand Mellanöstern med de viktiga oljeländerna Persien, Arabien och Irak och en sammanlagd årsproduktion av ca 70 milj ton. Dessa positioner kan i händelse av krig måhända inte hållas av västmakterna, vilket dock inte behöver betyda att de kan nyttiggöras av motståndaren. Erfarenheten visar att oljefyndigheter kan göras obrukbara för lång tid framåt.

Den andra faktorn är att västdemokratierna av geografiska och strategiska skäl behöver mycket mera olja för sin krigföring än vad ryssarna gör. Om ett ev krig skulle föras i Europa och andra delar av östra halvklotet, skulle ryssarna kunna klara sig med mycket mindre olja än motståndarna, vilkas oljetillgångar och kraftresurser till väsentlig del är belägna på andra sidan haven.

Även med dessa inskränkningar bör dock västdemokratierna känna sig ganska trygga. De kan knappast tänkas råka i det läget att deras krigsansträngningar hindrades genom oljeknapphet. De skulle, om så vore nödvändigt, mycket väl kunna reda sig enbart med de oljeresurser som finns på västra halvklotet.

Östblockets produktionsförmåga — 30-33 milj ton plus ca 5 milj ton per år i sattelitländerna — är i och för sig ansenlig. Frågan är emellertid hur mycket av denna produktion som under längre tid kan avstås utan allvarliga återverkningar på andra krigsviktiga områden. Så betraktade krymper de ryska produktionssiffrorna högst avsevärt. Det finns ingen nämnvärd marginal att ta av — ingen civil konsumtion som kan skäras ner och frigöras för krigföringen. I en sammandrabbning med västdemokratierna kan därför oljan mycket väl bli en kritisk sektor i den ryska krigsekonomien. Ryssarna synes även vara medvetna härom. Deras strävanden att i relativt ansenlig omfattning övergå till gengas och andra surrogatbränslen kan te sig överraskande med hänsyn till landets rika poten-

KMK:s BOKREVVY

Liddell Hart B H: DEFENCE OF THE WEST.

Cassell & Co. London. 1950.

Problemet — Västerlandets försvar och därmed sammanhängande spörsmål av politisk, militär och psykologisk art, belysta från det förflutnas, genom nulägets och mot framtidens synvidd.

Löwenthal F: NEWS FROM SOVIET GERMANY.

Victor Golancz. London. 1950.

En skildring av förhållandena i den tyska östzonen, givna av en tysk f d kommunist, som tillbragt 12 år i Ryssland och som varit tjänsteman i den tyska satellitstaten.

Andrews M: DISASTER THROUGH AIRPOWER.

Reinhart & Co. New York. 1950.

Washington Posts militäre medarbetare vänder sig i denna bok mot den uppfattningen, att ett strategiskt flyg innebär den enda möjligheten till framgång i ett kommande krig. Efter långa transporter till sjöss kommer västmakterna att få utkämpa kriget till lands. Arméns roll inskränker sig icke till ockupation av genom bombning vunnet land.

Dupey R E: St VITH, LION IN THE WAY.

Infantry Journal Press. New York. 1949.

Krigshistorisk redogörelse av 106. amerikanska divisionens öden under andra världskriget. Skildringens tyngdpunkt förlagd till striderna om förbindelseknuten St Vith i Belgien i december 1944.

tiella oljefyndigheter. Landets tekniska och kapitalmässiga krafter synes emellertid icke förslå till en snabb utbyggnad av oljeindustrin.

HANS G TONNDORF

Synpunkter på commandoraider

Det är ett välbekant faktum, att ett försvar icke kan genomföras uteslutande defensivt. Som belägg härför kunna anföras erfarenheterna från det senaste världskriget beträffande försvar av befästa områden. Enligt svenska åsikter räckte det icke med personal i direkt anslutning till befästningarna jämte reserver att sätta in på hotade platser utan man måste även ha smärre styrkor av offensiv natur för att utröna fiendens avsikter, för att oroa honom så att han icke i lugn och ro kunde förbereda och sätta in anfall på de svagaste punkterna samt för att störa hans underhållslinjer.

Då varje enhet, som är mäktig att insättas i taktiskt offensiva företag och som tillföres de svenska stridskrafterna är en tillgång för det svenska försvaret, måste beslutet om fallskärmsutbildning, vilket torde kunna betraktas som ett steg

FEL ADRESS?

Till försvarsstaben inkomma ofta anmälningar om felaktig adress. Enär tidskriften utsändes genom vederbörande *truppregistreringsmyndighets* försorg, kan rättelse ske blott efter anmälan dit. Vid CVB truppregrerade skola dock göra anmälan till resp krigsplacerande myndighet och all flygvapnets personal till flygstabens chefs-expedition.

i riktning mot uppsättande av svensk fallskärmstrupp, hälsas med tillfredsställelse.

Krigserfarenheterna visade att commandotrupporna voro av stort värde vid företag av taktisk offensiv natur, varför det kan vara av intresse med en kortfattad orientering om några brittiska synpunkter på commandoraider.

OLIKA SLAG AV COMMANDORAIDER

Spaningsraider sättas in för att komplettera de underrättelser man fått från andra källor för att t e

skaffa sig bekräftelse på arten av en misstänkt fartygsanhopning i en fientlig hamn eller för att ta fångar och därigenom utröna fiendens stridsavsikter. Företag av detta slag utföras av patruller om tolv till fjorton man, varav en eller ett par befäl.

En störande raid har till ändamål att ingjuta en osäkerhetskänsla hos fienden. Den utföres av små patruller, vanligen om en officer och fem man och den ger i allmänhet god utdelning i förhållande till insatsen. Den gör fienden osäker långt bakom de egna linjerna, den gör honom tveksam om kommunikationerna kunna användas och detta medför att han tvingas att avdela personal för att säkra de bakre områdena --- personal, som annars måhända skulle använts för offensiva uppgifter.

Sabotageraider insätts för att skada fiendens krigsindustri samt för att förstöra sådana viktiga fabriksanläggningar och kommunikationer, som icke äro lämpliga mål för t e bombflyg.

UTBILDNING OCH PLANLÄGGNING

Vid utbildning av personal för och planläggning av commandoraiders finnas många speciella problem att laga hänsyn till. För att kunna genomföra ett raidföretag med utsikt till framgång fordras minutöst

noggrann och detaljerad planläggning och förövning. Varje enskild deltagare måste veta vad som kommer att möta honom vid anfallsmålet och på ett par meter när känna till var han befinner sig.

Initiativkraft och improvisationsförmåga är av dominerande betydelse för att en commandoraid skall lyckas, speciellt om de ursprungliga planerna måste frångås. Britterna lade ned mycket arbete på att finna en lämplig metod att uppmanna den enskilde soldatens initiativ, men fortfarande vid krigsslutet rådde delade meningar om man kommit fram till rätt princip.

En annan erfarenhet av de brittiska commandoraiderna under andra världskriget var att de företog, som satts in från sådana riktningar, som av fienden bedömts helt osannolika, nästan alltid lyckades. Raidtaktiken bör alltså taga fasta på att i möjligaste mån utnyttja för vanlig trupp oframkomlig terräng.

Det torde icke vara omöjligt att inom den nuvarande ramen för vårt försvar inom såväl armén som kustartilleriet uppsätta smärre commandoförband. De offensiva framgångar, som sådana förband otvivelaktigt kunna åstadkomma, bli av stor moralisk betydelse för andan inom försvaret i dess helhet, då detta i övrigt måste kämpa på densamma.
C G EKLUND

Saknar Ni något nummer av KMK?

Enstaka lösnummer av tidskriften kunna i och för komplettering erhållas i viss utsträckning genom beställning hos KMK:s expedition, Sthlm 90. Restupplagorna äro dock synnerligen begränsade.

MILITÄR SPELKORTSLEK för bättre flygplanigenkänning

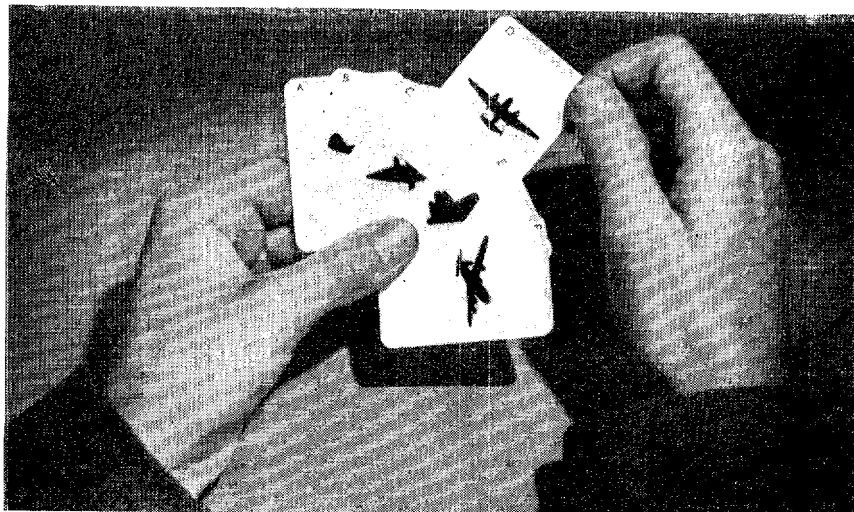
Flygplanigenkänning är numera ett ämne, som ingår i utbildningen vid alla tre försvarsgrenarna. Att intresse för ämnet finnes och är mycket utbredd har kunnat konstateras bl a genom denna tidskrifts identifieringstävlingar, där personal av snart sagt alla kategorier inom hela krigsmakten varit med och tävlat.

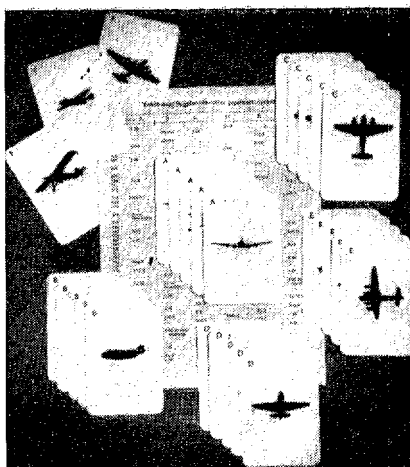
Vid flygvapnet och luftvärnet, där ämnet sedan flera år intagit en viktig plats i utbildningsprogrammet, har med viss framgång kortspel med specialgjorda spelkort använts som hjälpmedel vid undervisningen. För att även övriga försvarsgrenar skulle kunna tillgodogöras dessa erfarenheter har försvarsstaben nyligen låtit tillverka

en särskild kortlek, som distribuerats till samtliga förband.

Kortleken består av 180 spelkort, som vart och ett visar en silhuettbild av ett flygplan. 30 flygplantyper äro representerade. Varje typ återgives i 6 synvinklar: rakt framifrån, rakt från sidan, rakt underifrån, rakt framifrån snett underifrån, rakt från sidan snett underifrån och snett framifrån snett underifrån.

Kortspelet bör icke användas i början av utbildningen, enär silhuettbilder för många elever verka förvillande innan de lärt sig hur flygplan se ut på nära håll. Först när de grundligt studerat flygplan-kort, bilder och modeller kan kortleken komma väl till pass för att

inlära, hur flygplanen se ut på långt håll, d v s som rena silhuetter mot den ljusa himlen. Spelkortet komplettera därvid flygplankortet, som endast återger de tre grundprofilerna.

Då eleverna litet längre fram i utbildningen börja förväxla snarlika typer ge spelkortet en god vägledning. Om eleven lägger motsvarande spelkort framför sig bredvid varandra och jämför silhuetbilderna, kan han lätt upptäcka skillaktigheter i proportioner och yttre utformning.

När utbildningen sedan koncentreras på att driva upp snabbheten vid identifiering användes kortleken vid prov, övningar eller som sällskapsspel enligt följande exempel.

Prov arrangeras enkelt genom att plocka ut 10 kort av aktuella typer i lämplig synvinkel. Kortet visas under begränsad tid och eleverna identifiera. Betyg 10 för 10 rätt, betyg 9 för 9 rätt o s v.

Följande övning är instruktiv och givande. Eleverna indelas i lag om ca 4 man. En protokollförare utses per lag. En kortlek delas upp på lagen. Kortet läggs i en hög mitt på bordet med bildsidan nedåt. Varje deltagare drager i tur och ordning ett kort, lägger upp det framför sig och identifierar. Protokollföraren antecknar resultatet. Då samtliga kort dragits tages tid, varefter protokollföraren tager fram de kort, som identifierats fel. Dessa kort studeras gemensamt och man diskuterar, vilka möjligheter, som finnas att känna igen karakteristiska detaljer på flygplanen. Då samtliga lag äro klara, byta lagen kort, och övningen fortsätter. Efter övningen redovisar övningsledaren resultatet (individuellt och lagvis).

En annan övning, som är lätt att arrangera: Kortleken strös ut över ett bord med bildsidan uppåt. Läraren anger, vilka flygplantyper som skola insamlas. Eleverna stå runt bordet och få under begränsad tid plocka upp så många kort av angivna typer, de hinna med. Felaktigt upptagna kort få icke läggas tillbaka. Poäng sättes för antal rätt uppsamlade kort. Avdrag göres för fel upptagna kort.

Som sällskapsspel kan följande exempel nämnas. Kortleken blandas och delas ut till alla spelare. Förhand drager ett kort från grannen till vänster, lägger upp det framför sig och identifierar. Lyckas han, får kortet ligga kvar. Misslyckas han, måste han ta upp kortet, och det blir nästa mans tur att dra ett kort från sin granne till vänster o s v. Till slut har alla utom en blivit av med sina kort.

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

.....

— Forts från sida 306 —

nois universitet gör en sammanfattning av den österrikiska professorn Thirring's uppskattning av radioaktiva substansers användbarhet som stridsmedel.

COMBAT FORCES², Washington

(Första numret efter sammanslagningen av Infantry Journal och Field Artillery Journal.)

Nr 1: Korea: Test of strength. Den för sina krigsöversikter välkände översten Conrad H Lanzo lämnar bl a en initierad skildring av det inledande militära skedet i Koreakriget och de problem, som sammanhånga med krigets fullföljande från FN-truppernas sida.

FLUGWEHR UND TECHNIK^{1 2 4}, Frauenfeld, Schweiz

Nr 8: Die Luftwaffe in Krieg in Korea. Av dr Theo Weber. I artikeln redogöres bl a för det amerikanska flygets utgångsläge, operativa — taktiska indelning, utrustning, flygstöddepunkter, stridsinsatser (8. Luftflottans) och samverkan med marktrupperna.

MARINE CORPS GAZETTE^{1 3}, Kansas, USA

Aug/50: Strategic planning. Org av USA:s strategiska planläggningsarbete.

MILITARY REVIEW^{1 2 3}, Fort Leavenworth, Kansas

Nr 5: Psychological warfare against surrounded troop units. Med exempel från »motti»-strider under 2. världskriget belyser förf, major Martin F Herz, den psykologiska verkan av olika slag av propaganda i syfte att påskynda den inneslutna styrkans kapitulation. Slutsatser.

Nr 5: Partisan operations. Överste Albert E Harris granskar de faktorer, som gynnade uppkomsten av en vittförgrenad partisanrörelse inom de tysk-ockuperade länderna under 2. världskriget.

Nr 5: The Soviet armed forces. Översikt, karakteristik, disciplin m m.

— Forts på nästa sida —

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från arméstabens bibliotek.

³ Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.

⁴ Kan erhållas som korttidslån från flygstabens bibliotek.

»De löjligen familjerna» kan spelas på sådant sätt, att varje flygplantyp får representera en familj.

»Snipp-Snapp» kan spelas, om två lekar användas.

Ovanstående utgör blott några exempel på hur kortleken kan användas. En god och fantasirik lärare kan säkert introducera andra och kanske bättre metoder.

Man får hoppas att utbildningen genom dessa spelkort blir mer omväxlande och därmed stimulerar intresset. Då de dessutom ge möjligheter att utnyttja tävlingsmomentet i utbildningen, torde det gå bättre att bibringa eleverna förmåga att identifiera *snabbt*, vilket är av väsentlig betydelse vid denna utbildning.

C-L HESSLE

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

— Forts från föreg sida —

NY MILITÄR TIDSKRIFT

Linnégatan 7, Stockholm. 12 nr/år, 14: - kr/år, lösnr 1: 50 kr.

Nr 7—8: Psykologiskt betingade åtgärder mot panikfaran vid strid. Av major Sven Hedengren.

Nr 7—8: Arméns mathållning. Av överstelöjtnant Per Odensjö.

ORDNANCE², Washington

Nr 181: What about the A-bomb? Can we depend on it for victory in a future war? Förf, kaptenen och radiokommentatorn Lowell M Limpus motiverar sitt nekande svar på frågan och drar samtidigt upp konsekvenserna för USA, därest atombomber icke skulle komma till användning i en kommande världskonflikt.

PANSAR TEKNIK UNDERHÅLL

Vasagatan 38, Stockholm. 12 nr/år, 7: 50 kr/år, lösnr 75 öre.

Nr 6: Ryskt pansar. Första delen av en översikt publiceras i detta nr.

Nr 6: Kvartermästare i Stalingrad. Kapten K E Holm recenserar Günter Toepkes bok »Stalingrad wie es wirklich war» (Stade 1949).

RESERVUNDEROFFICEREN

Postbox 388, Stockholm 1. 6 nr/år, 5: --- kr/år, lösnr 1: --- kr.

Nr 7: Några aktuella utbildningsfrågor inom armén. En orientering av kapten John Gårdman.

TEKNISK TIDSKRIFT

Box 841, Stockholm 1. 52 nr/år, 30: --- kr/år, lösnr 1: --- kr.

Nr 32: Atomenergin i USA 1950. En översikt.

THE QUARTERMASTER REVIEW², Washington

Nr 1: Tactical air supply transportation. I artikeln påpekar förf, överstelöjtnant Harry A Sachaklian, att general Pattons snabba pansarframmarsch våren 1945 möjliggjordes genom att transportflyget levererade 11 % av arméns totala underhåll och 22 % av dess drivmedelsbehov samt evakuerade samtliga sårade.

TIDSKRIFT FÖR KUSTARTILLERIET

Marinledningen, Stockholm 80. 4 nr/år, 8: --- kr/år, lösnr 2: 50 kr.

Nr 2: Sabotage. Av major B Larsson.

TIDSKRIFT FÖR SVERIGES CIVILFÖRSVAR

Klara V Kyrkog 7, Stockholm. 12 nr/år, 5: --- kr/år, lösnr 50 öre.

Nr 8: Sjukvårdsorganisationen inom ett atombombat område. Av armöverbälakare S Kihlstedt.

TIDSKRIFT I SJÖVÄSENDET

Karlskrona. 12 nr/år, 8: --- kr/år, lösnr 1: --- kr.

Nr 8: Underhållstjänsten i Förenta Staternas flotta. Av kommandörkapten F Malm.

² Kan erhållas som korttidslån från arméstabens bibliotek.

KONTAKT med krigsmakten

Från tidskriftsfronten 234

Psykologisk krigföring. Av överste G-F

von Rosen 235

Något om samman-

hanget taktik—tek-

nik. Artikel nr I om

arméns vapen- och

materielutrustning.

Av kapten Sture A

Gyllö 241

Identifiera flygpla-

nen! Tävlingsupp-

gift nr 10 245

Schuman-planen. Av

direktör Herman

Stolpe 246

Prominenta profiler:

Robert Schuman. Av

dr I. Hirschfeldt 250

Radiostyrda målbat. Av kapten C G

Eklund 253

Studiecirklar i nationalekonomi. Av kap-

ten D von Sydow

och garnisonsassis-

tent E Sjöholm 255

Orsaker till den syd-

koreanska krigsmak-

rens sammanbrott.

Av kapten G Lind-

quist 258

Kustartilleriet ada-

riseras. Av löjtnant

C.G. Ullsparr 261

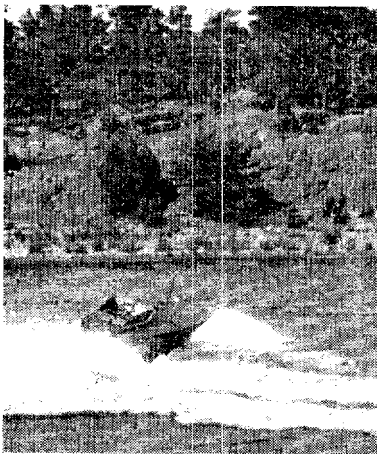
Fritidsundervisningen

1949—1950. Av stu-

dierektor Ståhl

Leander 263

*Marinen har fått radiostyrda mål-
batar. Här ses en av dem i god fart
rusa in mot stranden. Ögonblicket
efteråt kommer en radioöverförd
impuls att låta den gira kraftigt.*

Årg VI

Nr 2

UTGIVEN AV FÖRSVARSSTABEN

FRAN TIDSKRIFTSFRONTEN

ALLGEMEINE SCHWEIZERISCHE MILITÄR ZEITSCHRIFT¹, Frauenfeld
Nr 6/7: Zur Heeresreorganisation. En intressant studie utförd genom det schweiziska officersförbundet.

Nr 6/7: Neuzeitliches Infanterie. En tysk officer skriver om infanteriets organisation, beväpning och utbildning.

ARMORED CAVALRY JOURNAL, Washington

Mars/april: Psychology and leadership at West Point. Officersutbildning och -bedömning vid USA:s krigsskola.

Maj/juni: Men against armor. Av överste Marshall.

ARTILLERITIDSKRIFT

AIHS, Stockholm 90. 4—6 häften/år, 10: — kr/år, lösnr 2: — kr.

Nr 3: Atombombens teori. Av kapten P O Svantesson. En kortfattad och populär framställning av de teoretiska grunderna för atombombens konstruktion och funktion.

Nr 3: Luftvärnsanalys under 2. världskriget. Av kapten T Herstad.

FOLK OCH FÖRSVAR

Grev Turegatan 2, Stockholm. 4 nr/år, 3: — kr/år, lösnr 80 öre.

Nr 4: Invasionskusten i Normandie genom en svensk kustartillerists ögon. Av kapten B Stjernfelt.

¹ Refererat av Arméstabens bibliotek, referensregistret.

— Forts på sida 268 —

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Redaktionskommitté:

Överste G-F von Rosen, försvarsstaben, stabsredaktör K-E Westlund, försvarsstaben, major Anders Grafström, arméledningen, kapten Bengt Ohrelius, marinledningen, kapten Åke Mangård, flygledningen.

Ansvarig utgivare:

Chefen för försvarsstabens sektion III, överste G-F von Rosen.

Postadress:

Försvarsstaben, Stockholm 90.

Telefon:

67 95 20 (för rikssamtal 67 96 20)

Distribution:

Försvarsstabens chefsexp.

Bestämmelser om utsändning av tidskriften till militär personal återfinnas i Högkv Fst avd PF nr 45:10 den 12/8 1948. Prenumeration kan verkställas genom insättande av 5 kronor på postgironummer 31 31 04, Försvarsstabens kassaförvaltning nr 104, Stockholm 90. På insättningsblanketten skall anges, att summan utgör prenumerationsavgift för kontakt med krigsmakten.

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Årgång VI, nr 7, augusti 1950

PSYKOLOGISK KRIGFÖRING

Det totala kriget fordrar en insats av nationens samtliga resurser — icke minst de psykiska. Erfarenheterna från det senaste kriget tala här sitt tydliga språk, och många äro de exempel, som påvisa den moraliska motståndskraftens betydelse. Där andan uppluckrats, har den militära insatsen trots materiella tillgångar blivit svag. Där andan varit god, har motståndarens materiella överlägsenhet kommit till korta eller i varje fall måst mångdubblas, innan den som kämpat med ära blivit betvingad. För ett litet land som vårt, vilket, om ett krig skulle utbryta, synes riskera att åtminstone till en början ensamt möta en stormakt, måste det vara av den största betydelse att moralen göres hållfast mot hårda och plötsliga påfrestningar. Det gäller att anlita alla psykiska resurser för att stärka den egna motståndskraften och försvaga fiendens.

OFFENSIV OCH DEFENSIV

Den psykologiska krigsföringen kan föras såväl offensivt som de-

fensivt. I offensivt hänseende användes den suggestiva nyhetsförmedlingen, även kallad propaganda, för att rubba motståndarens tilltro till den egna sakens rättvisa, den egna ledningens kompetens, de materiella resursernas tillräcklighet och krigets lyckliga utgång. Det psykologiska försvaret får därför till främsta uppgift att stålsätta den egna befolkningen och den egna krigsmakten mot fiendens propaganda och att neutralisera de psykologiska verkningarna av fiendens militära överlägsenhet och de egna förlusterna i människor, materiel och landområden.

MEDEL OCH MÅL

Tekniskt sett utsändas de upplysningar eller den propaganda, man önskar sprida, genom de vedertagna organen för nyhetsförmedlingen, pressen och radion. Även filmen fages i bruk. Härutöver förmedlas det talande ordet genom teater, föredrag, personlig påverkan och ryktesspridning. Stoffet till denna verksamhet erhålles genom underrättelsetjänst och den

forskning, som klarlägger hur de psykiska faktorerna utveckla sig både hos fienden och inom den egna civilbefolkningen och krigsmakten.

Beträffande verksamhetens inriktning må följande anföras. Gent emot utlandet sändes strategisk propaganda, avsedd för motståndarens befolkning, medallierade eller neutrala. Till den egna befolkningen sändes upplysning och vid behov propaganda. Därutöver tillkommer upplysning och propaganda inom den egna krigsmakten samt taktisk propaganda, riktad till motståndarens truppförband.

Krigets mål är att påtvinga motståndaren sin vilja. Detta sker främst genom våld, ehuru andra faktorer medverka. Den psykologiska krigföringen strävar att nå detta mål utan att tillgripa ett sådant medel. Det är uppenbart att krigföringen för att nå det avsedda målet måste bedrivas under en nära samverkan mellan militära, politiska och psykologiska åtgärder. Liksom vid all verksamhet i samband med det totala kriget gäller det att åstadkomma ett samarbete, varvid den psykologiska insatsen göres beroende av det militära och politiska lägets fordringar.

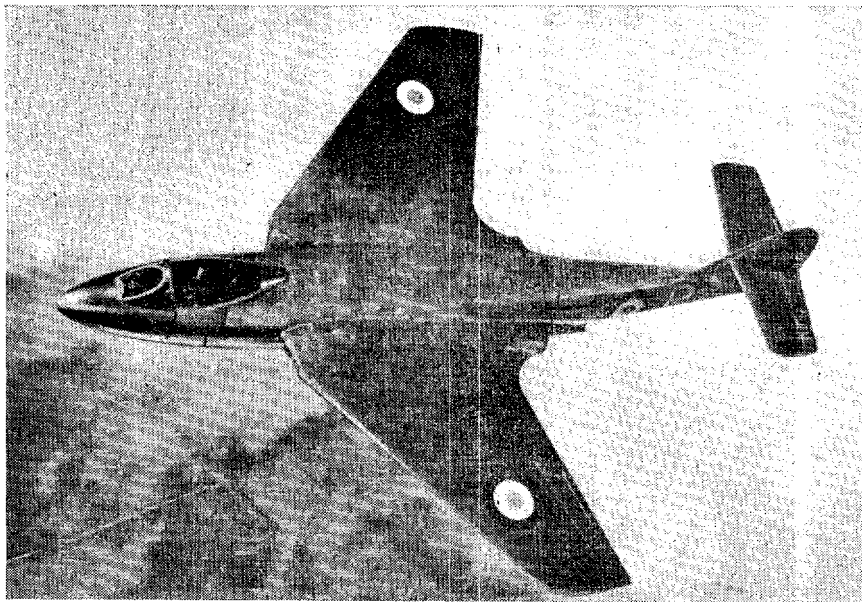
KRIGSERFARENHETER

Från det senaste världskriget finnes riklig tillgång på erfarenheter beträffande den psykologiska krigföringens bedrivande. Samtliga större makter hade särskilda organ inrättade för denna verksamhet och ingen har förnekat deras be-

rättigande. Men en erfarenhet av negativ art utgjorde de ständiga friktioner, under vilka dessa organ fungerade och sällan har samordningsproblemet varit mera svårlöst än inom detta område. Det gällde såväl samordningen mellan olika för propagandan och upplysnings-tjänsten ansvariga myndigheter som mellan dessa och den högsta politiska och militära ledningen. En annan erfarenhet av grundläggande betydelse visade sig vara behovet att koordinera propagandan med operationerna i övrigt. En framgångsrik fiende är så gott som okänslig för påverkan, medan möjligheterna härför stiga i takt med ökade motgångar och försämring av moralen. Vidare visade sig begränsade taktiska psykologiska framgångar, då det gällde att förmå enskilda förband i beträngda lägen att sträcka vapen, innebära vissa faror. Risk förelåg nämligen, att den lokalt utlösta propagandan föll utom ramen för den psykologiska verksamheten i stort. Ytterligare exempel skulle kunna anföras, vilka alla peka på behovet av en enhetlig ledning och samordning av olika myndigheter vid det psykologiska försvarets genomförande.

Behovet av en omfattande under-rättelstjänst för att införskaffa och sovra erforderligt material för upplysnings- och propagandaverksamheten visade sig vara stort. Av särskild betydelse voro de moral- och attitydstudier, som man behövde utföra för att vinna kännedom om förhärskande stämningar och moralens utveckling. I under-

Rekord av försöksjaktplan

Hawker P 1052, engelskt försöksjaktplan, har flugit London - Paris på rekordtiden 21 min 27 ⁴/₅ sek (gamla rekordet 27 min 38 sek). Flygplanet är utrustat med reaktionsmotor typ Rolls-Royce Nene. Av bilden framgår, att Hawker P 1052 har starkt pilformiga tvärsnitt av vingarna och trapetsformigt högt ansatt stjärthöjdpän.

rättelse- och forskningstjänsten kommo samhällsvetenskapsmän till användning i stor utsträckning medan tidningsmän, författare och reklammän medverkade vid propagandans utformning.

UPPGIFTER I SVERIGE

För Sveriges del överväga de defensiva uppgifterna i den psykologiska krigsföringen. En strategisk offensiv på det psykologiska planet skulle överstiga vår förmåga.

Ej heller skulle den passa samman med vår defensiva försvarspolitik. Den enda form av upplysning, som vi förmå föra ut över våra gränser, bör riktas mot de länder, som vi äro hänvisade till för samverkan i händelse vi bli anfallna. Det är av vikt att dessa upplysas om våra möjligheter till motstånd och vårt lands värde och betydelse i kulturellt, ekonomiskt, politiskt och militärt hänseende.

Huvuduppgiften måste emeller-

tid bli den defensiva upplysningsverksamhet, som riktar sig mot den egna civilbefolkningen och den egna krigsmakten. Dess betydelse blir desto större som vi måste räkna med militär underlägsenhet och med att en angripare säkerligen eftersträvar överraskning. Upplysningen, som bör igångsättas redan i fredstid, skall bidra till att öka motståndskraften och minska faran för det totala krigets metoder och risker. Motåtgärder måste vidtagas mot den upplysnings- och splittringspropaganda, som fienden på olika vägar sätter in för att bryta befolkningens andliga motståndskraft. Kännedom måste spridas om de skyddsmedel och motvapen, som Sverige disponerar till sitt skydd mot fiendens olika angreppsmedel. Genom saklig upplysning kan chockverkan minskas samtidigt som vårt folk får veta vad en kapitulation eller ett nederlag innebär. Vid omedelbar fara eller krigsutbrott måste denna upplysningsverksamhet intensifieras och aktualiseras. Under krigets gång måste den snabbt följa lägets växlingar och utnyttja alla de olika publicitetsmedel, som i skilda lägen kunna stå till buds. Genom kontinuerlig analys och opinionsmätningar måste ledningen hålla sig underkunnig om nationens sinesförfattning.

För krigsmaktens del anmäler sig ett antal behov av samverkan med civila organ och myndigheter, varav några förtjäna att här anföras. För att nå frontförbanden med upplysning erfordras främst samarbete med radion. Samspel mellan

civilbefolkning och krigsmakt måste äga rum vid upplysningens och propagandans utformning. Kännedom måste finnas på alla händer om vad man har att iakttaga »om kriget kommer». Eventuell evakuering av områden för att underlätta de militära operationerna måste psykologiskt förberedas.

Ur civilförsvarets synpunkt är det nödvändigt att skräckstämningar hos allmänheten bekämpas och att densamma med råd och dåd övertygas om möjligheten att motstå och överleva hemortsbekämpningen.

Det ekonomiska försvarets ledning skall beredas möjlighet lämna meddelanden om erforderliga restriktioner och uppgifter i övrigt berörande folkförsörjningen.

Utrikesdepartementets underrättelsematerial bör nyttiggöras för den psykologiska upplysningsverksamheten.

De nyhetsförmedlande och opinionsbildande organen, främst pressen och radion, skola under beaktande av deras fria ställning beredas tillfälle att verka i det psykologiska försvarets tjänst.

SVENSK ORGANISATION

Från det sista kriget ha vi en del egna erfarenheter beträffande informationstjänstens bedrivande. Dessa besitta emellertid endast ett begränsat värde, enär de hänföra sig till ett beredskapsläge. Vid utformandet av en organisation för det psykologiska försvaret synes man böra utgå från krigets förordringar.

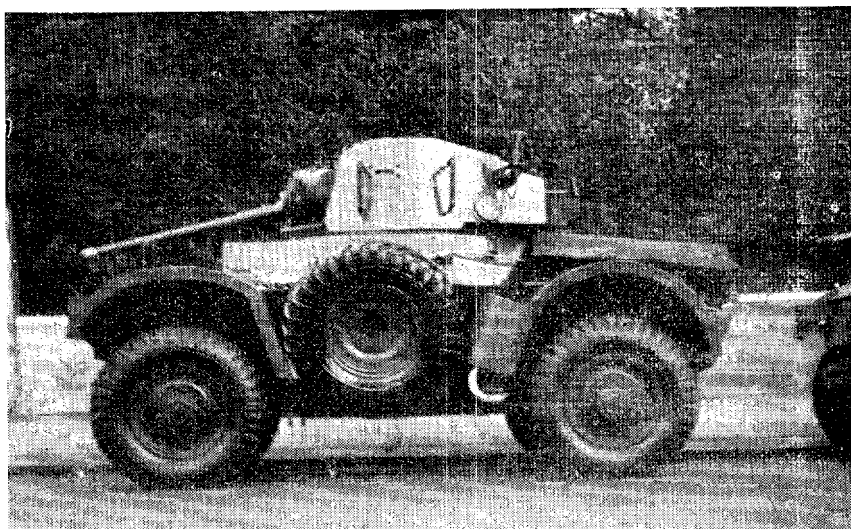
Enligt all erfarenhet bör det psykologiska försvaret handhas av ett enhetligt organ, som dels för-
mår samordna de olika myndighe-
terna vid försvarets genomförande,
dels kan utforma den psykologiska
krigföringens strategi och taktik i
den politiska ledningens anda. Ty
det tillkommer regeringen att an-
giva målsättningen för den upplys-
nings- och propagandapolitik, som
riktas såväl till den egna opinionen
som till utlandet.

Bland de allmänna krav, som bö-
ra ställas på ett organ för ledning
av det psykologiska försvaret, sy-
nes man sålunda främst böra sätta,
att det gives en stark förankring
inom regeringen, vilket bäst torde
tillgodoses genom att ett statsråd
företräder det psykologiska försva-

ret vid regeringens sammanträden.
Bland ytterligare krav må framhåll-
as, att organisationen göres en-
hetlig och icke splittras på olika
regeringsdepartement samt att mo-
biliseringsberedskapen är god och
att tillgången till personella och
materiella resurser är tillräcklig
för en snabb igångsättning.

Huruvida detta ledande organ
för det psykologiska försvaret skall
givas formen av ett departement
eller ett centralt ämbetsverk eller
något annat, kan man diskutera.
Men i spetsen för detsamma bör stå
en person, som besitter politisk
och publicistisk erfarenhet och
som äger förmåga att handla

Brittisk pansarbil

Motoriserade trupper kräva bla pansrade spaningsfordon och de brittiska motorförbandens känslspröl utgöras av pansarbilar, typ Daimler, med en maximal hastighet av 90 km/timmen.

Får Ni dubbla ex?

Den som erhåller dubbla ex av KmK uppmanas att meddela saken till Kontakt med krigsmakten, Stockholm 90. Det är därvid nödvändigt att ange för- och efternamn, vpl-nr, truppregistreringsmyndighet samt avsändarna till försändelserna.

snabbt och auktoritativt. Denne chef bör vid sin sida ha ett rådgivande organ sammansatt av politiker, socialvetenskapsmän och publicister m fl samt företrädare för samtliga försvarsverksamheter.

Till den sålunda skisserade ledningens förfogande bör stå en organisation, som kan omsätta dess anvisningar i lämplig upplysning och propaganda. Vidare bör denna organisation kunna tillhandahålla ledningen underlag för att bedöma situationer och fatta beslut. Detta kräver en omfattande underrättelsetjänst, opinionsundersökningar m m samt en vetenskaplig bearbetning av det framkomna materialet. En organisation i stånd att lösa dylika uppgifter måste bestå dels av rutinerade tjänstemän för administrativa ändamål, dels sakkunnig personal på skilda områden. Dessa sistnämnda kunna vara yrkespolitiker, historiker, statskunnskapare, ekonomer, författare, publicister, reklamexperter m fl. Redan i fred bör ett embryo finnas till denna organisation, som vid krig växer ut och principiellt utbygges på redan i fred befintliga organ, varvid en inkorporering kan tänkas av såda-

na institutioner, som i fredstid äro sysselsatta exempelvis med marknadsundersökningar, försvarspropaganda, utrikespolitisk upplysning o s v.

Utöver den centrala behövs även en regional organisation för den rent lokala verksamheten och för att i likhet med den sk folkberedskapen under senaste kriget kunna följa opinionen ute i landet.

Den övervägande militära sidan av den psykologiska krigföringen, nämligen forskningen och propagandan, riktad mot fiendens truppförband, samt forskningen och upplysningen inom den svenska krigsmakten, ombesörjes av militära organ. Den bör ledas centralt från högkvarteret, vid behov under erforderlig samverkan med det centrala upplysningsorganet.

Under fred bör finnas en starkt begränsad organisation med uppgift att planlägga den psykologiska verksamheten i krig och snabbt genomföra mobilisering. Med hänsyn till behovet av en partiell mobilisering av det psykologiska försvaret under ett beredskapsläge eller liknande synes erforderligt, att redan i fredstid planlägga en gradvis utsvällning av fredsorganisationen, så att den elastiskt kan anpassas efter situationens krav.

Det psykologiska försvaret är ett komplicerat problem, som måste noggrant förberedas i fred. Detta så mycket mer som det kan behöva träda i funktion under lider av spända utrikespolitiska förhållanden och långt innan kravet på mobilisering av stridskrafterna gör sig gällande.

G.-F. von ROSEN

Något om sammanhanget

TAKTIK — TEKNIK

Under det andra världskriget ägde en i många hänseenden revolutionerande utveckling rum såväl på taktikens som teknikens områden. Denna utveckling var resultatet av det samarbete, som härunder befästades och ytterligare utvidgades mellan taktikens och teknikens målsmän. Taktiska önskemål om nya vapen och andra hjälpmedel för stridsverksamheten tillgodosågs så långt tekniken det medgav i nära samarbete den taktiska och tekniska personalen emellan. Praktiska erfarenheter rörande materielns lämplighet under strid bringades omgående till den tekniska personalens kännedom, vilket ofta kunde resultera i snabba förbättringar. Omvänt kan sägas att teknikens framsteg möjliggjorde — ofta till och med framtvungade — ändrade former för uppträdandet på stridsfältet och själva stridshandlingens genomförande.

Växelverkan mellan taktik och teknik upphörde icke med krigsslutet i Europa. Krigets erfarenheter bearbetas alltjämt överallt. Tekniska förbättringar på under kriget använd utrustning utföras, förbättringar som i många fall väsentligt öka materielns effektivitet. Samtidigt tillkomma nya vapen och andra tekniska hjälpmedel. Som en följd härav undergår även det taktiska uppträdandet förändringar.

Vår armé har — bortsett från ett fåtal enskilda krigsdeltagare —

Med denna artikel inleds i KmK en serie redogörelser för arméns vapen- och materielutrustning. Artiklarna kommer dels att belysa den utrustning, som i nuvarande stund finns och dess teknisk-taktiska bakgrund, dels så långt möjligt söka klarlägga var tekniska förbättringar bör och kan göras.

ingen egen krigserfarenhet från modern tid att bygga på utan är i ovan berörda hänseenden hänvisad till utländska rön. Det är uppenbart att studiet av dessa liksom av tillgängliga uppgifter om nya vapen, ny stridsteknik osv är ytterligt betydelsefullt. Så sker även. Utvecklingen utomlands följs noggrant och slutsatser för vårt vidkommande bl a i vad avser krigsmaterielområdet omsätts i samband med övergång till ny krigsorganisation så långt sig göra låter med hänsyn till ekonomiska resurser. Men det räcker inte med att enbart studera utländska erfarenheter och förebilder. Det är minst lika viktigt, att vi genom egen forsknings- och försöksverksamhet skapa de tekniska förutsättningarna för en svensk taktik och stridsteknik. Det är många gånger omvitnat vad den »nationella taktiken» betydde under sista kriget, där varje krigförande uppvisade nationella särdrag i sitt sätt

att genomföra en stridshandling. Här skall endast erinras om vad den speciella finska taktiken betydde vid finnarnas strid mot en mångfaldigt överlägsen motståndare. Slutsatsen härav för vår del blir att vi med all kraft måste arbeta vidare på att vidmakthålla och ytterligare utveckla en svensk taktik, om vi i ett framtida krig med framgång skola kunna hävda oss. Liksom hos finnarna måste denna bygga på vår förmåga att rätt bedöma och tillvarataga de fördelar vår terräng erbjuder vid genomförandet av en stridshandling antingen denna avser anfall eller försvar.

TERRÄNGEN TAKTISK GRUNDAKTOR

Den svenska terrängen bör därför betraktas som den oföränderliga faktor, på vilken vårt taktiska tänkande och som en följd därav svensk organisation och utrustning främst bör grundas. För att belysa terrängens inverkan må det här vara tillräckligt att konstatera att för strid i öppen terräng kräves god tillgång på bl a flyg, mark- och luftvärnsartilleri, pansarvärnsvapen och stridsvagnar, om framgång skall kunna vinnas mot en fidsenligt utrustad motståndare. De materiella resursernas betydelse i förhållande till truppen äro följaktligen särskilt framträdande. Småbruten terräng och framförallt skog minskar däremot materielens betydelse. Möjligheterna att bringa främst flyg, artilleri och stridsvagnar till samordnad verkan minskar nämligen med överskådligheten. Närstridsvapen få i stället stor betydelse och därmed

blir den personliga insatsen på ett helt annat sätt avgörande för stridens utgång.

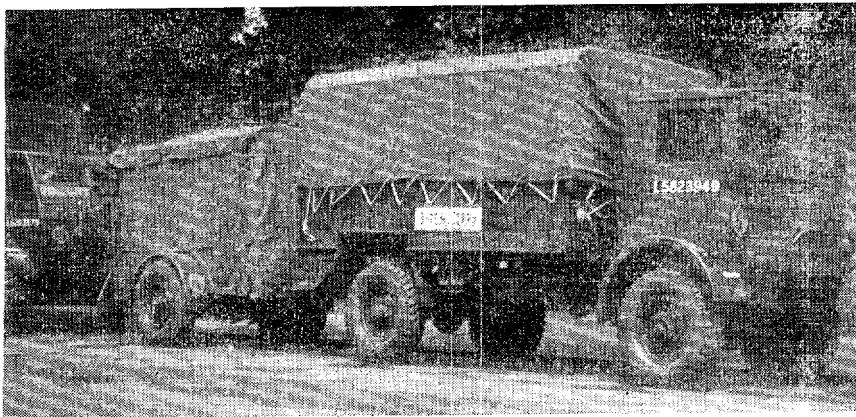
ELDKRAFTEN OCH RÖRLIGHETEN

De taktiska grundelementena eldkraft och rörlighet blevo tack vare den tekniska utvecklingen i högre grad än tillförne utslagsgivande för stridens förlopp under andra världskriget. Det är därför ett konsekvent fullföljande av krigets lärdomar, när överallt en målmedveten strävan att öka arméstridskrafternas både eldkraft och rörlighet kan konstateras. Det bör observeras att som en följd härav får stridshandlingen ett betydligt snabbare förlopp än tidigare, vilket ställer stora krav på sambandsmedlens tillräcklighet och effektivitet. Vid den pågående omgeställningen av vår armé eftersträva även vi att mot bakgrunden av de svenska terrängförhållandena och därav betingad taktik och stridsteknik söka ge förbanden ökad rörlighet och terrängframkomlighet, ökad eldkraft samt ökade sambandsmöjligheter. I det följande skola några synpunkter på dessa taktiskt-tekniska problem framläggas.

RÖRLIGHETEN OCH VÅRA STORA AVSTÅND

Vi måste ställa stora krav på våra arméförbands rörlighet. Detta gäller främst fältförbanden, men måste så långt möjligt även eftersträvas beträffande lokalförbandsförbanden. Det är nämligen av lätt insedda skäl icke möjligt att i förväg förutse de platser, vilka en eventuell angripare kan välja för invasion av vårt land

Underhållets segerherre

De brittiska arméernas snabba frammarsch under andra världskriget byggde givetvis bl a på tillgången till en snabb underhållstjänst. Vad som möjliggjorde denna var icke minst de mängder av den här återgivna tre tons standardlast-bilen, som fanns att tillgå.

och att möta honom där med tillräckliga styrkor. Därför måste utanför ett invasionsområde grupperade förband snabbt kunna förflyttas till stridszonen och med bibehållet stridsvärde omgående kunna insättas i hård strid. Detta önskemål blir nu tillgodosett genom dels ökad motorisering (traktorisering) jämväl av infanteriet, dels särskilda cykeltransportförband. Möjligheter ha sålunda skapats att snabbt omgruppera förbanden efter lägets växlingar och att disponera våra i förhållande till uppgifternas storlek alltför fåtaliga arméförband på ett sätt, som i varje läge bedömes lämna den bästa effekten. Ökad snabbhet vid förflyttningar medför också större möjligheter att avvakta den

mörka delen av dygnet för dess genomförande och att därigenom minska verkan av angriparens flyg. Förutsättningarna att åstadkomma överraskning ökas ävenledes.

Inom själva stridszonen sammanhänger rörligheten till stor del med förbandens terrängframkomlighet. Grundvärdet härvidlag är fottruppens framkomlighet, som knappast kan ändras. Problemet gäller därför närmast att medföra de vapen och den ammunition, som den stridande truppen behöver och icke lämpligen kan medföra genom bäring. Förutom genom hästen, som i stor utsträckning bibehållits och alltså har sitt fulla berättigande i svensk terräng och svensk organisation, medföres här avsedd vapen-

utrustning och ammunition genom i organisationen nytillkomna terränggående bilar och traktorsläp. Med hänsyn till sårbarheten från luften har därvid rent principiellt eftersträvat minsta möjliga antal fordon med största möjliga lastförmåga hos varje enskilt fordon. Sammanfattningsvis kan beträffande åtgärderna att öka förbandens rörlighet sägas att de tekniska hjälpmedel, som tagits i anspråk i organisationen, ur taktisk synpunkt öppnat helt nya möjligheter till rörliga, snabba och överraskande operationer.

ÖKAD ELDKRAFT KRÄVER MERA FORDON

Tillkomsten i organisationen av terränggående bilar och traktorsläp är icke enbart betingad av strävan att öka förbandens rörlighet och terrängframkomlighet, utan sammanhänger även nära med den ökning av förbandens eldkraft, som kunnat äga rum. Ökad eldkraft vinner nämligen icke enbart genom att nya och effektivare vapen tillkomma i organisationen. Vapnen bli utan värde, om icke tillräckliga mängder ammunition kontinuerligt kunna tillhandahållas på stridsfältet. Att få fram tillräckliga ammunitionsmängder enbart genom anspänd tross är med nuvarande ammunitionskrävande vapenutrustning uteslutet, då detta skulle medföra en personalslukande kärroorganisation, som dessutom skulle minska förbandens rörlighet. Ammunitionen måste framtransporteras så nära de stridande förbanden som möjligt genom »vanliga» bilar. Sedan får terränggående bilar och traktorsläp samt anspänd tross vidarebe-

fordra ammunitionen till vapnen. Det är dock den erforderliga tillgången på motorfordon av olika slag, som gjort införandet av nya ammunitionskrävande vapen möjligt — med andra ord tekniken har gjort det taktiska kravet på ökad eldkraft möjligt att uppnå.

Det förhållandet, att våra arméstridskrafter ofta torde komma att uppträda på stor bredd och under rörliga förhållanden, medför stora krav på trupp- och stabssignal-tjänsten. Därtill kommer — som tidigare framhållits — att operationerna ofta få ett mycket snabbt förlopp. För att tillgodose de krav på stridsledning, som strid av i dag kräver, har förbandens signalutrustning ökats och förbättrats.

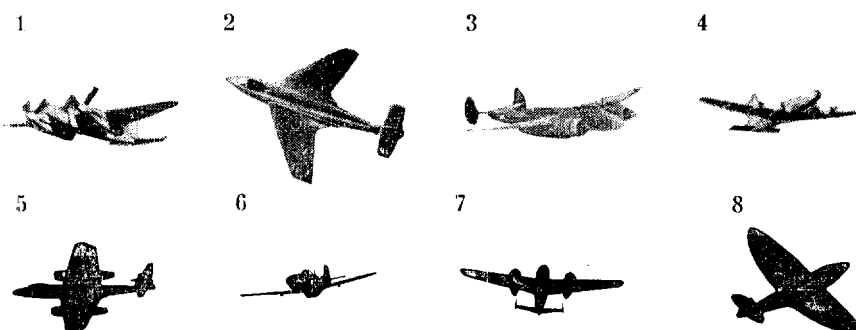
TAKTIKEN HAR EJ REVOLUTIONERATS

Huruvida atomenergins utnyttjande kan komma att medföra revolutionerande förändringar beträffande de taktiska grundelementen eldkraft och rörlighet skall här icke sias om. Så mycket torde väl vara klart, att några sådana förändringar ännu icke kunnat spåras inom andra arméer. Därför bör vi för den framtid som kan överblickas — bedöma landkrigföringens metoder främst efter de utvecklingslinjer, som slutskedet av andra världskriget uppvisade. Genom att tekniken tagits i anspråk inom vår armé så långt detta varit möjligt med hänsyn till våra förhållanden, ha vi erhållit lättrorliga, eldkraftiga arméförband, som äro väl ägnade att i samverkan med övriga försvarsgrenar freda vårt land.

STURE A GYLLÖ

IDENTIFIERA FLYGPLANEN!

Tävlingsuppgift nr 10

Lösningar, innehållande siffrorna i ordningsföljd under varandra och med uppgift om vad resp bildnummer föreställer för flygplantyp (nationalitet anges) samt innehållande läsarens militära titel, namnet och fullständig adress, insändes i slutet kuvert till Kontakt med krigsmakten, Stockholm 90, senast 20. september. På kuvertet skall stå »Pristävling nr 10».

De tre först öppnade, fullt korrekta lösningarna belönas med var sin tia. Lösning i nr 9/1950.

LÖSNING TILL TÄVLINGSUPPGIFT NR 9

Eftersom tävlingstiden för uppgift nr 9 utgick den 20. juni, kunna vi redan i detta nr meddela resultatet. Identifieringsbilderna föreställde sålunda:

1. Mig-9, Ryssland.
2. De Havilland Hornet, England.
3. Il-3, Ryssland.
4. Sk 14, Sverige.
5. Tp 47 Catalina, Sverige.

6. F-86 Sabre, USA.

7. T 2, Sverige.

8. S 18 A, Sverige.

Förväxlingar med andra typer: Nr 1 förväxlades med Jak-15 och A 7 Ryssland samt Tp 91 och J 29 Sverige. Nr 2 med J 30 Sverige. Nr 4 med J 22, Sverige.

Flygvapnet belade denna gång

FLYGPLANKORT

av årgång 1950 kunna erhållas av dem som icke ha tillgång till dem i tjänsten, dvs reserv- och vpl befäl. Insänd endast ett brevkort med komplett namn, adress, vpl-nummer och militär titel, samt orden »Flygplankorten önskas» till

Kontakt med krigsmakten
Stockholm 90

SCHUMAN-PLANEN

Den 3 juni i år utsände sex europeiska kontinentalmakter en kommuniké av följande lydelse:

»Beslutna att genomföra en gemensam aktion för tryggande av freden, den europeiska solidariteten och det ekonomiska och sociala framåtskridandet i Frankrikes, Tysklands, Belgiens, Italiens, Luxemburgs och Nederländernas regeringar uppställt som sitt omedelbara mål att förena sin kol- och stålproduktion och att skapa en ny Hög Myndighet, vars beslut kommer att bli bindande för Frankrike, Tyskland, Belgien, Italien, Luxemburg, Nederländerna och andra länder, som senare ansluta sig till avtalet.

Förhandlingar på basis av det franska förslaget av den 9 maj komma att börja vid en tidpunkt, som utan dröjsmål kommer att föreslås av den franska regeringen. Dessa förhandlingar avse utarbetandet av en överenskommelse, som kommer att föreläggas parlamenten i och för ratificering.»

Genom det beslut, som låg bakom denna kommuniké, hade den s k Schumanplanen blivit en storpoli-

alla platser och pristagare blevo fanjunkare Kurt Steinrud, F 3, Malmslätt, flygsoldat 603-21-49 Arne Persson, Avd VII, F 21, Luleå och furir Malmsten, 1. div, F 14, Halmstad.

lisk fråga av första ordningen. Det stod klart att regeringarna i de angivna länderna voro beredda att högst väsentligt inskränka sin suveränitet för att skapa ett västeuropeiskt stål- och kolcentrum under samfällid förvaltning. Problemet blev inte mindre brännande däri-genom att samma dag, som den citerade kommunikén utsändes, avbrötos förhandlingar mellan regeringarna i London och Paris om riktlinjerna för den planerade kol- och stålpoolen. Det var uppenbart, att den engelska regeringen inte hade någon som helst lust att på sätt, som föreslagits av franska regeringen, medverka i det europeiska kol- och stålsamarbetet. I en brittisk kommuniké förklarades, att Storbritannien inte ville »blint acceptera vissa grundsatsar» redan innan den gemensamma konferensen började. »Med hänsyn till parlamentet och folket anser sig därför brittiska regeringen inte kunna delta i konferensen under de av den franska regeringen framlagda villkoren.»

MOTIVEN BAKOM SCHUMANPLANEN

De motiv, som ligga bakom Schumanplanen, har förslagsställaren sammanfattat i ett par punkter av ungefär följande innehåll:

Man kan inte åstadkomma Europas enande i ett slag, utan man måste gå successivt tillväga och lösa viktiga problem ett i sänder. Har man åstadkommit ett praktiskt

hållbart samarbete på en rad viktigare punkter, är tiden inne att förverkliga europatanken i hela dess vidd.

Ett av de största hindren i vägen för Europas enande är den gamla motsättningen mellan Frankrike och Tyskland. Kan man på denna punkt åstadkomma en verklig avspänning, har mycket vunnits. Lyckas man få till stånd intim produktionssamverkan mellan Frankrike och Tyskland på ett för folkhushållningen i båda länderna och världen i övrigt betydelsefullt område, svetsas länderna samman och riskerna för krigiska förvecklingar mellan dem minskas.

Det planerade samarbetet på kol- och stålområdet bör ge till resultat starkt ökade resurser. Härigenom får Europa möjligheter att främja den ekonomiska utvecklingen bl a i Afrika, som bör spela en allt viktigare roll även för Europas framtida välstånd.

PLANENS PRODUKTIONS- OMRÅDE

Det produktionsområde, Schuman-planen avser, omfattar Ruhr-distriktet, Saarområdet, sydöstra Belgien, Luxemburg och gruvområdena i Nordfrankrike. Området är uppdelat på fyra länder, av vilka dock Belgien och Luxemburg förenats i en tullunion. Ur ekonomisk synpunkt måste det vara rationellt att rasera de ekonomiska hindren för ett fritt varuutbyte mellan områdets olika delar, ty kol och järnförekomsterna komplettera varandra på ett utmärkt sätt: I Ruhr finnas rika kolfyndigheter och i

Nordfrankrike järnmalm i stor skala. Skall en omfattande produktion av järn och stål komma till stånd, måste ett råvarubyte mellan de bägge områdena äga rum. Ett sådant byte har också ägt rum, men det har försvarats därigenom att områdena tillhör olika länder, som ofta bekämpat varandra.

De järnmalmsfyndigheter, som finnas i Nordfrankrike, ha beräknats representera 1/3 av Europas totala fyndigheter. Malmen är icke av förstklassig kvalitet och detsamma gäller om malmen i Västtysklands närliggande områden. Den håller en järnhalt av omkring 30 procent, medan i malmen från Nordsverige, som normalt brukar exporteras i stor skala till Västtyskland, har en järnhalt av 60—70 procent.

Kolförekomsterna i Ruhrområdet och Aachendistriktet äro mycket betydande: de beräknas svara för cirka hälften av Europas samlade kolreserver. Ruhrkolen äro utmärkt väl lämpade för järnframställning, vilket däremot inte i samma grad är fallet med de polska kolen från Schlesien, som också svarar för en betydande del av Europas kolreserver. — Beträffande Belgien bör tilläggas, att landet äger rika koltillgångar men måste importera järn för att hålla sina tunga industrier vid liv.

I det västeuropeiska produktionsområdet (så kan man kalla det område Schuman-planen omfattar) produceras ungefär lika mycket kol som i Storbritannien. Stålproduktionen är väsentligt större än den brittiska. Före kriget uppgick om-

rådets stålproduktion till ungefär 1/4 av hela världens och drygt 1/2 av Europas. Efter det andra världskrigets slut har stålproduktionen ökat inom områdets samtliga delar utom i de tyska, vilket i första hand beror på att ockupationsmakterna beslutat att begränsa Västtysklands totala stålproduktion till högst 11 milj ton. Det anses, att Västtyskland, om det utnyttjar hela sin kapacitet, kan producera inmot dubbelt så mycket. Om en sådan produktionsökning kommer till stånd, uppstår behov av en betydande export. Eftersom produktionen växer även i områdets övriga delar, uppstår ett exportbehov alldeles oberoende av om produktionen i Västtyskland släppes fri eller ej. Det har beräknats att redan inom loppet av några få år skall ett exportöverskott av 10 milj ton stål uppstå i det västeuropeiska produktionsområdet.

VÄSTTYSKT INTRESSE SIGNALERAS

Västtyskland har visat stort intresse för det föreslagna kol- och stålsamarbetet. Anledningen härtill är utan tvivel, att man menar att ett sådant samarbete måste bygga på likaberättigandets grund och följaktligen måste innebära ett upphävande av klausulen om den västtyska stålproduktionens begränsning. — Att de övriga länder, som förklarat sig vara intresserade för Schumanplanen, äro villiga att gå med i samarbetet, torde sammanhånga med att de hysa viss oro för att den tyska stålproduktionen i tidens längd ej kan hållas tillbaka,

varför det är lika så gott att gå samman med tyskarna för att åstadkomma en gemensam produktionsplanering. Den föreslagna kol- och stålpoolen skulle mao ge nya möjligheter till kontroll av den tyska produktionen ehuru i former, som äro mer tilltalande för Tyskland.

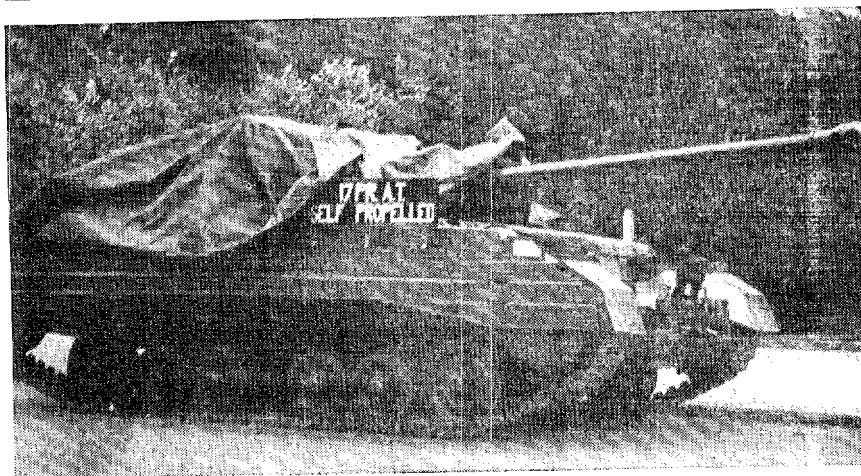
RISKERNA FÖR MONOPOLISERING

En viktig fråga är denna: Kommer ett förverkligande av Schumanplanen att innebära, att det bildas en monopolorganisation, som kommer att föra en med konsumenternas intressen oförenlig produktions- och prispolitik?

Efter allt att döma kommer stålproduktionen om några år att ge ett betydande överskott, som inte kan placeras inom produktionsländerna. Om efterfrågan i andra länder är svag och en försäljning ej kan ordnas med mindre att priserna sänkas, ligger det för en monopolorganisation nära tillhands att genom produktionsbegränsning hålla priserna uppe. Om detta sker på så vis, att varje företag får sin produktionskvot, är systemet inte rationellt. Önskvärt är, att det företas en utrensning av mindre effektivt arbetande företag, varigenom produktionen rationaliseras och produkterna förbilligas.

Enligt Schumanplanen har man för avsikt att gå rationaliseringens väg. Det torde komma att betyda, att ett flertal franska företag läggs ner, ty antagligen är den franska produktionsapparaten inte lika rationellt uppbyggd som den tyska.

BANDPANSARVÄRN

Den brittiska bandpansarvärnspjäsen »Valentine». Kanonen har 75 mm kaliber, stor utgångshastighet och genomslagningsförmåga. Utvecklingen går över huvud taget allt mer mot banddrivet artilleri.

Det är förståeligt under dessa omständigheter, att Schuman-planen har ett stort antal motståndare i Frankrike.

SVÄRIGHETER VID FÖRVERKLIGANDET

Ett förverkligande av Schuman-planen kommer att stöta på många svårigheter. Bland de problem, som måste lösas, kan pekats på följande: Frankrike har krävt att fullständig paritet mellan den franska och den tyska stålproduktionen skall vara en av samarbetets förutsättningar - kommer Tyskland att acceptera detta? - Det finns betydande utländska kapitalinvesteringar i det västeuropeiska produktionsområdets kol- och stålindustrier - skola

de också ställas under den nya Höga Myndighetens kontroll? - Enligt Schuman-planen skulle löne- och arbetsvillkoren förenhetligas för likställda arbetargrupper inom hela området - kunna regeringarna acceptera detta förslag, som kan få socialpolitiska konsekvenser även utanför området?

Genom sin kommuniké av den 3. juni ha dock sex länders regeringar förbundit sig att lösa problemet på grundval av Schuman-planen och man har därför all anledning anta, att man verkligen lägger manken till för att komma igenom svårigheterna. Sker detta, kommer Schuman-planen att bilda kärnan i ett Västeuropas förenta stater.

HERMAN STOLPE

Prominenta profiler

ROBERT SCHUMAN

Något som brukar frappa en utlänning med yttlig kännedom om fransk politik är den instabilitet som utmärker den verkställande makten. De franska ministärerna växlar oavbrutet, deras livslängd inskränker sig ofta till månader och veckor, ja ibland t o m till dagar. Sedan befrielsen har icke mindre än tolv ministärer växlat vid makten, vilket ju icke innebär någon alltför hög medellivslängd per kabinett.

Men studerar man det franska systemet litet mer ingående upptäcker man snart drag som är ägnade att dämpa ner intrycket av instabilitet. De franska ministärväxlingarna är i regel inga systemskiften av samma typ som te de svenska och brittiska. De kan snarare karakteriseras som regeringsombildningar. Några ministrar avgår och andra byter plats, det blir i de flesta fall en ny konseljpresident, och så tar man vid igen där man slutat. Fransk politik är full av trotjänare, som återfinns i den ena ministären efter den andra om än ofta på växlande poster. I de åtta ministärer som har stått för rusthållet sedan det senaste verkliga systemskiftet på våren 1947, då kommunisterna lämnade regeringen, har det suttit sammanlagt ett femtiotal personer. Då varje ministär består av 15—20 personer har förnyelsen alltså i själva verket varit ganska måttlig.

Under mellankrigstiden brukade man illustrera detta förhållande med följande anekdot. Efter stora svårigheter hade en ny ministär bildats, och den nye konseljpresidenten mönstrade vid regeringens första sammanträde stolt sitt hopkomponerade lag. Plötsligt bleknade han emellertid, slog sig för pannan och utropade: »Herre Gud, Queuille är ju inte med!» Varpå hela regeringen måste bildas om för att den obligatoriske Queuille skulle komma med. - - Historien är naturligtvis djupt lögnaktig, men den har en ovansklig förtjänst: den kan lika väl hänföras till 1950-talet som till 1920-talet. Än i dag spelar Queuille en viktig roll vid franska ministärbildningar, och så sent som i början av juli i år var han konseljpresident.

Den som emellertid absolut vill hänföra anekdoten ifråga till tiden efter andra världskriget finner en tacksammare huvudperson i Robert Schuman. Han har nu medverkat i den ena ministären efter den andra ända sedan sommaren 1946, med avbrott endast för de veckor kring årsskiftet 1946/47 då Blums socialistiska ministär ledde Frankrikes öden. Han debuterade på finansministerposten i regeringen Bidault, övergick i samma egenskap till ministären Ramadier, blev själv konseljpresident i november 1947 och övertog efter regeringens fall utri-

kesministerposten i regeringarna Marie, Queuille, Bidault, Queuille och nu i Plevens ministär.

Schuman är trots sina 64 år inte gammal som politisk förgrundsfigur. Under hela perioden 1919 - 1940 var han visserligen medlem av deputeradekammaren, men trots tråget kommitté- och utskottsarbete spelade han ingen framskjuten roll. Efter kapitulationen 1940 blev han understatssekreterare för flyktingärenden, men redan efter några månader arresterades han av tyskarna och transporterades senare till koncentrationslägret i Neustadt. 1942 lyckades han fly till fria franska zonen och anslöt sig till motståndsrörelsen. Det var som representant för det ur det nationella motståndet framväxta katolska folkrepublikanska partiet - MRP - som han efter befrielsen åter inträdde i folkrepresentationen.

STORA SVÄRIGHETER SOM KONSELJPRESIDENT 1947

När Schuman i november 1947 övertog konseljpresidentposten ställdes han i en situation, där den franska statens framtid hängde på den regering som satt vid makten. Några månader tidigare hade den nystartade Kominformorganisationen inlett sin kampanj mot Marshallplanen. Offensiven på det franska frontavsnittet leddes av kommunistledaren Maurice Thorez, som endast ett halvt år tidigare varit Frankrikes vice konseljpresident. Under två kritiska veckor fick regeringen kämpa för att genomdriva en lag som möjliggjorde ett effektivt inskridande mot de kommunistiska

strejkerna och sabotagen, och först efter stora svårigheter kunde faran för en generalstrejk bemästras och det franska samhällets stabilitet nödtorftigt återställas.

När Schuman på sommaren 1948 lämnade konseljpresidentposten i andra händer för att i stället överta ansvaret för Frankrikes utrikespolitik, hade redan den utveckling inlett som förde landet från en medlande attityd i det kalla kriget över till en helhjärtad uppslutning vid de anglosaxiska forna vapenbrödernas sida. Som en av de »tre stora» undertecknade han på våren 1949 som Frankrikes representant Atlantpakten, och han har i viss utsträckning lyckats restaurera Frankrikes stormaktsställning inom den internationella diplomatin. Hans sensationella förslag den 9 maj i år om de franska och tyska kol- och stålindustriernas placering under gemensam förvaltning gav diskussionen om Europas enande en ny impuls och återgav åt Paris ett initia-

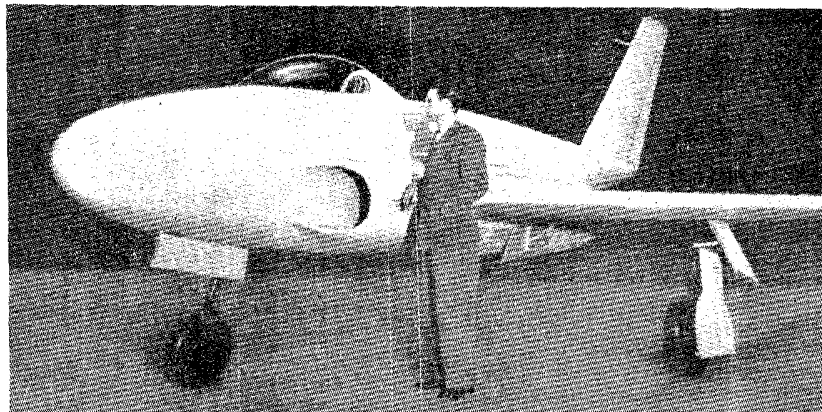
tiv som länge varit förlorat. När detta skrives är Schumanplanen fortfarande bara en plan.

Men politiskt är projektet av intresse därför att det belyser inställningen hos en betydande del av den franska opinionen som i Schuman har sin främste representant. Det är den nya kursen i politiken gentemot Tyskland som här har kommit till uttryck, född ur insikten om att Bonnrepubliken gradvisa återvinnande av sin suveränitet icke kan hejdas och att man inför en oundviklig utveckling hellre bör placera sig i lägen för att leda den i lämplig riktning än stanna kvar i kön och bromsa det som ändå inte kan bromsas. Schuman, som är född i Luxemburg av franska för-

äldrar och som växte upp och bedrev sina juridiska studier i Metz före första världskriget medan provinsen ännu var ett »riksland» inom tyska kejsardömet, har personlig erfarenhet av de fransk-tyska gränsområdenas problematik och om konsekvenserna för dem av krigiska konflikter mellan Frankrike och Tyskland. Hans plan, vars yttersta syfte har sagts vara att göra ett nytt krig mellan Frankrike och Tyskland otänkbart, innebär i själva verket mindre en omläggning av den traditionella franska säkerhetspolitiken än en anpassning av samma säkerhetspolitik efter det nya läge och de nya problem som möter 1950-talets statsmän.

L HIRSCHFELDT

”Flygande laboratorium”

Northrop Air Force's X-4, ett med mängder av instrument utrustat »flygande laboratorium», genomgick sina första prov vid Northrops flygfält i Hawthorne. Det är avsett för forskningsändamål, närmare bestämt för mätning och inregistrering av fenomen som uppträda vid hastigheter i närheten av ljudets. Konstruktören Art Lusk står bredvid planet.

RADIOSTYRDA MÅLBÅTAR

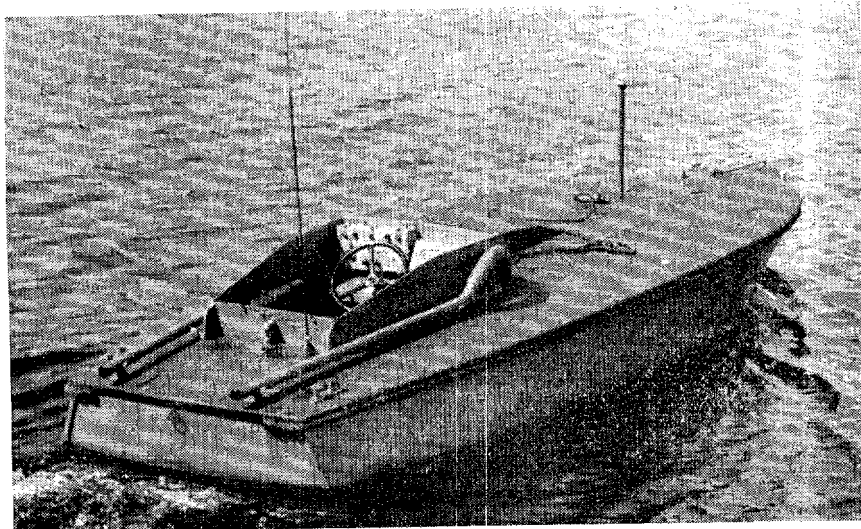
Med teknikens lavinartade utveckling under och efter det senaste världskriget har följt ett skärpt krav på realistiska övningar. Till detta allmänna krav har bidragit ett flertal faktorer, t e kravet på effektivt utnyttjande av den förkortade utbildningstiden. För de artilleristiskt betonade delarna av försvaret har detta bl a medfört fordran på nya målanordningar.

Såsom mål vid luftvärnsskjutningar har sedan länge använts den s k korven, som bogseras efter ett flygplan. För att få högre målfarter och mera naturtrogna mål har man numera även infört s k vingmål, d v s bogserade flygplanmodeller.

Vid skjutningar mot sjömål an-

vändas i regel med duk överspända tavlor uppställda på en släde, som släpas i en kabel efter en målbogserare. De farter, som kunna uppnås, äro vanligen relativt blygsamma, utom beträffande mycket små mål avsedda att användas på korta avstånd. Av säkerhetsskäl måste man ha ganska stor vinkel mellan målbana och skjutriktning, varför möjligheterna att variera målens uppträdande bli begränsade.

Det andra världskriget karakteriseras bl a av det stora antalet lyckade landstigningsföretag. I dessa kunde man tack vare landstigningstonnage av nya typer tillämpa en helt ny taktik, som innebar stora fördelar för den anfallande. Strävan att utjämna denna anfal-

En närbild av kustartilleriets nya radiostyrda målbåt.

lets överlägsenhet över försvaret har även medfört krav på målanordningar, som ifråga om utseende och manöverförmåga likna de fartyg och båtar, som man kan vänta i verkligheten.

FÖREBILDER UTOMLANDS

Det är därför naturligt att man försökt konstruera radiostyrda obemannade mål. Sådana ha funnits utomlands sedan länge. De marint intresserade läsarna erinra sig säkert de tyska målfartygen Zähringen och Helsen. Dessa voro ursprungligen slagskepp på ca 12 000 resp 13 000 ton byggda i början av 1900-talet. Artilleriet togs bort och fartygen ombyggdes i slutet av 1920-talet resp mitten av 1930-talet till radiostyrda obemannade målfartyg. Farten var 13 resp 20 knop.

Även i Storbritannien har man konstruerat om ett f.d slagskepp, Centurion, byggt 1911 och på 25 500 ton till ett dylikt målfartyg. Sedan bestyckningen borttagits och fartyget försetts med automatiska pannor blev farten 16 knop. Enligt handboksuppgifter användes Centurion som mål för ända upp till 20 cm artilleri.

MARINENS NYA MÅLBÅT

Då ett par kustartilleriofficerare för några år sedan gjorde en studieresa utomlands uppkom tanken att konstruera radiostyrda målbåtar även för svenska marinen. Arbetet har nu fortskridit så långt att sådana båtar provats vid skjutningar.

Målet, som ser ut som en mindre racerbåt, är byggt av plywood.

Målbåtens fart och kurs dirigeras per radio vid skjutningar i Stockholms skärgård av kapten C Karlberg och löjtnant E Danckwardt.

Dess längd är ca 6 m, bredd ca 2 m och vikt 1,5 ton. En motor på 100 hkr ger en maximal fart av 25 knop. För att göra målet osänkbart finns 200 kg balsaträ på sidorna om motorn.

Medelst impulser från en radiosändare i land påverkas roder och motororgan så att olika manövrar kunna erhållas. Sex order kunna överföras, nämligen igångsättning och stopp av motorn, ökning och minskning av farten samt styrbords- och babordsgir. Impuls till endera av dessa order åstadkommes medelst knappar på en till radiosändaren hörande manöverapparat.

Denna målbåt, som kan fjärrmanövreras på upp till 5 000 m avstånd, avses i första hand användas

Studiecirklar i nationalekonomi

KVE (Kursverksamheten Vår Ekonomi) är ett bildningsföretag för ekonomisk upplysning. KVE vill vara en ekonomisk grundskola och syftar till att höja allmänbildningen i ekonomiska frågor.

I första hand riktar sig kanske KVE till de olika civila företagens anställda men har även vänt sig till försvarsmaktens personal i känslan av att man därigenom kan nå bl a just den manliga ungdom, som börjar bli -- eller som man hoppas skall bli --- »sambällsminded».

KmK har vänt sig till dels en deltagare i en i mars i Stockholm av KVE anordnad cirkelledarkurs, kapten D von Sydow, I 18, dels garnisonsassistenten E Sjöholm i Skövde, vilka här nedan delge KmK sina erfarenheter och uppfattningar.

Vi ger först ordet till kapten Daniel von Sydow:

En dag i slutet av mars samlades ett fyrtiotal militära befattningshavare i H S B:s samlingsaal vid Fleminggatan i Stockholm. Alder, grad och truppslag varierade men en sak

vid skjutningar med lätt artilleri. Genom att målet kan uppträda på det sätt, som man väntar av en fientlig landstigningsbåt, har man tagit ett stort steg mot förverkligandet av det inledningsvis nämnda kravet på realistiska övningar och pjäsbetjäningarna komma att vara beredda på vad som väntar dem, om det skulle gälla allvar.

C G EKLUND

förenade: alla voro där för att lära något för militärer i allmänhet ganska nytt, nationalekonomi — eller rättare sagt för att lära sig lära andra nationalekonomi. Det var en tre dagars cirkelledarkurs för att möjliggöra startandet av ekonomiska cirkelstudier ute på förbanden i anslutning till KVE:s brevkurs »Sambälls- och privatekonomiens grunder».

DE TRE DAGARNAS ARBETE

Kursen öppnades av KVE-chefen, intendent Sten Rosell, och kursvärd, assistent Kaj Tesch. Sedan förvaltare Åke Olsson, F 5, valts att leda dagarnas »förhandlingar», började arbetet omedelbart med en föreläsning av intendent Rosell om studiecirkeln i arbete. Därefter var programmet fulltecknat till kl 17 30 med föreläsningar, cirkelövningar och genomgångar, interfolierade av några få och korta andhämtningspauser. Men trots den ganska hårda takten var intresset stort på alla håll. Föreläsare den första dagen voro (förutom KVE-chefen) studie-sekreterare Erik Jönsson, disponent Chr von Sydow (Holmens Bruk) och fil lic Kurt Samuelsson. Produktion och välstånd, inkomster och priser samt vår utrikeshandel voro några av de ämnen, som på ett medryckande sätt behandlades av föreläsarna.

Bland föreläsarna andra dagen märktes docent Anders Östlind, som talade om goda och dåliga tider. Dessutom gavs tillfälle att se

några av KVE:s instruktionsfilmer samt att ytterligare öva ledandet av en studiecirkel i anslutning till problem, behandlade i KVE:s brevkurs. Efter varje cirkelövning upptogs det erhållna resultatet till diskussion och kritik. Sista dagen omfattade slutligen ett föredrag av docent Östlind om vår ekonomi av i dag och kursen avslutades med en sammanfattande överläggning.

BREVKURSENS VÄRDE

Undervisningen i medborgarkunskap upptar ju numera ett ganska stort utrymme i det militära utbildningsarbetet. För många trupp utbildare känns också detta rätt be- lungande av två skäl. Det ena är, att så mycket annat måste medhinnas inom de nio månadernas ram. Det andra är, att de flesta i sin egen militära utbildning icke erhållit tillräckliga grundkunskaper i äm- nel för att kunna undervisa andra utan osäkerhet. De fortlöpande medborgarkurserna för befäl av alla grader komma väl efterhand att upphäva dessa brister. Men även om så sker, kunna studier i cirklar, där man under kamratlig form sam- las för att öka sina kunskaper, vara ett värdefullt komplement till de allmänna medborgarkurserna. KVE:s kurser inom det område av medborgarundervisningen, som be- rör landets ekonomiska förhållan- den, äro synnerligen väl lämpade för sådana studier och utgöra ett gott bidrag till spridandet av kun- skap om vår ekonomi.

SLUTREFLEXIONER

När detta skrives ha studierna av brevkursen satts i gång i större el-

ler mindre cirklar landet runt, kanske också avslutats. Förmodli- gen ha deltagarna i ledarkursen i likhet med artikelförfattaren under studiernas gång alltmer känt värdet av de tre dagarna i Stockholm icke blott för ledandet av just denna brevkurs utan även för ledandet av cirkelstudier i andra ämnen. Dy- lika ledarkurser äro ägnade att sti- mulera intresset på förbanden för det fria bildningsarbetet och cir- kelstudier över huvud taget ha stort värde icke blott för de kunskaper, de skänka, utan även för stärkandet av samhörighetskänsla och förstå- else inom och mellan de olika be- fälskategorierna.

*Vi överlämnar så ordet till
garnisonsassistent Eric
Sjöholm:*

Kursverksamheten bedrivs i form av korrespondensstudier. Del- tagandet kan ske enskilt eller som medlem i en studiecirkel. Det mest givande torde vara den sistnämnda formen, där var och en kan fram- föra sina synpunkter eller sina er- farenheter av de problem som be- handlas. Det gäller ju här mera att diskutera sig fram till en åsikt än att läsa in en kurs.

Det kan synas nästan omöjligt att på förbanden få fram studiecir- kelledare i sådan omfattning att ett någorlunda stort antal studiecirk- lar kan anordnas. Detta gäller kan- ske framför allt den fast anställda personalen, som ju oftast inte har sysslat med aktivt folkbildnings- arbete i större utsträckning. Det är därför mycket värdefullt att KVE ordnar särskilda cirkelledarkurser.

Från cirkelledarekursens arbete: fr v kapten af Geijerstam, A 7, kapten von Sydow, I 18, sergeant Hallinger, I 12, förvaltare England, I 4, tekniker Tegnér, F 5, överfurir S Andersson, K 3, förvaltare Å Olsson, F 5, och fänrik Widemark, F 5. Stående docent Anders Östlind.

Här redovisade erfarenheter hänförs till studieverksamhet i ekonomi bland ubef — och i mindre omfattning — bland uoffkåreerna vid K 3 i Skövde. Liknande verksamhet bör kunna upptagas bland vpl i samband med den frivilliga fritidsundervisningen.

Vid ett besök av en av KVE:s studiekonsulenter orienterades nämnda kårer om ekonomiska studier och KVE:s kurser. Intresset för att bilda studiecirklar och på så sätt försöka fylla luckorna i vetandet visade sig stort. I populärkursen i samhälls- och privatekonomi bildades sju studiecirklar med sammanlagt 59 deltagare. De blivande cirkledarna genomgick ledarkursen i Stockholm, varefter arbetet i cirklarna omedelbart startades. Studierna ägde rum under den vplfria delen av utbildnings-

året och på grund av ämnets karaktär fick i viss utsträckning sammanträdena förläggas till tjänstetid.

Bland de olika ämnen, som behandlats i cirklarna, kan nämnas befolkningsfrågan, produktion och välbefinnande, inkomster och priser, penningvärdet samt praktisk privatekonomi. Hela kursen omfattade tio studiebreve och i regel har ett brev behandlats på varje sammanträde.

STUDIEBESÖK

Ett värdefullt komplement till de teoretiska studierna blev ett studiebesök på Holmens Bruk i Norrköping. Besöket ordnades genom KVE:s förmedling. Detta studiebesök, som varade i två dagar, omfattade dels en rundvandring på Holmens Bruks olika avdelningar

ORSAKER TILL sydkoreanska arméns sammanbrott

En av de främsta orsakerna till det militära sammanbrottet för de sydkoreanska stridskrafterna är att söka i de politiska förhållandena i landet. Republiken Sydkorea led av samma inre svagheter som övriga östasiatiska stater, som blivit självständiga efter andra världskriget. Landet saknade erfarna administrativa krafter och den politiska mognad som är erforderlig för att en demokrati i västerländsk mening skall kunna fungera. I det farofyllda läge som Sydkorea befann sig i, fordrades krafttag från ledningens sida, vilket medförde att Syngman Rhees regering blev impopulär bland stora folkgrupper. Republiken hyste dessutom inom sina gränser en aktiv kommuniströrelse, som hela tiden lyckades hålla igång ett förödande guerillakrig i det inre landet och som ständigt mottog förstärkningar i form av kommunister, vilka medföljde

för att studera en storindustris tekniska produktionsapparat och dels en orientering om företagens utveckling samt om exportverksamheten och därmed sammanhängande frågor beträffande devalveringen och andra valutaproblem m.m.

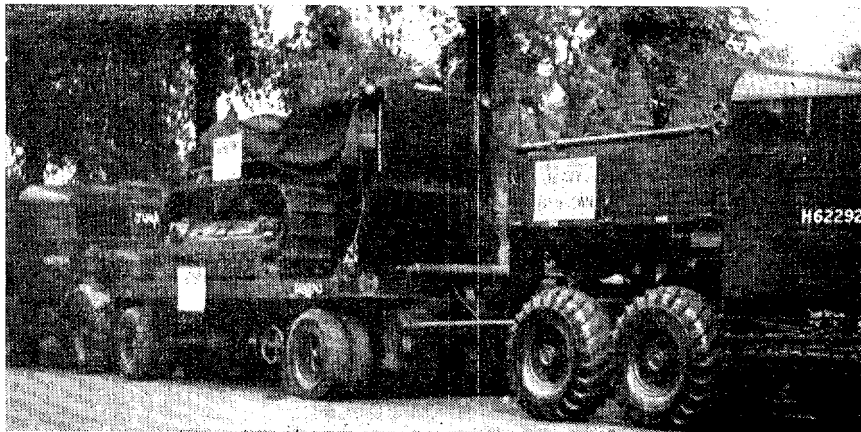
Sammanfattningsvis kan framhållas att ekonomiska studier av detta slag visat sig lämpliga och lätt genomförbara vid militära förband. Kurserna är av lagom längd och kan ordnas bland alla personalkategorier.

flyktingströmmen norrifrån. Samtidigt som sydkoreanerna stodo under ett fortgående tryck från den nordkoreanska kommunistpropagandan, som systematiskt sökte undergräva förtroendet för den sydkoreanska statsbildningen, voro de utsatta för ett ständigt hot från de vid nordgränsen uppmarscherade folktrupperna, vilka tid efter annan gjorde sig skyldiga till gränskränkningar. Moralen på sydsidan förbättrades knappast av de särskilt i amerikansk press ofta förekommande uttalandena om Sydkorea som en ur västmaktssynpunkt så utsatt position, att den i händelse av en konflikt måste överges.

SYDKOREANSKA KRIGSMAKTEN EN IMPROVISATION

En annan svaghet låg i det sätt, på vilket den sydkoreanska krigsmakten kom till. Det kan förutsättas, att de metodiska ryssarna genast vid ockupationen av Nordkorea 1945 vidtogo förberedelser för uppsättandet av en nordkoreansk folkarmé, som under de gångna fem åren haft tillfälle att växa sig stark. Redan i slutet av 1948 torde de inhemska trupperna i Nordkorea ha nått en avsevärd stadga. På ryskt håll måste man vid denna tidpunkt ansett dem kapabla att övertaga skyddet av folkrepubliken, ty i december detta år tillkännagåvo ryssarna -- till amerikanarnas överraskning --- sitt beslut att

REPARATIONSKADER

Med olika specialfordon utrustade »reparationskadrar» -- beredda att snabbt förstärka reparationsmöjligheterna på ett avsnitt — ingå i brittiska armén. I en sådan avdelning finnes t. e. ovanstående fordon. Som synes står traktorn på en månghjulig släpvagn, varigenom snabba transporter kunna utföras.

ofördröjligen utrymma nordzonen. För att snarast möjligt kunna dra tillbaka sina egna ockupations- trupper tvingades amerikanerna att improvisera en sydkoreansk krigsmakt, som vid krigsutbrottet sålunda funnits till i endast 1 à 1 1/2 år. Svårigheten att på denna korta tidrymd skapa en slagkraftig försvarsmakt ligger i öppen dag. Trots närvaron av amerikanska instruktörer måste därför den sydkoreanska arméns såväl ledning som utbildning vid krigsöppnandet ha varit underlägsen motståndarens. Moralen hos sydsidans snabbutbildade trupper har icke heller kunnat mäta sig med stridsandan hos de politiskt målmedvetet

skolade kommunistförbanden i norr.

MATERIELL OCH NUMERÄR UNDERLÄGSENHET PÅ SYDSIDAN

De sydkoreanska stridskrafterna voro icke organiserade och utrustade för att möta ett anfall av en motståndare som förfogade över taktiskt flyg, stridsvagnar och tungt artilleri. Den sydkoreanska armén hade nämligen uppbyggts främst med tanke på att upprätthålla den inre ordningen och bekämpa de kommunistiska guerillastyrkorna. Den utgjordes därför huvudsakligen av infanteri, organiserat på ett antal självständiga regementen, vilka lösligt sammanhöllos i divisio-

ner. Dess enda understödsförband utgjordes av lämligen omoderna amerikanska 10,5 cm kanoner till ett antal av sex per regemente. Pansarvärnet bestod av 57 mm amerikanska pansarvärnskanoner, som redan under andra världskriget visat sig ineffektiva, förutom sex lätta pansarvärnspjäser (bazookas) per skyttekompani. Flyget saknade stridsplan. Till dessa svagheter ifråga om organisation och beväpning kom även underlägsenhet i numerärt avseende och en starkt begränsad ammunitionsutrustning.

FÖRSVARAREN ÖVERRASKAD, SÖUL SVÄRFÖRSVARAT

De anfallande nordkoreanerna hade fördelen av att äga initiativet. De hade frihet att välja plats och tidpunkt för anfallet. De hade möjlighet att i god tid samla överlägsna krafter till lämpliga platser bakom gränsen och i lugn och ro bygga upp den erforderliga underhållsbasen. Förvånansvärt väl lyckades nordkoreanerna i själva

krigsöppningen utnyttja överraskningsmomentet och den sydkoreanska underrättelsetjänsten måste tillskrivas en icke obetydlig skuld till begynnelsemotgångarna på sydsidan. Till sydarméns svårigheter bidrog ytterligare att gränsen till Nordkorea icke följde några naturliga avskärningar och att den ur psykologisk synpunkt så betydelsefulla sydkoreanska huvudstaden blott låg omkring 50 km från gränsen samt att framför denna endast en enda lämplig försvarslinje med naturligt fronthinder, Imjinfloden, fanns. Följden blev att de av anfallet överraskade sydkoreanerna tvingades att till undsättning av huvudstaden sätta in sina för offensivt uppträdande mindre lämpade förband till förlustbringande motanfall framför Söul, i stället för att redan från början uppta striden längre tillbaka i pansarsäker terräng, te längs Hanfloden söder Söul. Härigenom offrades redan under de första dagarna av kriget huvuddelen av den sydkoreanska armén.

G LINDQUIST

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

har till uppgift att bidra till en god kontakt mellan krigsmakten och de stora befälsgrupper, som icke stå i aktiv tjänst, samt mellan krigsmaktens olika personalkategorier och samhället. Denna uppgift vill den fylla dels genom att ge en fortlöpande orientering om utvecklingen på det militära området, dels genom att lämna — särskilt den aktiva personalen — upplysning om samhällsfrågor och utrikespolitiska förhållanden. Vid sidan av andra källor bör den på så sätt kunna bilda underlag för muntlig orientering av truppen.

Kustartilleriet radariseras

Rubriken har skymtat i dagspressen och det är på sin plats att närmare beröra vad det revolutionerande tekniska hjälpmedlet radar innebär för kustartilleriets del.

De olika apparattyperna är bestämde med hänsyn till de speciella krav som striden i havsband och skärgårdar ställer. Kustartilleriet behöver radar för spaning, eldledning och igenkänning.

ATT HITTA MÅLET

Med spaningsradar (s-radar) skall man hålla uppsikt över stora områden såväl i luften som på havsytan samt även i viss utsträckning på land. Därjämte skall man kunna bestämma läget av alla olika slag av mål inom det försvarade området så att målgivning kan ges till artilleriet och rätt mål beskjutas. Som synes erhåller här radar ett flertal uppgifter, vilka tyvärr icke kan lösas av en enda radartyp. Kustartilleriet behöver spaningsradar av ett flertal olika typer, lämpliga för yt- och luftspaning samt navigering.

Kustartilleriförsvaren omfattar ur strategisk synpunkt betydelsefulla delar av vår kust. Inom dessa områden måste finnas väl utbyggda bevakningsorganisationer. Före radars tillkomst arbetade dessa bl a med optiska spaningsorgan i havsbandet. Detta medförde, att väderleksförhållandena nästan fullständigt bestämde spaningens och bevakningens effektivitet. Under mörker kunde bevakningen aldrig bli

fullt tillförlitlig. Detta svaghetsmoment torde dock tack vare radar så gott som fullständigt bortfallit. S-radar har sålunda bl a avsevärt ökat bevakningsorganisationens effektivitet och blivit en betydelsefull länk i stridsledningen. Med detta hjälpmedel kan chefer i kustartilleriförsvaren betydligt tidigare än förr skaffa sig uppgifter om fiendliga sjö- och luftstridskrafterns rörelser och följa lägets utveckling. Lättare och med större säkerhet kan han besluta när och hur disponibla stridsmedel skola insättas. Genom direkt samarbete mellan spanings- och eldledningsradar (e-radar) vinnas säkerhet för att ingenting klickar i målfördelningen mellan batterierna. Målgivning kan dessutom ske även under mörker eller dålig sikt, redan innan fienden kommit inom artilleriets räckvidd. Genom att elden öppnas

Efterlyses: nr 5/V

På grund av särskilt intresse för nr 5, årgång V, d v s juni numret 1949, är detta fullt utgången på KmK:s expedition. Med anledning härav hemställs enträget att på expeditioner och tjänsterum eller hos enskilda befattningshavare befintliga exemplar av detta nummer, som kunna undvaras, översändas till

Exp av Kontakt med krigsmakten, Stockholm 90.

FEL ADRESS?

Till försvarsstaben inkomma ofta anmälningar om felaktig adress. Enär tidskriften utsändes genom vederbörande *truppregistreringsmyndighets* försorg, kan rättelse ske blott efter anmälan dit. Vid CVB truppregistrerade skola dock göra anmälan till resp krigsplacerande myndighet och all flygvapnets personal till flygstabens chefs-expedition.

tidigt får batterierna längre tid på sig att bekämpa fientliga fartyg, som framtränga mot kusten.

ATT TRÄFFA MÅLET

I och med radars tillkomst har kustartilleriet tillförts ett ypperligt mätinstrument med god precision. Det är väsentligt överlägset hitintills använda instrument. Då dessutom de moderna e-radarna anger nedslagens lägen i förhållande till målet i såväl längd som sida inses omedelbart vilka fördelar man vunnit tack vare radar. Dessa fördelar framträder ändå tydligare vid dåliga siktförhållanden som mörker och dimma, då de optiska mätinstrumenten icke alls eller endast delvis kan utnyttjas. Kustartilleribatterierna får med andra ord en betydligt förbättrad eldledning, vilket gör att eldgivningen kommer att öka i effektivitet.

Även för eldledning kräves viss differentiering av radartyperna. Inom kustartilleriet finns det så-

lunda olika slags e-radare för sjöfronts- resp luftvärnsartilleri.

Ett synnerligen värdefullt komplement till ovannämnda instrumenteringar är igenkänningsradarn. Den har till uppgift att skilja på egna och fientliga fartyg och flygplan, vilket är av största betydelse för att undvika vådabeskjutning.

HUR DET FUNGERAR

De olika radaranläggningarnas samarbete och uppgifter klaggöres i följande exempel.

En fientlig fartygsstyrka närmar sig ett kustartilleriförsvars yttre befästningar. Väl utanför de skjutförhållanden batteriernas räckvidd upptäcks fartygen av en ytspaningsradar, som med sin anslutna igenkänningsradar konstaterat att de är fientliga. Från s-radarn lämnas omedelbart rapport till chefen för det aktuella kustområdet, vilken vidarebefordrar den uppåt. På grund av ytterligare uppgifter från s-radare om de fientliga fartygen sker målfördelningen till artilleriet. S-radarn inriktar de olika batteriernas e-radare mot rätt mål. Radaravstånd börjar strömma in till eldledningscentralerna. När fartygen kommer inom batteriernas räckvidd öppnas elden, vilken grundas på goda avståndsvärden från e-radarn. På den gröna indikatorn avläser eldledaren nedslagens läge och efter snabb eldreglering ligger elden på målet.

I den pågående utvecklingen av robotvapnet har radar också sin givna plats dels för styrning av egna robotar, dels för följning av fientliga robotar för att möjliggöra deras förstöring.

C-G ULFSPARRE

Fritidsundervisningen 1949—1950

Med budgetåret 1949-50 fullbordade den frivilliga fritidsundervisningen sitt 9. »läsåår». Aktuell Orientering och Kontakt med krigsmakten ha hela tiden lämnat redogörelser för hur det hela gått till. Senast skedde detta i Kontakt med krigsmakten nr 6 årg V (augusti 1949).

Budgetåret 1949-50 som här skall redovisas är det andra »9-månadersåret» för de värnpliktiga och är som sådant mera upplysande än föregående år. Man kan iakttaga hur en intensifierad militär utbildning återverkar på fritidsstudier och fritidssysselsättning över huvud. Det är ont om tid. Men på det stora hela taget äro de värnpliktigas behov och intresse för fritidsverksamhet klart påvisbara och deras möjligheter att tillfredsställa dem väl tillgodosedda. Det finns ett normalt och legitimt sysselsättningsbehov hos de värnpliktiga, som tycks sammanhänga med förbättrad skolunderbyggnad och ökad vakenhet. Man har inte råd och inte lust att ödsla med fritiden utan vill ha ut något också av den. Så passar man på och lär sig köra bil, skriva maskin och fotografera, där man inte läser engelska eller övar sig i självdeklaration.

Det vill rent av synas som om fritidsstudierna representerade en ganska tillförlitlig metod att mäta den allmänna vakenhet och energi som innebor hos ett förband. Bra

fritidsstuderande borde vara bra soldater och tvärtom. Lusten att handla och verka -- eller motsatsen -- är också tydligt skönjbar i rapporterna. På några håll idel svårigheter med lokaler, lärare och uteblivna eller avhoppade elever, på flertalet förband i någon mån minskad omfattning, rent numerärt, men ökad aktivitet och koncentration. Därtill en lust att försöka nya vägar och nya grepp. »Evigst kan ej bli det gamla . . .»

FÖRBANDSCHEFERNAS HUVUDSYNPUNKTER

Förbandschefernas yttrande kunna hopsummeras i följande punkter:

1) Studieresultatet och deltagarsiffror äro i allmänhet goda, »avhoppar»-procenten är ofta förvånansvärt låg.

2) Tidsknapphet och övningar i mörker, fältförläggning och bortovaro för skjutningar stycka sönder tiden, varför svårigheterna att anordna längre kurser ha ökats.

3) Undervisningen måste därför organiseras i form av »fria studiegrupper», enskild korrespondensundervisning samt korta lärarkurser och studiecirklar (20-30 timmar).

4) I de större garnisonerna är det lämpligt att hänvisa allvarligt studieintresserade vpl till de civila bildningsorganisationerna, yrkeskolor, högskolor etc.

5) Vid marinen råda speciella

förhållanden, som ytterligare inskräpa nödvändigheten av att undervisningen anpassa till vad som sagts under 3) och 4) ovan.

6) Vid flygvapnet försvåras undervisningens genomförande av förbandens rörlighet (skolor förlagda till andra förband, vinterövningar, flygfältsarbeten m m), intresset är likväl stort; ett önskemål är att undervisningen koncentreras, ett annat att teknikerpersonalen blir anslagsberättigad.

7) En viss svårighet att erhålla goda lärare mot gällande låga timarvoden är överallt påvisbar. Mågenstädes göra lärarna därtill rätt lidsödande resor.

8) De värnpliktigas intressen äro mycket växlande (intresseundersökningar). Humanistiska ämnen äro sällan förekommande. Också teoretiskt-tekniska ämnen synas vara på retur, medan hobbybetonade och praktiska ämnen visat sig mest eftertraktade.

9) På fritidsundervisningen nedlagda medel och arbete anses i allmänhet berättigade. På något håll varnas för »personalvårdspropaganda» som lockar elever till studier som de aldrig kunna eller orka fullfölja. »Bättre fritidssysselsättning bättre än mindre lämplig fritidsundervisning.» (Bio, musik, teater m m.)

10) På flertalet förband ha föreläsningar bekostade av fritidsundervisningsanslaget förekommit mycket sparsamt men enstaka förbandschefer begära förhöjda anslag för att på så sätt få medel till föreläsningar berörande ämnen

tillhörande den nu obligatoriska medborgarkunskapen.

DEN LOKALA LEDNINGENS BETYDELSE

Vid ett närmare studium av redogörelserna får man ett starkt intryck av att en god ledning genom PVoff och PVass skapar goda resultat. Naturligtvis äro lokala förhållanden och personliga förutsättningar bland klientelet betydelsefulla, naturligtvis spelar lärarfrågan stor roll, men om ledningen är den rätta, hittar man i alla fall rätt på både lokaler, elever och lärare. Då använder man inte heller samma sikte och korn som i fjol utan leker sociolog för att ta rätt på vad pojkarna vilja men också vad de orka med och vad de behöva. Frihet i studier och fritidssysselsättningar betyder alltså inte detsamma som att låta allt gå vind för våg. Det betyder tvärtom noggranna förberedelser och samvetsgrant genomförande, oavsett om antalet intresserade blir eller är stort eller litet. På längden kan fritidsundervisningen hävda sig endast genom att upprätthålla kvalitetskraven, vilket inte alls utesluter dess extensivitet och bredd ifråga om ämnen och metoder.

Det kan slås fast, att en liten del av de värnpliktiga verkligen vilja begagna sin fritid för att lära sig något nytt eller för att fortbilda sig. Dessa tåtkarlar är inte svåra att känna igen. Inte heller är de fler än att man kan ta hand om dem för att hjälpa dem tillfredsställa sina önsknings. För deras skull bör inte blott studieprospek-

ten vara så rikhaltiga som möjligt — där bör också finnas en ledig rad, där vederbörande får framställa sina önskemål om sådana ämnen som icke upptagits bland de vanliga.

FLERA KORRESPONDENS-STUDERANDE ELLER EJ

Korrespondensbrev finnas alltid att tillgå. Just för ovannämnd kategori studerande äro de gjorda. Det bör då kanske framhållas, att några restriktioner ifråga om antalet korrespondensstuderande inte finnas. Vill man helt övergå till sådan undervisning, kan man göra det. Vill man anskaffa en lärare (eller flera) som en gång i veckan eller en gång var 14:e dag kan möta korrespondenseleverna på lärorummet för att eventuellt hjälpa dem till rätta med svårigheter i breven, kan man göra det. Stelare äro inte de anvisningar som gälla än att förnuftiga, praktiska anordningar få plats både i och mellan momenten. Det är alltså i hög grad en omdömesfråga hur varje förband vill ordna sin undervisning.

Fritidsundervisningen började som en sorts skola för fritidsjobbande värnpliktiga. Timmar och dagar, ämnen och innehåll voro i detalj fixerade. Det var en sorts andlig fritidsexercis, som väl såg mer skrämmande ut än den i verkligheten var. De gångna åren ha gjort fritidsundervisningen friare. Det är såvitt jag förstår denna frihetstendens, med smidig anpassning till behov och möjligheter, som man för framtiden bör vårda. Det är då angelägnare än förr att

Behöver Ni ett eget exemplar?

Officerare och underofficerare på aktiv stat eller i arvodesbefattning tjänstgörande ha av sparsamhetsskäl i princip berövat sina tidigare personliga ex av tidskriften.

Det finns dock möjlighet för de särskilt intresserade att erhålla egna, personliga ex. Jämlikt Högkv:fst avd PF nr 45: 10 den 12/8 1948 kunna nämligen ifrågavarande befattningshavare genom en *enkel anmälan till vederbörande förbandschef* erhålla egna ex.

ledarna själva våga och vilja lyssna och lära av årens erfarenheter och inte bara ge repris på det som varit. Fritidsundervisningen är i dag ett träd som håller på och utvecklar sin egen form. Varje år skjuter det nya skott, lite yviga och gröna som sig bör. Men trädet växer fritt — och bär frukt.

Gällande anvisningar skulle egentligen skrivas om och »skrivas ner» för att den fria skola som fritidsundervisningen representerar skulle bli fullt uppenbar för alla. Men tiden är kanske ändå inte mogen för detta. Man får ha vissa regler att hålla sig till — de äro ju huvudsakligen en summering av tidigare erfarenheter — i synnerhet med hänsyn till de icke sällsynta ombyten som ske i den lokala ledningen för undervisningen. En annan sak vore om det verkligen finnes en lokal studierektor som från

år till år kunde hålla samman böcker, kurser, cirklar, intresseundersökningar, lärare och elever (helst också inom medborgarundervisningen). Ibland förefaller det mig som om åtskilliga av fritidsundervisningens huvudmän under senare år vilat på lagrarna. »Bildningen» tolereras men stimuleras eller förnyas knappast i den omfattning som är nödvändigt, om den skall utgöra avkoppling eller omkoppling i det högt uppdrivna tjänstetempot. Frikopplade motorer i tomgång är här intet ideal.

LÄRAREN SKALL VARA EN LAGLEDARE

Det har under senaste året talats en hel del om laganda i tjänsten. Därmed avses samarbete under personligt ansvar för ett gott resultat. Metoden är inte ny men står i opposition till »själlösa» massmediametoder, där eleven, åskådaren eller åhöraren viljelöst överlämnas åt den suggestion eller drill, som en skicklig eller hänsynslös ledare använder sig av. I motsats härtill betonar lagandan den enskilda stämman i arbetets eller fritidens melodi. Till sist är det i alla fall han som skall icke blott läras utan lära sig något och känna något för det han lärt. Om lärometoderna och lärarinsatserna inte ge detta resultat äro de otillräckliga. Man skulle rent av kunna uttrycka saken så, att elevernas frihet och »trivsel» måste köpas för priset av lärarnas pedagogiska och psykologiska mödor. Läraren är lagledaren, som skall märkas mycket litet men som alltid skall finnas till

hands när någon håller på att spärra ur eller hoppa av.

Man kan fråga sig, om hela saken är värd så mycket besvär. Enligt min mening är den det. Fler-talet värnpliktiga är inte vana vid studier eller ordnade fritidssysselsättningar. De göra det mesta på måfå. Skolan var tråkig, arbetet är ett tvång men fritiden är kul, om man kan hilla på någonting att roa sig med. Om man — i vilket sammanhang som helst — kan införa något av stil, ordning, valfrihet, självbestämmanderätt i denna naiva indifferentism, gör man en god gärning. Det är det fritidsundervisningen borde göra. Den är där inte så mycket för att bjuda ut kunskaps-pensa eller praktiska förtjänster utan för att ge ungt folk en chans att välja och att vilja. Hur underligt det kan låta torde militärtjänsten ofta vara enda gången i livet då en svensk pojke har den möjligheten. De flesta komma aldrig till en folkhögskola, inte heller till någon verklig yrkesutbildning. De flesta taga vad de få men få inte vad de vilja ha. Det vore bra om man kunde väcka deras nyfikenhet, erövringslust och samarbetsvilja. Däri ser jag det viktigaste målet för hela fritidsundervisningen, som i övrigt bör anpassas efter råd och lägenhet, utan alltför mycket av maximi- eller minimibestäm-melser.

ETT VIDGAT BILDNINGS- BEGREPP

I sin uppläggning bör fritidsundervisningen söka nå fram till flertalet — de som behöva »väckas».

Det sker genom att noggrant lära känna dem och deras miljö och genom att ta upp ämnen och använda metoder som lämpa sig just för dem. Att fasthålla något sorts trångt, teoretiskt bildningsbegrepp med huvudvikten på kunskaper är ogörligt och meningslöst. Kunskaper omfatta också praktiskt kunnande. De flesta lära bäst med händerna och inte med huvudet. Det är bäst att rätta sig därefter. En cirkel i jaktvård med exkursioner i skog och mark, en dito i fotografiering med laboratorieövningar, en kurs i jordbrukets maskiner (hell bekostad av hushållningssällskapet), är naturligtvis lika »bildande» som några teoretiska studier. Också bildningen är relativ och måste sättas i relation till den det gäller.

Över huvud är det numera för- enat med mycket besvär att genomföra längre lärarkurser på 40 timmar. Om det ska lyckas måste man ha verkligt intresserade elever och goda lärare, som sällan finnas i överväldigande antal. Däremot finns det många likgiltiga elever in spe. Jag anser inte att det är att missbruka propagandan, om man lockar dem att gå med i en fri cirkel eller studiegrupp, av den typ som praktiserats på flera håll under senare år. Resultaten ha faktiskt varit goda. Man har i lagom stora grupper tittat på staden, besökt museer, industrier, bibliotek, för- eningsmöten, teatrar och konserter, man har gått på bio och konst- utställningar. Endast ledaren och eliten bland pojkar ha från början anat en bildningssträvan ba-

kom promenaderna. När de väl slutförts har i allmänhet hela skolan verkligen lärt sig något om sin tid och sitt samhälle. Denna form av åskådlig medborgarkunskap, fritt och frivilligt inhämtad, är mycket att rekommendera. Den möjliggör en allmän väckelse och en ökad förståelse för hur andra ha det.

MINDRE KATEDERVISDOM, MER SJÄLVVERKSAMHET

Det har framförts betänkligheter, att dessa fria former skulle äventyra själva bildningsresultatet. Med en seghet, som endast kan förklaras av en grå skoltradition århundra- raden igenom, fasthåller man på sina håll vid kravet på redovisningsbara kunskaper men glömmer att vuxna lära på ett annat sätt än barn och att också barnen lära bäst när de leka, d v s när de äro själv- verksamma. Ett vidgat bildnings- begrepp, mindre katedervisdom och mera självverksamhet det är vägen. Jag upprepar, att möjlig- heten att genomföra denna fria un- dervisning eller -- om man så vill -- fritidssysselsättning kräver mer av ledare och lärare än förut, även om läraren till det yttre spelar en mindre framträdande roll än i ka- tedern. Det rör sig här inte om auktoriteter och färdiglagad mat utan om fria människor och fri skaffning, där den enskilde har möjlighet att välja, sockra och sal- ta själv. Att kunna erbjuda dessa fri- och rättigheter i militär miljö synes mig vara ett gott bevis på framsynthet och fördomsfrihet.

SIGFRID LEANDER

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

-- Forts från sida 234 --

FRÅN DEPARTEMENT OCH NÄMNDER

Stockholm 2. 24 nr/år, 8: --- kr/år, lösnr 35 öre.

Nr 10: Skyddsrum för civilbefolkningen. En sammanfattning av 1948 års skyddsrumsutrednings förslag av utredningens sekreterare Gösta Terstad.

INFANTRY JOURNAL¹⁾, Washington

Nr 6: Characteristics of a chief. Överste Cunningham behandlar de sex egenskaper som fordras av en chef.

Nr 6: Coalition warfare. Åtta regler för samarbete.

MILITARY REVIEW¹⁾, Kansas

Nr 2: Manchuria. A strategic trap.

NY MILITÄR TIDSKRIFT

Linnégatan 7, Stockholm. 12 nr/år, 14: --- kr/år, lösnr 1: 50 kr.

Nr 6: Sydsverige i brännpunkten. Diskussionsinlägg av kommandörkapten Anders Nilson.

Nr 6: Stridsvärn och större befästningsanläggningar. Några synpunkter av kapten H Schilbbye.

PANSAR TEKNIK UNDERHÅLL

Vasagatan 38, Stockholm. 12 nr/år, 7: 50 kr/år, lösnr 75 öre.

Nr 3: Pansarfrågan. Ur Allg Schw Mil Zeitschrift.

Nr 3: Något om fordringarna på ett nutida eldhandvapen. Av major Björn Zachrisson.

Nr 3: Amerikansk industriell mobiliseringsplanläggning. Ett tal av amerikanske generalmajoren A B Quinton jr.

RESERVUNDEROFFICEREN

Postbox 388, Stockholm 1. 6 nr/år, 5: --- kr/år, lösnr 1: --- kr.

Nr 5: Det moderna ubåtshotet. Av kapten B Ohrelius.

SVENSK TIDSKRIFT

Box 7188, Stockholm 7. 10 nr/år, 15: --- kr/år, lösnr 1: 75 kr.

Nr 5: Paris befrielse. Av fil mag H Schüek.

Nr 5: Danmarks försvar. Överskådlig, kortfattad översikt.

SVERIGES FLOTTA

Birger Jarls gat 18, Stockholm. 12 nr/år, 9: --- kr/år, lösnr 80 öre.

Nr 6: Den andra tyska ubåtsflottans uppbyggnad. Av U Schreier. I detta avsnitt behandlas försöksstadiet, de taktiska begreppen, första krigsskedet, frontbåtarna och schnorkeln.

TEKNISK TIDSKRIFT

Box 841, Stockholm 1. 24 nr/år, 30: --- kr/år, lösnr 1: --- kr.

Nr 22: Välebomben. Referat av fem uppsatser om bombens tekniska problem.

VÅRT FÖRSVAR

Storgatan 29, Stockholm. 4 nr/år, 5: --- kr/år, lösnr 2: --- kr.

Nr 2: Pansarvapnet förr och nu. En översikt av pansarinspektören överste B. Pontén.

¹ Refererat av Arméstabens bibliotek, referensregistret.

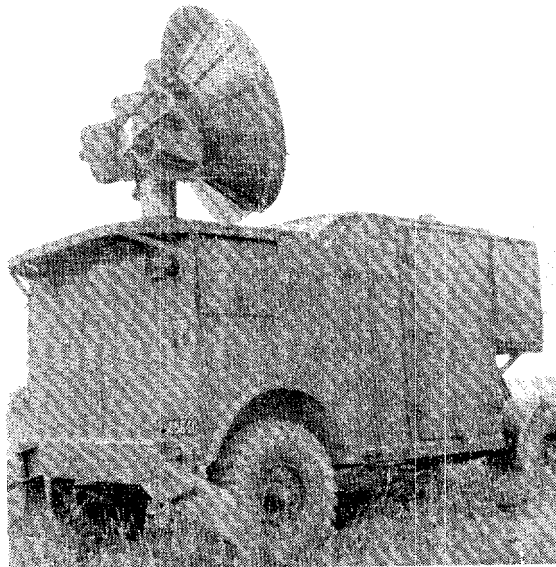

KONTAKT

med krigsmakten

Från tidskriftsfronten ... 270
Koreakrigets bakgrund.
Av direktör H Stolpe ... 271
Flygkameran i försvarets
tjänst. Av kapten H Neij 276
Infanteriets vapen. Arti-
kel 2 om arméns vapen-
och materielutrustning.

Årg VI Nr 8

Av major B Zartusson 280
Förbandsbiblioteken och
bildningsarbetet. Av stabs-
bibliotekarie B Bianchini 284
Tävling: Vad föreställer
bilderna? 288
Hur går det till, när ubå-
ten dyker? Av kapten G
Bolling 289
KMK:s bokrevy 293
»Flygande öar» i världs-
rymden 294
Förenta staternas mark-
stridskrafter. Av kapten
G Lindquist 298
Härar genom luften. Re-
cension av löjtnant C-E
Ohrlund 301

*Eldledningsradar av ty-
pen PE-07/R ingår i
del svenska luftvärnet.*

UTGIVEN AV FÖRSVARSSTABEN

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

AMERICAN AVIATION¹, Washington

Nr 4: Lessons from Korea. Av James J Haggerty.

BEFÄL

Regeringsg 109, Stockholm. 12 nr/år, 4: - - kr/år, lösnr 40 öre.

Nr 8: Skydd mot flyg. I en andra artikel behandlar major K E Nittve vad marktrupperna bör iaktta för att undvika och minska verkan av anfall från luften sedan de blivit upptäckta.

DEN SVENSKA LOTTAN

S:t Paulsgatan 21, Stockholm. 9 nr/år, 3: 50 kr/år.

Nr 9: Från Berlins horisont våren 1950. Av Alexia von Sydow.

DEN SVENSKA UNDEROFFICEREN

Blasieholmstorg 11 A, Stockholm. 24 nr/år, 5: - - kr/år.

Nr 14- 15: Militärpsykologiska problem. Av fil kand Börje Hällje.

FLUGWEHR UND TECHNICH¹, Zürich

Nr 2 -5: (Serie) Die Bedeutung der Flakartilleri und der Jagdwaffe bei Kriegsende.

FLYING¹, Chicago

Nr 2: Russia's secret sonic fighters. Av William Green och Roy Cross.

¹ Kan erhållas som korttidslån från flygstabens bibliotek.

- - Forts på sida 303 - -

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Redaktionskommitté:

Överste G-F von Rosen, försvarsstaben, stabsredaktör K-E Westerland, försvarsstaben, major Anders Grafström, arméledningen, kapten Bengt Ohrelius, marinledningen, kapten Åke Mangård, flygledningen.

Ansvarig utgivare:

Chefen för försvarsstabens sektion III, överste G-F von Rosen.

Postadress:

Försvarsstaben, Stockholm 90.

Telefon:

67 95 20 (för rikssamtal 67 96 20)

Distribution:

Försvarsstabens chefsexp.

Bestämmelser om utsändning av tidskriften till militär personal återfinnas i Högkv Fst avd PF nr 45:10 den 12/8 1948. Prenumeration kan verkställas genom insättande av 5 kronor på postgironummer 31 31 04, Försvarsstabens kassaförvaltning nr 104, Stockholm 90. På insättningsblanketten skall anges, att summan utgör prenumerationsavgift för Kontakt med krigsmakten.

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Årgång VI, nr 8, sept 1950

KOREAKRIGETS BAKGRUND

När Churchill, Roosevelt och Chiang Kai-shek möttes till konferens i Kairo i slutet av november 1943, upptogs även till behandling frågan om Koreas ställning efter krigets slut. Man enades om att Korea, som sedan 1910 legat under japanskt herravälde, »åter skall bli fritt och självständigt». Detta löfte upprepades under förhandlingarna i Potsdam 1945. Strax efteråt gjorde Sovjetunionen sitt inträde i kriget mot Japan och förklarade i samband därmed, att Unionen anslöt sig till de deklARATIONER beträffande Korea, som avgivits i Kairo och Potsdam. Det tycktes alltså råda full enighet bland de viktigaste stormakterna, att Korea efter krigets slut skulle på nytt erhalla sin frihet.

Vid denna tidpunkt var Korea ännu behärskat av japansk militär och det gällde följaktligen att avväpna dessa styrkor. I detta syfte träffades en överenskommelse mellan Sovjetunionen och USA, enligt vilken de ryska styrkorna skulle verkställa utrensningen i Korea norr om 38:e breddgraden, medan

amerikanska styrkor skulle göra motsvarande operationer i området söder om denna breddgrad. Demarkationslinjen, som följde en ganska godtyckligt vald breddgrad, var rent provisorisk; man avsåg inte att med hjälp av denna linje dela Korea i två stater utan endast att genomföra en arbetsfördelning mellan röda armén och de amerikanska styrkorna vid likvideringen av den japanska krigsmakten i landet. Man hade emellertid aldrig kommit överens om *hur* övergången från japansk ockupation till koreansk självstyrelse skulle äga rum. De japanska myndigheterna ersattes med rysk resp amerikansk militär, och de nya myndigheterna igångsatte omedelbart ett omfattande organisations- och förvaltningsarbete.

KOREANSKA FLYKTINGAR I SOVJETUNIONEN

Under den tid japanerna haft kontrollen över Korea, hade ett stort antal oppositionella koreaner flytt ur landet och då i första hand tagit sig över till Sovjetunionen, där

KONTAKT med krigsmakten

har till uppgift att bidra till en god kontakt mellan krigsmakten och de stora befälsgrupper, som icke stå i aktiv tjänst, samt mellan krigsmaktens olika personalkategorier och samhället. Denna uppgift vill den fylla dels genom att ge en fortlöpande orientering om utvecklingen på det militära området, dels genom att lämna — särskilt den aktiva personalen — upplysning om samhällsfrågor och utrikespolitiska förhållanden. Vid sidan av andra källor bör den på så sätt kunna bilda underlag för muntlig orientering av truppen.

de blivit väl förtrogna med kommunismens ideologi och arbetsmetoder. När ryska trupper besatte norra Korea, kom i deras kölvatten några tiotusental koreanska flyktingar, som omedelbart sattes in på viktiga poster i förvaltningen såsom ersättare för utrensade japanska ämbetsmän. I snabb takt genomfördes en omfattande jordreform — enligt ryska uppgifter berövades japanska och koreanska godsägare en miljon hektar jord, som utan ersättning överlämnades till 725 000 jordfattiga eller helt jordlösa bönder. Här nämnda åtgärder voro utan tvivel populära i vida kretsar, men ganska snart fick utrensningen av misshagliga element

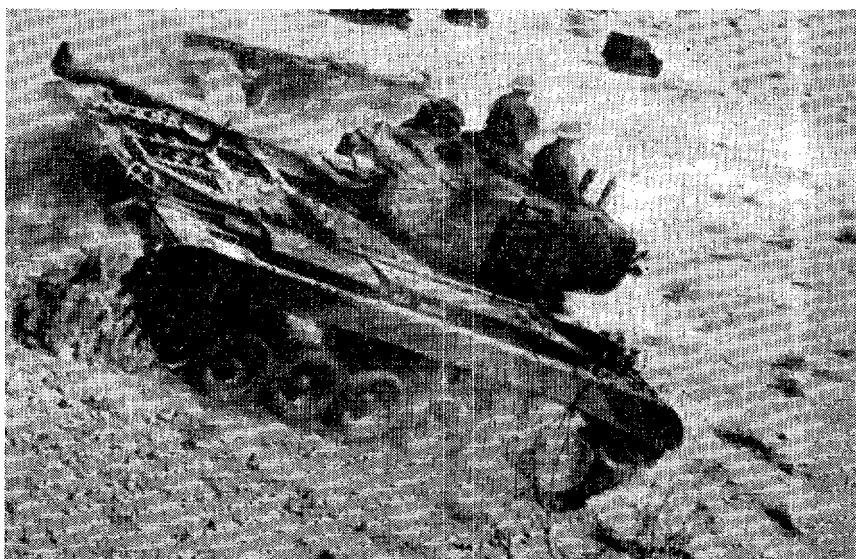
karaktären av en kommunistisk likriktning, som drabbade alla vilka ej anslöto sig till kommunismens idéer. Allt fler koreaner flydde från Nordkorea till Sydkorea — antalet flyktingar har beräknats till 400 000.

De amerikanska ockupationsmyndigheterna hade inte tillgång till koreaner, som flytt undan japanerna, i tillnärmelsevis samma utsträckning som ryssarna och de måste följaktligen gå andra vägar, när det gällde att lösa de administrativa problemen. Det väckte starkt missnöje i vida kretsar att ockupationsmakten i sitt dilemma utnyttjade en hel del personer, som tjänat sina sporrar under den japanska perioden. Missnöjet tog sig även i södra Korea uttryck i en flyktingsström, som i detta fall sökte sig norrut.

MOSKVAKONFERENS GAV INGEN LÖSNING

I december 1945 behandlade utrikesministrarna i USA, Storbritannien och Sovjetunionen på nytt Koreafrågan vid en konferens i Moskva. Man var överens om att Koreas politiska självständighet skulle återupprättas samt att det ekonomiska livet i södra och norra Korea snarast möjligt borde koordineras. Det ansågs dock omöjligt att omedelbart ge koreanerna full självständighet, och man enades fördenskull om ett fyrmaktsförvalterskap, som skulle sträcka sig över en period av upp till fem år. Därjämte enades man om att det skulle bildas »en provisorisk demokratisk regering» i Korea med uppgift att »vidta alla nödvändiga åtgärder för

Ny typ av "General Patton"

I Californias ökenområden provas ny amerikansk stridsmateriel. På bilden en moderniserad upplaga av stridsvagnen »General Patton», M-46. Huvudvapnet är en 90 mm kanon.

att utveckla landets industri, kommunikationer, jordbruk och nationella kultur». Vid sidan av denna regering skulle ställas en rådgivande amerikansk-rysk kommission, vilken bl a skulle vara en förbindelselänk mellan regeringen och överkommandona i södra och norra Korea.

Det visade sig snart omöjligt att lösa de problem, som Moskvakonferensen utpekade. Parterna kunde inte enas om innebörden i begreppet »demokratisk regering». På rysk sida ville man som demokratisk endast acceptera en regering, som bildades av kommunistiska kretsar,

medan amerikanerna ville bakom regeringsbildningen ha alla grupper med undantag blott för dem som bedrev aktiv propaganda mot de allierade makterna och den av dem träffade överenskommelsen. Det fanns inte ens möjlighet att samorganisera det ekonomiska livet i Syd- och Nordkorea, vilket enligt amerikansk syn på saken främst berodde på den »järnridå» som drogs ner norrifrån. Denna uppdelning av Korea var ur ekonomisk synpunkt betänklig, då de bägge landsdelarna organiskt kompletterade varandra, därigenom att Sydkorea (med ca 20 milj innevånare) i förs-

ta hand är jordbruksbetonat, medan Nordkorea (med ca 8 milj invånare) har en relativt välutvecklad industri.

FN-KOMMISSIONEN MÖTTE RYSKA HINDER

Då det stod klart att den blandade kommissionen ej mäktade åstadkomma några positiva resultat, beslöt USA att dra Koreafrågan inför FN. Detta skedde hösten 1947. Diskussionen kom bl a att gälla frågan på vad sätt Korea skulle erhålla frihet och självständighet. Från rysk sida hävdades, att alla utländska trupper först måste lämna landet, varefter fria val kunde äga rum. Från amerikansk sida hävdades att fria val borde äga rum först, varefter ett tillbakadragande av trupperna borde övervägas. Det amerikanska förslaget vann majoritet inom det FN-utskott, som behandlade frågan. FN:s generalförsamling beslöt därjämte att sända en tillfällig kommission till Korea. (Det förtjänar noteras, att i den omröstning, som föregick detta beslut, nedlade de skandinaviska länderna sina röster.) Kommissionens huvuduppgift var att övervaka att fria val till en nationalförsamling ägde rum i hela Korea.

FN-kommissionen fick en mycket besvärlig uppgift. Den började sitt arbete i januari 1948 och fick omedelbart kontakt med de amerikanska myndigheterna i Sydkorea. Skriftlig hänvändelse till ryska överkommandot i Nordkorea gav emellertid inte något resultat. Under sådana omständigheter måste valen inskränkas till att gälla Syd-

korea. Av de röstberättigade deltog ca 75 procent i valet och det nationella självständighetspartiet under ledning av *Syngman Rhee* vann klar majoritet.

Från rysk sida hävdades, att »valresultaten förfalskades» och att »Sydkoreas folk påtvingades en reaktionär marionettregering under chefskap av en gammal sydkoreansk förrädare, de amerikanska imperialisternas agent *Syngman Rhee*». — Efter allt att döma vannlade FN-kommissionen sig allvarligt om att skaffa garantier för att valet genomfördes i fria, demokratiska former, men det är uppenbart att goda förutsättningar för dylika val ej förelågo i Korea, som helt saknar demokratiska traditioner.

FULL »FOLKDEMOKRATI» I NORDKOREA

Utvecklingen i Nordkorea har under efterkrigstiden följt samma linjer som i andra sk folkdemokratier i Sovjetunionens grannskap. Redan 1946 bildades ett folkråd under ordförandeskap av general *Kim Il Sung* och i april 1948 antogs en författning för »Koreas demokratiska folkrepublik». Senare på året ordnades val till en »högsta folkförsamling» för hela Korea. För Nordkorea valdes 212 representanter och för Sydkorea 360. De sistnämnda valdes av en församling om drygt 1 000 personer, samlad i en nordkoreansk stad. Den 9 september utsågs en regering för Folkrepubliken Korea med *Kim Il Sung* som regeringschef. Vid denna tidpunkt fanns det två regeringar, som kommo med anspråk på att

representera hela Korea, ty Syngman Rhees regering hade bildats redan 15 augusti 1948.

När Koreafrågan på nytt upptogs till behandling i FN, konstaterades av en stark majoritet att regeringen i Sydkorea tillkommit på den grundval, varom man tidigare enats, medan däremot regeringsbildningen i Nordkorea saknade ett sådant underlag. Medlemsstaterna uppmanades för den skull att uppta förbindelser med regeringen Syngman Rhee.

Redan i september 1948 meddelade Sovjetunionen sitt beslut att dra tillbaka sina ockupationstrupper från Nordkorea. USA förklarade sig icke ha för avsikt att vidta motsvarande åtgärd. Man räknade med att Nordkorea med rysk hjälp skaffat sig en stark krigsmakt, medan rustningarna i Sydkorea ännu befunno sig i sin linda. En utrymning av Korea skulle alltså kunna resultera i att det numerärt svagare men militärt starkare Nordkorea tog makten i hela Korea.

TILLBAKADRAGANDET AV USA:S STYRKOR

Det faktum, att ryssarna i december 1948 drog tillbaka sina trupper, medan de amerikanska styrkorna kvarhölls, påverkade oförmånligt stämningen i landet mot regeringen Syngman Rhee. Den kom mer och mer att betraktas som en skenregering bakom amerikanska bajonetter. Situationen blev ohållbar och till slut drog även USA sina styrkor tillbaka (juni 1949). I likhet med ryssarna läto dock amerikanerna ett stort

antal militära rådgivare stanna kvar i landet.

Ockupationstruppernas tillbakadragande innebar inte en avspänning i förhållandet mellan Syd- och Nordkorea, tvärtom. Handelsn mellan landets två huvuddelar upphörde helt, vilket åstadkom en sänkning av levnadsstandarden. Syngman Rhees popularitet minskades som följd härav -- vid de val, som ägde rum i maj 1950, minskades den grupp i nationalförsamlingen, som stödde regeringen, från 81 till 49.

Den 25 juni 1950 fick krisen sin utlösning i militära sammanstötningar längs hela gränsen mellan Nord- och Sydkorea. På bägge sidor om gränsen påstås, att motparten igångsatt fientligheterna. FN:s Koreakommission, som kunnat följa händelseutvecklingen på nära håll, hävdar emellertid med bestämdhet att det förelåg »en väl planlagd, koordinerad invasion i full skala mot Sydkorea», medan de sydkoreanska styrkorna voro förlagda i rent defensiva ställningar och blevo helt överrumplade av anfallet. Därjämte riktade kommissionen anklagelser mot den nordkoreanska regeringen, att den genom att understödja revolutionär verksamhet i Sydkorea sökt undergräva marken för »den republik som upprättats under FN:s auspicier». Under sådana omständigheter såg sig FN nödsakat att direkt ingripa i Koreakonflikten. De styrkor, som sköla försvaret av Sydkorea, bära FN:s fana och handla på uppdrag av FN:s säkerhetsråd.

HERMAN STOLPE

Flygkameran i försvarets tjänst

Bland alla de spaningsorgan, som i krig stå till förfogande, äger spaningsflyget den största kapaciteten, förutsatt att det är tillräckligt tillgodosett inom resp flygvapenorganisation. Flygspaningen äger bl a förmågan att snabbt kunna inriktas mot mål, om vilka man önskar underrättelser, förmågan att snabbt kunna skifta mål samt att snabbt kunna införskaffa underrättelseunderlaget. Flygspaningen medger att underrättelser inhämtas över ett mycket vidsträckt område och över områden långt bakom de fiendliga linjerna.

... Kasta vi en blick på 1. världskriget och tiden strax därefter, erinra vi oss hur provisoriska medlen då voro. I flersitsiga öppna flygplan arbetade spaningsbesättningarna med handhållna kameror, vilka vid fotograferingen hölls över sargen, riklade mot fotoobjektet. Flygplanen voro relativt långsamma ... sällan snabbare än 200 km/tim ... men trots den relativt låga hastigheten hade spaningsbesättningarna ett mycket krävande arbete. De navigatoriska hjälpmedlen inskränkte sig till långvågsradio

och magnetkompass. Syrgasapparat erfordrades som regel ej, enär spaningsflygplanen sällan kommo över 3 000 m höjd. Spaningen hade som regel att tillgodose arméns och marinens omedelbara taktiska behov, då spaningsflygplanens prestanda voro så blygsamma att strategisk spaning i egentlig bemärkelse ej kunde utföras. Förståelse för ett självständigt utnyttjande av flygstridskrafterna saknades även.

Kamerorna kunde som regel laddas antingen med en sk plåtväxelkassett innehållande glasplåtar eller med en filurulle innehållande ca 30 exponeringar. Det var mycket vanligt att glasplåtarna vid växlingen övergick till »strösocker» eller att slutaren kärvade på grund av kyla.

Fotografering var vid denna tid ett komplement till ögonspaningen. Det mänskliga ögat gjorde de flesta iakttagelserna.

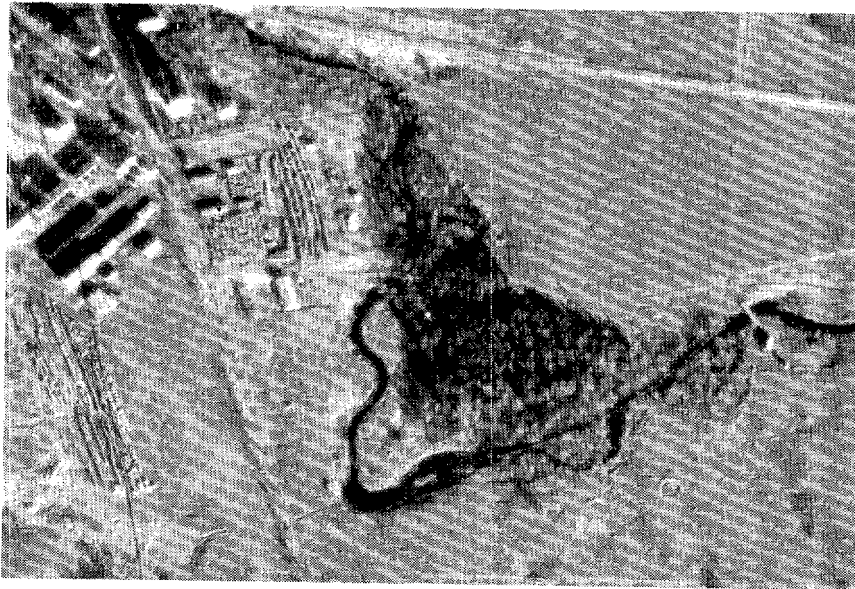
FÖRHÅLLANDENA NU SNARAST OMVÄNDA

Numera äro förhållandena omvänta. Man vågar utan överdrift påstå, att modern flygspaning till c:a 90 % utföres såsom flygfotografering. Det mänskliga ögat är ej längre den viktigaste faktorn vid själva spaningen ... kameran har ersatt delta och ögonspaningar är endast ett komplement.

Modern flygspaning rör sig med toppfarer och på topphöjder ... låt vara ibland även på lägsta höjd. Varför? Jo, därför att de motmedel

LÖSNUMMER

av tidskriften finnas alltiämt att få, även kompletta årgångar i begränsad omfattning. Beställning sker till KMK exp, Stockholm 90.

En flygbild, tagen i 45° vinkel från 6 000 m höjd med en kamera med 92 cm brännvidd. Givetvis medför klichering och tryckning på tidskriftens enkla papper ett mycket i originalkopiens skarpa försvinner.

som stå en eventuell fiende till buds ha framtvingat denna taktik. Fiendens önskan att nedkämpa spaningsflygplan är numera vida större än förr, då han vet att ett spaningsflygplan numera är avsevärt värdefullare än förr. Flygspanaren måste därför undvika jakt och luftvärn bl a med hjälp av fart- och höjdöverlägsenhet. De höga farterna och höjderna medge icke ögonobservationer. Kameran klarar emellertid detta. Den moderna flygkameran är komplicerad, men fungerar dock i det närmaste fulländat. Jag vill här nämna några av de krav som äro speciella för en modern flygkamera. Den skall kunna fungera oklanderligt såväl vid - som vid + 50° Cel-

sus, den skall vara automatisk, d v s spanaren skall endast behöva trycka på en knapp och kameran matar fram och exponerar film av sig själv. Vidare skall denna återge terrängen i så stor skala som möjligt och likväl få med så stort markområde som möjligt per exponering.

Några olika kameratyper må här nämnas, t e långbrännviddiga kameror (1-2 m brännvidd) för fotografering från höga höjder (utanför lv porté), kortbrännviddiga kameror (0,10-0,75 m brännvidd) för fotografering från lägre höjder samt för kartläggningsändamål, rörelsekompenenserade kameror för fotografering från lägsta höjd längs en linje (t e landsväg) samt mör-

kerkameror för fotografering i mörker med hjälp av fotobomber.

FORDRINGAR PÅ ETT SPANINGSFLYGPLAN

De önskemål som numera ställas på ett modernt spaningsflygplan äro bl a: lika snabbt som motståndarens jakt, högre topphöjd än motståndarjakten, bör kunna medföra kameror för olika väder- och belysningsalternativ och bör vara utrustat med goda navigatoriska hjälpmedel.

Som regel kunna ej alla önskemålen förverkligas i en och samma flygplantyp. Kostnaderna stiga avsevärt med kraven. Önskemålen medföra bl a krav på goda utrymmen i flygplanet, vilket i sin tur inkräktar på topphöjd och fart. Moderna spaningsflygplan utnyttjas numera och sannolikt även framdeles obeväpnade, detta dels för att spara utrymme och vikt för kamera- och navigeringsinstallation, dels för att avleda besättningen från att söka strid.

För att kunna fylla kraven böra följande kameratyper kunna medföras samtidigt i samma flygplan:

Två långbrännviddiga lodkameror för fotografering från hög och högsta höjd (för att få med så stort område som möjligt i en överflygning), en kortbrännviddig kamera för områdesfotografering, en rörelsekomparerad kamera för fotografering från lägsta höjd, en mörkerkamera för fotografering under mörker samt dåliga belysningsförhållanden i övrigt och om möjligt även en inställbar snedkamera för fotografering framåt eller

åt sidan. Då alla dessa kameror tillsammans väga för mycket och dessutom taga stora utrymmen i anspråk har man hittills som regel valt att utrusta vissa flygplantyper för höghöjdsspaning och andra flygplantyper för andra uppgifter. En annan utväg har varit att göra kamerorna utbytbara, varvid man dock alltid under flygningen är bunden av för flygningen inmonterade kameror och alltså ej kan välja kamera i luften med hänsyn till rådande väderleksförhållanden m m.

I ENGLAND OCH USA ANVÄNDA TYPER

I England användes f n flygplantyp Spitfire för höghöjdsspaning mot punktmål och mål med begränsad utsträckning samt flygplan typ Mosquito för övrig strategisk och taktisk spaning. Efterträdare till dessa flygplaner synes bli Gloster Meteor (rea) och Canberra (rea) samt för marinens räkning Sea Hornet.

I Amerika har på försök byggts två specialutrustade kolmotorflygplan, Hughes XF-11 och Republic XR-12. För strategisk spaning kommer dock t v B 36 att användas. Denna flygplantyp kompletteras framdeles av North American RB-45 (rea) och Boeing RB-50.

Amerikanarna ligga mycket väl framme på det flygfotografiska området. Som exempel må nämnas att man nyligen fick mycket tydliga fotografier från 17 000 m höjd. Vidare tog en Republic XR-12 ett sammanhängande stråk under en 7 timmars flygning från Stilla havet till Atlanten. Denna flygning krävde ca 100 m film, d v s 390 expone-

ringar och utfördes med en medelfart av ca 600 km/tim på 13 000 m flyghöjd. Flygplanet var utrustat med en sk trimetrogonkamera, bestående av tre sextumskameror så placerade, att de vid samtidig drift täckte terrängen från horisont till horisont tvärs flygriktningen.

STOR ORGANISATION »BAKOM» KAMERAN

Det är emellertid icke blott flygplan, taktik och kameramaterial som utvecklats. Den organisation, som numera fordras för kameraser vice och laboratoriarbete har svällt oerhört. Före 2. världskriget togs per spaningsförband och dag kanske max 50-100 exponeringar, numera får man räkna upp till 1 000-2 000 exponeringar per dag. Laboratorierna bliva mer och mer automatiserade, man utnyttjar på sina håll rullande fotolaboratorier (fotobilar). T o m flygande laboratorier förekomma, nämligen amerikanska tunga bombflygplan, inredda för strategisk fotografering samt framkallning och kopiering i luften. Härigenom vinnes snabbare resultat och i luften medföljande fototolkar kunna påbörja sitt arbete redan före landning. Flygande fotolaboratorier kommer dock sannolikt bli förbehållet stormakterna. De färdigställda flygfotografierna bearbetas av specialutbildade fototolkar. Fototolkningen kräver minutiös noggrannhet och kan rätt utförd ge värdefulla detaljer om fienden.

Numera redovisas icke mindre än fyra olika personalkategorier i samband med flygfotografering, nämligen servicepersonal för kamera-

GRODMAN

Utbildningen av »grodmän» är ganska omfattande i Storbritannien. Det nya »truppslaget» avses icke minst att insättas vid landstigningar. Bilden återger en på stranden uppkrupen grodman, som försiktigt plockar fram kartor mm ur ett vattensäkert fodral.

materielen, flygande personal (som utför fotograferingen), laboratoriepersonal och fototolkar.

Fotografitjänsten vid spaningsförbanden har anno 1950 samma betydelse och omfattning som vapentjänsten för jakt-, bomb- och attackförband.

HANS NEIJ

INFANTERIETS VAPEN

De tekniska resurser, varöver en nutida armé förfogar, möjliggöra användning av ytterst eldkraftiga och ammunitionskrävande vapen av olika slag. Terränggående motorfordon -- lättare och tyngre -- förse stridslinjen med erforderliga ammunitions mängder. Den moderna striden karakteriseras av en överväldigande insats av tung eldkraft från artilleriet, raketer, flyg och granatkastare m m med avsikt att vid anfall jämna vägen för infanteriet och vid försvar hjälpa infanteriet att behålla sina ställningar. Detta är särskilt fallet, när stridsförhållandena äro sådana, att arméstridskrafternas olika trupp-slag kunna bringas till nära samverkan.

Infanteristriden kommer att i alla sådana lägen få karaktären av närstrid, ett fullbordande av det arbete, som redan presterats av granater och bomber. I de härvid avgörande skedena förfogar infanteriet praktiskt taget endast över den vapen- och ammunitionsutrustning, som kan bäras. Vid försvarsstridens avgörande skeden blir det också för infanteriets del i huvudsak närstriden, som blir utslagsgivande. För den del av infanteriet, som direkt försvarar ställningarna, är dock vid försvarsstrid ammunitionsersättningen underlättad, genom att upplag av ammunition kan ordnas.

Närstridens intensitet och den lätttrörlighet, som för ett lyckligt

genomförande kräves i olika slags terräng sätter sin prägel på den moderna infanteribeväpningen.

LÄTTA OCH SMIDIGA, STOR ELDKRAFT

Vapnen måste vara lätta och smidiga och bära särskilt momentant utvecklade stor eldkraft. Detta gäller i särskilt hög grad den finkalibriga beväpningen i form av eldhandvapen och kulsprutor.

Den moderna stridens karaktär är emellertid alltför mångskiftande för att infanteriets beväpning helt skall bestämmas av närstridens krav. Ett motanfall eller ett ingripande mot luftlandsatt trupp innebär ofta för infanteriets del, att det får gå till strid hänvisad endast till egna vapen och ammunitionsresurser. Nödvändigheten att för infanteriets del i begränsad utsträckning ensamt kunna genomföra en strid sätter även sin prägel på infanteriets beväpning. Granatkastare och infanteriartilleri svara för den i dylika lägen erforderliga eldkraften i form av spränggranateld. I andra lägen utgör den ett nödvändigt komplement till artillerielden.

För särskilda uppgifter erfordras specialvapen för pansarbekämpning och till närluftvärn.

FÖRENKLING OCH REDA NÖDVÄNDIGT

Mångfalden av uppgifter, som infanteriet ställs inför, har efter hand utökat vapenbeståndet vid infante-

åstadkomma förenkling och reda ha måst vidtagas.

Läget 1914 var enkelt. En konsekvent enhetsbeväpning var genomförd med repetergeväret som enhetsvapen. De lunga, vanligen vattenkylda kulsprutorna, representerade den understödjande eldkraften.

1939 var läget betydligt mera komplicerat. Nya finkalibriga vapentyper hade tillkommit såsom kulsprutepistoler, automatgevär, kulsprutegevär och lätta kulsprutor.

Utöver den finkalibriga beväpningen ingick 1939 pansarvärnsgevär, pansarvärnskanoner, luftvärnsautomatkanoner, lätta, medeltunga och lunga granatkastare samt infanteriartilleri bland infanterivapnen.

Mångfalden av olika vapen gav åt infanteriet en komplicerad och svårbemästrad organisation med särskilt svåra utbildnings- och truppföringsproblem för att icke tala om de rent tekniska svårigheterna i samband med underhåll och reparationstjänsten.

Strävan har därför under och efter 2. världskriget varit att söka nedbringa antalet vapentyper, och man kan numera spåra en tydlig tendens i vad gäller de finkalibriga vapnen genom att i stort sett söka med automatiska vapen ernå samma enkelhet och rätlinjighet i beväpningen som var rådande under det 1. världskriget. Man söker att förena automatgevärets och kulsprutepistolens egenskaper i ett vapen - ett enhetsvapen för den enskilde soldatens beväpning samt en en-

Arméns vapen- och materielutrustning Artikel 2

riell så att radikala åtgärder för att hetskulspruta som i sig förenar egenskaperna hos kulsprutegevär, lätt och tung kulspruta.

III TILLSVARANDE ENHETSVAPEN

Den tyska armén var mot krigsslutet på god väg att ha löst problemet. Man började införa enhetsvapnet »Sturmkarabiner M/44». Vapnets vikt var utan magasin omkr 4,5 kg, det var hel- eller halv-automatiskt, och magasinerna rymde 30 ptr. Till detsamma hörde en speciell förkortad 7,92 mm patron.

Enhetskulsprutans problem löste tyskarna hjälpligt redan 1934 (M. G.M/34). Vapnet var rätt otillfredsställande ur funktionssynpunkt och ersattes efter hand med M.G. M/42.

FEL ADRESS?

Till försvarsstaben inkomma ofta anmälningar om felaktig adress. Enär tidskriften utsändes genom vederbörande *truppregistreringsmyndighets* försorg, kan rättelse ske blott efter anmälan dit. Vid CVB truppregistrerade skola dock göra anmälan till resp krigsplacerande myndighet och all flygvapnets personal till flygstabens chefs-expedition.

"Hindergård"

Engelska kadetter i effektiv träning i Sandhurst. Klättringen ingår i en kurs i »landstigningskunskap» och övningarna fortsätts så småningom i full stridsutrustning.

Det senare vapnet och i viss mån även Sturmkarabiner M/44 äro konstruerade med speciell hänsyn till massframställning i mycket stora serier. Tillämpning av de modernaste fabrikationsmetoder med användning av i plåt utpressade detaljer m fl arbetsbesparande framställningssätt är karakteristiskt för de under och efter 2. världskriget framställda finkalibriga eldhandvapnen och kulsprutorna. Typiska representanter härför äro de ryska och engelska kulsprutepistolerna.

BÄTTRE KPIST TILL UNDER HALVA PRISET

I Sverige har under kriget en ny kulsprutepistol konstruerats — kpist m/45. Denna tillverkas med hjälp av modernaste metoder för massframställning. Härigenom har priset på en kulsprutepistol, trots penningvärdeförsämringen nedgått till mindre än hälften av priset för den tidigare modellen m/37-39, vilket vapen var omodernt ur tillverkningssynpunkt. En dylik prisreduktion har en ofantlig betydelse när det gäller eldhandvapen, som alltid tillverkas i stora serier. Besparingen kan räknas i tiotal miljoner kronor.

Det gäller för vår del att fortsätta på den inslagna vägen och försöka att få fram kvalitetsvapen med moderna arbetsmetoder till billigt pris. Massframställda ur kvalitets synpunkt mindervärdiga vapen är ingenting för oss. De måste utan att förslitas tåla lång tids tjänst som utbildningsvapen i fred. Så måste det vara, om man rustar för freden. Läget skulle måhända vara annorlunda i motsatt fall. Eldhandvapen är i krig att betrakta nära nog som förbrukningsmateriel.

VI ÄRO I NIVÅ MED UTLANDETS VAPEN

Arbete med förbättring av äldre materiel och försök med ny materiel efter mottot — ökad eldkraft, lättrorlighet och enkelhet, pågår ständigt. I vad gäller de lätta eldhandvapnen är det svenska infanteriet fullt modernt med kpist m/45 och ag m/42. Det senare vapnet i reviderat utförande har vid nyli-

gen företagna jämförelseskjutningar med utländska motsvarande konstruktioner visat sig stå på höjden av precision och funktionssäkerhet. Beträffande understödsvapen, såsom kulsprutegevär och kulsprutor, stå vi ännu på 1939 års internationella nivå. En liten tröst härvidlag är, att ännu har veterligen icke något land kommit längre. Tyskarna var med sin M.G. -42 — enhetskulsprutan — med en vikt av endast 12,5 kg (på benstöd utan lavett) minst tio år före sin tid. Bakom den senaste ryska sk kompanikulsprutan torde ligga samma tanke. I vilken utsträckning den numera är införd, därom vet man mycket litet.

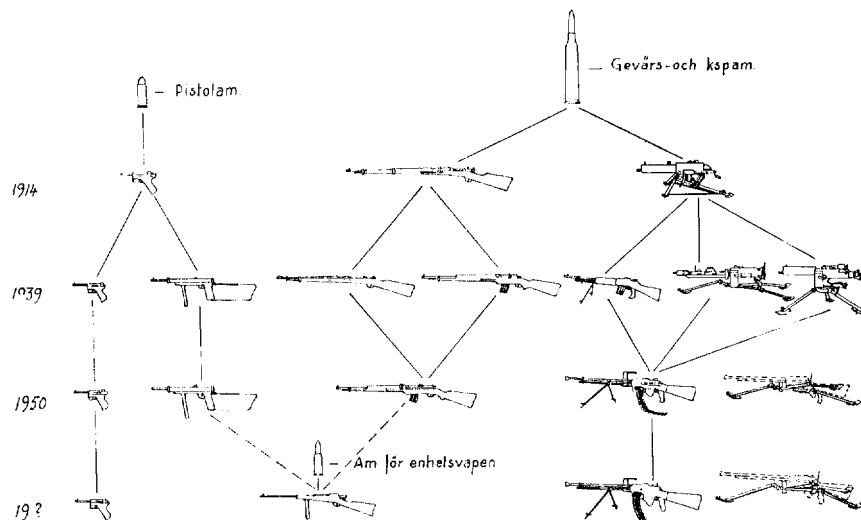
De senast införda raket- och granatgevären äro goda exempel på vad den nutida svenska vapentekniken kan prestera. Det gäller bara att finna de rätta männen, som ha tillräckligt med nervkraft att inför

egen dödsfara avge det välriktade för stridsvagnen dödande skottet.

UTVECKLINGEN GÅR MOT ENHETSPATRON

Den vapentekniskt sett intressantaste uppgiften på lång sikt är att söka komma fram till — enligt vad ovan antytts — ett enhetsvapen för gevärsgruppen och en enhetskulspruta. För att i utlandet lösa detta problem måste man sannolikt skapa en ny patron, som i effekt ligger någonstans mellan pistolpatronen och den gängse gevärs- och kulsprutepatronen. För svenskt vidkommande ha vi vår 6,5 mm ammunition, som i vad gäller mynningsenergi är att betrakta som en mellanammunition. Vi kunna därför sannolikt pröva de tekniska förutsättningarna att lösa enhetsbeväpningsfrågan på basis av vår utmärkta 6,5 mm ammunition.

B. ZACHRISSON

FÖRBANDSBIBLIOTEKEN och BILDNINGSPÅRBEITET

»Vet ni att biblioteket förmedlar lån av böcker från större bibliotek?» står det på en affisch, som i dagarna spikats upp på förbandens anslagstavlor. För inte så få är helt säkert detta en nyhet. Man har inte på alla håll gjort klart för sig vad det innebär att ha ett statsunderstött bibliotek innanför kaserngrindarna. De bland befäl, underbefäl och meniga, som bedriver studier av mera långtgående art har kanske inte ens brytt sig om att besöka förbandsbiblioteket, förvissade som de är, att den speciallitteratur de behöver inte finns där. Och dock ställs genom förbandsbiblioteken praktiskt taget hela det samlade bokbeståndet i våra vetenskapliga bibliotek och större folkbibliotek till deras förfogande, som tjänstgör vid de militära förbanden.

DET SVENSKA BIBLIOTEKSVÄSENDETS ORGANISATION

Det svenska biblioteksväsendet är nämligen uppbyggt så att varje man eller kvinna, var helst i vårt land han eller hon har sin bostad skall kunna låna vilken som helst bok, som finns i ett statsunderstött svenskt bibliotek. Naturligtvis har denna regel vissa inskränkningar gällande svåråtkomlig och mycket dyrbar litteratur, löpande nummer av tidskrifter etc. Med den utveckling av de fotografiska reproduktionsmetoderna, som skett under

senare år blir dock möjligheterna att i form av fotostatkopior och mikrofilm låna annars svåråtkomligt tryckt materiel allt större. De olika bibliotekstyperna har visserligen skilda uppgifter: De vetenskapliga biblioteken är avsedda att tjäna forskningen, medan folkbiblioteken främst skall tillgodose det allmänt medborgerliga bildningsökandet. Men deras samlade resurser sätts in i en gemensam ansträngning att tjäna kulturarbetet i landet. I den mån bildningstörsten djupnar till forskariver skall även den »vanlige» medborgaren ha tillgång till behövlig speciallitteratur. Och den som bor i Ystad eller Övertorneå skall inte av denna anledning vara avstängd från bokskatterna i våra universitets- och specialbibliotek. Det är därför så ordnat att varje än så litet statsunderstött bibliotek kan förmedla lån från större bibliotek. Bakom det oansenliga folkbiblioteket i en landskommun reser sig silhuetten av ett stort svenskt vetenskapligt bibliotek och där bakom av British Museum i London eller Bibliothèque Nationale i Paris - ty lånereörelsen är internationell.

Som förmedlare mellan de olika bibliotekstyperna står *centralbiblioteken*. I varje svenskt län - utom två - finns ett sådant centralbibliotek, som har till uppgift att supplerat bokbestånden i de

Bokreklamen försummas inte vid A 1:s bibliotek, där färgrika omslag lockar besökarna till läsning. I förgrunden vid utlåningsdisken bibliotekarien överförir Helin.

mindre biblioteken i länet. Detta kan ske anlingen genom utsändande av s. k. vandringsbibliotek eller genom utlån av enstaka böcker. Centralbibliotekens personal står även till tjänst med råd och anvisningar åt bibliotekarierna vid de mindre biblioteken i länet och samlar dessa till regelbundna konferenser, då ny litteratur presenteras och bibliotekstekniska frågor diskuteras.

VAD INNEBÄR TILLGÅNGEN TILL ETT STATSUNDER- STÖTT BIBLIOTEK?

För bildningsarbetet --- och utbildningsarbetet --- vid de militära förbanden är det av största värde att förbandsbiblioteken genom det statsunderstödd de åtnjuter är infogade i den allmänna biblioteksorganisationen. De, som bedriver enskilda studier kan genom förbandsbiblioteken erhålla den litteratur de

behöver. De är därvid befriade från att själva söka lokalisera de önskade böckerna. Förbandsbibliotekarien tar emot beställningen och vidarebefordrar den till centralbiblioteket. Där har man de bibliografiska hjälpmedel, som gör det möjligt att taga reda på i vilket bibliotek böckerna finns. Från centralbiblioteket sändes beställningen vidare till detta bibliotek från vilket sedan böckerna expedieras till förbandsbiblioteket. Det är uppenbart att denna möjlighet att utan tidsödande skriftväxling erhålla litteratur är av stor betydelse både för dem bland befälet, som önskar följa med den militärtekniska och militärpolitiska utvecklingen och för dem bland de värnpliktiga, som ej helt vill släppa kontakten med sina civila studier.

Även för studiecirklar och studiegrupper kan förbandsbiblioteket vara till stor hjälp. Detta vare sig

det gäller en grupp befäl och underbefäl, som studerar någon av de kurser, som försvarets brevskola har för befälskårernas orientering i aktuella ämnen, eller en cirkel i frivilliga fritidsundervisningen. I bibliotekets bokbestånd kan diskussionsinledare och cirkelmedlemmar finna material till sina inlägg. Om biblioteket blott har få böcker på det område, som cirkeln sysslar med, kan bibliotekarien beställa ett vandringsbibliotek i ämnet från centralbiblioteket.

Stamskolorna har inga elevbibliotek. Förbandsbiblioteken kan dock mycket väl tjäna som elevbibliotek för dem --- och gör det även på de flesta håll. Det är inte ovanligt och borde vara regel att lärare i stamskolorna då och då tar sin klass med sig till förbandsbiblioteket och låter eleverna orientera sig i bokbeståndet där. I de civila skolorna förekommer numera

s. k. biblioteksskrivningar, vilket innebär att skrivningarna äger rum i biblioteket med utnyttjande av dessas bokbestånd. Det är kanske något att tänka på även för lärarna i stamskolorna. Att undervisningen i bokenkunskap bör äga rum i biblioteket och ej i klassrummet är väl självklart.

BIBLIOTEKEN OCH UNDERVISNINGEN I MEDBORGARKUNSKAP

Till det nya ämne på utbildningsplanen, som heter medborgarkunskap är biblioteket ett nödvändigt komplement, nödvändigt därför att lärarna i ämnet ej är fackmän på området. De har till följd härav ett så mycket större behov av litteratur att falla tillbaka på, och framförallt har de behov av att denna litteratur är ständigt åtkomlig. Från försvarsstabens personalvårdsavdelning har därför till samtliga för-

»Röd lyser stugan» i vilken biblioteket vid I 4 är inrymt, om inte »bak hängbjörkens slöja» så dock bland ranka furustammar. Mörka vinterkvällar lyser den i strålkastarljus och två ljusskyltar upplyser publiken om att här finns »Bibliotek» och »Läsrum», det senare som sig bör med egen ingång.

bandsbibliotek utsänts en samling böcker i medborgarkunskap, vilken är avsedd att införlivas med bibliotekens handbokssamlingar. Dessa böcker skall alltså ständigt finnas tillgängliga i bibliotekens lärum till tjänst för lärare, som önskar förbereda sina lektioner eller snabbt behöver kontrollera uppgifter. Det är självklart att biblioteken även har böcker till hemlån i de ämnen som ingår i medborgarkunskapen till tjänst för såväl lärare som elever.

Biblioteket kan även användas direkt i medborgarundervisningen på så sätt att någon eller några lektioner förläggs dit. Läraren bör därvid i förväg ha iordningställt frågor, vilka eleverna skall söka svar på i böckerna. Då många av eleverna säkert är ovana att handskas med böcker bör lektionerna inledas med en kort orientering i bokkunskap innefattande upplysning om hur man med hjälp av kortkatalogen finner en bestämd bok samt hur man använder bokens innehållsförteckning och register för att snabbt finna en önskad uppgift. Vidare bör eleven själv få läsa upp svaret på den fråga han fått. Läraren bör genom sammanbindande kommentarer belysa ämnet. Bibliotekstimmen får sålunda ej urarta till frågesport utan bör vara en verklig lektion i medborgarkunskap, som ger faktiska kunskaper i det behandlade ämnet vare sig tiden i biblioteket ägnats åt statskunskap eller åt våra folkrörelser. Att eleverna dessutom lärt sig slå i böcker och fått en låt vara ytlig uppfattning om en del av litteraturen i

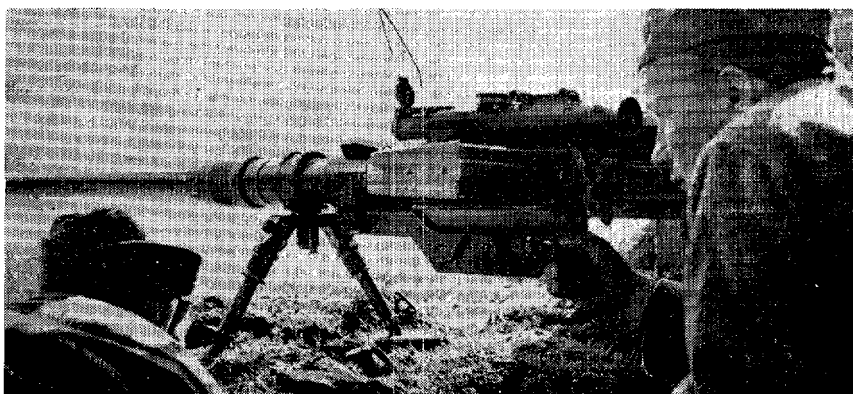

Vid F 16 är biblioteket inrymt i en gammal stuga, som inretts i allmogestil med öppen spis och rustika möbler. Här är ett hörn av lärummet. I bakgrunden skimtar utläningsavdelningen.

ämnet är ju endast ett plus samt i och för sig en icke oväsentlig medborgarkunskap.

Över ingången till förbandsbiblioteken kunde stå det motto, som finns att läsa i Det Kongelige Teater i Köpenhamn: Ej blot til Lyst. Biblioteken har inte uppbyggts endast för att tillgodose kravet på förströelselitteratur -- churu detta krav i och för sig är legitimt. De är små kulturinstitutioner inordnade i ett större sammanhang och organiserade på ett sådant sätt att de kan motsvara även högt ställda krav från sina låntagares sida. Det ankommer på personalen vid de militära förbanden att ställa dessa krav.

BIANCA BIANCHINI

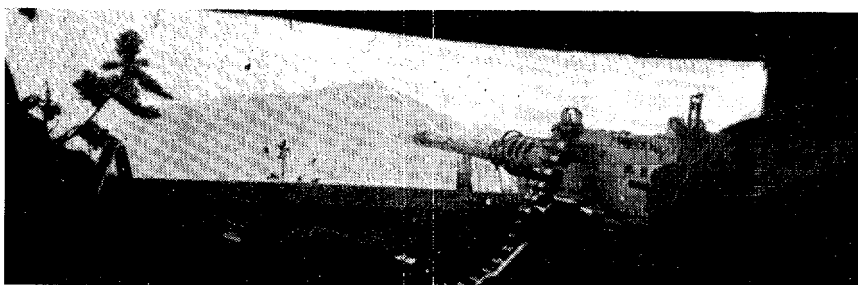
Tävling: vad föreställer bilderna?

Dessa två bilder har onekligen vissa likheter i den allmänna kompositionen: den vida utsikten, eldröret, uppställningsplatsens egenkap av förberedd ställning eller värn o s v. Men i själva verket är bilderna geografiskt sett mycket avlägsna från varandra och det är noga taget åtta år mellan det de togs.

Till omväxling med identifieringsuppgifterna beträffande svenska och utländska flygplan har red av KmK beslutat ställa läsarna på ett prov, som går en smula utanför det vanliga. Vad vi vill ha svar på är inte några exakta uppgifter om

pjäsen, karlen, tidpunkten, platsen m m - - vissa av dessa torde ingen annan än vi själva kunna ge. I stället ber vi läsarna söka av detaljer få fram mesta möjliga om var bilderna är tagna, vad det är för pjäser, nationalitet och annat och - - om möjligt - - söka sätta in bilderna i deras tidssammanhang och miljö i övrigt.

Svar i slutna kuvert, märkta »Vad föreställer bilderna?», tas emot till och med 31 oktober och ett par pris - - 15, 10 och 5 kr eller dylikt - - delas ut för de bästa svaren. Vi hoppas kunna publicera lösningen i årets sista nr.

Hur går det till, när ubåten dyker?

Varje fartyg har viss reservflytkraft. På lastfartyget utnyttjar man denna huvudsakligen för lasten och på örlogsfartyget bla för ammunition och förnödenheter. Sedan ett övervattensfartyg blivit fullastat, återstår likväl alltid ett visst reservdeplacement. Detta kan vara olika stort på olika fartyg och tjänar till att ge en viss säkerhetsmarginal te under rullning och stampning i sjögång, vid uppkommen slagsida, om lasten skulle förskjuta sig etc. Ett lastfartyg tillåtes ha olika stort reservdeplacement allt efter olika farvatten som skola överseglas och kan lastas ned till olika djupgående efter vad som framgår av de sk lastmärken, som målats på dess sidor. Sådana märken ligga olika högt för te östersjöfart, norrsjöfart eller atlantfart vintertid och sommartid. Fortsätter man att lasta ned fartyget djupare än vad dessa märken tillåta, kommer det till slut att sjunka eller troligen dessförinnan kantra, enär dess stabilitet vanligen blir labil.

UBÅTENS FLYTKRAFT MÅSTE UPPHÄVAS

En ubåt i marschläge har viss reservflytkraft precis som varje övervattensfartyg. Vill man styra ned under ytan, måste flytkraften först upphävas och båten i stället ges sjunkkraft. De horisontella rodren läggas för nedgång och pressa därvid ubåten under ytan, när den gör fart genom vattnet. Ubåtens flyt-

Hur känns det, när en ubåt dyker? Hur går det till? Hur sker det rent tekniskt? Hur . . . osv? I denna artikel ger kapten G Bolling en populärskildring, avsedd att lämna svar åt vetgiriga frågande, som icke genom tjänst i flottan äro fullt insatta i problemen.

kraft upphäves genom att man tar in vatten i sk ballasttankar.

En ubåt är i stort sett en cigarrformad kropp, som försetts med köl nedtill och ett smalt däck upp till. I cigarrrens båda ändar har man tillbyggt en relativt skarp förstäv och en mera trubbig akterstäv. Akterstäven är utformad för att även tjäna som fäste för propelleraxlar och deras axelstöd. Där finnes också vertikalroder som på varje annat fartyg men dessutom horisontella roder, vilka som små flygplanvingar sticka ut från sidorna. Ofta finnes även horisontella roder i förskeppet. Längs cigarrrens liv och i stävpartierna ligga vattentankar. Dessa kunna finnas både innanför och utanför »cigarrrens läckblad». I förra fallet kallas ubåten för enkelskrovsbåt och i senare dubbelskrovsbåt. Förråd av brännolja till framdrivningsmaskiner, färskvatten, ammunition etc förvaras också i tankar, av vilka flertalet placeras i ubåtens inre.

För att cigarrren skall kunna motstå det höga tryck, som blir rå-

dande när ubåten styr ned på stort djup, måste »läckbladen» — skalet — göras mycket motståndskraftiga. Man kallar cigarrskalet för ubåtens tryckskrov. När ubåten befinner sig på endast 20 m djup under ytan är likväl vattnets tryck 2 kg på varje cm² av tryckskrovet. En modern ubåt är emellertid konstruerad att kunna dyka många gånger djupare och måste dessutom motstå det explosionstryck, som uppkommer, när t e en sjunkbomb kastas eller fälles mot fartyget från en ubåtsjagare.

De delar av skrovet på vilka vattentrycket i uläge verkar på båda sidor av plåten kunna i gengäld göras så tunna som hållfastheten i övrigt medger. De skola tjänstgöra som bordläggning, när ubåten befinner sig i marschläge och uppträder som ett övervattensfartyg. Sådana tunnare delar äro t e de tillbyggda stävpartierna och plåtarna kring däck.

Ungefär mitt på tryckskrovet är placerat ett tryckfast torn som i sin tur omges av ett strömlinjeformat sk »falskt torn». Principerna för en ubåts byggnadssätt framgår

i stort sett av den schematiska skissen.

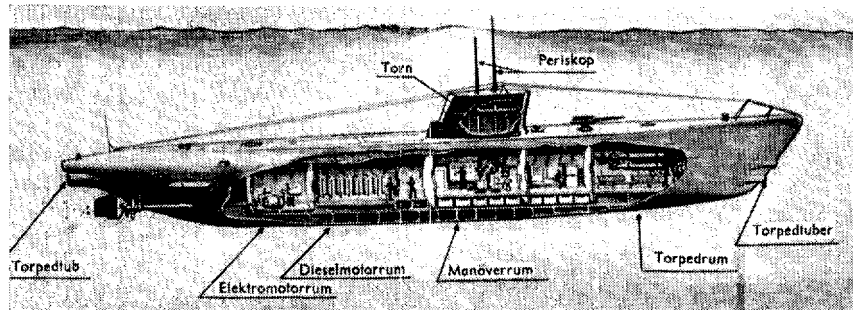
ORDER: »FÖRBEREDELSE FÖR DYKNING»

Vad händer när ubåten skall intaga uläge?

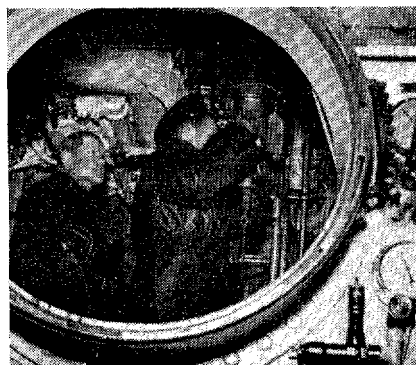
Först och främst måste den göras klar att kunna framgå under vattenytan. Detta sker genom att fartygschefen (FC) beordrar »Förberedelse för dykning», vilket i stort sett innebär följande.

Man stänger alla genomgångar i tryckskrovet utom några högt belägna kring tornet. Dessa måste t v användas om man vill hålla dieselmotorerna i gång. Lösa effekter, som äro stuvade mellan däck och tryckskrovet, surras till sina platser och man ser till att inga lösa »pinaler» finnas på däck.

I ubåtens inre finns också en hel del att göra. Varje man ombord har sina bestämda sysslor. Bland det viktigaste ur dyksynpunkt är att öppna bottenventilerna till ballasttankarna. Luftavloppen i tankarnas övre del hållas däremot under »förberedelse» stängda varför endast obetydligt med vatten träng-

Schematisk genomskärningsskiss av ubåt.

Genom den lilla luckan skimtar FC vid periskopet i manöverrummet.

er in. Ubåten flyter så att säga på de »luftkuddar», som bildas av den inestängda luften i tankarna. I manöverrummet — ubåtens hjärta — beräknar dykofficern (DykO) de förändringar i vikt som skett sedan föregående dykning och kompenserar detta genom att ta in motsvarande mängd vatten i regleringstankarna. För att ge ubåten rätt trim fördelas också vattnet lämpligt mellan de båda trimtankarna nära stävarna.

När order om dykning kommer vill man att ubåten så snabbt som möjligt skall skära ned under ytan. För att åstadkomma detta har man sk sjunktankar, varigenom ubåten får lämplig sjunkkraft. Sedan man kommit under vattnet, länsas sjunktankarna snabbt och ubåten kan då röra sig i vattnet ungefär som en fisk — förutsatt att den blivit riktigt »avvägd» som man säger.

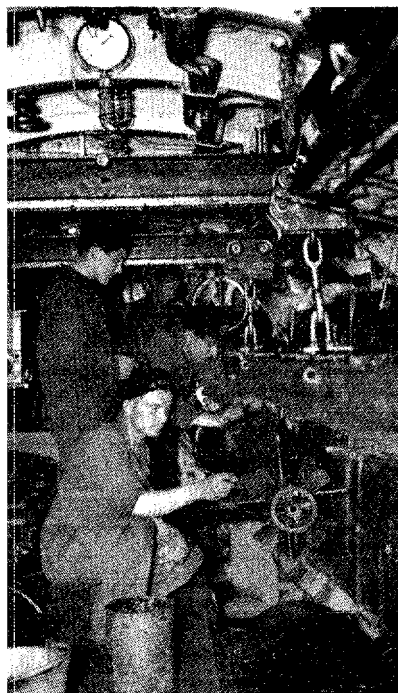
Ubåtens besättning är uppdelad i dykstationer, som vardera står under befäl av sk dykstationsbefäl-

havare. Dessa leda och kontrollera alla arbeten, som utföras, och avge rapport till DykO. Dykstationerna omfatta i stort sett de olika tryckfasta avdelningarna, varav en ubåt består och dessa äro i huvudsak oberoende av varandra.

Nu är således ubåten klar att dyka.

LARMSIGNAL OCH BLINKANDE RÖDA LAMPOR

När man kommit till platsen för dykningen ger FC en larmsignal, vars skärande ljud hörs i hela fartyget. För att förstärka uppmärk-

Man får av bilden ett överväldigande intryck av hur trångt det är i torpedrummet.

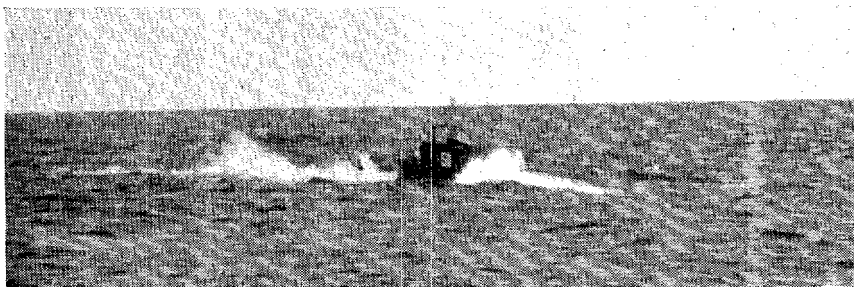
samheten börjar samtidigt också ett antal röda lampor blinka. Varje man ombord vet nu vad han skall göra, om han så skulle ryckas upp ur sömnen mitt i natten. Alla stridsmässiga dykningar föregås nämligen av en mängd olika övningar så att var man blir väl intrimmad på sina sysstlor. Att här räkna upp allt vad som göres skulle ta för lång tid och säkert bli ganska obegripligt för läsaren.

Ansvar för att allt går rätt till under däck vid dykningen vilar på DykO. Det är också han som gör de slutliga handgrepp, som ger ubåten tillräcklig sjunkkraft för att styra ned i djupet. Vid hans dykbord är placerat ett antal rattar och spakar, genom vilka DykO centralt reglerar vattnets insläppande i och utblåsande ur ballasttankarna. Han beordrar också hur sjunktankarnas vatten skall utnyttjas etc. Sedan ubåten kommit på rätt djup och de sk efterarbetena utförts, avger sedan DykO i sin tur rapport till FC. Ubåten är nu klar och beredd att utföra alla upptänkliga manövrar i uläge.

Nå men hur känns det för besätt-

ningen i övrigt ombord? Ja, man kan säga att den knappast märker någonting alls medan ubåten försvinner ner i djupet. När luftavloppen till ballasttankarna öppnats och vattnet strömmar in gör ubåten en märkbar sättning ungefär som när en hiss startar sin färd nedåt. Men eftersom alla förbindelser med yttervärlden äro stängda, kan ingen mer än FC i periskopet se någonting utanför fartyget. Övriga veta därför inte när ubåten skär igenom ytan annat än genom att observera olika instrument. I vanliga fall är båtens lutning föröver när den dyker så liten att den knappast heller observeras. Den vane ubåtsmannen blir likväl kanske mera känslig för förändringar i trim och slagsida än den ovane och märker strax om en dykning skulle bli onormal.

Man kan nog säga att ubåts-tjänsten givetvis ännu har vissa risker, men ubåtarna förbättras undan för undan och säkerhetstjänsten ombord görs alltmera effektiv. Man har dessutom organisationer inom marindistriktet i land, som snabbt kunna gripa in,

Ubåten Sjölejonet på väg ner i uläge.

Han har ansvaret för att en mångfald rattar vridas på rätt sätt i rätta ögonblicket.

om en olycka skulle inträffa. Dessa benämns ubåtsbärningspiketer. Det bästa motmedlet mot ubåtsolyckor är likväl att varje man ombord ständigt känner sitt ansvar och vet hur han skall handla i en svår situation. Grunden härför är först och främst att han känner sitt eget fartyg utan och innan.

Livet på en ubåt bygger på obegränsat förtroende för varandra. Ofta måste man låta även relativt ung personal påta sig ett stort ansvar. Men detta gör också att var och en växer med sin uppgift, vilket stärker självkänsla och vidgar omdömet.

KMK:s BOKREVVY

Ferré G: LE DÉFAUT DE L'ARMURE.

Charles Lavauzelle. Paris. 1948.

Pansarvapnets organisation, taktik och användning i den franska och i den tyska armén under striderna på västfronten 1940.

Kordt E: WAHN UND WIRKLICHKEIT.

Union Deutsche Verlagsgesellschaft. Stuttgart. 1948.

Ett studium av tredje rikets utrikespolitik.

Hancock W K: BRITISH WAR ECONOMY.

His Majesty's Stationery Office. London 1949.

Officiell redogörelse för Englands ekonomiska och industriella politik i samband med andra världskriget. Arbetet ingår i serien: »History of the second World War. United Kingdom civil series.»

Hagen W: DIE GEHEIME FRONT. Niebelungen Verlag. Linz und Wien. 1950.

Den tyska hemliga underrättelse-tjänsten i andra världskriget. Dess organisation, ledande personligheter och verksamhet i Tyskland, Tjeckoslovakien, Rumänien, Bulgarien, Ungern och Italien.

Bruce Lockhart R: THE MARINES WERE THERE.

Putman. London. 1950.

Det brittiska marininfanteriets deltagande i andra världskriget (Italien, Normandie, Holland, Burma, Fjärran östern).

Churchill W S: THE SECOND WORLD WAR. THE GRAND ALLIANCE. Volume III.

Houghton Mifflin Company. Boston. 1950.

Denna tredje del av Churchills verk om andra världskriget behandlar det politiska och militära skeendet, främst ur brittisk synpunkt, tiden januari 1941--januari 1942.

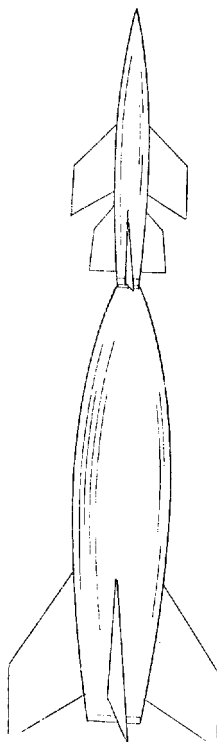
”Flygande öar” i världsrymden

I pressens uppgifter om i olika länder utförda försök med snabba långdistansraketer ser man ofta spekulationer om möjligheterna att skjuta en raket så högt upp från jordytan med sådan hastighet att den skulle uppträda som ett slags himlakropp eller »flygande ö».

AMERIKANSKA FÖRSÖK MED STEGRAKETER

I februari 1949 utfördes raketförsök på den amerikanska arméns raketeskjutfält i staten New Mexico. Man sköt därvid i väg en V 2-raket, på vars spets man monterat en mindre amerikansk raket benämnd WAC Corporal. Konstruktionen av denna kombinations- eller stegraket var sådan att då V 2-an hade brunnit slut lossgjordes den från den övre, mindre raket, som ländes i samma ögonblick och som sålunda fick en begynnelsehastighet lika med V 2-ans sluthastighet. Vid detta försök sköts stegraketen nästan lodrätt upp i luften, varvid WAC Corporal nådde en högsta banhöjd av

400 km och en maximal hastighet av 2 200 m/sek.

Den tyska projekterade tvåstegraketerna A 9 och A 10. A 9 var en vingförsedd V 2, som skulle startas och föras upp till 30 km höjd av en A 10. Den maximala hastigheten för A 9 skulle därigenom bli 3 500 m/sek, högsta banhöjden 200 km samt skottvidden 5 400 km.

UTVECKLING AV STEGRAKETER I SOVJET

Hösten 1949 har en tysk professor Tellman, som arbetat i Sovjet men rymt därifrån, låtit tala om sig i pressen. Han har berättat om de ryska militärtekniska projekten och därvid bl a omnämnt konstruktionen av en stegraket. Ryssarna hade enligt Tellman gjort experiment för att utröna mycket stora höjders inverkan på levande organismer. Sålunda hade man låtit en papegoja följa med en jätteraket på dess färd flera hundra km upp i rymden. Då raketerna landade med hjälp av fallskärm och man tog ut papegojan föreföll denna märkligt nog oskadad men uttryckte sitt missshag genom att överösa de närvarande med allehanda skällsord.

PRINCIPEN FÖR DE »FLYGANDE ÖARNA»

Ett föremål vilket som helst i jordens närhet

påverkas dels av jordens dragningskraft eller gravitation, dels av den centrifugalkraft, som uppstår på grund av jordens rotation. Gravitationen är omvänt proportionell mot avståndet från föremålet ifråga till jordens medelpunkt dvs den avtar ganska hastigt om man flyttar föremålet längre och längre upp från jordytan. Centrifugalkraften är proportionell mot kvadraten på jordens vinkelhastighet.

Den grundläggande principen för en rymdplattform eller en »flygande ö» är att man avväger »öns» höjd över jorden och dess hastighet så i förhållande till varandra att gravitations- och centrifugalkrafterna bli lika stora. Om höjden över jordytan är så stor att raketerna kommer utanför det ca 100 km tjocka skikt, som innehåller atmosfär, möter raketerna intet luftmotstånd och kommer alltså att kunna fortsätta sin bana runt jorden på den bestämda höjden utan vidare tillskott av kraft.

Om man sålunda skjuter upp en raket till en höjd av 300 km och om den där har en hastighet av 7 700 m/sek får man en »flygande ö».

Antag i stället att man har ett föremål, som befinner sig i en punkt på ekvatorn, och flyttar detta vinkelrätt mot jordens rotationsaxel ut i världsrymden. Antag vidare att föremålet hela tiden har samma vinkelhastighet som jorden, dvs föremålet kan tänkas fastsatt på stång, som växer längre och längre upp från jordytan. Gravitations- och centrifugalkrafterna

Dagspressen 29/1:

Stuttgart, lördag.

TT-DPA. En »rymdstation», som likt en andra måne kretsar runt jorden, kan utan vidare förverkligas med hjälp av de flytande drivmedel för raketer som finns nu, yttrade den vetenskaplige ledaren för Sällskapet för rymdforskning, Heinz Gartmann, på sällskapets sammanträde i Stuttgart på lördagen.

Gartmann berättade att medlemmen i sällskapet, Rolf Engel, som f n arbetar i Paris, utarbetat planer som går ut på att med hjälp av en jätteraket placera en rymdstation på stort avstånd från jorden. En dylik raket skulle kunna byggas på tre år till en kostnad av omkring 500 miljoner D-mark.

Av de 250 medlemmarna i sällskapet arbetade 15 under kriget vid raketförsöksstationen i Peenemünde. Flera av medlemmarna arbetar numera i Frankrike, där de kan utföra vetenskapliga experiment som är förbjudna i Tyskland.

komma då att bli lika stora på omkring 36 000 km höjd, vilket är mellan fem och sex gånger jordradien.

TYSKA SPEKULATIONER OM »FLYGANDE ÖAR»

De allierade funno vid invasio-

AMERIKANSKT VINTERSKYDD

Den på den vilmålade stridsvagnen uppflygne amerikanske soldaten bär enligt uppgift ny vinterutrustning. Ansiktsskyddet förefaller onekligen bekant — det har en slående likhet med vad t e våra svenska motorcykelordonnanser redan under krigsåren voro utrustade med.

nen i Tyskland en del handlingar och undersökningar, som tydde på att tyska vetenskapsmän spekulerat över möjligheterna att bygga flygande öar, som avsågs kretsa runt

jorden på en höjd av 800 km. Såvitt man vet påbörjades aldrig konstruktionsarbetet, men planerna voro mycket noggrant och omsorgsfullt utarbetade. Den hastighet, som erfordras på denna höjd, för att gravitations- och centrifugalkrakterna skola bli lika stora, är omkring 4 800 m/sek.

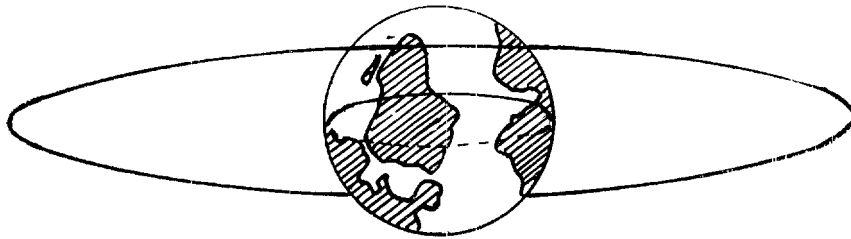
Tyskarna avsåg att på de flygande öarna montera stora speglar, med vilkas hjälp solstrålarna skulle kunna samlas till en viss punkt på jordytan och förbränna den. Man skulle på detta vis kunna uppnå temperaturer på flera tusen grader enligt de tyska undersökningarna. Det torde emellertid knappast vara möjligt att undvika en spridning av strålknippen under gången genom jordens atmosfär, varför de nyssnämnda temperaturerna näppligen kunna uppnås.

De »flygande öarna» avsågs även användas för att fylla på drivmedel i världsrymdsraketer eller som de också kallas, rymdskepp.

Personal, som kommenderas till de »flygande öarna» kommer att få leva ett liv, som i flera avseenden är väsentligt olika jordmänniskornas.

Den första svårigheten är avsaknaden av atmosfär. Detta problem kan t e lösas genom att människorna får bära en mask, som lämnar den erforderliga luften eller genom att personalen vistas i lokaler, där den erforderliga luften framställs och man alltså kan leva på normalt sätt. Vid förflyttningar utanför dessa lokaler kvarstår dock behovet av en andningsmask.

En annan fråga av stor vikt är

temperaturförhållandena på den »flygande ön». Nattetid råder där en kyla, som motsvarar absoluta nollpunkten dvs -273° C, medan under dagen solen strålar med full intensitet utan att någon omgivande atmosfär dämpar hettan. Härtill kommer även problemen med kosmisk och ultraviolett strålning samt risk för sammanstötning med kringirrande meteoriter och andra himlakroppar. Den väldiga temperaturdifferensen skulle dock icke vara enbart av ondo, ty tyskarna hade tänkt utnyttja den för att driva en termisk generator såsom kraftalstrare.

På grund av att den »flygande ön» icke har någon egen gravitationskraft, kommer det att bli mycket riskabelt att göra hastiga rörelser t e att springa eller hoppa. Har man nämligen en gång lämnat dess yta med en viss hastighet fortsätter man antingen ut i världsrymden eller också mot jorden. Intendera torde vara särdeles angenämt. De tyska vetenskapsmännen hade tänkt bemästra denna svårighet genom att förse personalen på rymdplattformen med starkt magnetiserade skor, men trots detta kvarstår nödvändigheten av att icke vara alltför snabb i vändningarna.

Att bygga en dylik rymdplattform är en teknisk bedrift av oerhörda mått. Man kan kanske tänka sig att sända upp ett flertal raketer för att sedan när dessa börjat gå i sin regelbundna bana föga ihop dem. Med de nu använda raketbränslena är den nyttiga lastens vikt endast en ringa del av raketens totala vikt, vilket givetvis komplicerar byggandet av den »flygande ön». Om man småningom kan använda atomkraft som drivmedel för raketer kommer måhända detta att radikalt ändras.

Eftersom inga experiment hittills utförts för att utröna hur olika material förhåller sig, då de utsätts för temperaturer i närheten av den absoluta nollpunkten, kommer kanske även denna faktor att komplicera byggandet.

Vid första påseendet förefaller dessa projekt alltför fantastiska för att man skall kunna ta dem på allvar, och man är väl närmast böjd att avfärda dem såsom produkter av en alltför vild och ohämmad fantasi. Det gjorde man som bekant även förr i världen, då en del »dårar» talade om att människorna en gång skulle kunna förflytta sig lika obehindrat genom luften som på land och över vatten.

Förenta Staternas markstridskrafter

Huvuddelen av de amerikanska markstridskrafterna uppsätts av armén och en mindre del av den i marinen ingående marinkåren.

Armén består av den reguljära armén (the Regular Army), nationalgardet (the National Guard) och reservkåren (the Organized Reserve Corps).

Arméns aktiva personalstyrka, som för innevarande budgetår var fastställd till 630 000 man, uppgick vid krigsutbrottet i Korea endast till 596 000 man. Sedan dess ha inkallelser ägt rum, varigenom styrkan efter hand kommer att bringas upp till omkring 800 000 man.

REGULJÄRA ARMÉNS REKRYTERING

Den reguljära armén bestod vid utbrottet av Koreakriget av huvudsakligen fast anställd personal och endast till en mindre del av utskrivna värnpliktiga och frivilligt tjänstgörande 18-åringar. Enligt den 1948 antagna lagen om begränsad värnplikt — the Selective Service Act — vars giltighet nyligen förlängts, kunde erforderligt antal män i åldern 19 - 25 år uttagas till 2 års tjänstgöring. Endast omkring 30 000 ha emellertid tvångsvis uttagits, och under det sista året före kriget i Korea skedde inga inkallelser enligt denna lag.

REGULJÄRA ARMÉNS SAMMANSÄTTNING

Vid krigsutbrottet bestod den

amerikanska reguljära armén av dels en beredskaps- och ockupationsstyrka, dels en utbildningsorganisation. Den förstnämnda bestod av sju infanteridivisioner, två luftlandsättningsdivisioner, en pansardivision och några militärpolisförband samt ett antal fristående lägre förband, nämligen fyra pansarregementen (Armored Cavalry Regiments), fem infanteribrigader (Regimental Combat Teams), två infanteriregementen, fyrtiotre luftvärnsbataljoner, fyra tunga pansarbataljoner, elva fältartilleribataljoner och en ingenjörbrigad. De flesta av dessa enheter voro icke vid full fältstyrka. Utbildningsförbanden utgjordes av sex »Training Divisions». Styrkefördelningen i stort var vid krigsutbrottet: omkring 100 000 man i Europa, 150 000 i Stilla havet och något mer än 300 000 i Förenta Staterna.

REGULJÄRA ARMÉFÖRBAND UTANFÖR USA

De amerikanska arméförbanden i Europa utgjordes — och utgöras alltjämt — av 1. infanteridivisionen, en luftvärnsbataljon och en militärpolisstyrka — U S Constabulary — motsvarande ungefär en division, förlagda till Tyskland, samt omkring en infanteribrigad i vardera Österrike och Trieste (i Österrike 350th Infantry Regimental Combat Team och 4th Reconnaissance Battalion, i Trieste 351st Infantry Regimental Combat Team).

Sherman inför St. Cyr

Kadetter från Frankrikes berömda krigsskola St Cyr få här en levande undervisning i vad den till franska armén levererade amerikanska materielen går för. En Sherman-stridsvagn kör upp framför de invid stupet samlade kadetterna (skymta t v framför vagnen) för att i nästa ögonblick kasta sig utför den nära på lodräta backen.

I Japan stod före krigsutbrottet fyra divisioner — 7., 24. och 25. infanteridivisionerna samt 1. kavaleridivisionen — samt sju luftvärnsbataljoner. Samtliga dessa divisioner, utom den sjunde, ha insatts i Korea. På Okinawa befunno sig 29. infanteriregementet, som nu även lorde vara överfört till Korea, och två luftvärnsbataljoner.

I övrigt funnos utanför Förenta Staterna mindre markstyrkor i Alaska, på Hawaii och Porto Rico samt i Panama: i Alaska en bataljon ur 4. infanteribrigaden och en

luftvärnsbataljon, på Hawaii 5. infanteribrigaden, nu överförd till Korea, på Porto Rico 65. infanteriregementet, 18. skvadronen och en luftvärnsbataljon och i Kanalzonen 1. infanteribataljonen, 45. skvadronen och två luftvärnsbataljoner.

DEN STRATEGISKA RESERVEN I USA

Av de fem divisioner, som vid krigets början bildade den strategiska reserven i Förenta Staterna, voro tre förlagda till sydöstra delen av landet — 82. luftlandsättnings-

divisionen, Fort Bragg i North Carolina, 11. luftlandsättningsdivisionen, Fort Campbell i Kentucky samt 3. infanteridivisionen, Fort Benning i Georgia -- en till Södern -- 2. pansardivisionen, Camp Hood i Texas -- samt en till västkusten -- 2. infanteridivisionen, Fort Lewis i Washington. Dessutom funnos på Förenta Staternas kontinent följande självständiga förband, ingående i den allmänna reserven: 14. infanteribrigaden, 3. pansarregimentet, 2. ingenjörbrigaden och tjugosex luftvärnsbataljoner. Dit voro även förlagda 4. infanteribrigaden och tre luftvärnsbataljoner, samtliga avsedda för Alaska. Så vitt man vet, är av dessa förband endast 2. infanteridivisionen överförd till Korea.

AMERIKANSKA ARMÉFÖRBAND I KOREA

I mitten av augusti skulle sålunda följande förband tillhörande den reguljära amerikanska armén befinna sig i Korea: 2., 24. och 25. infanteridivisionerna, 1. kavalleridivisionen, 5. infanteribrigaden och 29. infanteriregementet. Avsikten med inkallelserna av personal till den reguljära armén torde vara att öka personalbeståndet vid redan uppsatta enheter, i första hand Koreaförbanden till full fältstyrka samt att eventuellt uppsätta ytterligare två reguljära divisioner.

MARKFÖRBANDEN UR MARINKÅREN

Marinkåren omfattar lantstridskrafter jämte underhållsförband samt för dessas understöd erforder-

liga flygstridskrafter. Dess uppgift är att uppsätta särskilda operationsgrupper -- Fleet Marine Forces -- bestående av kombinerade stridskrafter för insats tillsammans med flottan vid strider om framskjutna marina baser eller för genomförande av sådana lantmilitära operationer, som kan krävas i sjökriget. Marinkåren tillhandahåller vidare förband för tjänstgöring ombord på flottans stridsfartyg -- Forces Afloat -- samt bevakningsförband -- Security Forces -- för skyddet av marina stationer och baser.

Vid krigsutbrottet uppgick den totala personalstyrkan vid marinkåren till omkring 80 000 man, varav icke fullt 30 000 man i Fleet Marine Forces. Sedermera ha inkallelser utfärdats, varigenom kårens personalstyrka skall uppbibras till omkring 200 000 man, varav i markförbanden 165 000.

Då kriget började funnos endast två marindivisioner i tjänst: 1. marindivisionen, ingående i Fleet Marine Force Pacific och förlagd till Camp Pendleton på amerikanska västkusten, samt 2. marindivisionen, ingående i Fleet Marine Force Atlantic och förlagd till Camp Le Jeune på östkusten. Dessa divisioner hade dock endast reducerad styrka, 7 10 000 man istället för normalt 23 000 man. 1. marindivisionen befinner sig nu i Korea, under det att 2. marindivisionen överförts till amerikanska västkusten. Den inkallade personalen avses för komplettering av dessa bägge divisioner till full fältstyrka och till uppsättande av i första hand två

HÄRAR GENOM LUFTEN

Generalmajor Gavin har tillhört USA:s lufttrupper sedan deras tillblivelse 1940. Efter att ha varit chef för Airborn Command blev han 1942 överste och chef för ett regemente, som 1943 tilldelades 82. luftburna divisionen. I denna befattning ledde han den stridsgrupp, som 1943 landsattes på Sicilien. Som brigadgeneral och chef för 82. divisionen deltog han i landstigningarna i Holland 1944.

Gavin bygger således på en mycket gedigen personlig erfarenhet, när han i sin bok »Härar genom luften» skildrar de allierades luftlandsättningar under andra världskriget. Denna erfarenhet ligger också som grund, när han siar om vilken omfattning luftburna operationer komma att få i ett kommande krig.

Ehuru man i framställningen saknar jämförelse med de tyska och ryska lufttruppoperationer, som utfördes under kriget, har boken en hel del att ge. Den populära framställningen väcker och bibehåller intresset för författarens synpunkter och idéer.

De lärdomar som lämnas i »Härar genom luften» kunna givetvis icke

---

nya marindivisioner, eventuellt ytterligare två.

* * *

I en följande artikel avses nationalgardet och reservkåren att behandlas.

G LINDQUIST

direkt omsättas till svenska förhållanden. De ge dock visst underlag för diskussionen om försvar mot lufttrupp, samt i vilken utsträckning små luftlandsättningsförband skulle vara värdefulla i offensivt försvar.

FALLSKÄRMSTRUPPER ÖVER EUROPA OCH JAPAN

I bokens fem första kapitel beskriver Gavin, ofta i detalj, planläggningen och utförandet av de ganska väl kända luftlandsättningsoperationerna i Sicilien, Italien, Normandie, Arnhem-Nijmegen samt vid övergången av Rhen. Även en del mindre väl kända operationer såsom Corregidor och invasionen av Japan, samt en del planlagda men icke utförda operationer beskrivas.

Läsaren får ett mycket starkt intryck av den utomordentligt snabba utvecklingen av luftlandsättningstaktiken från de tämligen blygsamma första försöken på Sicilien i juli 1943 till jätteoperationen vid övergången av Rhen i mars 1945, då en armékår i en omgång landsattes av 1 595 transport- och 1 347 glidflygplan, skyddade och understödda av 5 000 jakt- och 3 000 bombflygplan. Under loppet av två timmar hade 17 122 soldater, 614 jeepar, 286 artilleripjäser och granatkastare samt hundratals ton bensin, livsmedel, ammunition m m landsatts inom luftbrohuvudet.

Författaren framhåller med skärpa värdet av luftlandsättnings-

operationer. Genom att snabbt och överraskande landsätta hårda, välövade och lämpligt utrustade förband, kan man nå mycket stora, ibland krigsavgörande, strategiska och taktiska fördelar — fördelar, som kanske skulle kunna vinnas med vanlig marktrupp, men med större insats, större förluster och efter längre tid.

Men Gavin döljer inte luftlandsättningens svårigheter. Såväl planläggning som utförande av ett företag, som det ovan skisserade ställa mycket stora krav på såväl befälhavarens organisationsförmåga och taktiska kunnande som truppens kvalitet. Ehuru Gavin huvudsakligen skildrar operationerna ur lantmilitär synpunkt, framhåller han dock ofta, att luftherravälde över operationsområdet är en absolut förutsättning för en lyckad utgång av företaget.

FRAMTIDENS LUFTBURNA ARMÉER

»Framtiden för våra väpnade styrkor ligger i luften» säger Gavin. Han anser att huvudförutsättningen för att vinna ett framtida krig är att alla stridande, och allt vad de behöva för att strida, måste transporteras genom luften. Endast härigenom vinnas tillräcklig snabbhet och överraskning.

Gavin redogör därefter för sina synpunkter på den materiel och den taktik, som måste användas i de framtida luftlandsättningsoperationerna. Han ger därvid även förslag till lösning av många av de stora problem, som måste övervinnas.

Dessa förslag äro emellertid synnerligen omfattande. De innebära om- och nykonstruktion av huvuddelen av de flygplan och övrig materiel som användes vid luftlandsättningar under andra världskriget.

Gavins synpunkter på det framtida kriget kunna givetvis diskuteras och det är inte uteslutet, att han kan komma att få rätt i vissa stycken. En organisation enligt hans idéer kommer emellertid att bli mycket dyrbar, och det är inte gjort i en handvändning att konstruera och tillverka alla de specialflygplan och specialfordon, som Gavin anser nödvändiga.

FÖRSVAR MOT LUFTLANDSÄTTNING

I kapitlet Försvar mot luftlandsättning ger författaren många värdefulla tips för hur en fientlig luftlandsättning bör mötas med såväl offensiva som defensiva försvarsmedel. Inte minst intressanta äro Gavins synpunkter på civilbefolkningens möjligheter att försvåra den luftlandsatta truppens verksamhet, genom att på allt sätt undanhålla den transportmedel, livsmedel, telefonförbindelser m m. Även i detta sammanhang framhåller författaren en stark försvarsjakt samt lv och pansar som de effektivaste försvarsmedlen mot luftinvasion.

Som slutomdöme kan sägas, att »Härrar genom luften» är en lärorik, lättläst och intressant bok, väl värd att läsas av såväl civila som militärer.

C. E. ÖHRLUND

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

— Forts från sida 270 —

INTENDENTUR

Ystad. 12 nr/år, 4: — kr/år, lösnr 50 öre.

Nr 8: Några iakttagelser från den brittiska underhållstjänsten. En kort översikt av brittisk underhållsorganisation och underhållstjänst av kapten Anders Kjellgren.

MARINE CORPS GAZETTE², Kansas

Nr 8: Naval campaigns of the future. — Kontroll över sjövägarna är nu liksom tidigare sjökrigets mål.

MILITÆR ORIENTERING¹, Oslo

Nr 12: Civilförsvaret mot atom- eller h-bomben. Av Liddel Hart.

Nr 13—14: Artikelserie om Sovjets marskalkar av den ryske överstelöjtnanten Kalinov. Första artikeln, som återfinnes i detta nr, behandlar marskalk Sjukov.

Nr 15: Velfärdens betydning under krigsforhold (del I). Av kaptein Jørgen Halck.

MILITARY REVIEW^{1 2}, Kansas

Nr 4: Was Russia close to defeat? Av captain B H Liddel Hart. Rysslands marginal 1941—42 var förtvivlat smal.

Nr 4: Dispersed — yet organized. Spridning, kombinerad med stor rörlighet och snabbhet, karakteriserar modern krigföring framhåller överstelöjtnant C T Allen.

Nr 4: Let's assume. Strategiska planer måste möta varje eventualitet. Av överstelöjtnant R W Whitney.

NAVAL AVIATION NEWS², Washington

Nr 39: Sub snipers. — Modern ubåtsjakt.

Nr 39: Teamwork pays off. — Praktiskt samarbete mellan försvarsgrenarna.

OFFISERSBLADET¹, Oslo

Nr 5: Nervøse skader i krig. Av san kapten Eitingør.

Nr 6: Skal sikkerhetsreglene få hindre effektive øvelser? Av kaptein L Øyri och rittmester I Frøystad.

— Forts på nästa sida —

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.

Saknar Ni något nummer av KMK?

Enstaka lösnummer av tidskriften kunna i och för komplettering erhållas i viss utsträckning genom beställning hos KMK:s expedition, Sthlm 90. Restupplagorna äro dock synnerligen begränsade.

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

— Forts från föreg sida —

OFFICERSFÖRBUNDSBLADET

Artillerigatan 51, Stockholm. 12 nr/år, 6: — kr/år.

Nr 7: Försvarets läroverk. Vissa synpunkter rörande rekryteringen m m av chefen för Centrala värnpliktsbyrån.

Nr 8: Den röda armén. Första delen av en artikel refererad ur den norska militärtidskriften *Vor Hær*.

PANSAR TEKNIK UNDERHÅLL

Vasagatan 38, Stockholm. 12 nr/år, 7: 50 kr/år, lösnr 75 öre.

Nr 5: Tyskt pansar. Artikel om tyska specialfordon.

Nr 5: Precision, nödvändighet eller lyx? Major B. Zackrisson framhåller nödvändigheten av hög precision på våra eldhandvapen.

RESERVUNDEROFFICEREN

Postbox 388, Stockholm 1. 6 nr/år, 5: — kr/år, lösnr 1: — kr.

Nr 6: Krigsförbandsvisa repetitionsövningar. En redogörelse för det nya systemet för repetitionsövningar av kapten Ake Hultin.

SUT — SVENSK UNDERBEFÄLSTIDNING

Lövholmsbrinken 2, Stockholm 9. 26 nr/år, 6: — kr/år.

Nr 15-16: Luftvärnet — en vital gren i luftförsvaret. Av kaptenerna T Herstad och P Sundh.

TEKNIKENS VÄRLD — FLYG

Tegnérsgatan 35, Stockholm. 24 nr/år, 12: — kr/år, lösnr 60 öre.

Nr 15: Reaflyget för snabbt för krig? — Ett aktuellt flygproblem besvaras.

THE AEROPLANE¹, London

Nr 2040: Korea and the air. Artikel om Koreas stora luftstrategiska betydelse i Stilla havet.

THE FIELD ARTILLERY JOURNAL², Baltimore

Nr 3: Operation amphibious. De amerikanska anfibiestyrkornas tillkomst 1942. Nordafrika, taktik, erfarenheter m m. Den andra artikeln i en serie av löjtnant F F Hickey jr.

TIDSKRIFT I SJÖVÄSENDET

Karlskrona. 12 nr/år, 8: — kr/år, lösnr 1: — kr.

Nr 7: Årsberättelse i artilleri- och handvapen 1949. En allmän översikt över nuläget beträffande utvecklingen inom det marina artilleriet av överstelöjtnant E Nordling.

TIDSKRIFT FÖR SVERIGES CIVILFÖRSVAR

Klara V. Kyrkog 7, Stockholm. 12 nr/år, 5: — kr/år, lösnr 50 öre.

Nr 7: Verkan av och motverkan mot robotar. Av kapten K Parlander.

¹ Kan erhållas som korttidslån från flygstabens bibliotek.

² Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

KONTAKT

med krigsmakten

Fran tidskriftsfronten	198
Några synpunkter på superatombomben. Av fil dr T Magnusson	199
Vårt rörliga kustartilleri. Av kapten S Kassmyr	203
Norska flottan 1939 och 1950. Av kapten J E Olow	207
Vår dollarfråga och dess lösning. Av chefredaktör L Erann	221

Ett erkännande till de efterutbedade. Av chefen för armén	215
Ryska tronföljdsproblem. Av fil kand E Edeen	216
Krigsförbandsvisa övningar. Av kapten Å Hullin	218
Att flyga fort. VI. Reaktionsrör och ra- ketmotor. Av byråingenjör R Magnusson	225
Osttysklands folkpolis. Av —st	227

*Vår grönsta
rörliga pjäs:
kustartille-
riets 21 cm
kanon*

Årg VI
Nr 6

UTGIVEN AV FÖRSVARSSTABEN

FRAN TIDSKRIFTSFRONTEN

ANTI-AIRCRAFT JOURNAL^{1 2}, USA

Nr 2: Our anti-aircraft artillery has a bright future. Ett av arméns viktigaste vapen och varför.

ARTILLERITIDSKRIFT

AIHS, Stockholm 90. 4-6 nr/år, 10:— kr/år, lösnr 2:— kr.

Nr 2: Artilleriets pjäser och ammunition under ett halvsekel. Av kapten P O Svantesson. Författaren ger en översikt över markartilleriets allmänna utveckling under 1900-talet fram till och med dagens läge samt söker bedöma utvecklingen under den kommande 10-årsperioden.

BEFAL

Regeringsg 109, Stockholm. 12 nr/år, 4:— kr/år, lösnr 40 öre.

Nr 5: Glimtar från finsk-ryska kriget. Överste Virgin behandlar i en artikel utspisningsförhållandena, materiefrågan och sjukvårdstjänsten.

FLUGWEHR UND TECHNIK¹, Zürich

Nr 1: Det italienska flygvapnet i kriget i Cyrenaika.

Nr 2: Betydelsen av luftvärnsartilleri och jaktflyg vid krigets slut.

— Forts på sida 231

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Redaktionskommitté:

Överste G-F von Rosen, försvarsstaben, stabsredaktör K-E Westerlund, försvarsstaben, major Anders Grafström, arméledningen, kapten Bengt Ohrelius, marinledningen, kapten Åke Mangård, flygledningen.

Ansvarig utgivare:

Chefen för försvarsstabens sektion III, överste G-F von Rosen.

Postadress:

Försvarsstaben, Stockholm 90.

Telefon:

67 95 20 (för rikssamtal 67 96 20)

Distribution:

Försvarsstabens chefsexp.

Bestämmelser om utsändning av tidskriften till militär personal återfinnas i Högkv Fst avd PF nr 45:10 den 12/8 1948. Prenumeration kan verkställas genom insättande av 5 kronor på postgironummer 31 31 04, Försvarsstabens kassaförvaltning nr 104, Stockholm 90. På insättningsblanketten skall anges, att summan utgör prenumerationsavgift för Kontakt med krigsmakten.

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Årgång VI, nr 6, juli 1950

Några synpunkter på SUPERATOMBOMBEN

Knappt fem år efter det att atomenergin första gången utnyttjades för militära ändamål, kommer meddelandet om en ännu kraftigare atombomb, en superatombomb. De uppgifter som kommit från USA om superatombombens konstruktion måste dock betraktas som synnerligen spekulativa, då man säkerligen kan utgå ifrån att amerikanerna behandla denna fråga med allra största sekretess. Jag tror dock, att man kan vara övertygad om att det framlagda förslaget är grundligt utrett och att teoretiska beräkningar och för dessa erforderliga grundläggande laboratorieförsök visat att vissa möjligheter finnas att utveckla en superatombomb.

När det gäller att öka verkan av en atombomb, sådan vi känner den från de i Japan år 1945 använda, har man två vägar att välja på, antingen att öka verkningsgraden hos den »gamla» atombomben eller också att få fram en helt ny kon-

struktion byggande på någon annan atomkärneprocess. Den första vägen torde dock i praktiken vara begränsad till några få gångers höjning av den frigjorda energien.

EN HELT NY PROCESS FÖR SUPERATOMBOMBEN

Vill man nå längre torde man vara hänvisad till den sist nämnda möjligheten men en helt ny process och detta är just fallet vid den i dessa dagar omtalade superatombomben. Vilken denna nya kärnreaktion är, är emellertid omöjligt att med säkerhet uttala sig om. Så mycket torde dock vara säkert, att det rör sig om en eller flera reaktioner mellan lätta atomkärnor, väte, tungt väte, litium eller dylikt. Vid de tunga atomkärnorna erhåller man frigörelse av atomenergi vid en klyvning av dessa. Här vid de lätta atomkärnorna är det däremot så, att man vid en sammanslagning av två atomkärnor till en enda erhåller ett massöverskott,

som frigöres i form av energi, beroende på att den bildade atomkärnans massa är mindre än summan av de ursprungliga kärnornas massa.

Ett annat förhållande vid superatombomben, som kan betraktas som tämligen säkert, är att det rör sig om en kärnreaktion, som kräver så hög temperatur som flera miljoner grader eller mera. Denna åstadkommes sannolikt genom att utnyttja en vanlig atombomb som initial.

Om det rör sig om en rent termisk reaktion, d v s reaktionen åstadkommes så fort temperaturen stigit till ett visst värde, så skulle man här icke behöva räkna med någon minsta kritisk storlek. Detta skulle kunna öppna en möjlighet att öka den »gamla» bombens effekt genom tillsats av relativt små mängder av det ämne det här är fråga om utan att bombens konstruktion behöver undergå nämnvärda förändringar.

VÄTE, VÄTE+LITIAM ELLER VÄTE+TRITIAM?

Det har i detta sammanhang ofast talats om en reaktion mellan två tunga vätekärnor — härav namnet väteatombomb — som vid tillräckligt höga temperaturer skulle förena sig med varandra och bilda en heliumkärna, varvid erhålles ett massöverskott och därmed följande frigörande av energi, som per vikt-enhet räknat är väsentligt större än vid uranbomben. Tillgängliga data synas emellertid visa att inte ens atombombens temperatur räcker till för att utnyttja denna reaktion.

Av samma anledning synes det ej heller gå att bygga på en kombination av litium och väte till två heliumkärnor. Det går ej heller — fastän av andra orsaker — att tänka sig en seriereaktion av det slag, som försiggår på solen och som ger upphov till den utstrålade solenergien.

En annan möjlighet är att utnyttja tritium, som är en väteisotop med atomvikten 3 till skillnad från vanligt väte, som har atomvikten 1 och det »tunga» vätet, som har atomvikten 2. Man skulle då kunna tänka sig, att en vanlig vätekärna tillsammans med en tritiumkärna (även kallad triton, varav namnet tritonbomb) bildar en heliumkärna. Det har i pressen uppgivits att en tritonbomb på 7 kg teoretiskt skulle ge samma verkan som en miljon ton trotyl, d v s vara 50 gånger kraftigare än Japan-bomberna. Nu är det emellertid mycket dyrbart och besvärligt att framställa tritium, så man skulle förmoda, att en sådan bomb skulle komma att bli oerhört kostsam. Detta är ju också i överensstämmelse med vad som angivits beträffande framställningskostnaderna för en superatombomb.

HUR MÅNGA GÅNGER »KRAFTIGARE»?

Innan man vet något mer bestämt om vad för slags kärnreaktion, som superatombomben bygger på, är det ytterst svårt att spekulera över dess verkningar. Förhållandet mellan storleken av de tre effekterna, värmestrålning, tryckvågor och radioaktiv strål-

ken reaktion det är fråga om. Framhållas bör det, att man vid vissa reaktioner mellan de lättaste atomkärnorna icke får någon radioaktiv strålning av betydelse, medan denna i andra fall är mera framträdande.

Man frågar sig naturligtvis hur många gånger kraftigare superatombomben är än den »gamla» atombomben. Det har sagts att den skulle vara 1 000 gånger kraftigare, varmed man väl då avser, att energifrigörelsen är 1 000 gånger så stor. Men andra uppgifter ha också synts: bl a har en faktor 10 à 20 nämnts i detta sammanhang. Även om det skulle vara möjligt att nå en faktor 1 000 kan man ifrågasätta om det ur offensiv synpunkt är önskvärt med en så kraftig superatombomb. Det sammanhänger naturligtvis med tillverkningskostnaderna för densamma. Äro dessa höga, kan man förutsätta, att man hellre väljer en lägre faktor och flera bomber. Det synes mig därför sannolikt, att superatombomben skulle kunna bli mellan 10 och 100 gånger kraftigare än den »gamla» atombomben.

EN UPPSKATTNING AV RISKZONERNA

Om man vill försöka göra en uppskattning av riskzonerna vid en superatombombs explosion, så har man ingen annan möjlighet än att utgå från en ren förstoring av den »gamla» atombomben, men man måste då ha klart för sig, att denna bild på grund av vad ovan sagts icke kan ge riktiga värden, i vissa avseenden inte ens beträffande

DANSK GRK

Eldberedd dansk granatkastare, luddaren håller granaten färdig. Riktaren har duckat och håller händerna för öronen.

fande storleksordningen. Om man räknar med en 10 gånger kraftigare bomb, får man med denna utgångspunkt (siffrorna inom parentes ange motsvarande värden för den i Japan använda atombomben) att svåra brännskador kunna uppstå inom ett avstånd av 5 (1,5) km från explosionscentrum, att lättantändbart material antändes inom 6 (2) km, att tegelhus förstöras så att reparation icke är ekonomisk inom 3 (1,5) km, att gränsen för 50 % dödlighet på grund av radioaktiv strålning ligger vid 1,7 (1,3) km och att det för att undgå dödlig verkan av den radioaktiva strålningen

1 000 m avstånd uppgår till ca 0,9 (0,5) m.

Räknar man med en faktor 100, så blir motsvarande siffror: för brännskador 1,5 mil, för antändning 2 mil, för förstörelse av tegelhus 7 km och för den radioaktiva strålningen 2 km resp 1,5 m betong.

Framhållas bör att dessa värden i mycket hög grad är beroende av explosionshöjd över marken, avskärmande bebyggelse eller naturformationer och i fråga om verkningsområdena av värmestrålningen även av luftfuktigheten. Av desamma framgår tydligt, att det framför allt är värmestrålningen, som erhåller ett kraftigt ökat verkningsområde, d v s superatombomben skulle av denna anledning kunna göra skäl för namnet »jättebrandbomb». För vårt land torde superatombomben icke ha någon direkt betydelse, då den knappast kan inverka på våra försvarsåtgärder. Ville en stormakt i besittning av atomvapen förstöra t e Stockholm, vore det tillräckligt att fälla 4 à 5 »gamla» atombomber över staden. En superatombomb skulle vara onödigt kraftig för detta ändamål och sannolikt avsevärt dyrare. Jag skulle tro, att det endast är de allra största städerna i världen, som kunna betraktas som »lönande» mål för en superatombomb.

SKYDDSÅTGÄRDER MOT SUPERATOMBOMBEN

Det är ingen tvekan om att atombomber, antingen det är de »gamla» atombomberna eller ännu kraftigare superatombomber är ett fruk-

frågar sig då, vad man kan göra för att i någon mån neutralisera verkan av desamma. Goda skyddsrum är säkerligen utomordentligt bra, men det förutsätter, att folket befinner sig där, när en atombomb exploderar, d v s ett effektivt luftbevaknings- och alarmeringssystem, och hur skall man i tid kunna skilja på ett enkelt spaningsplan och ett bombplan med atombomb. Och även om befolkningen räddas i skyddsrummen, så blir de lokaler ovan jord, i vilka de bedriva sin verksamhet, förstörda.

Följden har blivit, att man särskilt i USA börjat rekommendera och planera för ett spridande av storstadsbebyggelsen såsom varande det enda verkligt effektiva hjälpmedlet mot atombomber. Inga städer bör ha mer än 50 000 innevånare — det skulle kosta för mycket att använda en atombomb på så små centra — och emellan dessa bebyggelsecentra bör det ligga vidsträckta obebyggda marker, vilka även ge goda möjligheter till rekreation.

Det är dock säkerligen otänkbart att realisera dessa planer i fråga om de befintliga storstäderna. Mycket vore dock vunnit, om man kunde ha dessa synpunkter i åtanke och på alla sätt söka stoppa ett ytterligare utbyggande av storstäderna. Det är också klart, att man på detta sätt skulle nå väldiga sociala fördelar och man skulle kanske även här kunna säga: »Intet ont som inte har något gott med sig.»

T MAGNUSSON

Vårt rörliga kustartilleri

Vid krigsutbrottet 1939 hade kustartilleriet i stort sett samma rörliga pjäser som fältartilleriet nämligen 10,5 och 15 cm haubitser samt 10,5 cm kanoner. Haubitserna var relikter från den tid intill mitten på tjugotalet, då kustartilleriet hade hästanspant landfrontsartilleri, och icke konstruerade för beskjutning av rörliga mål på sjön. Genom ett riktningsförfarande, som krävde ett fulländat samspel mellan sidriktaren och en eller flera hjälpriktare, som svansade pjäsen, kunde dock även haubitserna utnyttjas för beskjutning av långsamma mål på sjön inom några km håll.

10,5 cm kanonen hade delad lavett, som medgav goda sidriktningmöjligheter inom lavetten. Eldhastigheten var jämförelsevis

hög och pjäsen väl lämpad för beskjutning av jagare, transportfartyg och landstigningsfarkoster, som icke är pansarskyddade. Batterierna var försedda med fullständig eldledningsutrustning, som möjliggjorde beskjutning av mål på sjön från en dold batteriplats flera km från stranden. Ett dylikt batteri stod på morgonen den 10 april 1940 eldberett vid Hålsingborg, dit det hade marscherat under natten 9—10 april. Rörligt kustartilleri kan på detta sätt snabbt omgrupperas för att förstärka försvaret på utsatta ställen.

För transport av ovan nämnda haubitser och kanoner utnyttjades traktorer och standardlastbilar.

PJÄSMATERIEL

Under de första krigsåren tillför-

15 cm kan M/37 i eldställning. Även eldröret kan maskeras med nätet, då eldgivning ej pågår.

ges kustartilleriet en 15 cm kanon av Bofors konstruktion. Något senare inköptes från Tyskland en 21 cm kanon, som tillverkats vid Skodaverken. När kustartilleriet fick dessa moderna rörliga pjäser, överfördes haubitserna och 10,5 cm kanonerna till armén.

15 cm kanonen transporteras i två enheter. Den ena består av lavetten och den andra av eldröret på en särskild eldrörsvagn. Förflyttning av pjäsen i sammansatt skick är emellertid även möjlig kortare sträckor, t. e. då omläggning av eldröret från eldrörsvagn till lavett av utrymmesskäl icke kan utföras på pjäsplatsen. Klargjord för skjutning väger pjäsen cirka 15 ton, och sidriktningmöjligheterna utan svansning är stora. På grund av stort hjultryck och stor bredd kräver kanonen relativt goda vägar utan trånga passager vid förflyttningar.

21 cm kanonen transporteras i tre enheter. De utgöres av bäddning, lavett och eldrör. Montering av pjäsen är ganska tidsödande och kräver förarbeten på pjäsplatsen. Klargjord för skjutning är pjäsen närmast jämförbar med en fast pjäs och kan sidriktas horisonten runt.

DRAGFORDON

De båda nya pjästyperna krävde dragfordon av helt annat slag än de standardlastbilar, som använts för de äldre pjäserna. Redan år 1940 anskaffades för 15 cm kanonen sexhjuliga terrängdragbilar från Skoda, vilka visade sig mycket ändamålsenliga. De har bl a

särskilda terrängväxlar med lag av växling och drivning på alla sex hjulen och differentiallys, som då det slås till medför, att hjulen roterar oberoende av om de hänger fritt i luften eller är hårt belastade. Rattväxel möjliggör nedväxling av ratt rörelsen vid terrängkörning och en vinsch finnes för vinschning såväl framåt som bakåt.

Vinschen med sin mångsidiga användbarhet ökar avsevärt möjligheterna att gruppera pjäserna i relativt oländig terräng. Tack vare den kan även passager forceras, där terrängdragbilen icke skulle kunna taga sig fram ens olastad och utan pjäs påkopplad.

Under krigets senare del fick kustartilleriet även terrängdragbil M/42, tillverkad av Volvo och i princip liknande Skodas ovan nämnda konstruktion. Efter 1945 har även amerikanska surplusfordon inköpts för kustartilleriet, bl a dragbilar (terrängbil M/46) av typ Brockway.

ELDLEDNING

Till ett rörligt kustartilleribatteri hör en eldledningsavdelning i princip liknande den vid ett fast batteri. Framme vid stranden grupperas optiska mät- och observationsstationer samt radarstationer. Därifrån överföres avstånd och bäring till målet kontinuerligt per tråd eller radio till en sammanställningsplats i närheten av pjäserna. De inkommande värdena räknas här om att gälla från batteriplatsen, samt korrigeras för målets rörelse, atmosfärvärden, jordrotation m. m. Vid pjäserna på-

En av kustartilleriets första terrängdragbilar tillverkad vid Skodaverken.

lägges ytterligare korrektioner för att samtliga nedslag i ett lag skall bringas att teoretiskt falla i samma punkt, vilket givetvis i praktiken icke är möjligt att uppnå på grund av spridningen.

Rörligt kustartilleri är ur precisionssynpunkt icke underlägset fast. Det senare kan däremot givas bättre fortifikatoriskt skydd, medan det rörliga artilleriet främst är hänvisat till maskering för sitt skydd.

Förbindelse till de framskjutna organen upprätthålles till en början med radio, men vartefter tiden medger, utbygges även ett nät av trädförbindelser. Säkra förbindelser är ett oeftergivligt krav, varför det kräves dubbla förbindelsemöjligheter.

Då mål i land skall beskötas, ledes elden av eldledningspatruller, och det rörliga kustartilleriet uppträder på samma sätt som tungt fältartilleri. Av eldledningsavdelningen, som är sammansatt med tanke på beskjutning av rörliga sjömål, erfordras endast en mindre del vid beskjutning av landmål.

LUFTVÄRN M M

För försvar mot flyganfall under marsch och på batteriplatsen ingår i varje rörligt kustartilleri såväl 40 mm som 20 mm bildragna eller bilburna luftvärnspjäser. Dessa användas även i närförsvaret, främst för bekämpning av stridsvagnar. För närförsvaret mot marktrupper utnyttjas den ordinarie batteribemanningen, för vilken eldställ-

FEL ADRESS?

Till försvarsstaben inkomma ofta anmälningar om felaktig adress. Enär tidskriften utsändes genom vederbörande *truppregistreringsmyndighets* försorg, kan rättelse ske blott efter anmälan dit. Vid CVB truppregistrerade skola dock göra anmälan till resp krigsplacerande myndighet och all flygvapnets personal till flygstabens chefs-expedition.

ningar m m utbygges i anslutning till stridsplatserna.

För beskjutning av mål på sjön utan radar under mörker erfordras stridsbelysning. För detta ändamål ingår i batteriernas organisation 150 cm strålkastare. Till var och en av dessa finnes ett aggregat för kraftförsörjning till strålkastarlampor. Därigenom kan strålkastarna grupperas oberoende av möjligheterna till kraftförsörjning från elektriskt nät.

De rörliga kustartilleribatterierna kan uppträda enskilt eller i divisionsförband. I en division kan ingå antingen 15 eller 21 cm batterier eller bådadera. En blandad division med såväl 15 som 21 cm pjäser kan ofta vara ändamålsenlig ur taktisk synpunkt.

Förutom för rent marina uppgifter i t e invasionsförsvaret skall det rörliga kustartilleriet jämväl kunna utnyttjas såsom kårartilleri i samverkan med armén. Såväl ut-

Identifiera flygplanen!

Lösning till pristävling nr 8

Med hänsyn till tävlingstidens utgång och KmK:s utgivningstider kunna vi redan nu avsluta tävlingsuppgift nr 8, som publicerades i nr 3 i år. Identifieringsbilderna föreställde:

1. Mig-9, Ryssland.
2. J 29, Sverige.
3. Il-18, Ryssland.
4. B-50, USA.
5. Attacker, England.
6. J 26, Sverige.
7. J 30, Sverige.
8. Jak-15, Ryssland.

Nr 3 förväxlades med Tu-70, Ryssland, B-29 Superfortress, C-74 Globemaster, USA och Avro Tudor, England.

Pristagare:

Vpl 1423-17-50 Gullberg, Lars Erik, Chalmersgatan 27 a, Göteborg, sergeant Ragnar Rönnkvist, Långe-dragsvägen 171, Göteborg V och hemvärnschef Arne Stål, Norrbölegatan 42, Skellefteå.

rustning som organisation är avpassad härför, och utbildningen bedrivs med speciell tanke på att dessa batterier skola kunna fylla mångskiftande och viktiga uppgifter i riksförsvaret och därigenom utgöra ett värdefullt instrument i högsta krigsledningens hand.

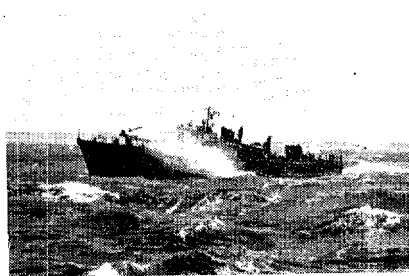
STIG KASSMYR

NORSKA FLOTTAN 1939 OCH 1950

Dagens norska flotta omfattar 5 jagare, 24 torpedbåtar och motortorpedbåtar, 9 ubåtar, 14 eskortfartyg och 22 minsvepare. I flottan ingå ca 35 f d brittiska, 4 f d amerikanska, ett 25-tal f d tyska samt 10 norskbyggda fartyg.

Flottan består uteslutande av lätta fartyg med de fem jagarna som kärna. Men det är i allmänhet moderna fartyg. Det äldsta är byggt 1917, det näst äldsta 1936 och fartygens genomsnittliga ålder är 7 1/2 år.

De fem jagarna äro f d brittiska. Bergen-klassen köptes efter kriget, medan *Stord* redan under kriget skaffade sig hjälterykte med norsk besättning både i den framgångsrika striden mot tyska slagskeppet *Scharnhorst* och under invasionen i Normandie. Torpedbåtarna, som byggdes i Norge före krigsutbrottet, lära skola byggas om till eskortfartyg. De övriga eskortfartygen tillhöra olika typer: eskortjagare, korvetter, ubåtsjagare, patrullbåtar och motorkanonbåtar. En av ubåtsjagarna, *Kong Haakon VII*,

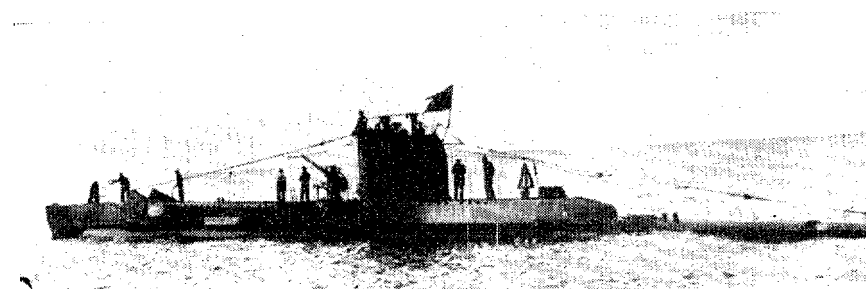

De tre norska motorkanonbåtarna äro ex-brittiska »motor-launches».

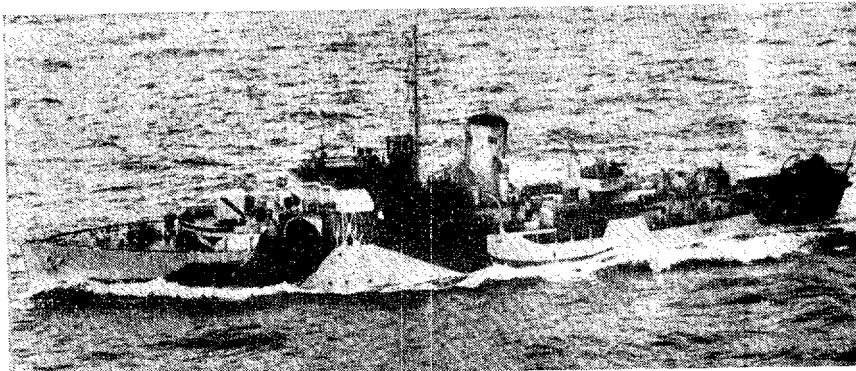
f d amerikanska PC 467, skänktes till Norges konung av president Roosevelt. Sedermera har kung Haakon av sitt norska folk fått en kungajakt, *Norge*, som inköptes och utrustades i England.

4 PANSARSKEPP I 1939 ÅRS FLOTTA

År 1939 omfattade norska flottan 4 pansarskepp, 6 små jagare, 25 torpedbåtar, 9 ubåtar, 5 eskortfartyg och 4 minutläggare. Av pansarskeppen, vilka voro ungefär lika stora som de svenska Äran-skeppen men något äldre, sänktes två, *Eids-*

Utsira, ex-brittiska *Venturer*, en av de fem i England inköpta ubåtarna.

Korvetten Söröy, ex-brittiska Eglantine, som konvojfartyg under kriget med norsk besättning.

vold och Norge, av tyskarna vid inloppet till Narvik medan de två andra, *Tordenskjold* och *Harald Haarfagre*, erövrades av tyskarna och ombyggdes till flytande luftvärnsbatterier. Likaledes togo tyskarna fem av jagarna medan en, *Sleipner*, lyckades taga sig över till Storbritannien. Torpedbåtarna voro små och föråldrade liksom ubåtarna. Minfartyget *Olav Tryggvason* insattes i tyska flottan under namnet *Albatross* och förstördes i tysk hamn under det sista krigs-

året. Trots de fyra pansarskeppen var den norska flottan 1939 en lätt, starkt kustbunden flotta, alltför svag och otillräcklig för landets långa kust och omfattande sjöintressen. Fartygen voro gamla, i medeltal 27 1/2 år.

Dagens norska flotta är, även om den fortfarande måste anses för svag för sina uppgifter, dock starkare och modernare än 1939 års. 1939 omfattade den 53 fartyg om 28 465 ton och i dag 75 fartyg om 35 975 ton och genomsnittsåldern

Fartygsslag	1 9 3 9		1 9 5 0	
	antal	tontal	antal	tontal
Pansarskepp	4	14 050	—	—
Jagare	6	3 180	5	8 590
Torpedbåtar	25	2 190	5	3 070
Motortorpedbåtar	—	—	18	1 675
Ubåtar	9	3 270	9	5 665
Eskortfartyg	5	2 765	14	6 180
Minfartyg	4	3 010	1	335
Minsvepare	—	—	22	10 460
Summa	53	28 465	75	35 975

Norska örlogsflottans fartyg år 1950

Jagare: Bergen, Oslo, Stavanger, Trondheim (f d brittiska) Stord (f d brittisk).

Torpedbåtar: Balder, Odin, Tor, Gyller, Sleipner.

Motortorpedbåtar: Falk, Hauk, Jo, Lom, Ravn, Skarv, Stegg, Teist, Tjeld, Örn (f d brittiska). Blink, Brann, Kjekkk, Kvikk, Lyn, Rapp, Snar, Storm, Tros (f d tyska).

Ubåtar: 4 st f d tyska. Ula, Uthaug, Utsira, Utstein, Utvær (f d brittiska).

Eskortjagare: Arendal, Narvik (f d brittiska).

Korvetter: Andenes, Nordkyn, Söröy (f d brittiska).

Patrullbåtar: Nordkapp, Senja.

Ubåtsjagare: Kong Haakon VII (f d amerikansk). Hessa, Hitra, Vigra (f d amerikanska).

Motorkanonbåtar: ML 125, 213, 573 (f d brittiska).

Minfartyg: Laugen.

Minsvepare: 13 st f d tyska. Glomma, Tana (f d brittiska). Otra, Rauma, Orkla, Tefsna (f d brittiska). NYMS 379—381 (f d brittiska).

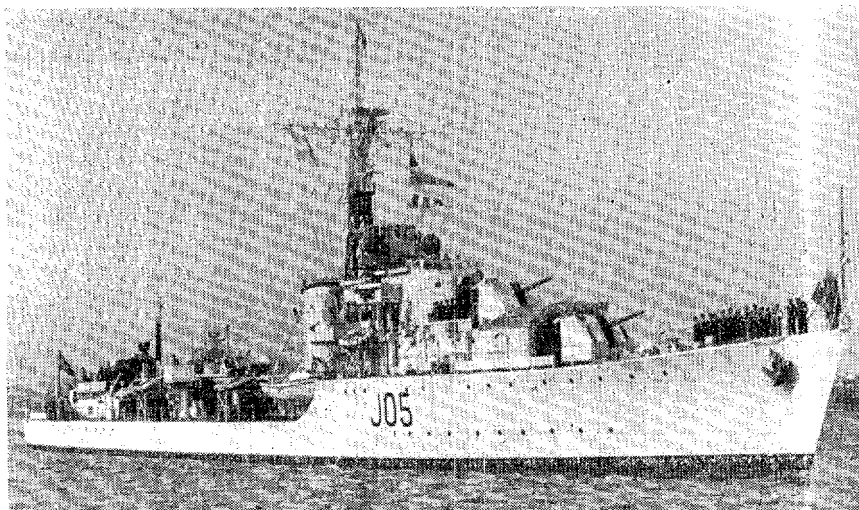
1 depåfartyg.

1 trupptransportfartyg.

Kungajakten Norge.

var, som ovan nämnts, 27 1/2 år då mot 7 1/2 år nu. 1939 kommo hälften av fartygen endast upp till 19 knop medan 1949 1/3 kunna uppnå

36 knop och 1/3 20 till 25 knop. I fråga om flackbancartilleri var flottan 1939 starkare men 1949 års flotta är bättre försedd med luft-

Den i slutet av kriget byggda jagaren Stavanger, ex-brittiska Crystal, 1710 ton.

ARTILLERITABELL

Kaliber i mm	1939	1950
210	8	—
152	12	—
120	16	4
114	—	16
105	—	13
102	15	23
76	73	18
57	—	19
47	15	—
40	3	58
37	42	13
20	—	239
Summa	184	403

värnsartilleri och torpeder. Norska flottan är i dag med säkerhet avsevärt effektivare än 1939 års sjöförsvär.

Endast fem fartyg finnas kvar sedan 1939 och av dem har endast ett, *Sleipner*, varit norskt hela tiden. De övriga fyra äro Sleipners systerfartyg *Gyller*, patrullbåtarna *Nordkapp* och *Senja* samt minfartyget *Laugen*. Torpedbåtarna *Balder*, *Odin* och *Tor* samt minsveparna *Otra* och *Rauma* voro under byggnad 1939.

Efter krigsslutet erbjöds norr-männen att under fyra år få låna en äldre brittisk kryssare med möjlighet att därefter antingen lämna tillbaka fartyget eller köpa det till

TORPEDTUBSTABELL

Kaliber i cm	1939	1950
53	6	122
45	112	—
Summa	118	122

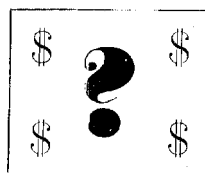
KONTAKT**med krigsmakten**

har till uppgift att bidra till en god kontakt mellan krigsmakten och de stora befälsgrupper, som icke stå i aktiv tjänst, samt mellan krigsmaktens olika personalkategorier och samhället. Denna uppgift vill den fylla dels genom att ge en fortlöpande orientering om utvecklingen på det militära området, dels genom att lämna — särskilt den aktiva personalen — upplysning om samhällsfrågor och utrikespolitiska förhållanden. Vid sidan av andra källor bör den på så sätt kunna bilda underlag för muntlig orientering av truppen.

ett synnerligen billigt pris. Norska marinledningen, vars strävan var att bygga upp Norges flotta med operationsgrupper av samma typ som den moderna svenska flottans, tillstyrkte lånet energiskt men trots de goda ekonomiska villkoren lämnade Stortinget icke sitt medgivande, troligen för att icke genom ett positivt beslut föregripa försvarsutredningen. Dennes förslag innebar som bekant att flottan i stort sett t v skall bibehållas vid nuvarande styrka.

J E OLOW

VÅR DOLLARFRÅGA OCH DESS LÖSNING

Sommaren 1950 -- 5 år efter krigsslutet -- har samhällsekonomi i vårt land i likhet med flertalet andra länder visserligen återhämtat sig från den för oss mest besvärande av krigets följsjukdomar -- inflationsfebern. Men kriget medförde också svårigheter som vi ännu inte bemästrat och vilkas karaktär framträder tydligare mot bakgrunden av det förbättrade ekonomiska allmäntillståndet. Den för närvarande mest kännbara av dessa svårigheter är -- för att fortsätta med liknelser från det medicinska fältet -- att karakterisera som en bristsjukdom, som är så mycket svårare att bota som den är spridd i nästan hela Västeuropa, nämligen dollarbristen.

Även om dollarbristen sommaren 1950 inte resulterar i någon för den stora allmänheten kännbar varubrist -- utom i fråga om kaffe! -- så är dock dess verkningar besvärande nog. Våra inköp från USA måste begränsas till de mest outhärliga varorna, vilket gör att vi tvingas till att från andra länder köpa dyrare eller sämre varor. Som exempel må endast nämnas bomull och flera slags maskiner. Under 1949 kom endast 9 procent av vår totala import från Förenta staterna mot 14 procent åren 1936 - 38. Eftersom denna minskning av USA-importens andel i vår varu-

försörjning inte beror på att Förenta staterna saknar förmåga att leverera flera varor till fördelaktiga priser och kvaliteter, medför alltså dollarbristen att vi förhindras att ytterligare höja vår levnadsstandard.

DOLLARBRISTENS ORSAKER -- EN ANALYS

Varpå beror då denna för oss och det övriga Västeuropa så besvärande dollarbrist? Under åren 1946--48 kunde man kanske vara benägen att se inflationskonjunkturen med ty åtföljande väldiga importöverskott, som också tömde våra reserver av dollar, såsom roten till det onda. Men nu har inflationskonjunkturen dämpats, exporten har ökat och underskotten i våra betalningsförbindelser med utlandet har förbytt i överskott, och ändå är dollarproblemet i stort sett olöst. Grundorsakerna till dollarbristen är nämligen inte i första hand att söka i våra inre ekonomiska förhållanden utan i den omvälvning av hela världsekonomin som kriget åstadkommit.

Före kriget var Tyskland vår största leverantör. Därifrån kom under åren 1936--38 över en femtedel av totalimporten. Då Tyskland under de första efterkrigsåren knappast kunde exportera någonting, tvingades vi att söka andra

leverantörer, och de fanns framför allt i Förenta staterna. Nu börjar dock de tyska leveranserna komma tillbaka och därmed försvinner så småningom en av orsakerna till vår dollarbrist. — Men de två väsentligaste kvarstår dock.

Den ena är att den amerikanska produktionen under kriget byggts ut på många av de områden som förut täcktes av import från Europa. Betydelsefullast för vårt vidkommande är att Förenta staternas och Kanadas massaindustri nu på ett helt annat sätt än före kriget konkurrerar med Sveriges på den amerikanska marknaden. Därav har följt att det är svårare att uppnå tillräckligt stor export till Förenta staterna. Belysande är att endast 5 procent av vår sammanlagda export år 1949 gick till Förenta staterna mot 11 procent åren 1936—38.

Den tredje och kanske viktigaste orsaken till vår dollarbrist är att England förlorat sin ställning som centrum för det multilaterala (mångsidiga) världshandelssystemet. Sverige och många andra länder hade före kriget regelbundet stora exportöverskott i handeln med England, som var vår största kund. Dit gick under åren 1936—38 23 procent av vår totalexport. De pundinkomster som inte användes för köp i England kunde användas för import från andra länder, bland dem USA. Ty pundet kunde omväxlas (konverteras) till vilken annan valuta som helst. Nu har pundet förlorat sin konvertibilitet. De pund som blir över i vår handel med England kan inte an-

vändas för andra ändamål än framtida import just från England. Kunde vår pundreserv — för närvarande 400 à 500 milj kr — och våra kommande inkomster av exporten till England förvandlas till dollar skulle uppenbarligen vårt dollarproblem te sig betydligt mindre svårlöst.

MARSHALLHJÄLPEN GER LINDRING FÖR STUNDEN

Det är en angelägenhet av yttersta vikt för välfärdsutvecklingen både i vårt land och i Västeuropa i övrigt att dollarbristen häves. Bland de medel som kommit till användning finns sådana som har samma effekt som de som inom medicinen kallas palliativ, d v s de söker befria patienten från sjukdomens symtom men medför inte i sig själva varaktig förbättring. Till dessa medel hör framför allt Marshallhjälpen.

Marshallhjälpen syftar ju just till att hjälpa Europa över den första efterkrigstiden, tills produktionslivet återhämtat sig från krigets förödelse. Den skall också upphöra med utgången av det fjärde »Marshallåret» 1951/52. Sverige som inte får någon del av Marshallhjälpen såsom gåva, en mindre del såsom lån och huvudparten såsom betalning i dollar för leveranser till andra Marshall-länder, har dock hittills haft ovärderlig nytta av de dollar som på detta sätt ställts till förfogande. Under 1949 betalades omkring en tredjedel av hela vår dollarimport med Marshallmedel. Och det är för vår försörjning oumbärliga varor som betalats med

dessa medel. 80 procent har använts till import av olja och bensin, 10 procent till maskiner och återstoden till råvaror och halvfabrikat.

Under det första »Marshallåret» 1948/49 uppgick Sveriges tilldelning till 45 milj dollar. För 1949/50 utgår ungefär 48 miljoner dollar, varpå tilldelningen minskar. För 1950/51 begäres 36 milj och för 1951/52 24 milj dollar. Därefter kommer som sagt detta lind-

ringsmedel mot vår dollarbrist inte mer till användning.

EXPORTÖKNING DEN NATURLIGA LÖSNINGEN

Den enda definitiva lösningen på dollarproblemet är naturligtvis ökad export till länder som betalar med dollar. Tidigare har emellertid nämnts att svårigheter uppstått för exportökningen till Amerika. Med en banalt hurtig sats skulle kunna sägas att dessa svårigheter är till för att övervinnas. Här kan tyvärr inte diskuteras på vilket sätt detta skulle kunna gå

Bergsartilleri

Den italienska republikens födelsedag högtidlighölls med bl a en stor trupperad i Rom. Bilden visar ett bergsartilleriförband passera hederstribunen, där man återfann president och regering samt den amerikanske generalen Clay.

för sig, eftersom det inte finns utrymme att närmare beskriva svårigheternas art. I detta sammanhang måste emellertid ett par ord sägas om devalveringen i september förra året och dess betydelse för vår export till dollarländerna.

Devalveringen av kronan -- som ju ägde rum på grund av pundets devalvering -- innebar ju att priset på dollar höjdes från 3.60 till 5.18 eller med 44 procent (vilket från andra sidan sett innebär att den svenska kronans pris i dollar sänktes med 30.5 procent). Vad detta betyder för exporten till dollarländerna framgår tydligast av ett exempel. Om en svensk massaexportör säljer ett ton pappersmassa till Förenta staterna för 100 dollar (vilket är ett tänkbart pris) fick han före devalveringen 360 svenska kronor i Riksbanken, men får nu 518 kr. Han kan, om han så vill, sänka priset i dollar med 30.5 procent ned till 69.50 dollar och får ändå 360 svenska kronor för sin pappersmassa. Hans konkurrenskraft har alltså ökat på den amerikanska marknaden.

Det förhåller sig också uppenbarligen så att devalveringen inneburit en faktisk stimulans för exporten till de länder som icke devalverat. Dock måste erinras om att ett stort antal andra länder också devalverat sina valutor i samma grad som Sverige. Gentemot dessa länder är därför vår konkurrensförmåga på den amerikanska marknaden oförändrad av devalveringen.

Devalveringen har visserligen fördelaktiga inverknings på ex-

porten men kan väntas ha i motsvarande grad ofördelaktiga verkningar på importen. I kronor räknat har exportpriserna stigit, men importpriserna har stigit ännu mera. Bytesförhållandet gentemot utlandet har sålunda försämrats, vilket betyder att vi efter devalveringen får mindre i utbyte i form av importerade varor för de varukvantiteter vi exporterar -- en direkt förlust för folkhushållet sålunda. Detta följer inte automatiskt av en devalvering men har hittills varit det faktiska resultatet. Det är emellertid inte uteslutet, och förhindras i alla händelser inte av den högre dollarkursen, att förhållandet mellan export- och importpriserna längre fram kommer att utveckla sig på ett för oss förmanligare sätt.

Under den del av innevarande år, för vilken uppgifter om utrikeshandeln föreligger, då detta skrivs, har exporten till USA ökat på ett sätt som åtminstone vid första påseende förefaller mycket tillfredsställande. Under januari--mars var den nämligen ungefär dubbelt så stor som samma tid förra året -- i kr räknat. Eftersom devalveringen medfört att exportpriserna stigit, har naturligtvis den mängd varor vi sålt till USA inte ökat i den omfattning som värdesiffrorna anger. Vidare bör observeras att konjunkturläget i USA varit avsevärt bättre och köplusten därmed större hittills i år än under de första månaderna förra året. Detta inte sagt för att förringa betydelsen av den hittills uppnådda exportökningen utan blott för att ge

Ett erkännande till de efterutbildade

Arméchefen har givit befälet och de äldre värnpliktiga, som genomfört efterutbildningsövning under det senaste halvåret, ett oförbehållsamt erkännande:

Av arméledningens inspektioner och av samstämmiga rapporter från underlydande chefer har framgått, att de värnpliktiga över lag visat positiv inställning till tjänstgöringen och vilja att göra sitt bästa, trots att inkallelsen för många inneburit såväl personliga som ekonomiska uppoffringar. God anda och friktionsfritt samarbete mellan befäl och trupp har verksamt bidragit till att utbildningsmålen uppnåtts.

Tjänstgöringen har icke oväsentligt höjt arméns krigsduglighet och därmed också vårt lands motståndsförmåga. Medvetandet här-om bör öka den tillfredsställelse som ett väl utfört arbete i och för sig medför.

den dess rätta perspektiv. Om målet är att genom ökad export förbättra våra dollartillgångar, så att fri import av dollarvaror blir möjlig, är vi i alla händelser trots de senaste månadernas gynnsamma utveckling ännu mycket långt från målet.

DOLLAR GENOM EXPORT TILL »TREDJE LAND»

Men målet kan inte vara att lösa vårt dollarproblem genom tillräcklig export till Förenta staterna, ty detta mål torde vara ouppnåeligt. Man kan nämligen knappast räkna med att Förenta staterna någonsin skall få samma behov av svenska varor som vi av amerikanska. Lösningen på vårt dollarproblem måste därför vara både ökad export till Förenta staterna och dollarinkomster genom export till andra länder. Med andra ord: dollarproblemet kan inte lösas på ett tillfredsstäl-

lande sätt utan någon form av multilateral handel.

Det bästa, som i detta hänseende kunde hända oss, vore att pundet åter bleve omväxlingsbart till dollar. Men det är knappast någon som räknar med att detta kan ske inom en rimlig framtid. Det »tredje land», som genom köp från Sverige kan ge oss dollarinkomster, måste därför sökas på annat håll än före kriget. Det är att finna bland de länder som har stor export till Förenta staterna och har eller kan få stort behov av svenska varor. Dit hör framför allt länderna i Sydamerika och Sydostasien. I dessa länder måste svenska varor hävda sig i konkurrensen med andra, inte minst amerikanska.

Det gäller alltså till slut att göra det svenska näringslivet än mer konkurrenskraftigt på den internationella marknaden. Detta är den enda lösningen på vårt envisa dollarproblem. **LARS ERONN**

Ryska tronföljdsproblem

Josef Stalin börjar bli en aning till åren kommen, och nu, då han passerat de sjuttio, har frågan om vem som skall efterträda honom varit föremål för spekulationer och gissningar runt hela världen. Det är visserligen inte så många personer att välja på i den inre kretsen, men man kanske bör hålla i minnet, att Stalin själv i början på 1920-talet knappast betraktades som en sannolik efterträdare till Lenin. Osannolikt är ej heller att makten temporärt kommer att överantvaras åt en »trojka», d v s tremannautskott, såsom fallet var vid Lenins frånfälle.

GEORGIJ MALENKOV

Mänskligt att döma måste emellertid den framtida härskaren ha kontroll över åtminstone en av de tre centrala »apparaterna» i det

Malenkov

sovjetryska samhället. Mot bakgrunden av att Stalin erövrade makten via generalsekreterarposten i kommunistiska partiet har det på sina håll hävdats, att den som bekläder denna befattning i första hand är att räkna med som den potentielle efterträdaren. Partiets sekreterare är nu den 48-åriga Georgij Malenkov, som axlat Sjdanovs mantel. Malenkov behärskar sålunda partiapparaten och har makt att placera in sina anhängare i de högre partiinstanserna. Till Malenkovs förmån talar även det faktum, att han står i ledningen för Kominform, vilket innebär, att hans inflytande sträcker utanför Sovjetunionens gränser.

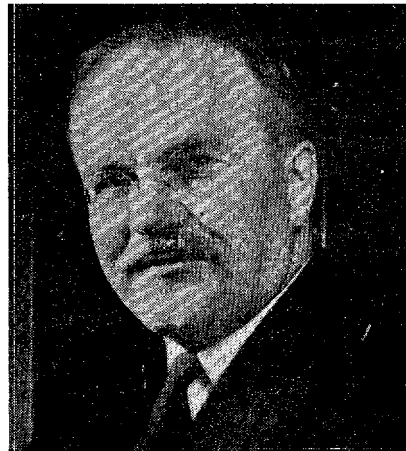
LAVRENTI BERIA

Men mycket har förändrats sedan den tiden, då Stalin tillvann sig makten. I Ryssland av i dag är inte partiet den enda avgörande faktorn, ty polismakten har antagit sådana proportioner, att den nära nog utgör en stat i staten. På grund av detta förhållande har förre polischefen Lavrenti Beria - - 51 år gammal — framförts som kandidat, speciellt om successionen inte går friktionsfritt och det kommer att uppstå »diskussioner om testamentet». Berias ställning är dock inte fullt klar, ty han handlägger numera inte direkt polisärendena. Det hävdas dock, att Beria fortfarande har ett säkert grepp om polisen, då det i alla fall är hans män, som sköter dessa sysslor. Uppklyv-

ningen av Berias departement, NKVD, vilket medförde, att säkerhetstjänsten överfördes till ett nytt ministerium, MGB, kan emellertid tyda på att det på allra högsta ort ansetts önskvärt att förhindra en alltför kraftig koncentration av fysiska maktmedel till en enda man. Och det brukar inte vara lämpligt för en person att vara alltför långt från centrum, då det gäller att vidmakthålla inflytandet över hemliga polisen.

VJATJESLAV MOLOTOV

Återstår så den tredje maktfaktorn. Den representeras av den centrala och lokala förvaltningen, som i samband med centraldirigeringen av landets näringsliv fått en enorm omfattning. Förvaltningen omfattar hundratusentals administratörer, planerare, ekonomer, ingenjörer och annat kvalificerat och specialutbildat folk, och det är detta skikt, som håller det sovjet-

Molotov

ryska samhällsmaskineriet i gång. En paralysering av denna kår skulle få ödesdigra konsekvenser. Den ledande kraften i förvaltningsapparaten har varit och är fortfarande den 60-åriga Vjatjeslav Molotov, som under nära ett decennium (1930—1939) beklädde posten som ordförande i folkkommisariernas råd, d v s regeringschef. Molotov anförtröddes därefter den svåra uppgiften att handlägga de utrikespolitiska ärendena under en synnerligen kritisk och krävande period i Sovjetunionens historia, och han har uppenbarligen skött sitt uppdrag till sin chefs belåtenhet. Molotov kan dessutom uppvisa en mycket meriterande bana inom partiet. Av alla yttre tecken att döma — icke minst de hedersbetygelser, som visas honom i den ryska pressen — synes Molotov åtminstone f n vara den som är utkorad att efterträda Stalin.

ALF EDEEN

Beria

Krigsförbandsvisa övningar en viktig reform inom vår armé

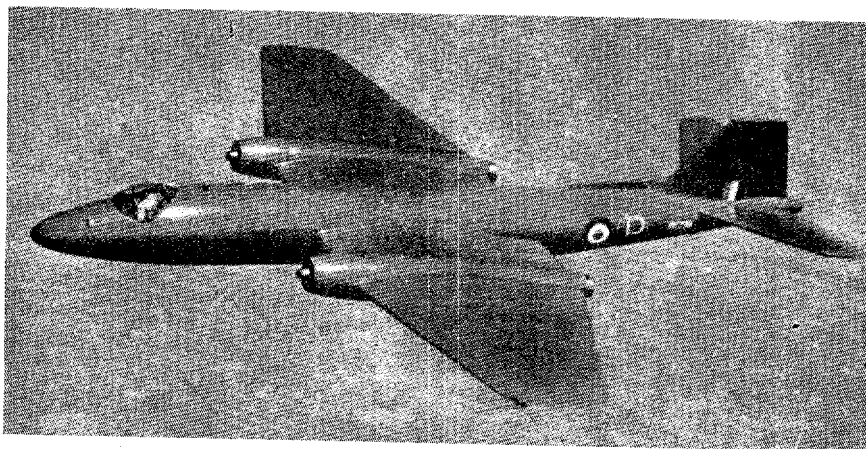
En armés utbildningsorganisation i fred bör i regel så nära som möjligt ansluta till krigsorganisationen. Ekonomiska skäl tvinga dock stater med begränsade resurser att under fredstid anpassa sin organisation så, att den i första hand underlättar en rationell utbildning och först i andra hand tillgodoser beredskapsskäl, te att ett visst antal krigsorganiserade förband ständigt skola finnas till hands inom landet. I vårt land har den fredsmässiga utbildningsorganisationen hittills grundats på åldersklassen. Värnpliktiga, som inskrivits samma år, ha kallats in till tjänstgöring samtidigt. Detta gäller såväl den första tjänstgöringen som repetitionsövningarna. Krigsförbanden bestå emellertid av värnpliktiga ur flera åldersklasser. Hittills har man sålunda varit tvungen att organisera särskilda utbildningsförband, då värnpliktiga inkallats till tjänstgöring i fredstid. Någon övning av krigsförbanden har icke förekommit sedan beredskapstiden, då hela krigsfördelningar inkallades till tjänstgöring under begränsad tid, i regel omkring 30 dagar. Ur beredskapssynpunkt är det givetvis en stor brist, att krigsförbandens personal icke kunnat samövas. Befäl och meniga känna icke varandra. Ingen har sett den materiel, han skall använda i händelse av krig. Förbandets

organisering och utrustning kan icke övas under någorlunda realistiska förhållanden -- en klar brist i det totala krigets dagar, då fientlig inverkan genom fjärrvapen, flyg, lufttrupper och femte-kolonner kan väntas från första ögonblicket.

Riksdagens beslut att repetitionsövningarna vid armén från budgetåret 1950--51 skola äga rum i krigsförband, är sålunda en viktig reform. Den betyder, att de rent utbildningstekniska synpunkterna fått vika för de krigsorganisatoriska. Utbildningen kommer otvivelaktigt att bli något mera komplicerad än tidigare, då de värnpliktiga ur samma åldersklass stodo på samma utbildningsståndpunkt. Denna olägenhet är dock av ringa betydelse jämförd med det krigsförbandsvisa systemets fördelar. Under ett beredskapsläge kunna te krigsförband tagas i anspråk utan att detta behöver väcka uppmärksamhet utåt. Det utgör helt enkelt endast ett led i arméns ordinarie utbildning.

För att det krigsförbandsvisa systemet skall kunna fungera, måste de sk tidsspärrarna i den gamla värnpliktslagen bort. Enligt denna skulle repetitions- och efterutbildningsövningarna nämligen göras senast det år efter inskrivningen, som angives på skiss 1. I den nya värnpliktslagen, som riksdagen an-

Nytt reaktionsbombplan

Canberra benämnes Englands första reaktionsdrivna bombplan, tillverkat av firman *The English Electric*. Flygplanet flögs för första gången den 13. maj i år och visades på den stora flygutställningen i Farnborough i september. *Canberra* är tvåmotorigt med långsträckta smala motorer av »axial»-typ, placerade i vingarna, skilda från flygkroppen av centralvinge. På bilden, som visar flygplanet i luften, ligger man särskilt märke till att flygplanet är midvingat med dubbeltrapetsformiga vingar, tvårävskuret stjärtsidplan och långt framskjutande, spetsig nos med huven nära nosspetsen. Av flygplanets prestanda uppges maximihastighet till ca 930 km/t och flygsträcka till ca 4 800 km. Vidare är flygplanet konstruerat för användning på mycket stora höjder. Spännvidden är 19,5 m och längden 20 m.

tagit, ha också dessa bestämmelser försvunnit.

6-ÅRSRYTMEN

Ekonomiska och sociala skäl hindra att varje krigsförband inkallas årligen. Å andra sidan få mellanrummen mellan inkallelserna icke göras för långa. Sex år har av olika skäl bedömts vara ett lämpligt uppehåll. Denna rytm i inkallelserna passar fö bra ihop med reservpersonalens 3-årsperioder. Överskrides sex-årsgränsen bli

personalförändringarna inom förbandet alltför stora, de värnplikliga kunskaper behöva friskas upp på nytt och utvecklingen på det vapentekniska och taktiska området löper ifrån utbildningen.

6-årsrytmen innebär, att i stort sett 1/6 av arméns krigsstyrka finns till hands under viss tid varje år. Samtliga krigsförband ha fördelats på sex grupper, kallade a-, b-, c-, d-, e- och f-förband. Dessa förband inkallas under perioden 1950—1955, varvid a-förbanden

tjänstgöra 1950, b-förbanden 1951 o s v. Dessa serieinkallelsor återupprepas sedermera med början 1956 och 1962.

**DE VÄRNPLIKTIGA
OCH 6-ÅRSRYTMEN**

40 000 värnpliktiga skola inkallas till krigsförbandsvisa repetitionsövningar under budgetåret 1950—51. Huvuddelen av dessa värnpliktiga inkallas i höst under september—oktober.

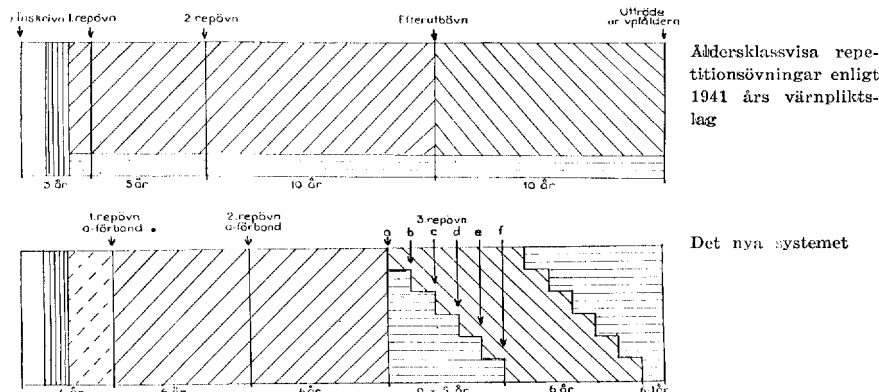
Av hänsyn till den civila arbetsmarknaden har man nämligen valt att förlägga repetitionsövningarna till september-oktober och mars-april. Fältförbanden och vissa lokalförbandsförband inkallas till höstomgången, medan vissa lokalförbandsförband inkallas till våromgången.

Hur skall nu de värnpliktigas

tjänstgöring anpassas efter 6-årsrytmen?

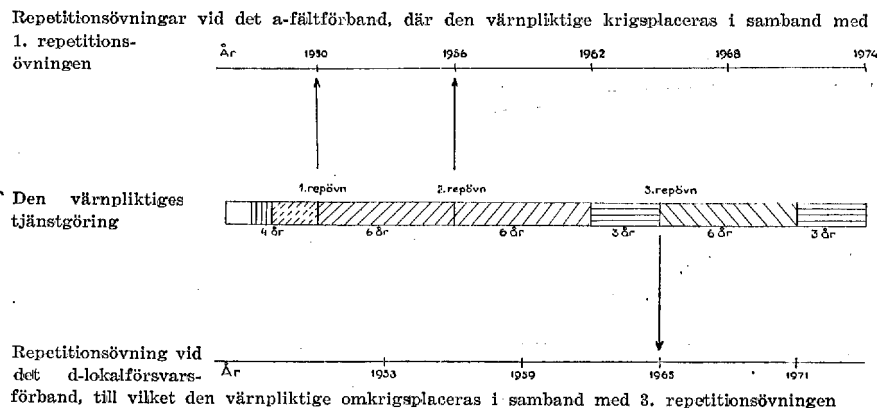
Det nya systemet framgår av skiss 1. Man undviker att sänka förbandens standard genom att efter viss tid omplacera den värnpliktige i personalreserven. Under beredskapsläge eller krig räknar man med att hinna med viss utbildning av personalreserven, innan denna utnyttjas att fylla luckor i krigsförbanden. Förhållandet mellan den värnpliktiges tjänstgöring och krigsförbandens övningar framgår av skiss 2. Skisserna 1 och 2 angiva endast principerna, variationer äro sålunda tänkbara. Särskilt gäller detta, så länge som beredskapstidens särpräglade förhållanden fortfarande påverka utbildningen. Värnpliktiga, vilka gjort minst 180 dagars beredskapstjänstgöring, få nämligen tillgodoräkna

1. Jämförelse mellan det åldersklassvisa och det krigsförbandsvisa systemet för repetitionsövningar

Anm: den vpl förutsättes krigsplacerad vid ett a-fältförband; i samband med 3. repetitionsövningen kan han omkrigsplaceras till ett a-, b-, c-, d-, e- eller f-lokalförbandsförband

2. Jämförelse mellan den värnpliktiges tjänstgöring och krigsförbandens repetitionsövningar

Teckenförklaring

- 1. tjänstgöring
- Tillfällig krigsplacering vid fältförband (för att fylla vakanser)
- Slutlig krigsplacering vid fältförband.
- Krigsplacering vid lokalförbandsförband
- Placering i personalreserv

sig denna tid som en repetitionsövning. Växlingar i tillgången på värnpliktiga, te de nu ständigt minskade åldersklasserna, och variationer i personalreservernas storlek äro andra förhållanden, som påverka de inkallade krigsförbandens personalstyrka. Denna kommer sålunda att variera ganska

avsevärt. Man har räknat mellan 70 och 120 % av fältstyrkan. Dessa variationer ha emellertid knappast någon avgörande betydelse.

DET VÄRNPLIKTIGA BEFÅLET

För det värnpliktiga befålet innebär det nya systemet inga större problem ur tjänstgöringssynpunkt. En avsevärd olägenhet ur krigsmaktens synpunkt är emellertid, att stora delar av denna viktiga befälsgrupp redan gjort all lagstadgad fredstjänstgöring och sålunda icke kan inkallas samtidigt som sina förband. Likaledes vore det synnerligen önskvärt med särskild befälsutbildning några dagar före truppens inryckning. Detta är icke heller möjligt för det värnpliktiga befålet, eftersom deras repetitionsövningar ha samma längd som truppens. För att avhjälpa dessa brister kommer det emellertid att

skapas möjligheter att frivilligt tjänstgöra vid det egna krigsförbandet. Denna frivilliga tjänstgöring är betydelsefull både för krigsmakten, vilken därigenom hoppas få ett värdefullt befälstillskott, och för den enskilde, som får en möjlighet att lära känna det förband, han skall leda i fält och — icke minst viktigt för kompanichefer och motsvarande — tillfälle att öva dess organisering och utrustning på fältnässig organisationsplats.

RESERVBEFÄLET OCH 6-ÅRSRYTMEN

Som ovan nämnts, har hänsyn tagits till reservpersonalens tjänstgöringsperioder om 3 år, då de sexåriga intervallerna för krigsförbandens övningar fastställdes. För reservbefälet innebär det nya systemet i stort sett, att varannan tjänstgöringsomgång avses för tjänstgöring vid det egna krigsförbandet och varannan för genomgång av skola eller kurs. Hittillsvarande bestämmelser för reservpersonalens tjänstgöring (ao 820 och 821/1949) stå helt naturligt icke fullt i överensstämmelse med det krigsförbandsvisa systemets principer. Kursverksamheten går sålunda i viss utsträckning före trupptjänstgöringen. Vissa jämkningar bli sannolikt nödvändiga, innan reservpersonalens 3-årsperioder och krigsförbandens 6-årsperioder kommit helt i takt.

Innevarande år är det sålunda många reservbefäl, vilka äro tjänstgöringsskyldiga (perioden 1948—50) utan att vara krigsplacerade

vid a-förband. För att kunna utnyttja denna överskottspersonal från te sådana fredsförband, där inga repetitionsövningar äga rum, har chefen för armén bestämt, att den organiserande myndigheten (dvs i regel fredsförbandet) skall anmäla överskott av reservpersonal till militärbefälhavaren, som sedan gör erforderliga omflyttningar. Härigenom erhålla förbanden ett värdefullt befälstillskott, som kan användas som instruktionsbefäl eller för att fylla vakanser efter personal, som redan gjort all fredstjänstgöring. Någon ändring i krigsplaceringarna är det givetvis icke fråga om. I detta sammanhang bör framhållas, att samma bestämmelser om frivillig tjänstgöring skola gälla för reservpersonalen som för de värnpliktiga.

Den förut nämnda befälsövningen före truppens inryckning är inset problem för reservpersonalen. Repetitionsövningens längd är 35 dagar för personal, som följer 1943 års reservbefälskungörelse, och för personal tjänstgörande enligt 1927 års reservbefälsförordning utnyttjas den författningensliga befälsövningen om 10 dagar.

UTBILDNINGENS ORGANISATION

Krigsförbandsvisa repetitionsövningar komma endast att äga rum vid arméns förband. Övriga försvarsgrenar äro så bundna vid viss materiel, att en övergång från det åldersklassvisa systemet icke ansetts lämplig.

På grund av pågående omorganisation komma även vissa av ar-

méns förband att tillfälligt undantagas, ehuru de tilldelats gruppen a-förband. Detta gäller bl a luftvärnet, där åldersklassvisa övningar äga rum i vanlig ordning i höst.

Hur utbildningen vid t e en infanteribrigad kan tänkas organiserad under de krigsförbandsvisa övningarna framgår av nedanstående tabell.

MOBILISERINGSÖVNING M M

Ur beredskapssynpunkt vore det givetvis mycket angeläget, att inryckningen vid samtliga krigsförband kunde ske såsom en mobiliseringsövning på den planlagda organiseringsplatsen. Av ekonomiska

skäl är detta icke möjligt för alla förband. Vissa få sålunda nöja sig med tillfälliga organiseringsplatser i närheten av fredsförbandets förläggning. I detta sammanhang bör observeras, att krigsförbanden i stor utsträckning måste repliera på närmaste fredsförbands utbildningsanordningar. Särskilt gäller detta lokalförsvarsförbanden. Den inledande förbandsövningen tjänar i de flesta fall till att flytta krigsförbandet från organiseringsplatsen till lämplig utbildningsterräng och kan t e utformas på följande sätt vid en skyttebataljon:

förflyttning omkring en mil från organiseringsplatsen, stridsgruppering,

Exempel på utbildningen vid en infanteribrigad under de krigsförbandsvisa övningarna

Antal dagar	Verksamhet	Plats
5	Befälsutbildning för reservbefäl (och efter frivilligt åtagande) värnpliktigt befäl	Fredsförband
2	Inryckning och mobövning	Organisationsplats
1	Tillämpad förbandsövning kombinerad med individuella och förbandsvisa prov	Organisationsplats — fredsförband
8	Enskild utbildning Förbandsutbildning t o m kompani Befälsutbildning för värnpliktigt befäl och reservbefäl	Fredsförband
1	Tillämpningsövning i kompani, kontroll av utbildningsresultatet	Fredsförband
9	Enskild utbildning Förbandsutbildning t o m bataljon Befälsutbildning	Fredsförband
8	Förbandsutbildning i förstärkt infanteribrigad (jämtc transporter)	Utanför förlägningsorten
3	Avveckling och utryckning	Organisationsplats eller fredsförband

prov (enskilda och i förband), förflyttning till det organiserande förbandets fredsöfning.

Ur psykologisk synpunkt är det av vikt, att denna övning följer direkt på mobiliseringsövningen, så att all personal får en uppfattning om förbandets funktionsduglighet omedelbart efter organisering.

De ovannämnda proven äro av enklaste slag och ansluta i huvudsak till de tidigare sk soldatproven. Avsikten är att dessa prov skola upprepas under ett senare skede av utbildningen. Härigenom kan truppen få en viss uppfattning om utbildningens resultat.

FÖRBANDSUTBILDNING

Den första tjänstgöringen medger f n i stort sett endast förbandsutbildning i kompani (motsvarande). För att kunna öva de högre enheterna och därmed även skapa möjligheter till truppföring för t e bataljons-, brigad- och fördelningschefer måste sålunda repetitionsövningarna användas. Under höstens övningar komma inga arméfälttjänstövningar att anordnas, däremot skall man inom de flesta militärområdena sammandraga förbanden till övningar i brigads ram. Härigenom får man även tillfälle att pröva de nya infanteri- och pansarbrigadernas slagkraft.

AKTIVT BEFÄL SÄTTES IN

För en effektiv utbildning fordras bl a tillräckligt med befäl. Förutom krigsförbandens befäl behövs det alltså särskilt instruktionsbefäl. Därtill kommer de sannolika vakanserna i fråga om förbandens reserv-

och värnpliktiga befäl, som berörts ovan. Även om man kan räkna med ett tillskott av frivilligt tjänstgörande reservbefäl och värnpliktiga, blir det ändå luckor, som måste fyllas med aktivt befäl.

Då man emellertid av arbetsmarknadsskäl m m icke helt kunnat utnyttja den sk värnpliktsfria perioden på våren, då inga rekrytförband äro inkallade, måste en avsevärd del av det aktiva befälet avses för de värnpliktiga, som göra sin första tjänstgöring. Genom att begränsa verksamheten vid arméns utbildningsanstalter till ett minimum och genom att i största möjliga utsträckning frigöra aktivt befäl vid staber och förvaltningar för trupptjänst under tiden för de krigsförbandsvisa övningarna, avser dock chefen för armén förstärka den aktiva utbildningskadern. Allt aktivt befäl, krigsplacerat på a-förband, tjänstgör vidare givetvis vid sitt krigsförband.

Dessa åtgärder förändra dock icke det faktum, att huvuddelen av krigsförbandens befäl är värnpliktiga eller »reservare», och att repetitionsövningarnas framgångsrika genomförande i stor utsträckning beror på dessa befälsgruppers insatser. Även om de krigsförbandsvisa övningarna skulle medföra smärre friktioner för denna personal, torde det dock vara ofrånkomligt, att övningarna innebära förbättrade utbildningsmöjligheter för dessa viktiga enheter av vår befälskår och en god förberedelse för deras huvuduppgift: att leda våra förband i fält.

A HULTIN

ATT FLYGA FÖR

VI. Reaktionsrör och raketmotor

FRAMTIDA DRAGKRAFTSKÄLLOR

Reaktionsrör, raketmotorer och atomdrivna reaktionsmotorer äro de utvecklingsmöjligheter, som f n kunna tänkas för framdrivning av höghastighetsprojekt inom flygtekniken. Visserligen arbetar man alltjämt på att åstadkomma en propeller, som kan arbeta även vid ljud- och överljudhastigheter, men utvecklingen synes gå i riktning mot något slag av reaktionsdrift.

REAKTIONSRÖR

Reaktionsröret eller athodyden (se även inledningsartikeln) är i princip en mycket enkel konstruktion. I ett långt rör sker förbränning av en bränsleluftblandning. Ökat tryck och ökad temperatur blir följden, vilket resulterar i en framåtriktad reaktionskraft då förbränningsgaserna rusa bakåt. Ett sådant rör kan inte fungera stillastående eftersom ingen luft tryckes in framifrån annat än om vinden pressar den igenom. Av denna anledning har man en kompressor i reamotorn, som matar den med luft. Reaktionsröret saknar kompressor och utnyttjar i stället fartvindens »rammverkan». Av denna anledning är den engelska (och amerikanska) beteckningen för reaktionsrör »ramjet» i likhet med reamotorns »turbojet». Fig 1, 2 och 3 visar schematiskt utformningen av inlopps- och utloppska-

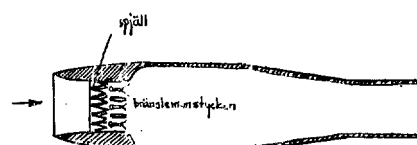

Fig 1. Stötmotor.

Fig 2. Reaktionsrör för underljudsfart.

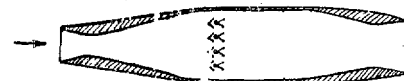

Fig 3. Reaktionsrör för överljudsfart.

naler med mellanliggande brännkammare, som är försedd med bränslemunstycken och tändstift för start. Reaktionsröret saknar rörliga delar, vilket medför enkel konstruktion och fordrar ringa tillsyn.

STÖTMOTORN

Olika system finnas, och man skiljer vanligen på rör med intermittent stötförlopp och kontinuerligt förlopp (eng »steadyflow»). Den tyska V1-bomben hade en s k stötmotor (fig 1). Här har man framför förbränningsdelen ett gallerliknande spjäll, som först släpper igenom luft för förbränning och sedan vid den hastiga tryckökningen vid förbränningen stänger röret framåt och på så vis tvingar gaserna att strömma bakåt. När

trycket minskat tillräckligt öppnas spjället åter och proceduren upprepas. I den tyska stötmotorn var antalet förbränningar per sekund ca fyrtio.

I det enkla, öppna reaktionsröret sker förbränningen kontinuerligt. Ökad fart ger ökad dragkraft, m a o reaktionsröret arbetar upp sig mer och mer. Av fig 2 och 3 framgår att olika hastighetsområden fordrar olika utformning av rören.

RAKETMOTORN

Raketer ha under många århundraden utnyttjats för olika framdrivningsändamål. Inom flygtekniken ha dessa i första hand utnyttjats som hjälpmedel vid start i form av startraketer för reducering av flygplanens startsträcka. Tyskarna hade redan under kriget konstruerat en raketmotor för flygplan, och det senaste tillskottet på detta område är de Havillands »Sprite» raketmotor (se fig 4).

ARBETSSÄTT

Inom kemien talar man ibland om sönderdelning av ett ämne i olika beståndsdelar s k katalys.

Olika ämnen ha den egenskapen att under påverkan av ett annat ämne (katalysator) spjällas under avgivande av stora värmemängder och kraftig gasutveckling. Det är detta fenomen man utnyttjar i den moderna raketmotorn. Olika ämneskombinationer finnas, och nämnas kan alkohol — flytande syre, vilken användes i V2-bomben, och vätesuperoxid — kalcium eller kaliumpermanganat, som är »bränslet» i den engelska Sprite-motorn. I förbränningsrum med utseende liknande reamotorns äger den kemiska reaktionen rum och åstadkommer den tryckökning, som ger upphov till hastig gasutströmning genom utloppsmunstycket. Reaktionskraften åstadkommes således på samma sätt som hos reamotorn.

FÖR- OCH NACKDELAR

Raketmotorns kraftiga impulsverkan möjliggör stora accelerationer, som kunna utnyttjas vid exempelvis start och passage från underljud- till överljudshastighet. Den är dessutom f n den enda tänkbara drivkällan vid interplanetär flygning. Den största nackdelen är ra-

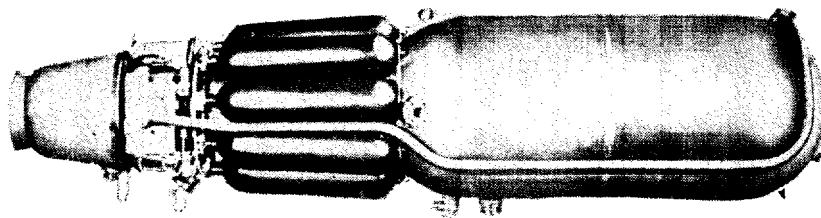

Fig 4. de Havillands raketmotor »Sprite». Th vätesuperoxid-tank, i mitten tryckbehållare med luft för tömning av tanken, innanför behållarna ligger reaktionskammaren och längst t v utloppsmunstycket.

Östtysklands folkpolis

I den tyska demokratiska republiken lyder säkerhetspolisen under en särskild säkerhetsminister, den från det spanska inbördeskriget bekante chefen för Thälmann-brigaden Wilhelm Zaisser, och folkpolisen (die Volkspolizei) formellt under inrikesministern Karl Steinhoff, en icke särskilt inflytelserik f d socialdemokrat som övergått till socialistiska enhetspartiet. I själva verket torde folkpolisen, vars styrka uppgår till 200 å 250 000 man, ledas direkt av vice ministerpresidenten Walter Ulbricht.

Folkpolisen — benämningen vill ange dess kommunistiska karaktär — skall vara det arbetande östtyska folkets beväpnade organ, medverka vid befästandet av den folkdemokratiska ordningen i Östtyskland och skydda den mot inblandningsförsök västerifrån.

LEDNING

Folkpolisen ledes av den tyska inrikesförvaltningen (Deutsche Verwaltung des Innern), vars chef (Präsident) är dr Kurt Fischer, en

ketmotorns hastiga reaktionsförlopp med åtföljande höga bränsleförbrukning. Ännu så länge rör sig tiden för kraftutvecklingen om tiotals sekunder, ett förhållande, som säkerligen kommer att förbättras. Raketmotorns användningsområde begränsas av sistnämnda anledning t v till att vara en hjälpmotor.

R MAGNUSSON

f d folkskollärare, som redan vid slutet av första världskriget anslöt sig till kommunisterna och vid Hitlers makttillträde tog sin tillflykt till Sovjetunionen. Han återkom 1945 i sovjetarméns kölvatten och tjänstgjorde en tid som inrikesminister i Sachsen.

I folkpolisen ingår den territoriellt organiserade ordningspolisen, närmast motsvarande de svenska lokala polismyndigheterna, samt järnvägspolisen, gränspolisen och förmodligen även brandväsendet.

FOLKPOLISENS BEREDSKAPSFÖRBAND

Den ur militär synpunkt intressantaste delen av folkpolisen utgöra beredskapsförbanden (Bereitschaften). Det var tydligen dessa som den amerikanske domaren vid en rättegång nyligen i Berlin mot några folkpoliser närmast avsåg, då han förklarade, att folkpolisen i östzonen är en halvmilitär organisation, som under falsk ursprungsbeteckning arbetat för en remilitarisering av zonen. »De anklagade och tusentals andra äro», sade domaren, »ett mycket levande hot mot världens fred och säkerhet.»

Mycket tyder på att beredskapsförbanden ingå i gränspolisen. De utgöra ett slags utbildningsförband av elitkaraktär, kasererade i större städer eller på andra strategiskt viktiga platser. Sex av dem äro sta-

tionerade inom 80 km:s avstånd från Berlin. För närvarande torde finnas uppsatta ett 50-tal Bereitschaften, varav ett 10-tal utgöra skolor för officers- och underofficersutbildning. Den sammanlagda styrkan uppgår nu till omkring 45 000 man, varav 8 500 utgöra officers elever. Man räknar med att antalet Bereitschaften i sommar ytterligare skall ökas, så att den sammanlagda styrkan uppnår omkring 60 000 man.

Styrkan hos varje Bereitschaft uppgår i regel till 1 000 å 1 200 man, uppdelade på fyra underavdelningar.

Förbanden bära mörkblå uniform, stundom med svart jacka och kappa. Huvudbonaden utgöres av den tyska bergsmössan. Knappar och gradbeteckningar äro försilvrade, för generalspersoner förgyllda.

Huvuddelen av beredskapsförbanden äro utrustade med vanlig infanteribeväpning, bestående av övervägande tyska vapen från kriget: kulsprutepestoler, karbiner, kulsprutor, granatkastare och pansarvärnsvapen. Den tunga utrustningen är dock icke fullständig. Sex förband förfoga över artilleripjäser av olika kaliber — från 10,5 till 21 cm — och tre över stridsvagnar — ryska T 34- och tyska Tiger-vagnar. Sommaren 1949 disponerade förbanden sammanlagt över 46 stridsvagnar, 52 pansarbilar och 38 stormartilleripjäser. Det är dock att märka, att artilleri- och pansarmaterielen alltjämt endast torde vara avsedd för utbildningsändamål. Av vittnesmålen vid den

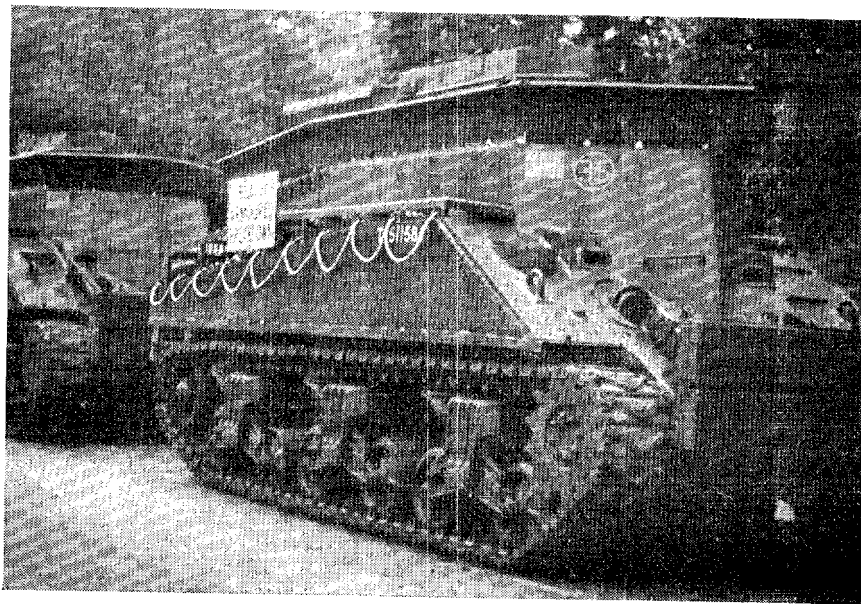
tidigare berörda falletgången i Berlin framgick att folkpolisen även disponerade över ett flygförband. Detta skall, enligt andra uppgifter, vara utrustat med 25 ryska plan. Enligt tidningsuppgifter förfogar folkpolisen även över ett marinförband, utrustat med några mindre fartyg: 12 torpedbåtar, 24 motor-torpedbåtar och ett 20-tal kustbevakningsfartyg.

BEREDSKAPSFÖRBANDENS UTBILDNING

Beredskapsförbanden bibringas främst allmän infanteriutbildning enligt förebild från den gamla tyska armén, vars reglementen — jämsides med vissa ryska — utnyttjas. Särskild vikt lägges på försvar mot pansaranfall, partisanstrid och strid i bebyggd ort. Viss personal erhåller artilleri-, pansar-, signal-, pionjär- eller flygutbildning. Såsom instruktörer tjänstgöra såväl tyska som ryska officerare. Tyskarna utgöras i regel av erfarna f d Wehrmacht-officerare, som i de ryska fånglägren vunnits för kommunismen. Här återfinnes bl a generalerna Müller, von Lenski, Freytag — chef för polishögskolan i Kochstedt — och von Witzleben — folkpolisens chefsinstruktör. Samövningar ha ägt rum med sovjetarmén bl a i Mecklenburg våren 1949.

Stor vikt lägges vid den politiska utbildningen. Huvudändamålet med denna är att fostra folkpoliserna till en vänskaplig inställning gentemot Sovjetunionen och folkdemokratierna. Detta hoppas man uppnå genom ökad kännedom om Sovjet-

För reparation och bärgning

Den brittiska armén har ett särskilt pansrat bandfordon för reparations- och bärgningsarbeten under landstignings- och liknande operationer. Vagnen kan bli arbetat på ett icke obetydligt vattendjup för att bispringa stridsvagnar, lastbilar och andra fordon, som fastnat utanför själva strandkanten.

unionen, bibringad genom litteratur, film, föredrag m m. Särskilt är man angelägen om att Sovjetunionen för medlemmarna av folkpolisen framstår, som den ledande kraften inom fredsfronten och som en uppriktig vän till det tyska folket. Varje enskild folkpolis skall tydligen fostras till en kämpe för Tysklands enhet och för freden samt till oförsonligt hat mot reaktionen och krigsanstiftarna.

Den politiska utbildningen ledes på samma sätt som inom sovjetar-

mén av särskilda kommunistiska befattningshavare, som i regel inta ställningen som ställföreträdande chefer. De äro ansvariga för den underlydande personalens politiska pålitlighet och skola uppfostra folkpoliserna till en järnhård disciplin. Samtidigt äro de skyldiga att befordra den ordinarie utbildningen.

BEREDSKAPSFÖRBANDENS REKRYTERING

Rekryteringen av gränspoliserna sker med f d krigsfångar, som om-

skolats, eller civila (i regel i tjugo-årsåldern) som värvas på frivillighetens väg eller mer eller mindre öppet tvångsinkallas. Förberedelser anses pågå för införande av allmän värnplikt. För närvarande tycks man främst eftersträva att samla de yngre tyska årgångarna i organisationen Freie Deutsche Jugend för att där ge dem förmilitär utbildning.

* *
*

Huvuddelen av de östtyska beredskapsförbanden tycks icke deltaga i någon ordinär polisverksamhet utan övervägande syssla med rent militär utbildning. Den östtyska republiken har i dessa förband tillgång till en styrka, som kan användas med kort varsel. Samtidigt kan organisationen utgöra

stommen till en framtida värnpliktsarmé, vars styrka, sedan väl befälsfrågan lösts, relativt snabbt kan bringas upp till stormaktsomfång genom inkallelse till varje halvår av en styrka om 50 000 man, vilket enligt ett yttrande nyligen av den västtyske socialdemokratiska ledaren, dr Schumacher, vore avsikten tills styrkan nått 350 à 400 000 man. Det är dock sannolikt att den fortsatta utbyggnaden av beredskapsförbanden kommer att ske med en viss försiktighet, dels med hänsyn till svårigheterna att skapa ett fullt pålitligt instrument, dels på grund av en rysk önskan att västmakterna först skola ta initiativet till en västtysk remilitarisering, innan en östtysk folkarmé öppet träder i dagen.

—st

DIESEL-DRAGFORDON

I brittiska arméns motorfordonsutrustning ingår även en dieseldriven typ med en dragkapacitet på 40 ton. Fordonet har fått betyget »härligt och pålitligt dragdjur».

FRAN TIDSKRIFTSFRONTEN

—Forts från sida 198 —

FOLK OCH FÖRSVAR

Grev Turegat 2, Stockholm. 8 nr/år, 3:— kr/år, lösnr 80 öre.

Nr 3: Vad fordras av en gruppechef i fält? Av infanteriinspektören, överste Alf Meyerhöffer.

Nr 3: Civilförsvarstaktik. Av civilförsvarsinspektören Percy Skjöld. Författaren ger synpunkter på verksamheten i en bombad stad.

MEDELSEMER FRA FLYGVETROPPERNES BIBLIOTEK¹, Norge

Nr 1: Kollisionstaktik i luften.

MILITARY REVIEW², Kansas.

Nr 2: The »Stew in their own juices» theory. — Ett angrepp mot ödeläggelsestrategien, strategisk bombning av icke militära mål, varigenom freden ofelbart förloras.

MILITÆR ORIENTERING³, Oslo

Nr 8: Den norska tidskriften har lyckats få den engelske militärskriftställaren kapten Liddel Hart som medarbetare. I två artiklar, varav den första publicerades i detta nr, behandlas »The Phoney War» — perioden från september 1939 intill den tyska våroffensiven 1940.

Nr 8: Pentagon Building. En modern labyrint. En medarbetares redogörelse för den märkliga byggnad, där amerikanska försvarsdepartementet och de många militära staberna i Washington äro inrymda.

OUR NAVY², Brooklyn, New York

Nr 23: The legal assistance officer. — Ur personalvårdsassistentens erfarenhet.

PANSAR TEKNIK UNDERHÅLL

Wasagatan 38, Stockholm. 12 nr/år, 7:50 kr/år, lösnr 75 öre.

Nr 3: »På kortväg» — 25 års utveckling. Av SM 5-1776.

Nr 3: Combat exhaustion. Amerikanska erfarenheter rörande krigsneuroser.

RESERVUNDEROFFICEREN

Postbox 388, Stockholm 1. 6 nr/år, 5:— kr/år, lösnr 1:— kr.

Nr 4: Robotar — nya stridsmedel. En intressant översikt av kapten K G Hjerpe.

REVUE DE DÉFENSE NATIONALE², Paris

Nr 4: Que serait la bataille? — Icke tre krig — i luften, på jorden och på sjön — utan ett med enhetlig vilja och ledning är det moderna kriget.

SHIPMATE², Annapolis

Nr 4: The navy on Capitol Hill. — Amiral Denfeld försvarar sitt handlings-sätt m m.

SVENSK INTENDENTURTIDSKRIFT

Postfack, Stockholm 80. 10 nr/år, 6:75 kr/år.

Nr 4: Försvaret och importen. Av EvG.

— Forts på nästa sida —

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.

³ Kan erhållas som korttidslån från flygstabens bibliotek.

FRÅN TIDSKRIFTSFRUNTEN

- Forts från sida 231 -

SVERIGES FLOTTA

- Birger Jarlsgatan 18, Sthlm. 12 nr/år, 9:50 kr/år, lösnr 80 öre.*
- Nr 5: Östersjön — ett militärt kraftfält. Av E V K. Ryska flottan och ryska Östersjökustens marina utbyggnad.
- Nr 5: Nelson. Några anteckningar kring slaget vid St Vincent, episoden Calder och litteraturen om Nelson. Av kommandörkapten Krokstedt.

TEKNIKENS VÄRLD — FLYG

- Tegnérsgatan 35, Stockholm. 24 nr/år, 12:— kr/år, lösnr 60 öre.*
- Nr 7: Nu får rymdraketen fart! Artikel om vätesuperoxid — ett högviktigt militärt bränsle.
- Nr 7: Bombflygnytt.

TIDSKRIFT FÖR KUSTARTILLERIET

- Marinledningen, Sthlm 80. 4 nr/år, 8:— kr/år, lösnr 2:50 kr.*
- Nr 1: »Firebombs» — ett hot mot våra befästningar. Kapten K L Karlberg ger i artikeln en kortfattad översikt över oljebombers verkan och möjligheterna till skydd mot dessa.

TIDSKRIFT FÖR SVERIGES CIVILFÖRSVAR

- Klara V. Kyrkogata 7, Sthlm. 12 nr/år, 5:— kr/år, lösnr 50 öre.*
- Nr 3: Engelsk instruktörsutbildning är rationell och effektiv. Av civilförsvarsdirektör E Gustafsson.
- Nr 4: Vi kan överleva ett atomkrig. Av generaldirektör A Sundelin. Artikeln innehåller några synpunkter framförda vid ett uppmärksammat tal i Kristianstad.
- Nr 4: Det nya danska civilförsvaret. I artikeln redogör byråchefen i danska civilförsvarsstyrelsen V Aa Sörensen för det danska civilförsvarets organisation och uppgifter.
- Nr 5: Civilförsvaret under andra världskriget. Några data sammanställda av kapten L Danius.
- Nr 5: Kemisk krigsföring mot hemorten. Av överstelöjtnant B Brusewitz.

TIDSKRIFT I SJÖVÄSENDET

- Karlskrona. 12 nr/år, 8:— kr/år, lösnr 1:— kr.*
- Nr 3: Operativ forskning. Om matematiska analyser i detta sammanhang. Av kapten Arne Åkesson.

U.S.N.I. PROCEEDINGS^{1, 2}, Annapolis

- Nr 4: Discussions. Axis submarine activity. — Hur nära voro tyskarna ett avgörande resultat i ubåtskriget under 2. världskriget?

VÅRT FÖRSVAR

- Storgatan 29, Sthlm. 4 nr/år, 5:— kr/år, lösnr 2:— kr.*
- Nr 1: När Frankrike föll för tio år sen. Av överste K Hagberg. En översikt över de bristande krigsförberedelserna såväl beträffande militärapparaten som det civila samhället i Frankrike före det 2. världskrigets utbrott.

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.

THIS IS AN UNCLASSIFIED COPY
OF THE ORIGINAL

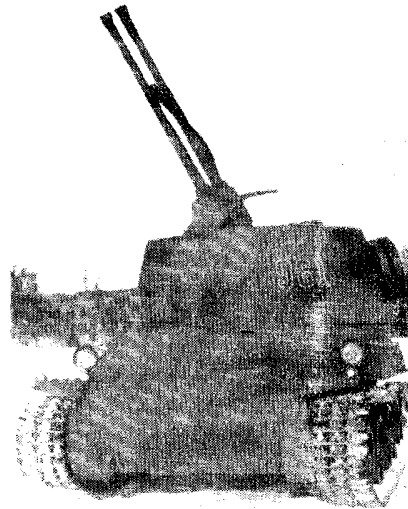
STATINTL

KONTAKT

med krigsmakten

Kontaktkonferenser med de politiska ungdomsförbunden	163
Infrörd strålning i försvarets tjänst. Av forskningsingenjör I. Kinnman	165
Krigsfångar som källa för underrättelsetjänsten. Av major Per Lindgren	168
Att flyga fort. V. Olika möjligheter att åstadkomma dragkrafter för hastighetsflygning. Av byråingenjör R. Magnusson	174
Kustbeskjutning med sjöartilleri. Av kapten B. Ahlund	177
Identificera flygplanen. Tävlingsuppgift nr 9	181
De engelska valens konsekvenser. Av direktör H. Stolpe	182
Finlands flotta i dag och för tio år sedan. Av kapten J. E. Olow	186
Vad vapenhjälpen innebär. Av kapten G. Lindquist	188
Bildband och film i undervisningens tjänst. Av löjtnant C. G. Skjöld	193
Från tidskriftsfronten	196

Årg VI
Nr 5

LVKV är arméns nyaste stridsfordon, pansartruppernas förliga automatlufsvärn på »stridsvagn-lavettlage». Som synes utgöres bestyckningen av två luftvärnsautomatkanoner.

UTGIVEN AV FÖRSVARSSTABEN

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

har till uppgift att bidra till en god kontakt mellan krigsmakten och de stora befälsgrupper, som icke stå i aktiv tjänst, samt mellan krigsmaktens olika personalkategorier och samhället. Denna uppgift vill den fylla dels genom att ge en fortlöpande orientering om utvecklingen på det militära området, dels genom att lämna — särskilt den aktiva personalen — upplysning om samhällsfrågor och utrikespolitiska förhållanden. Vid sidan av andra källor bör den på så sätt kunna bilda underlag för muntlig orientering av truppen.

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

ALL HANDS, Washington

Nr 3: Learning how to defend our harbours. — Utbildning i hamnbevakning — och försvar samt elektromekanisk varningsapparat.

BEFÄL

Regeringsgatan 109, Box 19048, Stockholm. 12 nr/år, 4:— kr/år.

Nr 3: Roboten — en epokgörande vapenkonstruktion. Teknisk redogörelse av kapten Knut Parlander.

— Forts på sida 196 —

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Redaktionskommitté:

Överste G-F von Rosen, försvarsstaben, stabsredaktör K-E Westerland, försvarsstaben, major Anders Grafström, arméledningens, kapten Bengt Ohrelius, marinledningen, kapten Åke Mangård, flygledningen.

Ansvarig utgivare:

Chefen för försvarsstabens sektion III, överste G-F von Rosen.

Postadress:

Försvarsstaben, Stockholm 90.

Telefon:

67 95 20 (för rikssamtal 67 96 20)

Distribution:

Försvarsstabens chefsexp.

Bestämmelser om utsändning av tidskriften till militär personal återfinnas i Högkv Fst avd PF nr 45:10 den 12/8 1948. Prenumeration kan verkställas genom insättande av 5 kronor på postgironummer 31 31 04, Försvarsstabens kassaförvaltning nr 104, Stockholm 90. På insättningsblanketten skall anges, att summan utgör prenumerationsavgift för Kontakt med krigsmakten.

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Argång VI, nr 5, maj 1950

KONTAKTKONFERENSER

med de politiska ungdomsförbunden

Alltsedan beredskapsåren har de av Centralkommittén Folk och Försvar (CFF) samt Riksförbundet för Sveriges försvar (RSF) ordnade kontaktkonferenserna mellan å ena sidan företrädare för landets stora folkrörelser och å andra sidan representanter för krigsmaktens befälskårer, civilförsvaret och de frivilliga försvarsorganisationerna varit en värdefull och impulsgivande väg till ömsesidig förståelse. Konferenserna ha i regel pågått tre till åtta dagar, varit förlagda till någon lugn plats med möjligheter till ostörd diskussion och kamratligt friluftsliv samt omfattat 20—30 deltagare från vardera sidan. Som ett belägg på att dessa principer för verksamheten varit lämpliga må anföras, att även andra organisationer, t e prästerna, börjat en liknande kontaktverksamhet.

De goda erfarenheterna och strävan efter en utvidgad kontakt ledde till att under föregående år ett

nytt led i verksamheten tillkom på initiativ närmast från Socialdemokratiska ungdomsförbundet. Med understöd från CFF och RSF avhölls på skilda platser fyra kontaktkonferenser mellan de fyra stora politiska ungdomsförbunden Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund, Folkpartiets Ungdomsförbund, Svenska Landsbygdens Ungdomsförbund och Högerens Ungdomsförbund samt företrädare för försvarets olika befälskårer. Denna verksamhet kommer att fortsättas under vårens och höstens lopp. Principen blir liksom tidigare, att de fyra ungdomsförbunden tar initiativet på var sin ort till en lokal samarbetskommitté, som planlägger och genomför konferenser i inbördes samarbete och under samverkan med de militära förbanden, frivilliga försvarsföreningar och civilförsvarsmyndigheter på orten.

Huvudändamålet med dessa konferenser måste nu som tidigare bli

FELADRESS?

Till försvarsstaben inkomma ofta anmälningar om "felaktig adress. Enär tidskriften utsändes genom vederbörande *truppregistreringsmyndighets försorg*, kan rättelse ske blott efter anmälan dit. Vid CVB truppregistrerade skola dock göra anmälan till resp. krigsplacerande myndighet och all flygvapnets personal till flygstabens chefs-exp.

kontakten mellan folk och försvar. Man måste söka nå fram till en samvaro, som medger ömsesidig upplysning och saklig debatt rörande våra försvarsproblem. I denna debatt vore det därför önskvärt om så många som möjligt kunde delta och om alla personalkategorier kunde framföra sina synpunkter, kanske framförallt det yngre utbildningsbefälet, som här finge en väg att få nya impulser.

En erfarenhet från tidigare konferenser är, att resultaten och värdet av samvaron och debatten äro lokalt begränsade. Det är folket inom garnisonsorten och bygden däromkring, som skall råka befälet vid bygdens förband. Därför måste främst dessa grupper komma till tals genom sina företrädare och »utsocknes» inledningstalare och debattörer bära endast i minsta möjliga mån tillkallas. Kon-

takten mellan förbandet och bygden måste bli ett av huvudämnena vid dessa konferenser. Värdefulla erfarenheter, som visa att detta är möjligt att uppnå, föreligga bli från Borås.

En av de viktigaste förutsättningarna för att denna kontakt och debatt skall ge något är, att icke konferenserna alltför mycket få anstrykning av politiska möten. Deltagarna bör icke vara flera, än att de få möjlighet att lära känna varandra och tillfälle till en smula samvaro vid gemensamma måltider, kaffebord m.m. Konferenser med högst 100 och gärna ett avsevärt mindre antal deltagare ha därför enligt de militära deltagarnas erfarenheter visat sig ge den bästa kontakten och den mest positiva debatten. Samma synpunkter ha även framförts från civila deltagare. För detta talar även de begränsade ekonomiska möjligheterna för de militära förbanden att sända representanter, att förlägga större antal deltagare, utspisa dem m.m.

Måhända kan man genom att på detta sätt söka nå bättre debatt och bättre kontakt få ut ännu mera av de kommande konferenserna. Syftemålet med hela verksamheten är ju att skapa ett forum för fri och obunden debatt på saklig grund mellan folket och försvaret — i den mån man nu kan skilja dessa begrepp åt — och att genom denna debatt å ena sidan ge den civila sidan vederhäftig försvarsupplysning och å andra sidan få en klar uppfattning om de politiska ungdomsförbundens uppfattning och uppsåt i dessa frågor.

INFRARÖD STRÅLNING, "IR", I FÖRSVARETS TJÄNST

Ljuset är en vågrörelse med mycket kort våglängd. Om denna ökas, blir ljuset alltmera mörkrött för att slutligen bli osynligt — infrarött ljus. Det synliga ljuset kan avskärmas så att endast det infraröda tränger ut.

Infrarött ljus gör det möjligt att se i mörker och genom lätt dimma. På ett gevär kan sålunda t e monteras en strålkastare, som endast utsänder infrarött ljus, samt en kikare med en bildomvandlingsapparat. Den från målet reflekterade infraröda strålningen ger i denna speciella »IR-kikare» en synlig

bild av målet. I kikaren framträda olika föremål ljusare eller mörkare allt efter sin reflexionsförmåga i fråga om infrarött ljus.

Gäller det endast att upptäcka huruvida en motståndare använder infraröda ljuskällor kan den relativt komplicerade kikaren utbytas mot en enklare och lättare apparat.

Det infraröda ljus, som utstrålar från en värmekälla, exempelvis en reaktionsmotor eller en fartygsskorsten, kan upptäckas med hjälp av en värmepejlingsanordning. Sålunda torde örlogsfartyg kunna upptäckas på upp till 40 km. För

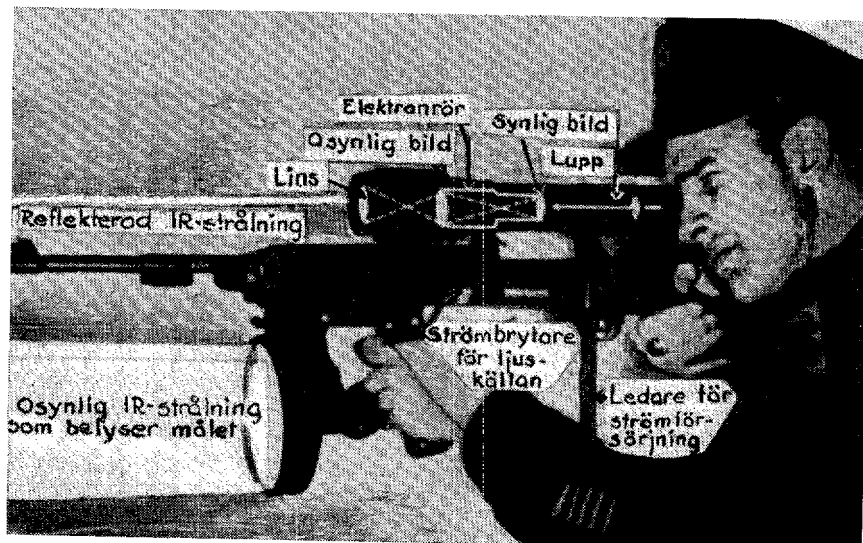

Bild 1.

Bild 2.

styrning av robotprojektiler mot en värmekälla kan samma princip tillämpas.

BILDOMVANDLARRÖR GER SYNLIIG BILD

I »IR-kikaren» erhålles den synliga bilden med hjälp av ett s k »bildomvandlarrör». Förloppet framgår av bild 1, som visar ett amerikanskt »sniperscope». Strålkastaren, monterad under vapnet, är försedd med ett filter, som endast genomsläpper infraröd strålning. Den från det belysta föremålet reflekterade strålningen ger med en optisk lins en bild av föremålet på bildomvandlarröret, som omvandlar denna osynliga bild till en för ögat synlig bild.

Olika apparater för bildomvandling framkommo under det senaste kriget. Räckvidden beror ej blott av »IR-kikaren» utan även av strålkastarens styrka. Det ovan omnämnda sniperscopet kunde med en 35 watts strålkastare användas mot

personer på upp till 60 m:s avstånd och större »IR-kikare» i förning med kraftiga kolbåglampor upp till 2 km. Bild 2 ger ett exempel på vad IR-kikaren kan ge jämfört med andra observationsmetoder. Mot fartyg och andra större föremål kunde den sistnämnda typen användas upp till 8 km. Moderna flygplan, särskilt reaktionsflygplan, utsända själva strålning med sådan våglängd att bildomvandling kan användas för deras observation utan bestrålning. I detta fall blir alltså metoden passiv. Enligt tyska uppgifter funnos bildomvandlareapparater med vilka flygplan kunde upptäckas på 35 km:s avstånd.

DETEKTOR AVSLÖJAR IR-BESTRÄLNING

Det är naturligtvis av största vikt att kunna konstatera, om man är utsatt för infraröd bestrålning. För detta ändamål kunna bildomvandlarrören användas, men betydligt enklare apparater ha framkommit såsom det i bild 3 återgivna tyska instrumentet benämnt »Katergerät». Detta består av bl a en glasplatta, belagd med en s k fosfor samt framför denna ett IR-filter. Där fosforen träffas av IR-strålning utsänder

Får Ni dubbla ex?

Den som erhåller dubbla ex av KmK uppmanas att meddela saken till Kontakt med krigsmakten, Stockholm 90. Det är därvid nödvändigt att ange för- och efternamn, vpl-nr, truppregistreringsmyndighet samt avsändarna till försändelserna.

den synligt ljus. För att kunna göra detta måste dock fosforen vara »uppladdad», vilket sker genom att en gång per dygn utsätta den för dagsljus eller radioaktiv strålning. Indikatorn kan även användas som mottagare vid IR-signaler, då en ficklampa med IR-filter lämpligen kan användas som sändare.

Telefonering med infrarött ljus har nu till stor del undanträngts av mikrovågslänkar. Samma del av spektrat användes även för spärrar men dessa ha sin begränsning, då de ej fungera vid tät dimma. Ur störningssynpunkt erbjuder dock IR-strålningen stora fördelar, t e i jämförelse med radar. Den infraröda strålningen utnyttjas även för fotograferingsändamål.

VÄRMESTRÅLNING OCH -PEJLING

Värmestrålning med ännu längre våglängd utsändes av kroppar med en temperatur av några hundra grader eller mindre. Strålningen har så låg energi att bildomvandlare, åtminstone på forskningens nuvarande ståndpunkt, ej kunna användas för att göra den synlig utan den kan endast registreras med temperaturkänsliga element av olika slag såsom bolometrar, termistorer o dyl. Värmestrålningen från olika föremål, flygplan, fartyg m m kan utnyttjas för pejling av dessa medelst s k värmepejlingsapparater. Denna metod är till skillnad från radar och från IR-kikare, som bygga på utsänt infrarött ljus, passiv, d v s går ej att påvisa från det pejlade föremålet. Räckvidden på dessa pejlingsan-

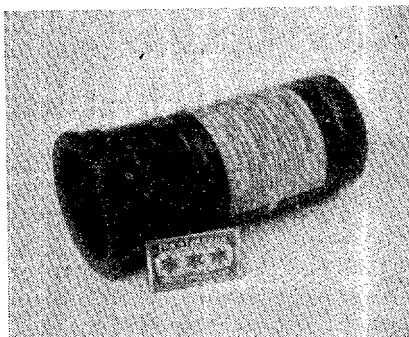

Bild 3.

läggningar har angivits till en eller annan mil med en riktningsnoggrannhet bättre än 1°.

Värmepejlingsmetoden kan tänkas använd för vissa styrnings- och utlösninganordningar i projektiler och robotar, där det är önskvärt att arbeta på målets egenstrålning, d v s den IR-strålning som erhålles från en fabriksskorsten el dyl. Praktiskt torde det dock vara svårare att utnyttja denna metod, åtminstone om man vill ha något så när stora räckvidder.

Utnyttjandet av den infraröda strålningen för militära ändamål kan i vissa situationer medföra stora fördelar, men man får därför icke överdriva dess betydelse. Vid begagnande av IR-strålkastare måste vederbörlig hänsyn tagas till deras röjande inverkan och taktiken noggrant anpassas för att undvika vådorna härav. Möjlighet att indikera IR-strålning bör alltid finnas. Rätt utnyttjad torde dock IR-strålningen kraftigt komma att inverka på taktiken vid all slags nattstrid.

L KINNMAN

Krigsfångar som källa för underrättelsetjänsten

Den enskilde soldaten på slagfältet är inte eftersökt av fienden bara som skottavla för gevär och kanoner. De på andra sidan hyser också intresse för hans sinnesstämning och privata åsikter, eller rättare sagt för det sätt, varpå hans sinnesstämning och åsikter kan påverkas i en önskad riktning. Man vill att han skall känna sig missmodig, börja tvivla på den egna sidans möjligheter att hålla ut, mista förtroendet för sina chefer och för vapnens effektivitet och överhuvudtaget få den uppfattningen att motstånd är meningslöst.

För att framkalla denna defaitistiska inställning hos soldaten och för att ge honom impulsen till kapitulation, när missmodet väl slagit rot, använder man sig av propaganda, vilken huvudsakligen sprides på två vägar: flygblad och högtalare. Flygbladen kan kastas ned från flygplan eller skjutas över till fiendesidan i granater. Högtalarna ställs upp i främsta frontlinjen och en tränad propagandaman tar hand om mikrofonen för att med hotelser eller frestande löften söka förmå motståndarna att ge upp kampen. »Lägg ner vapnen», säger han, »och kom över till oss som vänner. Ni blir överförda till uppsamlingsläger, där ni får en tids härlig rekreation och så snart det här obehagliga kriget är över, kan ni återvända hem. Det är bara en fråga om några veckor.» Front-

propaganda av liknande slag betraktas numera som ett led i krigsföringen och i de flesta stormaktsarméer finns välutbildade och välorganiserade enheter med denna speciella stridsuppgift.

PSYKOLOGISK KRIGFÖRING VID AMERIKANSKA HÖST-MANÖVERN

Under de amerikanska truppernas senaste manöver i Tyskland i början av september, stod sålunda psykologisk krigsföring på programmet. Det var emellertid inte första gången de konfronterades med den fingerade motståndaren »Aggressors» propagandistiska förförelsekonster, ty redan under vårmanövrerna i år fanns ett starkt inslag av propaganda i stridsbilden. Den gången anlätades huvudsakligen radion för att förleda hårt trängda enheter att ge upp striden. Nu senast lade man tyngdpunkten på spridande av flygblad. Hur det kunde te sig, framgår av en skildring i en amerikansk soldattidning.

Någonstans på Donaufronten kom en grönklädd »fiende» gående mot försvararnas ställningar. Han närmade sig en sergeant och i handen höll han ett papper.

»Ni grabbar har det bra», sade han. »Jag ger mig.»

Den förvånade sergeanten tog papperet och läste:

»Är du trött, soldat? Tag emot den famn, som erbjuds dig, och

njut av en uppfriskande vila. Om du är lycklig nog att bli tagen till fånga av oss, får du en veckas vistelse på en rekreationsort (som kompensation för den där permissionen du gick miste om på Labor Day). Glöm manövers besvärigheter.»

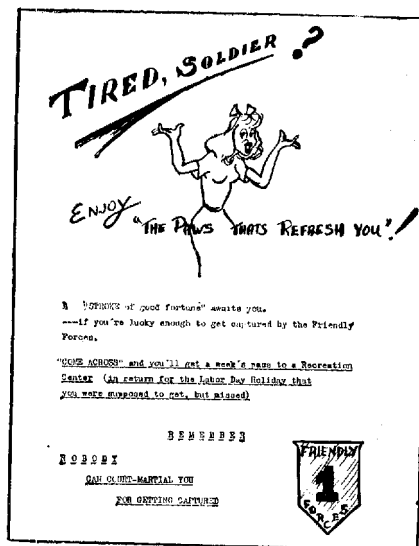
Flygbladet var försett med bilden av en pinuppa, som välkomnande sträckte ut armarna mot betraktaren. Texten slutade med följande påminnelse: »Kom ihåg att ingen kan ställa dig inför krigsrätt, därför att du blivit tillfångatagen.»

**»OVÄNTAT GLÄDJANDE»
ATT MÅNGA »KAPITULERADE» UNDER MANÖVERN**

Psykologisk krigföring i denna form tillgreps både av försvarare och angripare under manövrerna. Ordern utgick från manöverledningens högkvarter till båda sidor och deras propagandaavdelningar lade sedan självständigt upp kampanj och motkampanj. Det betraktades som en »oväntat glädjande utveckling» att dessa kampanjer verkligen ledde till resultat, såtillvida som många soldater bland såväl angripare som försvarare lät sig påverkas av propagandan och sträckte vapen.

Spridningen av flygblad med granater måste fingeras. Kanonerna laddades men blev aldrig avfyra. I stället kastades flygbladen ned från ett förbindelseplan över motståndarterritorium på den plats, där granaten antagligen skulle ha hamnat.

»Aggressor» distribuerade bl a ett flygblad innehållande fotografier ur soldattidningen »Stars and

Ett improviserat »pass» för den som var villig att ge sig under amerikanska Donaumanövern.

Stripes», vilka föreställde »modfällda USA-soldater», som diskuterade sin motståndares oövervinnlighet. Fienden föfogade vidare över två flyttbara radiosändare tillhöriga AFN, medan USA-truppernas radiopropaganda förmedlades över sändaren »Munich-Stuttgart». Båda sidor lockade »fientliga» lyssnare med kvinnlig färing, vila, god mat och ett »lyckligt liv långt borta från krigets obehag».

AMERIKANSKA SPECIALFÖRBÄND FÖR FÖRHÖR MED FÅNGAR

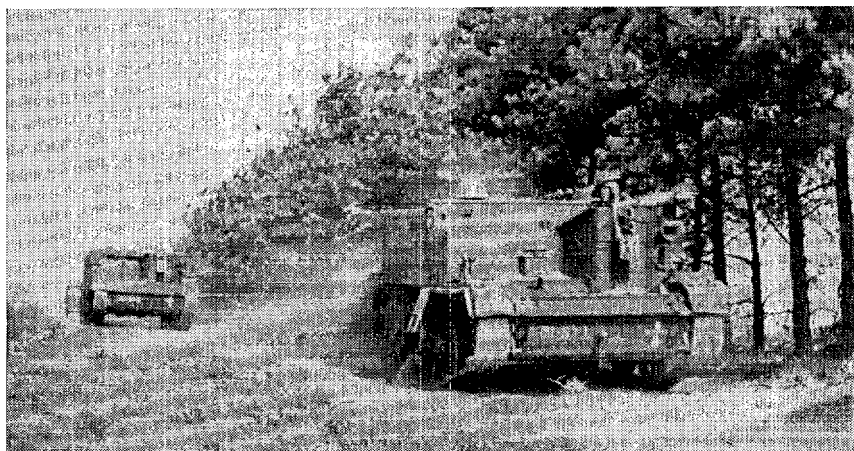
Varför lägger man då ned så stor möda på att ta fångar? Svaret är inte så självklart som man skulle kunna tro. I första hand sker det givetvis för att reducera motstån-

darens militära styrka. Å andra sidan innebär emellertid fångarna särskilt när de strömmar in i massor ett problem av ganska komplicerad natur för den sida, som tar emot kapitulationen. Uppsamling, transport, bevakning och försörjning av krigsfångar kan ställa stora krav på en krigförande nations redan förut hårt ansträngda resurser av såväl vaktpersonal som kläder och livsmedel. Därför möter man ibland den åsikten att fördel och nackdel i detta fall uppväger varandra och kanske t o m att nackdelen väger en aning tyngre. Men den som tror att de krigförande nästa gång inte kommer att lägga ned så stort arbete på kapitula-

tionspropaganda i frontlinjen, han förbiser fångarnas värde ur under rättelsesynpunkt, vilket inte är det minsta.

Hur stor betydelse förhör med krigsfångar tillmäts inom stormaktsarméerna, särskilt den amerikanska, framgår bl a av förhållandet att dessa utökat sina organisationer med specialförband, utslutande avsedda för ifrågavarande uppgift. Man gör stora ansträngningar för att få fram en kår av skickliga, psykologiskt skolade förhørsledare, som lätt och snabbt kan locka ur fångarna värdefulla upplysningar. Samtidigt inpräntar man i menige man vikten av att han inte låter sig luras att avslöja

Bandtransporterat infanteri

I det danska infanteriets utrustning ingår ett stort antal banddrivna, sålunda terränggående transportvagnar, s k carriers. Varje sådan tar sju man och är bl a försedd med fast inbyggd radio. Korset intill vagnens vänstra band är danska tysklandsbrigadens igenkänningstecken.

militära hemligheter, om han skulle bli tillfångatagen. Han undervisas också i konsten att genomskåda försåtliga frågor och får tips om sättet att undvika dem.

VETENSKAPLIG LISTIGHET UTVECKLADES VID UT- FRÅGANDET

Erfarenheterna från andra världskriget ger vid handen att krigsfångeförhören ofta förbereddes och iscensattes med en fullkomligt vetenskaplig listighet. Tyskarna var under hela kriget ytterst noga med att se till att krigsfångar inte skulle lämna den brittiska underrättelsetjänsten några upplysningar. En speciell kår av experter skapades för att instruera alla truppförband om de metoder, som man kunde förmoda att engelsmännen skulle använda för att avlocka krigsfångar militära hemligheter.

Att detta system hade effekt, visade sig, när man tog en viss ubåtskapten i förhör. Han hade efter en längre tids kryssning på haven blivit uppbringad och tillfångatagen och man visste att han satt inne med värdefulla upplysningar rörande sänkningar av en del fartyg. Han blev utfrågad av ett flertal experter i tur och ordning men utan framgång. Ståndaktigt och på ett mycket skickligt sätt undvek han att inveckla sig i motsäggande uppgifter, trots att man gjorde sitt bästa för att snärja honom. Om man blott kunde få honom att avslöja när han lämnat sin bas eller åtminstone, när han lämnat Tyskland, så skulle detta vara av ett visst värde. Man använde sig för

I lugn och ro ger kanske fången värdefulla upplysningar.

den skull av en kvinnlig utfrågare — en kvinna som kände Tyskland mycket väl och fullkomligt behärskade språket. Dessutom hade hon ett synnerligen tilltalande sätt och utseende. Hon pratade en stund lugnt med mannen om det ena och det andra och lodde så småningom konversationen in på saker, som rörde hans familj. Ubåtskaptenen svarade mycket öppenhjärtigt på dessa frågor. Han var förtjust över att ha någon att prata med om sin hustru och sina två barn, som han beskrev med tydlig stolthet. Efter ett långt samtal om sådana saker tyckte kvinnan att tiden var inne att nå det egentliga syftet och sade därför liksom i förbigående: »Det måste ha varit länge sen ni såg er familj — när var det sista gången?» Officerens leende försvann genast. Med en uttryckslös min reste han sig, bugade kallt och sade: »Den saken är en militär hemlighet.»

Precis som engelsmännen frå-

gade ut tyska krigsfångar, så frågade naturligtvis tyskarna ut engelska och andra soldater och sjömän, som föll i deras händer. Vid endast några få tillfällen lyckades de på detta sätt erhålla upplysningar, som sedan kunde sammanfogas till ett mönster.

UNIVERSITETSPSYKOLOGER I UNDERRÄTTELSE- VÄSENDET

Det tyska underrättelseväsendet inrättade för denna uppgift en speciell avdelning, som bestod av grundligt utbildade officerare. De flesta av dessa experter var psykologer ur tyska universitetskretsar, som behärskade sitt yrke så bra, att de ofta efter endast en blick på den man de skulle utfråga kunde avgöra om det var troligt att han skulle lämna några upplysningar eller inte. Det var heller ingen svårighet för dem att avgöra, om han skulle oavsiktligt låta undslippa sig några avslöjanden.

Sålunda kom det sig att en del fångar beviljades vissa privilegier, t ex tillåtelse att bära civila kläder eller att bevista de sociala evenemangen i tyska storstäder. Få av dem ville medvetet hjälpa fienden. De som besvarade frågor och därvid lämnade vissa upplysningar, skulle förvisso inte ha gjort detta, om de inte vetat att fienden redan i förväg känt till dessa saker, och de ansåg att om de kunde lura tyskarna genom att låtsas vara tillmötesgående och på så sätt njuta en dräglig tillvaro under sin fångenskap, så borde detta inte väcka deras landsmäns förtrytelse.

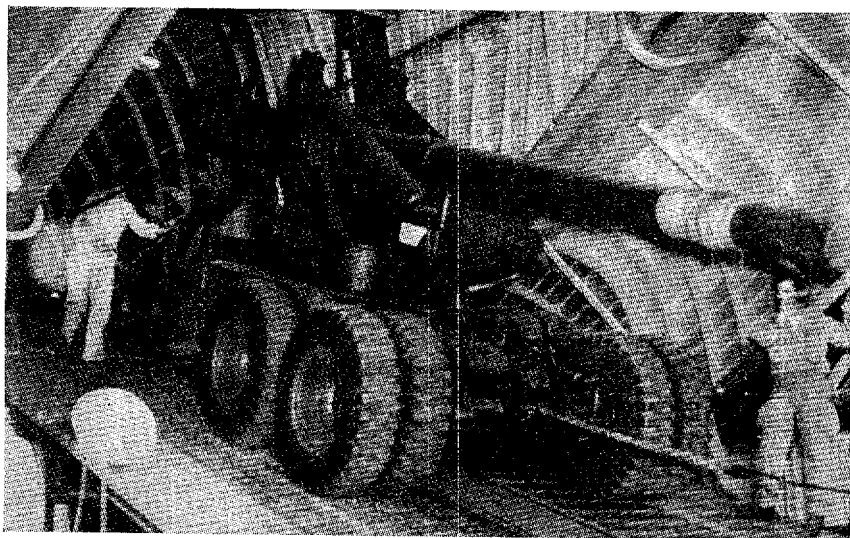
Det är sant att tyskarna redan

kände till en del av dessa fångars avslöjanden. Vad fångarna inte alltid insåg var att deras utfrågare ständigt ur skiftande källor sökte bekräftelse för att kunna fastslå om en uppgift var riktig och värd att utnyttja. Man vet att de på detta sätt sökte kontrollera uppgifter från tyska spioner i England — uppgifter, som dittills lämnats utan avseende, eftersom de verkat alltför otillförlitliga och otroliga. Fångarnas fragmentariska avslöjanden sammanställdes till värdefulla, ibland t o m vitala informationer om belägenheten av ammunitionsupplag, fabriker och flygfält i England. Det fanns i Berlin en speciell undersökningsavdelning, som under hela kriget var strängt sysselsatt med att foga samman alla de detaljupplysningar, som på detta sätt insamlats.

BRITTERNAS HADE LISTOR PÅ EGNA LÖSMYNTA SOLDATER

Många personer blev synnerligen överraskade, när ett antal engelska soldater några månader efter krigets slut ställdes inför rätta, anklagade för att som krigsfångar ha givit fienden upplysningar. Alla dessa hade emellertid inte efter frigivandet blivit angivna av medfångar, som känt avsmak inför deras uppträdande. Underrättelse-tjänstens män följde de avancerande engelska trupperna in i Tyskland och förde med sig en lista upptagande namn och beskrivning på åtskilliga brittiska fångar, som man misstänkte eller visste hade gått över till fienden och som

15 cm kanon flygtransporteras

Lufttransport av även tunga artilleripjäser är numera möjlig. Bilden visar en amerikansk 15,5 cm kanon modell M 1 A 1 inlastas i ett transportplan av typen C-124. Detta flygplan är fyrmotorigt, lågvingat

och med en specialdörr i nosen för att möjliggöra lastning av större och tyngre föremål. Inuti lastrummet finnes en särskild kran för att underlätta stuvningen av fordon, artillerimateriel o dyl.

hjälp tuskarna med propaganda och upplysningar om armén och R A F. Underrättelseväsendet visste allt om försöket att bilda en engelsk frikår, rekryterad ur fånglägren, och man kände även till namnen på dem, som frivilligt förklarat sig redo att ingå i densamma.

Till sist kan det vara skäl att påminna om att en soldat, som blir tagen till fånga, enligt internationell rätt inte har skyldighet att uppge annat än namn, nummer och

grad till sin besegrare. Det förefaller också som om de krigförande under andra världskriget i allmänhet respekterade denna »lag» och avstod från att med våld söka tvinga fångar att förråda militära hemligheter. Däremot använde man som sagt list och hot med goda resultat, förmodligen bättre än de, man skulle kunnat åstadkomma med hårdhäntare metoder.

PER LINDGREN

ATT FLYGA FORT

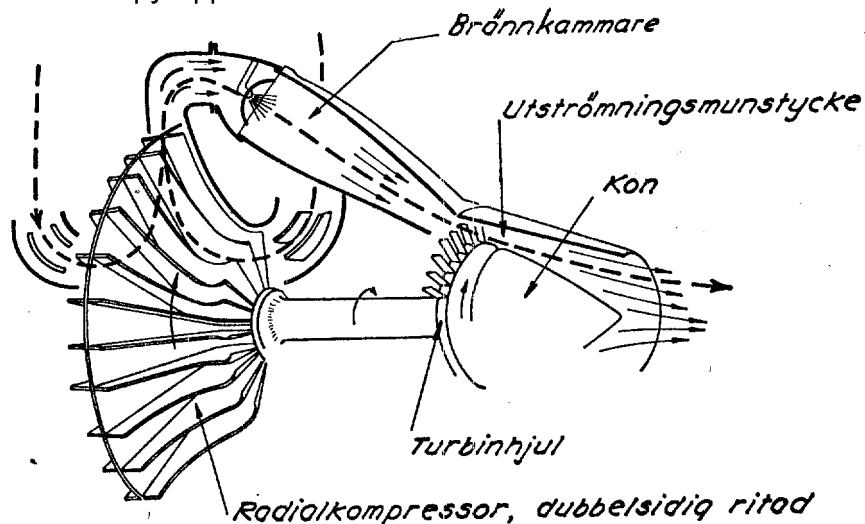
V. Olika möjligheter att åstadkomma dragkrafter för hastighetsflygning.

Det konventionella flygplanet framdrives av en kolvmotor, som i princip är en utveckling av den enkla bilmotorn. Det taktiska kravet på högre hastighet än vad kolvmotorn och propellern kunna ge flygplanen gör likväl att flygplan-konstruktören måste tillgripa andra former av motorer. Anledningen till att kolvmotorn inte räcker till är det sätt varpå dess effekt överföres till dragkraft för flygplanet. När en propellers periferihastighet (dvs hastigheten hos propellerspetsen vid propellerns rotation kring sin axel) närmar sig ljudhastighet går dess verkningsgrad mot noll pga inträdande kompressibilitetsfenomen (av samma art som för hela flygplanet vid ljudfarter). Det går således inte att åstadkomma flyghastigheter över en viss gräns (ca 700—800 km/h) med propellerdrift.

Flera möjligheter finnas att komma över nämnda hastighetsgräns. Reaktionsmotorn är för närvarande den mest använda, men reaktionsrör och raketmotorer ha redan konstruerats och ha stora möjligheter att slå ut reaktionsmotorn då det gäller överljudshastigheter. Nästa steg återigen kan mycket väl bli en atommotor av något slag.

REAMOTORNS HUVUDELAR

Reaktionsmotorn består av en kompressor, ett visst antal förbränningskammare, ett turbinhjul och ett utloppsmunstycke samt diverse hjälpapparater. Kompressorn, som från omgivningen suger in luft och trycker ihop den, består av ett hjul försett med skovlar av visst utförande. Man skiljer på radial- (eller centrifugal-) (Fig 1) och axialkompressor (Fig 2). I den förstnämnda slungas luften från centrum utåt och ledes genom cirkulärt placerade rör till de olika brännkammarna. I axialkompressorn får luften passera flera steg genom olika hjul åtskilda sinsemellan med snedställda ledskenor. Kompressionen hos luften ökar här för varje steg, som passerar. Den varma komprimerade luften blandas med bränslegaserna i de olika förbränningsrummen. Axialkompressorn har högre verkningsgrad men är konstruktivt sett besvärligare än radialkompressorn. Förbränningskammarna ha cirkulär gemenskärning, äro avlånga och avsmalnande. Antalet brännkammare varierar med motortypen. På samma axel som kompressorn sitter turbinhjulet. Detta är försett med snedställda skovlar av värmebe-

Figur 1.

ständigt material. Den höga temperatur, som råder i brännkammaren, gör att en del luft måste passera på sidan om kammaren för nedkylning av förbränningsgaserna, som passera turbinen. Materialet i skovlarna tål, trots sin värmebeständighet, inte mer än ca 800 °C, något som i hög grad försämrar reamotorns verkningsgrad.

REAKTIONSVERKAN

En roddbåt, som föres fram i vatten medelst åror, får sin framdrivningskraft av det motstånd, som verkar på årbladen då dessa pressar vattnet bakåt. Denna aktion från roddarens sida åtföljes således av en reaktion från vattnet. Samma verkan åstadkommes om man byter ut årorna mot två vinkelhöjda rör placerade så att vatten, som pressas ut ur rören, strömmar bakåt i förhållande till

båtens för. Utströmningen åstadkommer en motriktad reaktionskraft verkande i båtens rörelseriktning och medför rörelse framåt. I en reaktionsmotor är det de bakåtströmmande förbränningsgaserna, som ger upphov till en reaktionskraft verkande i flygriktningen.

REAMOTORNS VERKNINGS-SÄTT

En startmotor sätter vid starten rotation på den axel, där kompressor och turbinhjul sitta. Den komprimerade luften blandas i förbränningskammaren med bränslegasen (företrädesvis fotogen) och gasblandningen antändes av ett tändstift. Den tryckökning som åstadkommes av den hastiga förbränningen omsättes i rörelseenergi så att förbränningsgaserna med stor hastighet strömmar bak-

åt och därvid passerar turbinskovlarna. Av den kraft, med vilken gaserna påverkar turbinhjulet kommer detta att rotera runt och driver på så vis kompressorn. Förbränningsgaserna fortsätter vidare ut genom utloppsmunstycket. Motorns dragkraft är den reaktionskraft som verkar på flygplanet p g a den bakåtriktade gasströmmen.

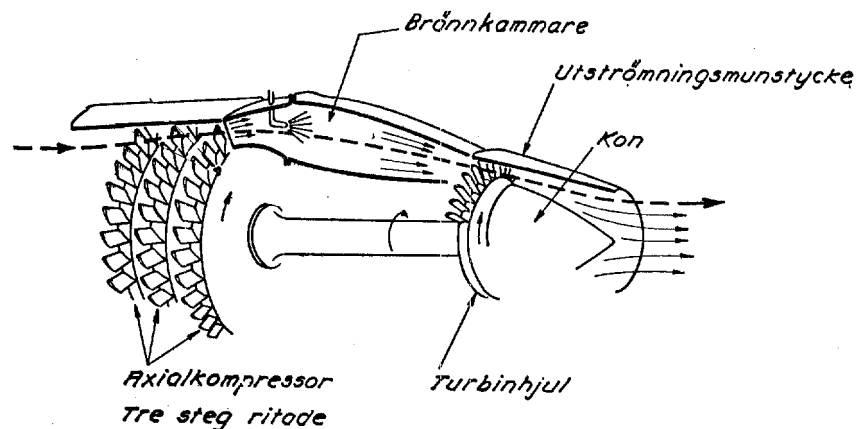
REAMOTORNS MÖJLIGHETER

Till skillnad från kolvmotorn ökar reamotorns dragkraft med ökad fart. Höga flyghastigheter kan således åstadkommas med allt kraftigare reamotorer och med ur aerodynamisk synpunkt väl utformade flygplan. Tyvärr blir den från början i princip mycket enkla reamotorn ganska komplicerad ju större sådana man konstruerar. En annan nackdel med reamotorn är den stora bränsleförbrukningen, som vid 450 km/h är dubbelt så

stor som kolvmotorns för att sedan bli likvärdig vid hastigheter omkring 800 km/h, vilket begränsar flygsträckan. Dessa nackdelar hindrar dock inte att reamotorn om några år troligen slagit ut kolvmotorn även vid trafikflygplan. Kylningen av förbränningsgaserna med överskottsluft från kompressorn är en nackdel, som man gärna vill undvika. Ett sätt är att få fram skovelmaterial, som tål högre temperatur, ett annat den nu mera införda efterförbränningen. Denna äger rum i ett förlängt utströmningsmunstycke, där nytt bränsle insprutas, blandas med överskottsluften, förbrinner och ger ökad strömningshastighet och därav förhöjd dragkraft. Efterförbränningen möjliggör nära 50 % ökning i dragkraft, men är mycket oekonomisk på grund av ca tre gånger förhöjd bränsleförbrukning.

Nästa avsnitt behandlar reaktionsröret och raketmotorn.

R MAGNUSSON

Figur 2.

Kustbeskjutning med sjöartilleri

Örlogsfartygens artilleri visade sig under andra världskriget kunna utveckla en smidighet och slagkraft, som helt motsvarade landstridskrafternas högt ställda anspråk. Fältmarskalk von Rundstedt yttrade efter invasionen i Normandie bl a: »Fienden hade utanför brohuvudets kuster satt in starka sjöstridskrafter. Deras rörliga, alltid tillgängliga artilleri kunde insättas mot alla punkter, där det behövdes, för att stödja egna anfall eller neutralisera våra motanfall.»

SJÖARTILLERIETS EGENSKAPER

Det fartygsburna artilleriet med tillhörande ammunition och eldledningsanordningar är i huvudsak konstruerat för beskjutning av mål på sjön och i luften. Projektilens utgångshastighet är hög, kulbanorna relativt flacka och genomslagskraften stor. Fartygen utgör bärkraftiga plattformar även för grovt artilleri. Ombord har man tillgång till kraftkällor, som möjliggör en långt driven mekanisering av artilleriet. Med maskinriktning och automatiserad laddning kan höga eldhastigheter och hög eldberedskap uppnås.

Det fartygsburna artilleriet byter lätt »krigsskådeplats» och kan med kort varsel förflyttas inom denna för att insättas mot olika mål. Det rörliga underlaget är emellertid icke enbart till artilleriets fördel. Träffsäkerheten blir

därför, utom under särskilt gynnsamma förhållanden mindre än för arméartilleriet, vilket med sitt fasta underlag och sina exakta mätmetoder kan uppnå önskad precision. Eldledningsutrustning och andra hjälpmedel för att öka sjöartilleriets precision befinner sig dock under snabb utveckling. Men fartygselden har även sin självklara begränsning i räckvidd inåt land. Svårnavigabla kustfarvatten eller skärgårdsklädda kuster kan avsevärt minska sjöartilleriets räckvidd mot mål på fastlandet. De flacka kulbanorna kan vara en nackdel, då det gäller att beskjuta mål bakom skyddsmask. Genom tillkomsten av en speciell ammunition för kustbeskjutning, med möjlighet till variation av utgångshastigheten m m kan dock dessa nackdelar delvis uppvägas.

ANVÄNDBARHET FÖR KUSTBESKJUTNING

Fartygens användbarhet för kustbeskjutning beror på deras ammunitionsutrustning, eldledningsutrustning och navigatoriska hjälpmedel.

Slagskeppens och monitorernas huvudartilleri, med sin stora skottvidd, används i regel vid den förberedande uppmjukningen och senare vid eldunderstöd åt armén, och insätts därvid framför allt mot väl skyddade mål.

Kryssare och större jagare beskjuter oftast mindre väl skyddade mål och utför största delen av eld-

understödet vid arméns framryckning.

Mindre (äldre) jagare avger eld på kortare avstånd mot strandförsvaret, varjämte fartygen deltar i stormeld m m.

Specialfartyg för eldunderstöd är huvudsakligast utrustade för stormeld mot strandlinjen och direkt eldunderstöd vid eller i närheten av denna.

SKJUTTEKNISKA METODER OCH EFFEKT

De skjuttekniska metoderna och effekten av kustbeskjutningen blir väsentligt beroende av eldledningsmaterielens utformning. För s k indirekt skjutning med användande av hjälpriktning krävs, utöver den för sjöartilleriet vanliga eldledningsutrustningen, särskilda hjälpinstrument för korrigering av skjutelementen för avstånd och riktning mellan hjälpriktningen och målet. Under vissa förhållanden, såsom vid överraskande eldöverfall under mörker och vid dålig sikt, är det ofta önskvärt att utföra s k blindskjutning. För sådan skjutning erfordras eldledningsutrustning med bl a ett gyrostabiliserat nollplan för höjdriktningen. Vidare erfordras sådan navigationsrisk utrustning, innefattande bl a radar, att fartygen med noggrannhet kan fastställa sitt läge utan att använda optisk lägesbestämning.

ELDUNDERSTÖD VID KOMBINERADE OPERATIONER

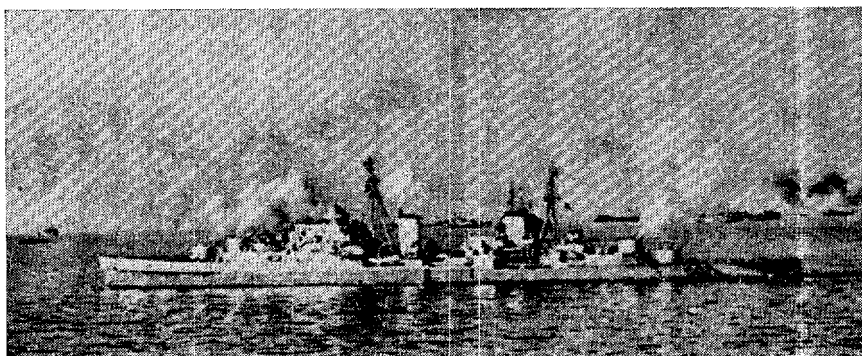
Flottans eldunderstöd vid amfibieoperationer börjar redan långt före timmen T med en uppmjuk-

ning av kustförsvaret och bekämpning av kustartilleriet. Under tiden ordnar den anfallande sina styrkor utanför kusten och samlar sig för den avgörande stöten. När landstigningsstyrkans första anfallsvåg närmar sig strandlinjen måste eldunderstödet ökas till det yttersta. Raketer, lätta fartygskanoner, stormartilleri och granatkastare insätts i stormelden. Av hänsyn till egna truppers säkerhet måste dock stormelden lyftas i det ögonblick trupperna når stranden. Då inträder ett av amfibieoperationens mest kritiska moment, vilket varar till dess den anfallande hunnit få i land stridsvagnar och stormartilleri. För att minska varaktigheten av det kritiska momentet eftersträvas att stormartilleriet och stridsvagnarna kan avge eld även under landstigningsskedet.

Nästa fas i eldunderstödet inträder då fartygsartilleriet sätts in för att stödja arméförbandens fortsatta framryckning inåt land och för att avvärja fientliga motanfall. Denna verksamhet fortgår så länge lämpliga mål finns inom sjöartilleriets räckvidd.

Kustbeskjutning kan emellertid även utföras som en ren flottoperation utan samband med krigsoperationerna i land. Sådana operationer kan ha till uppgift att avleda fiendens uppmärksamhet från viktiga transporter, att locka fientliga stridskrafter att uppträda under för dem ogynnsamma förhållanden, att tvinga fienden till en tröttande och nötande vaksamhet o s v.

Sedan vår flotta tillförts moderna

Brittisk kryssare ger eldunderstöd vid Anzio 1944.

snabbgående operationsgrupper, har flottans möjligheter att utföra dylika operationer ökat. Höga farter och korta distanser inom Östersjöområdet underlättar överraskning och försvarar organiserade motåtgärder.

KUSTBESKJUTNING I SAMVERKAN MED ARMÉN

Vid ett fientligt överskeppningsföretag är vår flottas huvuduppgift att möta detta till sjöss. Skulle ett fientligt brohuvud ändå upprättas på vår kust, är flottans nästa uppgift att förhindra ytterligare trupp- och materieltransporter till detta. Under sistnämnda skede och därefter kan emellertid samverkan mellan armén och flottan komma till stånd för att förhindra en fientlig offensiv från brohuvudet på svenska kusten, eller som stöd åt egna motanfall mot ett dylikt brohuvud. En liknande samverkan kan komma till stånd vid anfall mot eller försvar av en på kusten stödd flank.

Kustbeskjutning som direkt understöd åt arméstridskrafter vid kombinerade operationer torde i regel icke komma att ingå i de svenska sjöstridskrafternas uppgifter, utom vid landstigningsföretag mot av fienden besatt svensk kust. Man kan i sådant fall tänka sig dels landstigningar i större eller mindre skala bakom den på kusten stödda flanken, dels strider för att återtaga öar eller skärgårdsområden m m. Vid företag av sådan art kan eldunderstöd från sjöartilleriet spela en betydande roll, icke minst i form av stormeld från lätta fartyg.

Var helst landstridskrafter operera inom räckhåll för vårt sjöartilleri, bör flottan kunna insättas till stöd för operationerna i offensivt eller defensivt syfte.

Vid samverkan är det särskilt betydelsefullt att befälsförhållandena regleras så att intim kontakt mellan samverkande förband säkerställs. Sjöstyrkebefälhavarna måste emellertid som regel förbehållas

Behöver Ni ett eget exemplar?

Officerare och underofficerare på aktiv stat eller i arvodesbefattning tjänstgörande ha av sparsamhetsskäl i princip berättats sina tidigare personliga exemplar av tidskriften.

Det finns dock möjlighet för de särskilt intresserade att erhålla egna, personliga exemplar. Jämlikt Högkvs:fst avd PF nr 45: 10 den 12/8 1948 kunna nämligen ifrågavarande befattningshavare genom en enkel anmälan till vederbörande förbandschef erhålla egna exemplar.

handlingsfrihet med hänsyn till läget till sjöss. Detta förhållande kan utgöra en källa till bekymmer för cheferna i land, som är beroende

av att eldunderstödet verkligen kommer till stånd på rätt tid och plats. Det är därför synnerligen betydelsefullt att man under alla förhållanden planlägger och förbereder sjöartilleriets insats så noga som möjligt.

En del av värdet av understöd från flottan under pågående operationer till lands ligger dock bl a däri att sjöartilleriet numera med mycket kort varsel är i stånd att öppna »oförberedd» eld efter landstridskrafternas önskemål.

Eldledningspatrullen är ett viktigt organ för taktiskt samband mellan fartyg och arméstridskrafterna. Så snart kontakt uppnåtts mellan fartyg och eldledningspatruller, meddelar dessa således utöver planläggningen nödvändiga orderkompletteringar och ytterligare informationer till fartygen.

Genom sitt framskjutna läge är

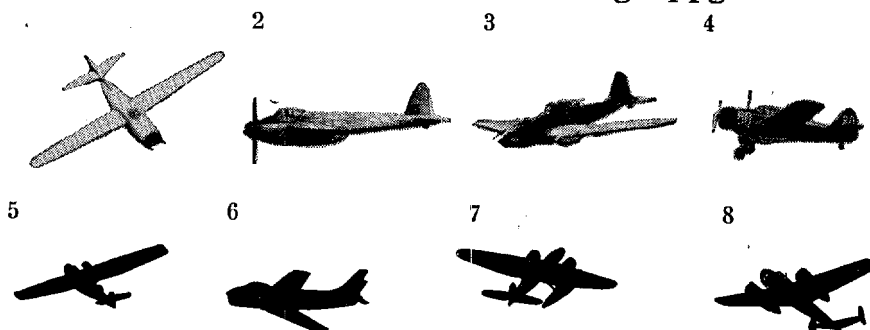
DANSKT KG I STÄLLNING

Den danske infanteristen på bilden är utrustad med ett engelskt kulsprutegevär och just i färd med att byta pipa.

IDENTIFIERA FLYGPLANEN!

Tävlingsuppgift nr 9

Lösningar, innehållande siffrorna i ordningsföljd under varandra och med uppgift om vad resp bildnummer föreställer för flygplantyp (nationalitet anges) samt innehållande läsarens militära titel, namnet och fullständig adress, insändes i slutet kuvert till Kontakt med

Krigsmakten, Stockholm 90, senast 20. juni. På kuvertet skall stå »Pris-tävling nr 9».

De tre först öppnade, fullt korrekta lösningarna belönas med var sin tia. Lösning i nr 9/1950.

I nr 6 publiceras lösningarna till tävling 8.

eldledningspatrullerna mycket ut-satta för fientliga stridshandlingar. Stora krav på fältmässigt uppträdande och vana vid strid i land ställs på eldledningspatrullernas personal. Av denna anledning kan normalt endast eldledningspatruller från armén och kustartilleriet komma i fråga för att leda flottans eld.

Då flottan vid kustbeskjutning använder samma metoder för eld-observationer m m, som inom armén, torde arméns eldledningspatruller efter någon förberedelse väl kunna utnyttjas att leda även flottans eld.

B AHLUND

Nytt flygplankort

Ett nytt flygplankort (Flygplankort 1950), som ersätter Flygplankort 1949, har nu ut-givits av försvarsstaben. Kor-tet kan erhållas av dem som icke har tillgång till detsam-ma i tjänsten, dvs reserv- och vpl befäl. Insänd endast ett brevkort med komplett namn, adress, vpl-nummer och mi-litär titel samt orden »Flyg-plankorten önskas» till

Kontakt med krigsmakten
Stockholm 90.

De engelska valens konsekvenser

De engelska parlamentsvalen i februari följdes över hela världen med stort intresse. Man hade på känn, att arbetarpartiet skulle numerärt försvagas, men det var omöjligt att i förväg avgöra, om majoritetsställningen skulle gå helt förlorad eller ej. I Storbritannien har man majoritetsval i enmansvalkretsar, ett system, som har fördelen av att ställa kandidatens personlighet i förgrunden men den betydande nackdelen, att partierna ofta inte alls bli representerade i parlamentet proportionellt efter röstetalet inom valmanskåren. Det engelska valsystemet har en tendens att överdimensionera det starkaste partiets parlamentariska representation och att reducera ner småpartierna till betydelselösheter.

Önskvärt hade varit — ur såväl speciellt engelsk som allmän världspolitisk synpunkt — att valen resulterat i en klar majoritetsställning för ett av de stora partierna, varigenom grunden lagts för en auktoritativ regering med ordentlig förankring i väljarkåren. Resultatet blev ett annat. Labour lyckades behålla sin majoritetsställning, men den hänger på ett fåtal mandat. Det konservativa partiet med den ålderstigne men förunderligt vitale *Churchill* i spetsen har i det närmaste samma antal underhusledamöter, som arbetarpartiet. För det liberala partiet, som redan 1945 drabbades av svåra motgångar, var årets val något

av en katastrof. Om inte ett proportionellt valsystém infördes i England, har det liberala partiet mycket svårt att överhuvud göra sig gällande. — Det kommunistiska partiet blev helt orepresenterat.

VALRESULTATET TYDER PÅ DJUP SPLITTRING

Valresultatet torde emellertid denna gång rätt väl spegla partiernas andelar av väljarkåren. Starkt underrepresenterat är dock det liberala partiet som icke ställde upp med egna kandidater i en hel del valkretsar, där det var uppenbart att partiet inte ägde några chanser att hävda sig. Man torde kunna beräkna att arbetarpartiet representerar drygt 45 procent av valmanskåren och att de konservativa svarar för 40 à 45 procent, medan liberalerna får nöja sig med något under 10 procent. Det föreligger alltså en djupgående splittring inom det engelska folket om vilken politisk väg man bör vandra.

1945 var det uppenbart, att *Churchill* av en stark majoritet betraktades som »sogerns organisatör men inte som fredens». Den majoriteten är nu inte lika stark som för fem år sedan. Arbetarpartiet och därmed regeringen har visserligen alltså absolut majoritet i underhuset, men det behövs inte mer än att ett tiotal arbetarrepresentanter är frånvarande från en omröstning i parlamentet, så hotas regeringen av ett nederlag, som kan få långtgående verkningar, ef-

RESULTATET AV PARLAMENTSVALEN

	Röster	Mandat
Konservativa	12 477 000	296
Liberala	2 619 000	9
Labour	13 332 000	315
Irländska nationalister	93 000	2
Kommunister	92 000	0
Övriga partier	112 000	1

tersom det är parlamentarisk praxis i England att ett nederlag för regeringen i underhuset följs av upplösning av parlamentet eller av regeringens avgång.

Man måste alltså räkna med ett mycket labilt inrikespolitiskt läge i Storbritannien under den närmaste tiden. Arbetarpartiet och de konservativa komma att lurpassa på varandra för att kunna flytta fram sina positioner de få steg, som behöves för att majoritetsställningen skall stärkas, resp. försvagas eller övergå i nya händer. Fyllnadsvalet efter de allmänna valen komma att tilldra sig ett oerhört intresse: det behövs bara en förskjutning av fem mandat från det ena partiet till det andra för att detta skall uppfattas som ett betydelsefullt tecken på åt vilket håll den politiska vinden blåser.

Februarivalen i England äro givetvis i första hand en inrikespolitisk angelägenhet, men det framgår redan av det stora intresse, med vilket valen följts i utlandet, att man tillmäter dem väsentlig utrikespolitisk betydelse. För det demokratiska Västeuropa liksom för de stora delar av världen

i övrigt, där England dock alltjämt spelar en viktig politisk roll, är det av vikt att England kan föra en fast politik. Om den brittiska regeringen icke sitter fast i sadeln, saknar den den auktoritet både inåt och utåt, som krävs för en målmedveten inrikes- och utrikespolitik, och detta kan få vådliga konsekvenser på alla de punkter där det ur demokratisk synpunkt är angeläget att England är en stabiliserande och sammanhållande faktor i världspolitiken.

SAMMA TENDENS INOM IMPERIET I ÖVRIGT

Det är icke endast i Storbritannien som socialdemokratin relativt försvagats, en liknande utveckling har redan tidigare ägt rum på andra håll inom det brittiska samväldet. I slutet av fjolåret ägde val rum i Nya Zeeland och Australien och följden blev i bägge fallen att arbetarregeringarna ersattes med borgerliga regeringar.

I Nya Zeeland utbyttes genom novembervalen i fjol den knappa Labour-majoritet, som tidigare förelåg, mot en ungefär lika stor borgerlig majoritet. I landet föreligger

praktiskt taget tvåpartisystem, därigenom att de borgerliga sammanlutit sig till ett National Party, vilket innebär att det tidigare existerande liberala partiet försvunnit. Socialdemokraterna ha med sig lierat de fyra representanterna för de infödda maoris.

I Australien erövrade den borgerliga koalitionen, som bygger på ett konservativt jordbrukarparti och ett livskraftigt liberalt parti, ungefär 2/3 av platserna i representanthuset, som motsvarar andra kammaren hos oss, medan styrkeförhållandet i senaten, som icke skulle nyväljas i sin helhet, blev

ungefär 3 till 2 med majoritet för arbetarpartiet. I den nya regeringen har det liberala partiet, som är landets största parti, 3/4 av platserna.

KONSEKVENSER FÖR SAMVÄLDETS UTRIKESPOLITIK

Det är ännu svårt att överblicka de utrikespolitiska konsekvenserna av de inrikespolitiska förskjutningarna i England och i dominions.

Den utrikesministerkonferens, som det brittiska samväldets utrikesministrar höllo i *Colombo* i januari i år, var såtillvida ett uttryck för allvarlig samarbetsvilja, som man nu för första gången gjorde ett försök att sammanföra representanter för vita och färgade dominions till överläggningar på jämlikhetens grund vid en konferens, karaktäristiskt nog förlagd till Asien.

Tyvär gav dock icke konferensen vid handen, att det fanns goda förutsättningar för en fast och enhetlig samväldespolitik. Den brittiska regeringen hade strax före öppnandet av Colombokonferensen erkänt *Mao Tse's* regering i Kina, tydligen utan att dessförinnan rådgöra med dominions. En skarp kritik häremot levererades bl a från utrikesministern i den nya borgerliga australiska regeringen. Stor oenighet rådde också beträffande det planerade fredsslutet med Japan. Australien och Nya Zeeland äro mycket oroliga för att Japan på nytt skall bli en stormakt i Fjärran Östern, på andra håll inom samväldet är man mindre orolig för ett pånyttfött Japan och skulle hälsa billiga japanska varor med tillfredsställelse, kanske rent av som

DANSK SPITFIRE

Ett antal Spitfireflygplan ingår i det danska »luftforsvarets» jaktflottiljer.

ITALIENSKT ARTILLERI

På årsdagen av republikens födelse hölls parader och vapendemonstrationer på olika håll i Italien. Bilden visar en pjäs ur åttonde artilleriregementet under en uppvisning i Livorno.

ersättning för de dyra engelska varor, man nu importerar. England har självfallet minimalt intresse för att den japanska exportindustrin på nytt får vind i seglen.

Som en röd tråd gick genom Colomboförhandlingarna, att de viktigaste problemen icke kunna lösas med mindre än att USA accepterar den väg man rekommenderar och verksamt hjälper till att förverkliga lösningarna. Detta gäller i första hand om Japan, eftersom USA där är ensam ockupationsmakt; det gäller om relationerna till det nya Kina, och det gäller även ett så in-ternt samväldesproblem som regleringen av Englands stora krigs-

skuld till Indien, eftersom England finansiellt är i högsta grad beroende av krediter från USA. Det är följaktligen mycket angeläget, att England och USA finna varandra i samförståndslösningar av de viktiga problem, som angå bägge parter. Regeringen Attlees försvagade ställning har icke förbättrat möjligheterna att åstadkomma ett dylikt samförstånd. För alla ansvarskännande krafter i den västdemokratiska världen måste det dock — inför anblicken av kommunismens frammarsch i Asien — framstå som mycket angeläget att krafterna icke splittras utan på nytt samlas.

HERMAN STOLPE

Finlands flotta i dag och för tio år sedan

När man gör en jämförelse mellan Finlands flotta från tiden före kriget och av i dag, får man taga med i beräkningen att landet inte bara, liksom Norge och Danmark, utsatts för förluster under kriget utan dessutom genom fredsfördraget ålagts begränsningar beträffande sin flottas styrka samt ett skadestånd, som inverkat på landets förmåga att tillgodose egna behov.

År 1939 bestod Finlands flotta av 2 pansarskepp, 7 motortorpedbåtar, 5 ubåtar, 6 kanonbåtar, 1 minfartyg och 2 minsvepare.

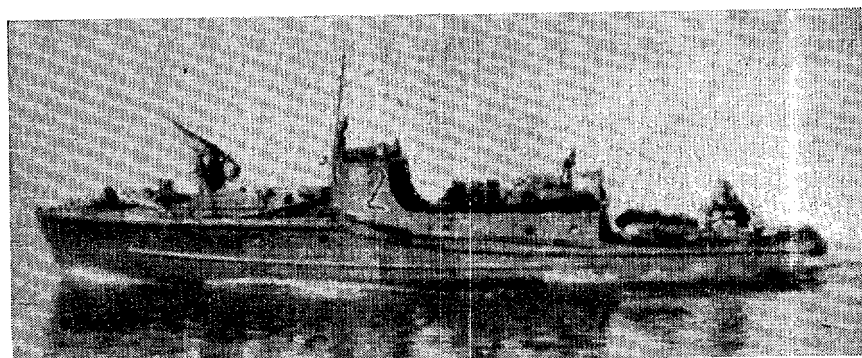
Dagens finska flotta har en helt annan sammansättning: 4 kanonbåtar, 16 motorkanonbåtar, 15 patrullbåtar, 6 minfartyg och 28 minsvepare. Det ena pansarskeppet, *Ilmarinen*, sänktes under kriget genom en minexplosion och det andra, *Vänämöinen*, överlämnades till Sovjetunionen som krigsskadestånd och seglar i dag under namnet *Vyborg* i ryska flottan. Genom fredsfördraget bestämdes att ubåtar och motortorpedbåtar icke få finnas i flottan.

År 1939 var finska flottan en liten men tack vare de båda pansarskeppen relativt stark skärgårdsflotta, som i sina ubåtar och motortorpedbåtar ägde offensiva spjutspetsar. I dag är den reducerad till en kustbevaknings- och minsvepningsstyrka.

Visserligen är antalet fartyg nu tre gånger så stort men det sammanlagda displacementet endast en tredjedel av flottan före kriget.

Tabell 1.
Finska flottans storlek 1939 och 1950.

Fartygsslag	1939		1950	
	antal	total	antal	total
Pansarskepp	2	8 000	—	—
Motortorpedbåtar	7	90	—	—
Ubåtar	5	1 850	—	—
Kanonbåtar	6	1 900	4	1 500
Motorkanonbåtar	—	—	16	350
Patrullbåtar	—	—	15	1 150
Minfartyg	1	650	6	950
Minsvepare	2	350	28	950
Summa	23	12 840	69	4 900

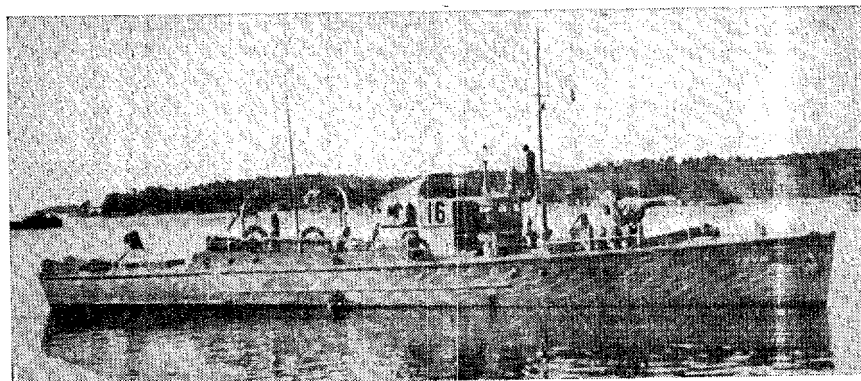
Minsveparen Ahven 2.

Detta beror på det stora antalet motorkanonbåtar, patrullbåtar och minsvepare på endast 20 å 30 ton var.

Finska flottans framtida utveckling är oviss. Som redan påpekats få ubåtar och motortorpedbåtar ej byggas. Vidare är i fredsfördraget stipulerat att flottans sammanlagda tonnage icke får överstiga 10 000 ton och manskapsstyrkan icke vara större än 4 500 man. I dag

Tabell 2.
Finska flottans artilleri 1939 och 1950.

Kaliber i mm	1939	1950
254	8	—
105	16	4
102	4	—
75	10	7
47	2	—
40	12	24
20	5	69

Patrullbåten VMV 16.

Vad vapenhjälpen innebär

Efterkrigsårens ryska maktpolitik har fört det fredsälskande amerikanska folket till den övertygelsen, att i en värld av misstänksamhet och missstro freden endast kan upprätthållas med stöd av militär styrka. Erfarenheterna från två världskrig har gjort det klart för amerikanerna, att Amerikas och Europas säkerhet är en och samma sak. Förenta Staternas säkerhet kräver, att det finns fria, ekonomiskt friska och starka länder i

är stridsfartygens sammanlagda tonnage 4.900 t, vartill kommer ca 4 000 ton träng- och specialfartyg, i allt ca 9 000 ton.

Finlands största örlogsfartyg är det seglande övnings skeppet *Suomen Joutsen* (»Finlands Svan») på 2 900 ton. Det har påpekats att detta fartyg har en onormalt stor del av det tillåtna tonnaget och man har ansett att denna del skulle kunna frigöras genom att man överförde fartyget till handelsflottan. Så länge andra omständigheter hindra en utbyggnad av örlogsflottan synes emellertid en sådan åtgärd knappast aktuell.

J E OLOW

Tabell 3.

Finska flottans torpedbestyckning 1939 och 1950.

Kaliber i cm	1939	1950
53	15	—
45	16	—

Västeuropa. De praktiska konsekvenserna av denna uppfattning har lett till det stora förbundet mellan de nordamerikanska och västeuropeiska demokratierna, vars syftemål är att avskräcka aggressiva makter från angrepp. Ansvariga amerikanska statsmän och militärer ha under det senaste året med all önskvärd tydlighet understrukit Förenta Staternas fasta föresats att Västeuropa vid ett ryskt anfall skall försvaras och State Department har formulerat satsen, att de europeiska Atlantpaktstaternas försvar är Förenta Staternas försvar och angår amerikanerna i hög grad, så länge de europeiska staternas militära svaghet inbjuder till aggression.

ÄNDAMÅLET MED VAPENHJÄLPEN FRÅN USA

Genom Atlantpakten ha manskapsstyrkor och strategiska positioner gjorts tillgängliga för det gemensamma försvaret. Vad som saknades var den materiel, som behövdes för försvaret. Det militära hjälpprogrammet avsåg att fylla denna brist men endast i viss, begränsad utsträckning. Avsikten med vapenhjälpen har ej varit att skapa möjligheter att i Västeuropa sätta upp och hålla lika stora styrkor som en eventuell angripare, då en sådan politik ansetts skola leda till ekonomiskt självmord. Ändamålet med vapenhjälpen har därför från början begränsats till att i första

hand skydda de fria atlantpaktstaterna från angrepp inifrån på främmande makts tillskyndan och i andra hand tillhandahålla försvarsstyrkor av tillräcklig storlek för att avskräcka från yttre angrepp samt, om detta skulle misslyckas, tillse att en eventuell angripare möts av beslutsamma och effektiva försvarskrafter.

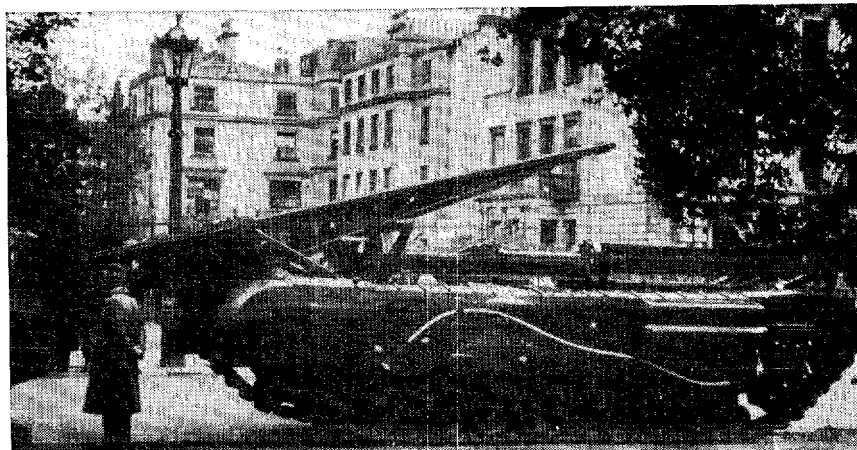
DOLLARMILJARDEN AV OKTOBER 1949

Genom lagen om vapenhjälp (The Mutual Defense Assistance Act) som antogs av kongressen i början av oktober 1949, bemyndigades president Truman att intill den 30. juni 1950 till Atlantpaktstaterna lämna hjälp för tillsammans en miljard dollar. Av detta belopp kunde disponeras kontant 100 mil-

joner omedelbart och 400 miljoner, så snart presidenten godkänt en av Atlantrådet och militärkommittén utarbetad plan för det gemensamma försvaret av det nordatlantiska området. Återstoden, 500 miljoner dollar, var avsedd för kontraktsbemyndiganden.

Av de tolv till Atlantpakten anslutna länderna ha Kanada, Portugal och Island icke begärt att bli delaktiga av vapenhjälpen. Med var och en av de övriga Atlantpaktstaterna underskrevos särskilda avtal den 27. januari detta år i Washington efter långvariga förhandlingar, beroende på att de europeiska makterna icke kunde godkänna de ursprungligen föreslagna

Broläggare

Det brittiska brolägningsfordonet, banddrivet, har förut återgivits i KmK. Bilden här ger emellertid en ny och närmare vy av vagnen, vilken som bekant är pansrad. Fotografiet visar fordonet »under arbetes» — mannen tv står och beundrar den del av den utskjutbara bron, som tyvärr icke kommit med på bilden.

avtalstexterna. Ordalydelsen i avtalen växlade från land till land men huvudpunkterna voro desamma. I korthet inneburo de, att mottagarländerna förbundo sig att använda den överlämnade materielen till försvaret av det nordatlantiska området och icke utan amerikanskt medgivande utnyttja den för annat ändamål, att ifrågavarande makter förpliktigade sig att vidtaga särskilda åtgärder för att förhindra att militära hemligheter röjdes samt att mottagarländernas regeringar åtog sig att bestrida kostnaderna för vissa transporter och för de amerikanska militärhjälpdelegationerna.

ORGANISATIONEN AV VAPENHJÄLPEN

Vapenhjälpsprogrammets genomförande har uppdragits åt ett tremanautskott, lydande direkt under presidenten — *Foreign Military Aid Steering Committee* — och bestående av utrikesminister Acheson som ordförande, försvarsminister Johnson och Marshalladministratören Hoffman. Under denna högsta myndighet arbetar en samordningskommitté — *Foreign Military Aid Correlating Committee* — under ordförandeskap av förre amerikanske ambassadören i Argentina J Bruce och med generalmajor I L Lemnitzer som militär representant. I Europa företrädes denna kommitté av *European Coordinating Committee* med amerikanske Londonambassadören såsom ordförande. Övriga medlemmar utgöras av chefen för de amerikanska ockupationsstyrkorna i Europa, ge-

neralmajor T Handy, och ECA-ambassadören Harriman. Den fasta representationen i Europa består av en verkställande direktör med stab, stationerad i London — *European Coordinating Committee Executive Director*. I de olika atlantpaktsländerna, som skola mottaga vapenhjälp, handläggas hithörande ärenden under den amerikanska beskickningschefens ledning av särskild till beskickningen knuten personal, som sålunda erhåller samma ställning som vanliga diplomater.

MATERIEL ENDAST TILL ORGANISERADE FÖRBAND.

I en intervju, som ordföranden i amerikanska försvarsrådet, general Bradley, beviljat en holländsk tidning, lämnade generalen på frågan om den anslagna dollarmiljarden var uträknad på grundval av det verkliga behovet hos den västeuropeiska statsgruppen, följande svar:

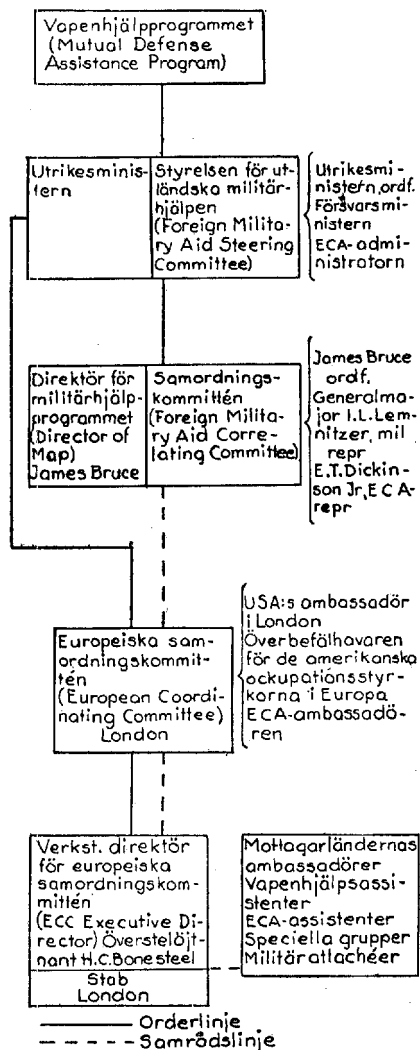
— Ifrågavarande länder hava anmodats att till den amerikanska statsledningen inkomma med kostnadsberäkningar, inkluderande jämväl deras framtida behov av medel för försvarsändamål. Det förtjänar att påpekas, att den militära materiel, som de komma att tilldelas, icke kommer att tagas ur »surplusupplag» eller förråd av äldre materiel. I varje fall kommer att tillhandahållas materiel ur de amerikanska stridskrafternas egna reservförråd (vilka alltså måste omgående förnyas). I vissa andra fall kommer krigsmateriel att nyttiverkas för fördelning till Väst Europas stater.

— Emellertid är att märka, att ingen materiel kommer att tilldelas annat än för stridskrafter, som verkligen äro organiserade. Amerika avser icke att sända militär utrustning till Europa under Atlantpaktöverenskommelsen, för att denna materiel skall läggas upp i förråd för att tagas i bruk i händelse av eventuell mobilisering. Även om skäl skulle finnas för att göra detta, skulle en tilldelning av krigsmateriel för sådant ändamål icke kunna anses försvarad ur amerikansk synpunkt.

BESTÅR AV ÖVERVÄGANDE ARMÉUTRUSTNING

President Truman tillkännagav, samma dag som vapenhjälpsavtalen undertecknades, att han godkänt den plan för ett gemensamt försvar som framlagts av Atlantpaktens militärkommitté på Parismötet i slutet av föregående år och godkänts av Atlantrådet i början av januari. Härmed voro de villkor uppfyllda, som kongressen uppställt för att vapenleveranserna skulle få börja.

I vapenhjälpprogrammet har för Storbritannien endast reserverats ett mindre belopp, avsett för 70 bombplan av typ B-29 och verktygsmaskiner och råvaror för den brittiska rustningsindustrin till ett värde av omkring 25 miljoner dollar. Den 20. mars startade de fyra första av dessa bombplan för att flyga till Storbritannien. De utgjorde den första krigsmateriel, som anlände till Europa enligt vapenhjälpslagen. Huvuddelen av vapenleveranserna äro avsedda för länderna på det europeiska fast-

landet, vilka ju enligt uppgiftfördelningen inom Atlantpakten främst skola svara för operationerna till lands i början av ett krig. Det är därför naturligt att omkring 70 procent av den materiel, som

skall levereras, utgöres av utrustning för markstridskrafter.

FRANKRIKE DEN FRÄMSTA MATERIELMOTTAGAREN

Vid fördelningen av de anslagna medlen har Frankrike satts i första rummet. Landet får materiel till både armén, marinen och flygvapnet för ett sammanlagt värde av mellan 300 och 500 miljoner dollar. I utrustningen för markstridskrafterna ingå bl a luftvärnspjäser, stridsvagnar av efterkrigstyp, fordon av olika slag, pansarvärn och signalmateriel. Flottan har utlovats lätta fartyg, bl a för eskorttjänst, och marinplan, av vilka 48 plan på hangarfartyget Dixmude redan överförts till Nordafrika, samt ev ett hangarfartyg. Det franska flygvapnet erhåller inga jakt- eller bombplan utan endast markutrustning och särskild apparatur. Närmast efter Frankrike komma vid fördelningen av materielanslagen Benelux-staterna. Några uppgifter om vad skall sändas till dessa länder ha icke offentliggjorts, lika litet som beträffande de skandinaviska staterna och Italien. Man vet dock, att Norge kommer att få 35.000 ton materiel till ett värde, enligt norsk utsago, av 300—500 miljoner kronor. Hjälpen till Norge torde komma att bestå av handvapen, bl a 7,62 mm gevär för den reguljära armén, luftvärn, stridsvagnar och pansarbilar, motorfordon, stridsvagnsminor, ingenjörmateriel, minor och torpeder, motorbåtar, försvarsutrustning för hamnar, bomber, radarutrustning,

sjukvårdsmateriel m m. Erbjudna amerikanska flygplan ha norrmännen avböjt, då det norska flygvapnet tidigare är utrustat med brittisk flygmateriel. Dessutom torde den norska krigsindustrin komma att kompletteras med en del maskinell utrustning och vissa råvaror. Danmark torde i första hand få amerikanska armégevär och luftvärn. Principen vid fördelningen av materiel från amerikansk sida synes ha varit att i första hand fältförbanden skola utrustas med erforderliga vapen, ammunition, fordon och signalmateriel.

FÖRSTA ÅRETS VAPEN- HJÄLP ENDAST EN BÖRJAN

Det första årets amerikanska vapenhjälp är långt ifrån tillräcklig för att kunna medge lösandet ens av de begränsade uppgifter som förslagsställarna tänkt sig, än mindre skapandet av ett betryggande försvar av Västeuropa. Men den bör kanske betraktas som endast en början, ty amerikanska regeringen tycks umgås med planer på att begära nya anslag till vapenhjälp under kommande år. Betydelsen, icke minst ur psykologisk synpunkt, av de amerikanska vapnen, som nu hålla på att skeppas till Europa, får dock icke underskattas och de kommunistiska aktionerna i de västeuropeiska mottagarländerna i syfte att sabotera leveranserna visar tydligare än något annat, hur stor vikt man på ryskt håll fäster vid denna förstärkning av Västeuropas militära motståndskraft.

G LINDQUIST

Bildband och film i utbildningens tjänst

Det är lektion och en skock elever hänger över instruktörens bord för att få se en skymt av den materiell, som han just demonstrerar. Flera elever har tröttnat på att knuffas och står i bakgrunden och pratar. Någon har kanske t o m slagit sig ner i ett hörn med det sista brevet från fästmön. Alla har inte samma lust eller förmåga att armbåga sig fram till kunskapen. Det finns nog tyvärr många, som känner igen situationen. Bristfällig undervisningsmateriel var förr ofta orsaken till att lektionerna blev som den nyss beskrivna.

Så behöver och får det inte vara nu. Läraren har fått moderna hjälpmedel till sitt förfogande. Till

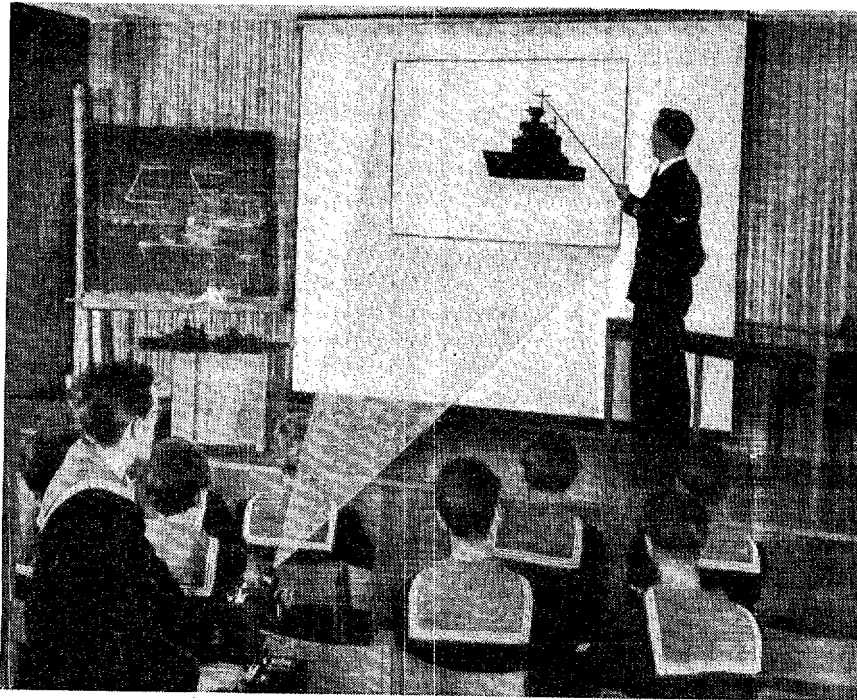
de mest värdefulla hör filmen och bildbandet. En instruktör kan numera hålla sin undervisning intressant och levande med hjälp av tydliga bilder projicerade på en särskild duk eller direkt på väggen. Eleverna behöver inte knuffas för att se. Bilderna syns tydligt från alla platser i lektionsrummet, där dessutom dämpad belysning gör det möjligt för eleverna att göra erforderliga anteckningar.

FÖRTRÄFFLIGA MEDHJÄLPARE TILL LÄRAREN

Filmen och bildbandet har under senare år dokumenterat sig såsom förträffliga medhjälpare till läraren i de flesta ämnen — både civila

Denna bildbandsbild ger mycket mer än torra ord.

Bildbandsprojektorn är en ovärderlig hjälpreda.

och militära. Inom den svenska krigsmakten framställs också numera årligen ett stort antal filmer och bildband för utbildningsändamål. Vid marinens filmdetalj var t ex produktionen år 1947 c:a 15 filmer, 1948 c:a 25 och för 1949 är planerade omkring 40, av vilka drygt 3/4 är färdigställda.

SPECIALISTER SAMMANSTÄLLER BILDBANDEN

Bildbanden sammanställs av specialister inom varje fack och är mycket noga genomtänkta både vad beträffar bildvalet och den inbördes ordningen mellan bilderna. De

ansluter helt till läroböckerna i resp ämnen.

Skiptikonbilderna lämnar instruktören full frihet vad beträffar ordningsföljden. De är också mycket lätta att tillverka, men ställer sig betydligt dyrare än bildbandet. Tillverkningskostnaderna för bildband är så låga att de kan anses som förbrukningsartiklar. De är dessutom lätta att förvara och tar liten plats. Skioptikonserien måste däremot förvaras i specialgjorda lådor och eftersom varje förråd måste ha c:a fem upplagor av vardera, inser man lätt att förvaringen av dessa skulle bli ett problem.

Vid de militära skolorna har bildbandet slagit ut skioptikonbilderna utom när det gäller färgbilder. Färgfilmen är nämligen mycket känslig för yttre åverkan och är så dyr och svåråtkomlig att skioptikonförfarandet här lönar sig i det långa loppet.

FILMEN OCH BILDBANDET BILDAR KOMPLEMENT

Filmens rörliga bilder och bildbandets stillbilder kompletterar varandra. Genom filmen får eleverna ett begrepp om ämnet i stort. De olika detaljerna infogas på ett levande sätt i sitt verkliga sammanhang. Tyvärr är filmen emellertid relativt dyr att framställa och den kräver dessutom ganska dyrbara projektionsapparater.

Bildbandet är lätt att framställa och billigt. Bildbandsprojektorn kostar inte så mycket. Den är dessutom liten och häändig samt lätt att ha med på resor om så erfordras.

Ur undervisningssynpunkt är det mycket lämpligt att växelvis använda film och bildband. Med filmen demonstreras de stora sammanhangen och med bildbandet de olika detaljerna i händelseförloppet. Avsikten är också att till de flesta filmer framställa kompletterande bildband. Det gör man bl a genom en enkel delkopiering av enskilda bilder i filmerna.

BILDBAND OCH SKIOPTIKON

En del lärare anmärker ibland på att bildbandet inte lämnar den frihet att hålla lektionerna så som de

själva önskar eftersom de blir bundna av bildernas ordningsföljd i bildbandet. Detta kan naturligtvis vara en viss nackdel för den synnerligen rutinerade instruktören. Det är dock ingenting som hindrar honom från att hoppa över bilder eller vrida tillbaka bandet om han så önskar.

ANNAN ÅSKÅDNINGS- MATERIEL

Det är icke alls så att de gamla hederliga utbildningsmetoderna slagits ut genom teknikens frammarsch. »Svarta tavlan» och olika sorters planscher intar fortfarande en hedersplats bland undervisningsmaterielen. Som komplement till filmen och bildbandet är de nödvändiga.

Det är med alla sinnen som människan lär. Därför får undervisningen med bildband aldrig gå dithän att eleverna passivt tar emot syn- och hörselintryck.

Åskådningsmateriel i form av modeller, som eleverna få »ta» på och plocka med har stor betydelse. Vid demonstration av materiel med hjälp av bildband är det lämpligt att samtidigt visa modeller. Därför bör modeller av alla slag anskaffas i anslutning till kurserna.

Genom kombination av gamla och nya metoder nås på så sätt det bästa resultatet. Filmen och bildbandet tillsammans med modeller lämpar sig därför för praktiskt taget alla kategorier av elever, och effekten i utbildningen höjs i enlighet med moderna krav.

C G SKJÖLD

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

— Forts från sida 162 —

Nr 3: Glimtar från finsk-ryska kriget. Erfarenheter på skilda områden. Av överste C Virgín.

FOLK OCH FÖRSVAR

Grev Turegatan 2, Stockholm. 4 nr/år, 3: - kr/år, lösnr 80 öre.

Nr 2: Avspänning - - sken eller verklighet? Översikt av världspolitiken 1949.

Nr 2: Möte med 1948 års klass. Av kapten Bror von Vegesack.

LA REVUE MARITIME², Paris

Nr 3: Les centres de formations de la marine. Goda erfarenheter från nya utbildningsanstalter och nya metoder betr utb av manskapet.

MANNSKAPSAVISA¹, Oslo

Nr 6-7: Narvik 9. april 1940. Historisk redogörelse av överste O Lindbäck-Larsen.

Nr 6-7: »Blücher»s undergång. Den tyska kryssarens sänkning 9. april 1940 i Oslofjorden.

MILITARY REVIEW², Kansas

Nr 3: The Atlantic Pact and Germany. F d ljeckisk officer: »Atlantpakten är endast en plan på papperet. Rusta om den ej skall så förbli.»

OFFISERSBLADET¹, Oslo

Nr 3: Heimevernets organisasjon i fred og dets anvendelse i krig. Av kaptein T R Diesen.

Nr 3: Tilpasning og tilpasningsvansker i Försvaret. Av san-kaptein L Eitinger.

OFFICERSFÖRBUNDSBLADET

Artillerigatan 51, Stockholm. 12 nr/år, 6: - kr/år.

Nr 3: Organisationen av motoriserat artilleriregementes stabsorgan.

PANSAR TEKNIK UNDERHÅLL

Vasagatan 38, Stockholm. 12 nr/år, 7:50 kr/år, lösnr 0:75 kr.

Nr 2: Infanteriets understödsproblem och stridsvagnsorganisationen. Av kapten C-G Ström.

Nr 2: Den enskilde soldatens rörlighet. Utländska erfarenheter beträffande utrustningens tyngd.

SHIPMATE², Annapolis

Nr 3: The Navy of the future. - Amiral Sherman, flottan som yrke. Riktlinjer för framtiden.

SUT - - SVENSK UNDERBEFÄLSTIDNING

Lövholmsbrinken 2, Stockholm 9. 26 nr/år, 6: - kr/år.

Nr 6: Rekryteringen bättre - - men vakanserna ännu betydande.

TIDSKRIFT I FORTIFIKATIONEN

c/o E Lidén, Box 16371, Stockholm 16. 6 nr/år, 8: - kr/år.

Nr 1: Byggnaders motståndsförmåga mot bomber. Av civilingenjör B Adamson.

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

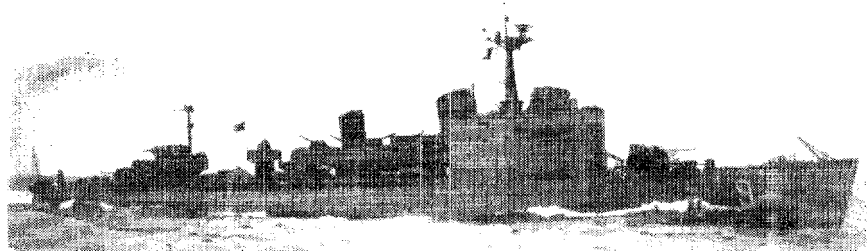
² Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.

KONTAKT

med krigsmakten

Notiser från högkvarteret	126	intag. Av byråingenjör R Magnusson	145
9. april — ett tioårsminne. Av överstelöjtnant Ernst Jungstedt	127	Identifiera flygplanen! Lösning till tävling 7	147
Nya minutläggare för kustartilleriet. Av löjtnant Bo Varenius	134	Spioneri, sabotage och psykologisk krigföring. Av major Per Lindgren	148
Atlee, Bevin, Cripps, Morrison. Av dr L Hirschfeldt	137	Fältarbeten i det nutida kriget. III. Av kaptenerna S Wåhlin och H Nauckhoff	152
Försvarsutställningar. Av kapten O Törnbom	141	Jaktplan med robotar	157
Allt flyga fort, IV: Aerodynamisk utformning av flygkropp och luft-		Från tidskriftsfronten	159

Årg VI

En stadsgata genomgått en omfattande ombyggnad, närmast för att bereda plats för modern apparatur av skilda slag. Först lär dig är Gärlé, som här syns på provtur.

Nr 4

NOTISER FRÅN HÖGKVARTERET

Gemensamt

Böcker

Ändringstryck nr 3 till TjRK, betingat av ny tryckfrihetsförordning och ny lag om beslag på vissa skrifter, har fastställts genom go nr 334/1950. Ändringstrycket har utsänts till myndigheter m fl samt tilldelas personal enligt samma grunder som TjRK.

Handbok om permanenta nätet (HPN) jämte bihang (Bihang IIPN) har fastställts genom go 687/1950 och utsändes 1/5 1950 till myndigheter m fl samt tilldelas vid armén fast anställda officerare och underofficerare vid signaltrupperna.

I samband härmed ha upphävts *Signaltrpl III* och *Bihang Signaltrpl III*, fastställda genom go 2675/1942.

Armén

Böcker

Ammunitionsregister för armén, del I, 1949 års upplaga, har utsänts till

myndigheter m fl. *Del II* utsändes under mars 1950.

Amregister utlämnas såsom lån från bokförråd till därav berörd personal.

I samband härmed har *Amregister* och *Amregister Bild*, 1942 års upplaga, upphört att gälla. (Kdochs nr 354/1950).

Provisoriskt ändringstryck 4 till InfR I, 1945 års upplaga, avseende granatkastarförband (*Ändringstryck 4 InfR I*) har fastställts genom ao nr 148/1950 att försöksvis tillämpas vid infanteriet och i tillämpliga delar vid pansarinfanteriet, pansartrupperna och kavalleriet. Ändringstrycket har utsänts i stencilupplaga till berörda myndigheter och förband genom infanteriinspektörens försorg.

För pansarinfanteriet har samtidigt fastställts *särskilt tillägg* till *Ändringstryck 4 InfR I*, vilket utsändes genom pansarinspektörens försorg.

— Forts på sida 136 —

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Redaktionskommitté:

Överste G-F von Rosen, försvarsstaben, stabsredaktör K-E Westlund, försvarsstaben, major Anders Grafström, arméledningen, kapten Bengt Ohrelius, marinledningen, kapten Åke Mangård, flygledningen.

Ansvarig utgivare:

Chefen för försvarsstabens sektion III, överste G-F von Rosen.

Postadress:

Försvarsstaben, Stockholm 90.

Telefon:

67 95 20 (för rikssamtal 67 96 20)

Distribution:

Försvarsstabens chefsexp.

Bestämmelser om utsändning av tidskriften till militär personal återfinnas i Högkv Fst avd PF nr 45:10 den 12/8 1948. Prenumeration kan verkställas genom insättande av 5 kronor på postgironummer 31 31 04, Försvarsstabens kassaförvaltning nr 104, Stockholm 90. På insättningsblanketten skall anges, att summan utgör prenumerationsavgift för Kontakt med krigsmakten.

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Ärgång VI, nr 4, april 1950

9. april — ett tioårsminne

I dagarna ha tio år förflutit sedan den 9. april 1940, då det tyska angreppet på Danmark och Norge kom en skälvnig att gå genom den svenska folksjälen. Händelserna den dagen framkallade hos folkets stora massa den försvarsvilja, som utgjorde den nödvändiga betingelsen för en i vår historia hittills enastående upprustning. Det blev plötsligt klart för var och en, som ägde en oförvillad blick, att Sveriges urgamla frihet befann sig i farozonen såsom kanske aldrig förr.

En återblick skall här ges på vad som skedde under de skickelse-digra aprildagarna för tio år sedan. Innan en redogörelse lämnas för händelseförloppet, återges läget i början av april 1940 ur försvarsberedskapssynpunkt.

LÄGET I BÖRJAN AV APRIL

I övre Norrland kvarstodo ännu den 4. april stora delar av 2. armékåren, som i samband med det finsk-ryska vinterkriget sammandragits — 100 000 man stark — till skydd för nordöstra landgrän-

sen. Order om hemtransport och demobilisering hade utfärdats, sedan vinterkriget genom freden i Moskva den 13. mars nått sitt slut, och för varje dag blevo de i Övre Norrland under fanorna stående förbanden allt färre. Den 4. april utgjordes dessa sammanlagt av tio infanteribataljoner, en kavalleribataljon och fyra artilleridivisioner. Fem dagar senare kvarstod emellertid av armékåren ännu nära hälften, således en ingalunda föraktlig styrka. Härtill kommo ur beredskapssynpunkt viktiga omständigheter, som föga beaktats i diskussionen om Sveriges läge den 9. april:

Det var fördelaktigt med hänsyn till händelseutvecklingen, att förbanden i Övre Norrland transporterades därifrån till sina fredsörläggningssorter — de kommo därigenom närmare den landgräns, vars försvar kort därpå blev mest aktuellt, exempelvis I 5:s hemtransport till Östersund och I 13:s till Falun.

En annan omständighet var att de hemkomna förbanden icke ge-

nast hempermitterades utan kvarhöllos på sina mobiliseringsorter viss tid för omorganisering jämlikt den nya krigsorganisation, som trätt i kraft den 1. april. Detta hade till följd, att endast ett fåtal förband hunnit hempermitteras innan stormen den 9. april brast lös.

Slutligen kan erinras om att de förband, som tillhörde eller hade tillhört 2. armékåren, under den bistra vintern 39—40 härdates och undergått en intensiv utbildning, och i april sistnämnda år besutto en aktning svärd krigsduglighet.

I *mellersta och södra Sverige* visade försvarsberedskapen en helt annan bild vid nu ifrågavarande tidpunkt. Den 20. mars hade den sista gruppen värnpliktiga ur äldre årsklasser, sammanlagt omkring 10.000 man ryckt ut. Därutöver hade då många tusen man av samma kategori undergått en efterutbildning om fyra—sex veckor.

Kvar i tjänstgöring befann sig därefter i dessa delar av landet endast 1939 års vintergrupp, vars styrka endast medgav uppsättandet av ett kompani per infanteri- och några kanonavdelningar per artilleriregemente, samt ett reservunderofficerskompani per fördelning.

Vid marinen voro sjöstridskrafterna praktiskt taget i sin helhet mobiliserade och ett 30-tal kustartilleribatterier bemannade för farleds- och strandskydd bla i Skåne och Göteborgs skärgård.

Flygvapnet var svagt: det kunde endast sända i elden 150 krigsflygplan, de flesta mer eller mindre omoderna.

Av ovanstående framgår riktigheten av det omdöme, som blivit fällt om beredskapsläget i södra och västra Sverige i början av april 1940: dessa delar av vårt land lågo praktiskt taget öppna för invasion. Härvid får man emellertid icke bortse från det hot, som i händelse av en invasion riktad mot Sydkusten från tyska Östersjöhamnar den krigsberedda svenska flottan utgjorde mot den invaderandes högra flank.

DEN 4. APRIL

Den 4. april bedömde den högsta militära ledningen på grund av inkomna underrättelser läget på så sätt att tyska förberedelser för ett invasionsföretag syntes tyda på en kommande aktion mot Danmark—Norge eller möjligen England. Huruvida Sverige befunno sig i farozonen kunde ännu icke med säkerhet avgöras. Även om Sverige icke utgjorde ett förstahandsmål för tyskarna, måste dock försvarsberedskapen i landets södra och västra delar snarast förstärkas.

Dessa synpunkter framlades för regeringen den 4. april av ÖB, som i samband härmed föreslog ett *omedelbart* stärkande av försvarsberedskapen.

Härvid framfördes två alternativ, av vilka det ena var liktydigt med en allmän mobilisering, medan det andra avsåg inkallandet — förutom av vissa enstaka förband — av 1. armékårstaben och 1. fördelningens befäl såsom förberedelse för dess krigsorganisation. Det första alternativet skulle trygga regeringens handlingsfrihet

Tyskar på marsch genom en liten dansk stad.

i alla de situationer, som kunde tänkas uppkomma som en följd av ett tyskt angrepp mot våra grannar, medan det andra avsåg att med stöd av den fullt rustade flottan förbereda och trygga en allmän mobilisering. Valet mellan de båda alternativen tillkom självfallet regeringen.

DEN 5.—7. APRIL

Den 5.—7. april klarnar läget bl a genom rapporter till försvarsstaben om ilastning av trupper i tyska Östersjöhamnar och att örlogsfartyg och transportfartyg lämnat Stettin och Swinemünde den 1. april.

Den 5. april gav ÖB order till chefen för 2. armékåren att snarast omgruppera skidlöparbataljonen, ansedd som ett förstklassigt fältförband och förlagd i Övertorneå, jämte ett batteri »till gräns-

området mot Norge med uppgift att vid behov avvisa försök till framträngande mot malmfälten».

Den 6. april utfärdades generalorder om mobilisering av 1. armékårstaben — 1. armékåren var i främsta rummet avsedd för Skånes försvar — i den utsträckning ÖB ägde bestämma samt om befälsin-kallelser vid kavalleribrigaden med inställelse den 8. april. ÖB anbefalldes en mindre förstärkning av luftvärnet i Skåne samt, genom order till chefen för flygeskadern, att den strategiska spaningen skulle utsträckas dels över sydvästra Östersjön, dels — på senare order — över Kattegatt och Skagerack. På grund härav tillkom i Skåne en flyggrupp till den som redan förut befann sig där.

DEN 8. APRIL

Den 8. april kommo de viktigas-

te underrättelserna utifrån per telefon från svenske ministern i Köpenhamn till chefen för försvarstabens underrättelseavdelning. Ministern meddelade sålunda på morgonen bla att tyska krigsfartyg jämte ett 50-tal transportfartyg observerats på nordgående i Kattegatt, samt att tidigt på morgonen en 60 km lång kolonn av infanteri och artilleri var på marsch norrut genom Slesvig. Senare på dagen omtalade ministern, att kolonnen vid 1300-tiden nått i närheten av danska gränsen.

Bland andra underrättelser, som ingingo denna dag, visste en att förtälja, att engelsmännen utlagt mineringar på norskt vatten.

Dessa underrättelser föranledde på ÖB:s initiativ utfärdandet av generalorder om kavalleribrigadens mobilisering med 10/4 som första mobdag och om bemyndigande för ÖB att till förberedande av mobilisering låta inkalla befäl vid vissa linjeförband inom södra, västra och östra militärområdena samt vid fem kustförsvarsbataljoner på skånska sydkusten.

DEN 9. APRIL

Därmed äro vi framme vid den dag, som outplånligt kommer att vara inristad i våra hävder — tisdagen den 9. april 1940.

Redan vid 6-tiden på morgonen förelågo i försvarsstaben underrättelser om de tyska företagen mot Danmark och Norge. Efter hand inlöpte nya meddelanden och vid nedannämnda tidpunkter visste man i Försvarstabens underrättelseavdelning följande:

KI 0900.

Norge:

Tyskarna ha landsatt mindre detachement i trakten av Oslofjorden, Horten, Stavanger, Bergen, Trondheim. Luftlandsättningar vid Oslo (30 plan). Storting och regering ha lämnat Oslo. Ultimatum utan tidsfrist att överlämna administrationen av landet.

Danmark:

Tyskarna ha landsatt mindre detachement i Korsör, Middelfart och Köpenhamn. Flygplan på låg höjd över Köpenhamn utkastade flygblad.

KI 0945.

Norge:

Norska regeringen har avböjt Tysklands ultimatum samt anbefallt allmän mobilisering. Tyskt flyg har tagit Fornebu flygplats och förstört norska Fokkerplan. Oscarsborg hålles. Enligt svenska järnvägsstyrelsen har all järnvägstrafik stoppats till Norge. Tyskarna ha besatt Narvik kl 0600.

Danmark:

Tysk trupp håller på att besätta Köpenhamn. Proklamation utfärdad att Tyskland kommer att upprätthålla Danmarks själv-

Saknar Ni något nummer av KmK?

Enstaka lösnummer av tidskriften kunna i och för komplettering erhållas i viss utsträckning genom beställning till Försvarstabens pressavdelning. Restupplagorna äro dock synnerligen begränsade.

Tyska trupper marschera genom Oslo.

ständighet. Kalundborgs radio har meddelat, att Danmark kommer att underkasta sig.

Norrmännen överlämnade Oslo till tyskarna kl 1438.

Det nu inträdda läget krävde, att omfattande försvarsåtgärder omedelbart träffades i söder och väster. Så skedde även.

Generalorder utfärdades om krigsorganisering — av politiska skäl undveks ordet mobilisering — av III. fördelningen, förlagd till västra Sverige, I 2 (Karlstad), I 7 (Ystad), I 14 (Gävle), A 6 (Jönköping), A 9 (Karlsborg), A 10 (Linköping) samt vissa specialförband liksom åtta kustförsvarsbataljoner i Skåne m fl landstormsförband. 1. organiseringsdag blev för I 7 och A 6 den 11. april, för övriga linjeförband den 12. och för landstormsförbanden snarast. Den förut här nämnda demobilisering-

en av 2. armékåren avbröts. Mineeringar utlades på svenskt vatten på olika platser längs västkusten, och förberedelser vidtoges för att stänga de viktigaste hamnarna i Skåne samt Varbergs hamn. Högkvartersorder utfärdades, att flygvapnet i dess helhet skulle krigsorganiseras snarast.

Vissa händelser i övre Norrland under den 9. april tilldrogo sig ett särskilt intresse. Kl 0800 meddelade landshövdingen i Luleå chefen för 2. armékåren, att tyskarna besatt Narvik. Längre fram på dagen kunde kårchefen telegrafiskt orientera om tillståndet i Narvik, dit telefonförbindelserna ännu icke voro avbrutna. Bl a hade två norska örlogsfartyg sänkts i Narviks hamn och tyskarna landsatt omkring 1 000 man, varjämte en mindre norsk styrka befann sig under förflyttning från Narvik mot Riks-

gränsens station. På grund härav beslöts att omgruppera delar av V. bevakningsbataljonen från Gällivare till Riksgränsens station, dit dessa också anlände på kvällen under bataljonschefens befäl och grupperades som gränsskydd.

Även inom norra militärområdet ordnades gränsskydd mot Norge genom spärrning av över gränsen ledande viktigare förbindelser. Längre söderut voro motsvarande förbindelser länge utan militär bevakning (ännu 12/4).

DEN 10. APRIL

Den 10. april förflyttades I. fördelningens reservunderofficerskompani med biltransport från Kristianstad till Malmö och en bilskvadron ur kavalleribrigaden från Klippan till Hälsingborg. Vid sistnämnda stad stod efter nattmarsch från Karlskrona kl 1100 ett 10,5 cm rörligt kustartilleribatteri eldberett.

På västkusten befarade man denna dag tyska landstigningsförsök bl a på Onsalahalvön. Dit dirigerades av chefen för III. fördelningen, vars organisering ännu befann sig i sin linda, ett förstärkt kompani I 15 och ett batteri A 2. Till Lysekil och Strömstad dirigerades olika delar av fördelningens reservunderofficerskompani. Alla dessa förband voro eldberedda i dagningen följande dag. De snabba och improviserade åtgärder, som vidtogos inom västra militärområdet den 10. april, voro ett verksamt bidrag till vårt neutralitetsförsvar.

Under denna dag förstärktes

gränsbevakningen vid Riksgränsens st:n med skidlöparbataljonen, ett batteri och ett par smärre förband.

DEN 11. APRIL

Den 11. april bedömdes av den militära ledningen på grund av ingångna underrättelser ett tyskt angrepp mot Malmö och Hälsingborg under natten till eller i daggryningen följande dag som icke utslutet. Bl a rapporterades, att en av de stora färjorna på Korsörleden flyttats över från Stora Bält till Helsingör, att tyska truppflyttningar iakttagits på Själland i riktning mot Öresund m m.

ÖB anbefalldes omedelbara åtgärder för spärrning av flygfälten i södra och mellersta Sverige. På eftermiddagen och kvällen förflyttades de fåtaliga förband, som efter hand blevo marschfärdiga på utrustningsorterna med bil, järnväg, cyklande eller marscherande till de mest hotade platserna vid Öresund. Därutöver dirigerades huvuddelen av kavalleribrigaden i riktning mot Skåne. Samma dag utverkade ÖB organisering av I 11 (Växjö) och I 16 (Halmstad).

ÖB anbefalldes vidare, att en tung bombdivision skulle, skyddad av jaktförband, den 12. april i dagningen ha inlagit beredskapsläge i luften ovan Hälsingborg.

På kvällen anbefalldes genom högkvartersorder bl a att under natten hamnarna Malmö, Hälsingborg och Landskrona samt om möjligt även de viktigaste västkusthamnarna skulle stängas, fyrarna på sträckan Svinesund - - Ölands norra udde samt på Gotland släc-

kas och all radioutsändning från radiofyrrar stoppas.

Under natten till den 12. april och under denna dag anbefalldes ÖB med stöd av ett muntligt be- myndigande från försvarsminis- tern organisering av samtliga ännu icke organiserade staber och för- band tillhörande linjen och land- stormen.

DEN 12. APRIL

Den 12. april på morgonen voro grupperade och »nödtorftigt be- redda till försvar» av Skånes syd- och västkust: en förstärkt linje- infanteribataljon, en kavalleribil- bataljon, en artilleridivision jämte några kanonavdelningar, två kust- artilleribatterier och åtta kustför- svarsbataljoner.

En bombdivision, dock utan jaktskydd — jaktförbanden hade av olika skäl icke kommit fram till Skåne — låg tidigt på morgonen i beredskapsläge beredd att ingripa mot ett landstigningsförsök i trak- ten av Hälsingborg.

Trupperna på Onsalahalvön ha- de under natten förstärkts med dit per buss transporterade delar av en bataljon och ett tungt kompani I 15.

I Värmland överskreds gränsen denna dag av ett 70-tal norska sol- dater. Den flyktningström, som inom kort antog betydande omfattning, hade därmed tagit sin början.

Under dagens lopp anlände till Kiruna I 4 (utom två bat).

Hand i hand med åtgärderna för försvarsberedskapens stärkan- de gingo ÖB:s förberedelser för att

koncentrera starka krafter till de mest hotade landsdelarna. Han av- såg sålunda att till södra Sverige sammandraga en armékår (1.) med tyngdpunkten förlagd till Skåne och till sydvästra Mellansveriges försvar med tyngdpunkt i Värml- and likaledes en armékår, nämli- gen den förut i övre Norrland grupperade 2. armékåren.

DEN 15. APRIL

Den 15. april voro praktiskt ta- get samtliga linje- och landstorms- förband (utom dem av de senare, för vilkas utrustning uniformer m m ännu saknades) krigsorgani- serade. Den sammanlagda styrkan uppgick till omkring 320.000 man — en med hänsyn till de tyska styrkor, som stodo till förfogande för operationer mot Norden, icke föraktlig siffra — fördelade på följande sätt:

Linje, depåförband	65 000	man
» , fältförband	175 000	»
Landstormsförband	80 000	»
	*	*

Till sist må här anföras ett ut- drag av ett uttalande av den be- kanta tyska generalen Dietl, som var befälhavare över de tyska trup- perna, som den 9. april landsattes i Narvik och framträngde mot svenska gränsen:

» . . . Jag kunde konstatera, att de svenska soldaterna voro fosterlandsälskande, väl utbil- dade och föredömligt utrustade. Ett angrepp mot den svenska gränsen hade icke varit någon lätt affär. . . . »

ERNST JUNGSTEDT

Nya minutläggare för kustartilleriet

Kustartilleriet sköter i den marina mineringsverksamheten skärgårdens och hamnförsvarets sk kontrollerbare mineringar. Kontrollbar innebär att tidpunkten för sprängning är ställd under kontroll från minstationer i land. Olika skäl, t e möjligheten för egna fartyg att passera, reser stora krav på precision i utläggningen. Mineringsarbetena kräver därför tillgång på specialbyggda minutläggare.

NULÄGET

Det nuvarande beståndet av sådana fartyg utgöres, som framgår av tabellen, till stor del av trotjänare med aktningsvärd ålder. Den äldsta minutläggaren, nr 3, med byggnadsåret 1879 är nog marinens äldsta i tjänst varande maskindrivna fartyg.

Eftersom de äldre minutläggarna, nr 3--9, tillkommit under en period, då kustartilleriförsvaret upptogs i den inre skärgården uppfyller dessa fartyg icke längre da-

gens krav. De är icke tillräckligt stora och sjödugliga. Den maskinella utrustningen m m är otillfredsställande. De kunna därför inte effektivt och säkert uppträda och arbeta i ytterskärgårdarna och utanför oskyddade hamninlopp, där kustartilleriets mineringsverksamhet numera huvudsakligen är förlagd.

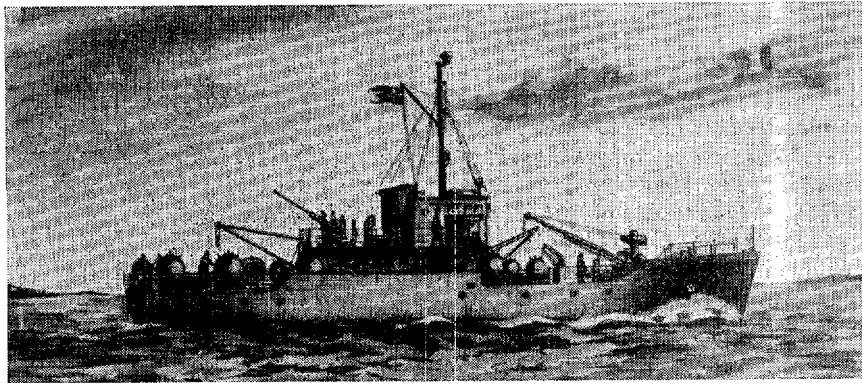
UTVECKLINGEN

En stegvis utveckling till en bättre och effektivare minutläggartyp har efterhand skett. Den 1939 levererade minutläggaren 10 fick sålunda ett modernt maskineri av dieselektrisk typ. Nr 11, som beviljades av riksdagen i samband med 1942 års försvarsbeslut och färdigställdes 1947, var den första, som ifråga om storlek, sjöduglighet m m verkligen motsvarade det nutida kustartilleriförsvarets behov.

Redan innan denna minutläggare gick sin leveransprovturen, hade riksdagen beslutat om ersättningsbygg-

Minutläggaren nr 6, byggd 1893.

Den projekterade minutläggaren.

nad för ytterligare två av de äldsta minutläggarna. Medel beviljades till två nya fartyg av samma typ som nr 11.

Rön från beredskapsåren, krigserfarenheter och utförda prov ha visat, att viss modifiering av fartygstypen är önskvärd, för att man skall få fram en högeffektiv minutläggare. Till de höjda kraven bidrar särskilt den kraftiga utveckling av minmaterielen, som skett efter kriget. Förslag till slutlig reglering av för dessa minutläggaryggen erforderliga medel ha ock-

så förelagts riksdagen i 1950 års statsverksproposition.

NYBYGGNADER

De nya minutläggarna projekteras med i stort sett följande data och egenskaper.

Längd över allt 31,20 m

Bredd 7,40 m

Deplacement 232 ton

Fartygets framdrivningsmaskineri utgöres av två dieselelektriska anläggningar, som driver var sin propeller och tillsammans utvecklar ca 360 hkr. Farten beräknas till 10,5 knop. Fartygets utseende och all-

Data över kustartilleriets minutläggare

Minutläggare nr	Byggt	Längd	Bredd	Depl	Fart	Maskineri	Anm
3	1879	26,5*	5,45*	200*	6,4	högtrycksångm 100 hkr	*) Efter ombyggnad 1945; dessförinnan ifråga om mått helt lika nr 5.
5	1885	22,5	5,85	108	6,8	” ” 190 ”	
6	1893	22,4	5,66	108	7,6	komp ångm, 190 ”	
7	1905	22,5	5,59	110	7,5	” ” 160 ”	
8	1904	22,5	5,59	110	7,7	” ” 135 ”	
9	1912	25,2	5,75	120	8,5	” ” 210 ”	
10	1939	27,4	5,60	166	9,2	diesel-el, 240 ”	
11	1947	30,2	7,28	220	9,8	diesel, kameva, 300 ”	

männa anordnande framgår av skissen på sida 135. Skrovet har utformats för att ge minutläggaren hög grad av sjöduglighet. Det är försett med isbryarestäv.

Överbyggnaden inrymmer kommandobrygga med styrhytt, navigeringshytt och radiohytt. Därunder återfinnes i huvuddäckets plan kök, tvättrum och officersinredning. Huvuddäcket förut samt gångborden avses som arbetsplats vid minfällning. Akterut placeras fartygets båtar.

Från tamburer i överbyggnaden leda trappor till underofficersinredningen, maskinrummet samt längst akterut manskapsförläggningen.

Minfällningsanordningarna utgörs av en större kran, två mindävertar, två ankardävertar och två vinschar. Kran, mindävertar och vinschar drivas elektriskt eller hydrauliskt, ankardävertarna med handspel. Denna materiel avses i huvudsak för den s k fasta fällningen, d v s minering med i förväg tillkapade ankartrossar. Fartyget är dessutom försett med räls, varigenom banfällning av minor med automatiska ankaren möjliggöres.

Lasten av minor medförs i minrummet, varjämte ett betydande antal minor kunna transporteras på däck.

Fartyget har en 40 mm Bofors luftvärnsautomatkanon på bryggdäck.

Minutläggaren har en jolle och en motordriven minarbetsbåt.

Hjälpmaskineriet består av två generatoranläggningar varav den

NOTISER FRÅN HÖGKVARTERET

— Forts från sida 126 —

Marinen

Böcker

I Mo nr 85 (TS D 15/50) fastställs undervisning för manskapet vid flottan. Förbränningsmotorer. (UMF: IV A del 2).

Bilaga 16 till Undervisning för manskapet vid flottan (UMF: IA) fastställs i mo nr 559 (TS B 5/50). Bilagan innehåller bestämmelser rörande rättsskipning och rättsvård.

Övrigt

Mo nr 78 (TS D 13/50) innehåller föreskrifter beträffande hälso- och sjukvård m m vid marinen.

ena är kombinerad med en läns- och brandpump. Därutöver finnes en separat, elektriskt driven läns- och brandpump. Ankarspelet är maskindrivet och rodet manövreras medelst styrmaskineri.

Slutligen kan nämnas, att minutläggaren förses med de modernaste hjälpmedel för navigering m m såsom radio, ekolod, trycklogg och navigeringsradar.

* *

*

Nybyggna komma att bli ett ovärderligt och efterlängtat tillskott i kustartilleriets minutläggarflootta. Av tabellen framgår emellertid, att ytterligare ett flertal fartyg uppnått eller mycket snart komma att uppnå den ålder, f n satt så högt som till 50 år, då de äro så förslitna, att de icke längre kunna underhållas utan måste utrangeras. Ersättningsbyggnad för dessa är därför en trängande angelägenhet.

BO VARENIUS

Prominenta profiler

Attlee, Bevin, Cripps, Morrison

Efter det dramatiska februari-valet sitter regeringen Attlee kvar. Dess andel i väljarkåren har gått tillbaka, dess majoritet är rekordartat liten, dess möjligheter att föra en principiellt socialistisk politik är praktiskt taget obefintliga, men tills vidare fortsätter Labour att bära ansvaret för Storbritanniens öden. Regeringsmakten i London ligger fortfarande i händerna på labourregeringens »fyra stora»: premiärministern Clement Attlee, underhusledaren och i realiteten vice premiärministern Herbert Morrison, finansministern Sir Stafford Cripps och utrikesministern Ernest Bevin. I den fyrklövern finns alla de riktningar representerade som har byggt upp Storbritanniens mäktiga arbetar-

parti: fackföreningsrörelsen, kommunalpolitikerna och de intellektuella.

CLEMENT ATTLEE

Den sistnämnda riktningen representeras av den nu 67-åriga premiärministern. Han har sina rötter i den högre medelklassen och hans ungdom tillbringades i en av landets finaste Public Schools och i Oxford. Stilenligt började han sin politiska bana som övertygad konservativ, men när han efter fullbordade studier i modern historia och juridik började sin advokatpraktik i London väcktes hans intresse av de sociala frågorna. Det elände han mötte vid sina exkursioner i Londons fattigaste kvarter gjorde ett outplånligt

Clement Attlee

Ernest Bevin

intryck på honom. Social indignation och sociala studier förde honom över till Labour Party. Sedan han under första världskriget kämpat med utmärkelse på olika fronter och avancerat till major började han på allvar sin bana som politiker, han kom in i underhuset, blev understatssekreterare i den första labourregeringen 1924 och i den andra 1929—31 först kansler för hertigdömet Lancaster och därefter postminister.

Attlee hörde ingalunda till de ledande inom partihierarkin, då den stora kris inträffade, som förde partiets andra generation till makten. I augusti 1931 bildade MacDonald sin nationella samlingsregering tillsammans med konservativa och liberaler och sprängde därmed Labour. Vid de därefter följande valen, där striden stod mellan koalitionen och labouroppositionen, led den senare ett förkrossande nederlag. Då det nya underhuset samlades satt på oppositionsbänken endast tre f d ministrar, den gamle George Lansbury, som blev oppositionens ledare, och de båda »ungdomarna» Attlee och Cripps. Attlee blev vice oppositionsledare, och när han år 1935, vid Lansburys avgång, utsågs till dennes efterträdare var detta en kompromisslösning mellan partiets höger och vänster, mellan »politikerna» och fackföreningsmännen. Han var den som alla kunde godtaga. Många ansåg därför att 1935 års lösning av partiledarfrågan endast var ett tillfälligt arrangemang, och under Attlees fortsatta verksamhet, som oppositionsledare

1935—40, som second-in-command i Churchills koalitionsregering 1940—45 och som premiärminister från 1945 har det ofta ryktats att han skulle ersättas med en annan man. Dessa rykten har inte minst hämtat näring ur Attlees ganska färglösa, en smula torrt sakliga väsen, man har menat att en ledare för att ha framgång måste ha större förutsättningar att sätta folkfantasin i rörelse. Men man har tagit fel. Attlee har inte ersatts, i stället har han överlevt sina konkurrenter. Om hans politik är meningarna delade. Men om hans personliga integritet finns det endast en mening i brittiskt politiskt liv.

HERBERT MORRISON

När Attlee blev partiledare 1935 var hans svåraste konkurrent Herbert Morrison. Denne nu 62-årige underhusledare är son till en poliskonstapel och fick sluta sin skolgång vid 14 års ålder för att börja sin bana som springpojke. Han kom snart in i arbetarrörelsen och blev 1915 sekreterare i partiets londonavdelning. Hans kommunalpolitiska karriär kröntes 1934 med ordförandeskapet i Londons stadsfullmäktige; då hade han också hunnit pröva på rikspolitiska uppgifter som kommunikationsminister i 1929—31 års labourregering. Som Labours ledare i huvudstaden åtnjöt han en synnerligen stor auktoritet, men vid partiledarvalet föll han igenom på fackföreningsfolkets motvilja mot en »kommunalpolitiker» och på motståndet från vänsterflygeln, som ansåg ho-

Stafford Cripps

Herbert Morrison

nom vara för långt ute på partiets högerkant. På den kanten har han också i stort sett stannat, och som den som dragit upp huvudlinjerna för 1950 års moderata valprogram har han kommit att betraktas som medelklassens talesman inom arbetarregeringen. Hans moderation och hans goda samarbete med Tories som inrikesminister i Churchills koalitionsregering hindrar emellertid inte att han är en av regeringens mest stridbara och stridsglada talesmän i underhuset, där hans sammandrabbningar med Churchill tillhör husets mest uppskattade politiska dueller.

ERNEST BEVIN

Ernest Bevin har aldrig aspirerat på partiledarposten. I den styrande regeringskretsen är han fackföreningsmannen framför alla andra. Den nu 69-årige utrikesministern började vid 11 års ålder

sin bana som ladugårdsdräng men avslöjade snart en energi och organisatorisk talang som under åren satt djupa spår inom brittisk fackföreningsrörelse. Hans främsta skapelse var det enade transportarbetarförbundet, där han blev generalsekreterare, och hans dominerande ställning inom fackföreningsvärlden fick synligt erkännande då han 1937 presiderade som ordförande vid internationella fackföreningskongressen i London.

Detta är otvivelaktigt en märklig meritlista för en utrikesminister. Men faktiskt har Bevin alltid haft tid att ägna ett speciellt intresse åt internationella frågor. När det gäller utrikespolitiken är hans stridbara patriotism inte av i går. Redan 1914, då partiledaren MacDonald intog en avvisande hållning till det brittiska krigsdeltagandet, förklarade den unge fack-

föreningsmannen Bevin, att han skulle ha varit beredd att delta i en internationell generalstrejk mot kriget om de tyska socialdemokraterna också varit beredda till det. Men eftersom så inte var fallet kände han sig som brittisk socialdemokrat och inte som internationell socialist. Vid 1935 års partikongress förde han också ett språk mot Lansburys pacifism som närmade sig brutalitet. När Churchill gjorde honom till arbetsminister i sin koalitionsregering fick han därmed också en kollega, som var fast besluten att inte låta några brittiska positioner ges upp och som inte tvekade att chockera sina väljare genom att solidarisera sig med premiärministern i den intrikata grekiska interventionspolitiken 1944. Som utrikesminister har han framträtt med samma stridbara realism, och oppositionen från partiets vänsterflygel med dess krav på en »konstruktiv socialistisk utrikespolitik» har steg för steg tvingats på knä tills den efter februarivalet nära nog rensats ut ur underhuset.

STAFFORD CRIPPS

Attlee, Bevin och Morrison var de tre ledande labourrepresentanterna i krigskoalitionen och ledartrion då labourregeringen bildades 1945. Sedan dess har trion utökats till kvartett sedan Sir Stafford Cripps som ansvarig för landets ekonomiska liv kommit att inta den kanske viktigaste regeringsposten. Han är den yngste av de fyra — nyss fyllda 60 år. Under 1930-talet stod han i ständig konflikt med

partiet på grund av sina radikala socialistiska åsikter och sina folkfrontsympatier, och ännu under 40-talets första hälft var hans ställning osäker. Sin politiska bana började han som kronjurist i 1929 — 31 års labourregering, hans nästa stora uppdrag kom först 1940, då Churchill sände honom till Moskva som ambassadör. 1942 inträdde han i regeringen och gjorde sin mest bemärkta insats, då han som krigskabinettets representant sändes till Indien för att få till stånd en uppgörelse med de indiska partierna. Hans mission misslyckades trots hans nära vänskap med Nehru, och det blev Attlee som 1947 fick definitivt lösa det indiska problemet. Då hade Cripps redan sedan länge fått koncentrera sin uppmärksamhet till ekonomiska problem. Vid labourregeringens tillkomst 1945 blev han handelsminister, men då den ekonomiska krisen satte in på allvar 1947 flyttades ansvaret för Storbritanniens ekonomiska tillfrisknande över på honom.

Sir Stafford Cripps tillhör partiets överklasselement, är sannolikt dess förmögnaste medlem och möjligen också dess finaste intellekt. Han är en utpräglad representant för den i England icke ovanliga men för kontinentala förhållanden snarast chockerande kombinationen av socialism och kristendom. Naturvetare och jurist, diplomat och finansexpert, radikal socialist och psalmdiktare, det är en mycket engelsk konstellation.

L HIRSCHFELDT

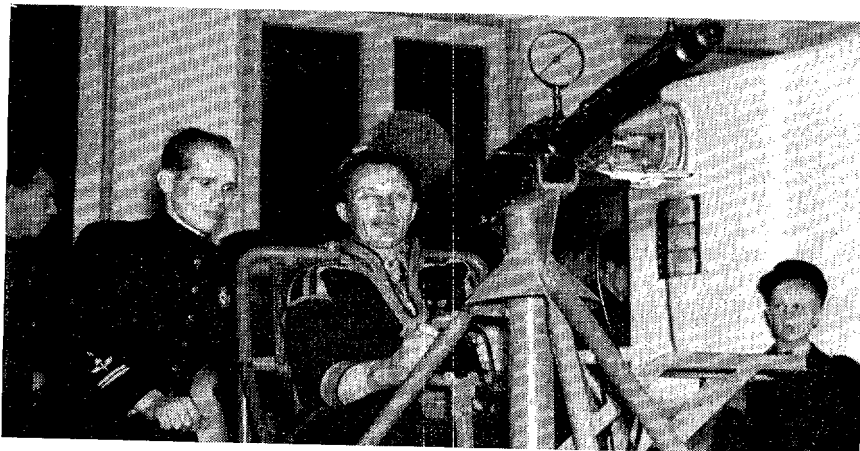
FÖRSVARsutSTÄLLNINGAR

Såväl under krigsåren som senare har ett stort antal försvarsutställningar ordnats på olika platser landet runt, enbart innevarande år ungefär ett dussin. I de flesta fall ha de väckt stort intresse och gjort god nytta och för den skull kan måhända några korta synpunkter på hur de kunna planläggas och genomföras vara av värde, allra helst som detta arbete stundom lägges på fämligen oerfarna militära befattningshavare.

UTSTÄLLNINGENS SYFTEN

Först och främst måste man göra klart för sig ändamålet med utställningen. Rent allmänt bör detta vara att ge en levande kunskap om vårt försvar och alla dess skilda verksamhetsgrenar i krig och fred, att därmed redovisa för svenska

folket syftet med alla de ekonomiska och personliga bördor, som försvaret kräver, att visa vad som utträttats eller anskaffats för detta mål samt att därigenom stimulera försvarsintresse och försvarsvilja. Denna inställning är ju grundvalen för såväl de värnpliktigas inställning till sina uppgifter som för rekryteringen till både vår aktiva befälskader och våra frivilliga försvarsorganisationer. Dessa syftemål söker man nå genom att ordna örlogsbesök, flygdagar, »regementets dag» m m på skilda platser. Väljer man utställningsformen med alla de omfattande förberedelser, som den medför, talar allt för att man bör bygga på bredast möjliga bas. Detta kräver samarbete mellan olika försvarsgrenar, mellan förbanden på orten och lottor, hem-

1940 års stora försvarsutställning i Stockholm gav besökande möjlighet att även prova den personliga skjutskickligheten.

värn o s v. Mycket ofta har det även visat sig lämpligt att ansluta försvarsutställningen till en större utställning såsom skedde i Gävle och Karlstad eller vid sommarens utställningar »Lantbruket, skogen och försvaret».

VILKEN MATERIEL FINNES?

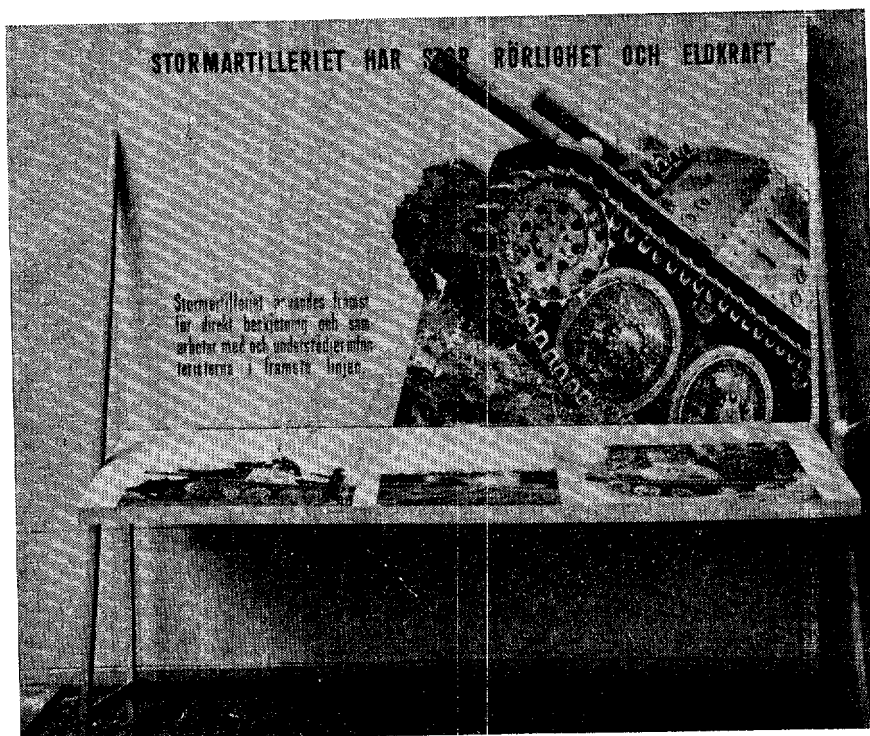
På flera håll har för dessa återkommande utställningar färdigställt lätttransportabel materiel i form av skärmar med fotomontage. Sådana serier finns bl a vid

1. *Försvarsstabens upplysningsdetalj.*
»Det totala motståndet» om försvarets allmänna förutsättningar och maktmedel. Två exemplar, varav det ena tillhör CFF.
»Infanteriet.»
»Artilleriet.»
Varje skärm i ungefärlig storlek 1,5×2 m. Varje serie om sju skärmar.
2. *Marinledningen.*
»Marinen» om marinens uppgifter och materiel. 6 skärmar.
»Kustartilleriet.» 3 skärmar.
3. *Flygstabens pressektion.*
Fotografier i olika storlekar, delvis samlade på skärmar. En serie under förberedande.
4. *Försvarets Forskningsanstalt.*
Fotomontage och modeller belysande bl a:
»Raketer och robotvapen.»
»Instrument för infraröd strålning.»
»Maskering.»
»Atomvapen och atomenergi.»
»Radar.»

5. *Civillförsvarsstyrelsen.*
»Civillförsvarets organisation och verksamhet i krig.» 17 skärmar om 1—1,5 m.
6. *Hemvärnsstaben.*
»Hemvärnets organisation och verksamhet.» 3 skärmar och diverse fotografier.
7. *Riksluftskyddsförbundet.*
»Luftskyddets uppgifter och medel.» 10 skärmar.
»Atomkriget.» 6 skärmar jämte en dubbelmonter.
8. *Centralförbundet för befälsutbildning.*
»Förbundets organisation och verksamhet.» 6 skärmar.

KOMPLETTERING AV SKÄRMARNA BEHÖVS

Dessa serier av fotomontage och modeller är dock icke nog för att skapa en trevlig expo utan kräver komplettering på olika sätt. I första hand kan detta ske genom att man med de ovannämnda serierna, vilka skola ge en översikt av ämnet, som ram fullständiga utställningen med vapen och utrustningsartiklar av olika slag. Även detta behöver dock brytas av mera stimulerande inslag, t e grupper av skyltdockor vilka åskådliggöra tjänsten inom en kulsprutegrupp eller förläggning i tält vintertid o s v. I någon mån kan dock detta ersättas av fotografier. Och slutligen bör man, om man så hava kan, ordna med förelisningsövningar av olika slag. Sådana förelisningar kan omfatta allt från en fältskomakare i arbete till stridsövningar. Med små enkla medel kan man därvid visa t e en

En bildskärm i fst upplysningsdetaljserie om artilleriet.

rödakorspatrull i verksamhet, projektöring, en modern stegvagn vid eldsvåda o s v.

EKONOMIN OFTA BESVÄRLIG

Sådana intressanta inslag får också många gånger stor betydelse för utställningsbudgeten. Några statsanslag kan i regel icke ställas till förfogande utan pengarna måste skaffas på annat sätt. De avgifter, som man kan få in från skjutbanor, filmförevisningar, vissa förevisningar m m blir då nödvändiga för att få ekonomin att gå ihop. Detta

får emellertid icke leda till att inslagen av militärt »tivolium» dominerar. Att så hittills icke skett i större grad, är framförallt frivilligförningarnas stora och bestående förtjänst. Icke minst lottorna och de kvinnliga bilkaristerna har på ett verksamt och osjälviskt sätt bidragit genom att ordna serveringar, svara för transporter och terrängkörningsbanor m m.

REGLERANDE BESTÄM- MELSER

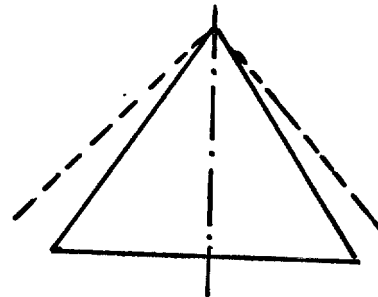
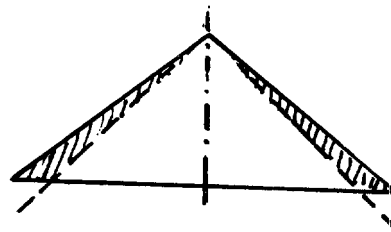
De bestämmelser som gäller för förevisningar av krigsmateriel m m

vid försvarsutställningar, »regementets dag», örlogsdagar m m avse huvudsakligen att förhindra att sekretessbelagd materiel blir utställd. Dessa anvisningar återfinnes i go nr 40/1949, där bl a stadgas att plan och anordningar för försvarsutställning eller militär del av annan utställning skall underställas vederbörande försvarsgrenschef för godkännande.

ORDENTLIGA FÖRBBEREDelser!

Skall man så söka sammanfatta erfarenheterna från denna verksamhet, måste man främst betona vikten av goda förberedelser. Man måste vara ute i god tid för att få den bästa och mest publikdragande utställningsmaterielen och man måste i god tid innan skaffa sig de oundgängliga ekonomiska garantierna samt ta kontakt med alla de parter, som böra intresseras för medverkan. Genom att intressera lokalpressen, genom korteger, affischkampanjer m m bör reklamen säkerställas. Tryckta program måste iordningställas och utställningsbesökarna måste omhändertas av guider m m, musik ordnas — ja, det är tusen och en saker att tänka på. Och inte minst i ekonomiskt hänseende inträffar lätt bakslag, om t e vädret icke infriar förväntningarna, och man får överhuvudtaget icke utgå från att företaget skall ge någon vinst i pengar. Men en väl genomförd försvarsutställning ger utdelning på lång sikt, år framåt. Den skapar kontakt mellan samhället och försvaret och kontakt mellan de olika försvars-

VINGFORMEN

I artikel nr III i serien »Att flyga fort» kom bildtexten till fig 3 på sida 56 att bli felaktig. Den skall lyda på följande sätt.

Vid överljudsfart utgår en tryckvåg från spetsen. Vågens vinkel bakåt är beroende av hastigheten så att högre hastighet ger ökad vinkel. Minsta motstånd hos vingen fås då denna ligger helt bakom tryckvågen. Således ger större pilform aerodynamisk möjlighet till större hastighet.

grenarna och försvarsorganisationerna. Säkerligen bidrar även det gemensamma arbetet att knyta banden fastare mellan medlemmarna i de frivilliga försvarsföreningarna och därmed skapa nya möjligheter för medlemsrekrytering.

O TÖRNBOM

ATT FLYGA FORT

IV. Aerodynamisk utformning av flygkropp och luftintag

Alla kroppar, som röra sig framåt i ett medium, röna motstånd. Olika utformning av dessa ger olika motståndsstorlek. För ett föremål, som skall förflytta sig i exempelvis luft med hög hastighet, är det av stor betydelse att dess formgivning är sådan att luftströmmen följer kroppssidorna utan uppkomst av virvelbildningar, vilka ge upphov till stort motstånd. En platta har betydligt större motstånd än ett klot med samma frontyta och detta i sin tur är sämre ur motståndssynpunkt än den strömlinjeformade kroppen (se fig 1). Den kraftiga virvelbildningen bakom plattan minskar ju mer man fyller ut bakom och även framför plattan. Genom att draga ut föremålet i längdled, dvs öka slankheten och ge det rotationssymmetri, uppnår man minsta möjliga motstånd.

FLYGKROPP

Flygplankonstruktörens strävan är att med den dragkraft, som står till förfogande hos t e en reaktionsmotor, få sitt flygplan att flyga så fort som möjligt. Äldre flygplan är ur denna synpunkt inte särskilt ekonomiska. Våra dagars höga flyghastigheter kunna inte uppnås utan omsorgsfull aerodynamisk utformning. Den plats som krävs för motorer, bränsletankar och flygförare, sätter en viss minimigräns för kroppens genomskärningsarea. Följden blir, att för att få slankare kropp,

måste flygplanet göras långt. Det moderna jaktplanet tycks bli allt större till omfånget, ju högre hastighet, som eftersträvas. Alla det konventionella flygplanets utskjutande detaljer i form av motorer, landställ, förarlhuv och vapen (kulsprutor, bomber etc) måste i ett modernt höghastighetsflygplan jämnas ut eller byggas in mer och mer.

MOTORINBYGGNAD

I allmänhet placeras reaktions- och raketmotorerna i flygkroppen med luftintag någonstans i nosen och utloppsmunstycket i stjärtpartiet. Flygplan med två motorer inbyggda i kroppen förekommer. Flermotoriga alternativ ha dock oftast motorerna placerade i eller under vingarna. Deras hölje har

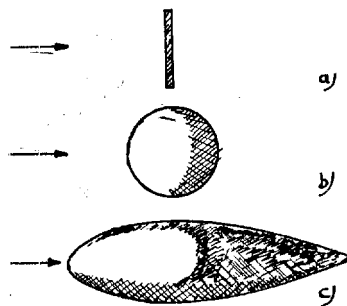

Fig 1. Olika kroppsformer. Motståndskoefficienten C_w ($C_w = \frac{W}{q \cdot S}$, där W = totalt motstånd, q = dyn. tryck $\approx \frac{1}{2} \rho v^2$, S = vingyta) har storleksordningen 1.1 för platta (a), 0.3 för klot (b) $\approx$ 0.1 för strömlinjeformad kropp (c).

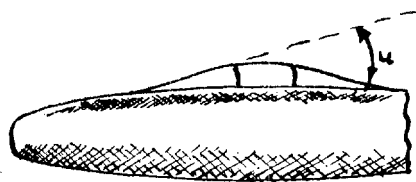

Fig 2. Förarhuv. på reaktionsflygplan. Vinkeln u är behövsbehov för sikten.

strömlinjeform med rotationssymmetri och vid infästning i vingarna är övergång mellan vinge och motor oftast väl utjämnat ur strömningssynpunkt.

LANDSTÄLL

De flesta flygplan, som byggs nu för tiden, äro försedda med noshjulställ i st f sporrhjulställ. Både huvudlandställ och noshjulställ äro indragbara, vilket innebär en avsevärd motståndsminskning. De tunna vingar, som numera använ-

das, gör det nödvändigt att hjulen tas in i kroppen, en faktor, som ytterligare bidrar till att förtjocka kroppen. Den konstruktiva sidan av landställs utförande behandlas i en kommande artikel.

FÖRARHUV

Flygföraren är tvungen att ha tillfredsställande sikt när han flyger. Aerodynamikern skulle helst vilja göra hela flygkroppen slät, men måste här böja sig för praktiska skäl. Ljusets brytning spelar också en viss roll och är avgörande för den minsta vinkel, som kan tillåtas mellan flygkroppen och huvens övre främre yta (se fig 2). Den höga landningsfarten som följer med höga flygfarter gör att föraren bör se så mycket som möjligt av marken för att landningssäkerheten skall vara tillfredsställande. Följden av allt detta blir en tydligt markerad huv på flygplanets främ-

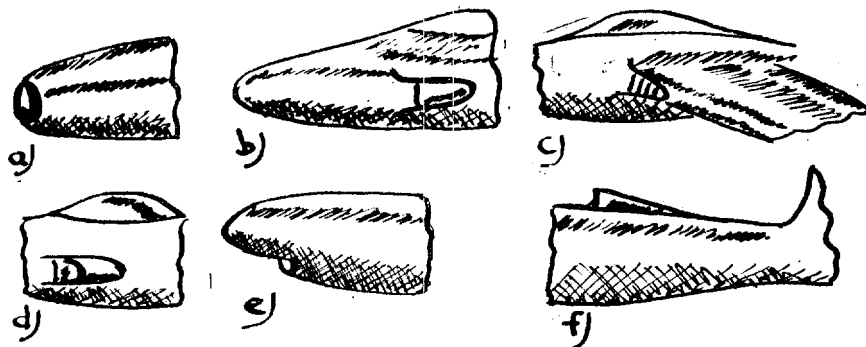

Fig 3 Luftintag till reaktionsmotor.

a) nosintag
b) flushintag

c) vingrotintag
d) skopintag
e) luftintag under nosen

f) luftintag över på bakroppen.

re parti och därmed ökat motstånd på flygplanet.

VAPEN

Bomber och automatkanoner försöker man, om utrymmet tillåter, att hysa inne i kroppen. Automatkanonerna kunna också byggas in i vingarna med skjutbara luckor för mynningarna. Även raketer försöker man bygga in i form av raketautomater. Där detta icke går kan, genom lämplig upphängning och utformning av olika raketvapen, dessas motstånd reduceras till ett minimum.

LUFTINTAG

Ett av aerodynamikerns svåraste problem är att utforma och placera luftintagen till reaktionsmotorerna. Reaktionsmotorn fordrar vid drift en viss luftmängd per tidsenhet, som måste tagas in från den omgivande luften. Ett flertal alternativ finnes att välja på, vart och ett med olika fördelar. Ur aerodynamisk synpunkt och även m h t verkningsgrad är nosintaget att föredraga framför andra, men har vissa konstruktiva nackdelar främst det stora utrymme som de långa tillloppsroren från intaget till kompressorn fordrar. Andra förekommande typer äro flushintag, skopintag, vingrotsintag och luftintag placerade antingen på flygkroppens över- eller undersida. En grundlig forskning bedrivs för närvarande på utformning av luftintag. Man försöker få bästa möjliga verkningsgrad, minsta risk för kompressionsstötter vid intagen och enklast möjliga konstruktiva utförande. Fig 3

Identifiera flygplanen!

Lösning till pristävling nr 7

1. Tu-2, Ryssland.
2. B-47, USA.
3. J 28, Sverige.
4. Il-10, Ryssland.
5. S 14, Sverige.
6. Jak-3, Ryssland.

Nr 1 förväxlades i många fall med B 18 B, Sverige och Pe-3, Ryssland.

Pristagare:

Stamff Wennersten, F 6, Karlsborg, Stamff K A Andersson F 6, Karlsborg och kapten Lange, F 17, Källinge.

Nästa identifieringstävlan in-flyter i nr 5.

Får Ni dubbla ex?

Den som erhåller dubbla ex av KmK uppmanas att meddela saken till Kontakt med krigsmakten, Stockholm 90. Det är därvid nödvändigt att ange för- och efternamn, vpl-nr, truppregistreringsmyndighet samt avsändarna till försändelserna.

visar i princip olika möjligheter att utforma och placera luftintag på moderna höghastighetsplan.

I nästa artikel kommer reaktionsmotorns princip att behandlas.

R MAGNUSSON

Spioneri, sabotage och "psyk-krig" **vid amerikanska tysklandsmanövern 1949**

Att amerikanska krigsmakten hyser den största respekt för den verksamhet, som bedrivs av spioner, sabotörer och propagandister, förstår man, när man får veta, att sådan krigföring numera i betydande omfattning har införts på USA-arméns manöverprogram.

Den torde första gången ha förekommit i samband med manövrer på amerikanska västkusten hösten 1948, men då i ganska blygsam skala. Under de manövrer, som 1949 hållits i Tyskland, de s k Exercise Showers i slutet av april och Exercise Harvest i början av september, har spioneri, sabotage och propaganda bildat ett starkt inslag i manöverbilden. Vid sidan av de taktiska operationerna har man gjort allt för att de deltagande förbanden skall få uppträda under så verklighetstrogna förhållanden som möjligt. Fingerade partisangrupper har opererat i de stridande arméernas flanker, sabotörer och spioner har dykt upp överallt, rykten och falska meddelanden har spritts ut. Därvid har det f ö visat sig, att missvisande underrättelser ofta av lägre chefer vidarebefordrats till högre ort utan tillräckligt kritisk prövning. Även den psykologiska krigföringens vapen har kommit till användning: med flygblad, nedkastade i propaganda-bomber, radiosändningar och hög-

talare i frontlinjen har man sökt fresta soldaterna att desertera. Militärpolisen har bakom fronten fört sitt privata krig mot sabotage och andra brott och därvid förfogat över ett väldigt, bilburet kriminallaboratorium av den typ, som under kriget alltid följde de amerikanska arméerna åt. I de av den blåa styrkan — försvararna — behärskade områdena trädde den militära civilförvaltningen i verksamhet och fick en mängd olika uppgifter att lösa — från avvärjande av epidemier till skyddande av konstföremål.

»AGGRESSORS» SPIONER BAKOM FRONTEN

Vid aprilmanövern kom det som en stor överraskning både för befäl och manskap, att den fingerade fiende — kallad »Aggressor» — som skulle inleda anfallet mot försvarsställningar i Sydösttyskland inte enbart existerade på papperet. Dels attackerades försvararna från luften av en ansenlig flygmada och dels dök åtskilliga spioner och sabotörer upp bakom frontlinjen.

Ledningen för den försvarande styrkan hade ingen aning om att enskilda personer fått sig tilldelade rollen som »fiender», förrän man under natten strax före anfallet fattade misstankar till en

mer än lovligt nyfiken man iförd en något »förbättrad» upplaga av en amerikansk kaptensuniform. Det visade sig, att mannen var »spion», varför han omgående togs till fånga. Efter den betan var man på sin vakt mot alla misstänkta personer i stridsområdet. Journalister och pressfotografer hölls under sträng observation och en av fotograferna måste finna sig i att krypa i arresten, tills man förvisat sig om hans identitet.

»INDUSTRISKYDDSMAN I BEFÄLSSTÄLLNING»

Hur det gick till när den ovan nämnde spionen-kaptenen greps, kan vara värt att nämna. Han hade lyckats ta sig förbi försvararnas framskjutna posteringar och stött på flera patruller, som undrat vad slags uniform han bar — den var grön med röda emblemen på koltetten. De godtog emellertid utan vidare hans förklaring, att han var »industriskyddsmann i befälsställning» och lät honom fortsätta. När han till slut frågade en korpral efter vägen till Erlangen, blev denne emellertid misstänksam och sedan dröjde det inte länge förrän det gick upp för honom, att han hade med en »spion» att göra.

Vid ett annat tillfälle greps tre fiendeagenter av säkerhetsdetaljen vid en artilleridepå i Mannheim. Två av dem togs på bar gärning, när de med lyssnarinstrument gick in på anläggningens telefonnät, medan den tredje hejdades vid huvudingången. Två dagar tidigare hade ett par agenter förklädda till civila tyskar lyckats

Amerikanare med rekylfri pv-pjäs i en liten tysk by.

»spränga» en järnväg strax intill depån, och på tjugo meters avstånd från vaktmanskapet. Sprängladdningarna var givetvis attrapper.

SABOTÖRER STOPPADE KARTTILLVERKNINGEN

Sabotörer uppträdde vidare på en ingenjör- och underrättelsecentral i Schwetzingen, där de förstörde kartreproduktionsmateriel och bilburen fältutrustning samt klippte av ledningarna till anläggningens elkraftstation. »Sprängämnen», »termitpennor» och »kamfersatser» var de sabotagemedel, som kom till användning.

Slaget måste ha drabbat försvararna mycket hårt med tanke på att Schwetzingen skulle svara för

all distribution av kartor och flygfotografier till de stridande styrkorna.

Sabotörerna hade tagit sig in på anläggningens område genom att »haka på» en militär fordonskolonn några kilometer därifrån. Deras fordon passerade in med de övriga utan att hejdas av tre amerikanska vaktposter och en polsk vaktman, som hade uppsikt över inkörsporten.

En kylhusdepå i Frankfurt förklarades också »försatt ur strid» av stridsdomarna på grund av sabotage, vilket hade till följd att intendenturen måste ta kylhuset i Mannheim i anspråk även för livsmedeltillförseln till den del av de i manövern inbegripna trupperna, som annars brukade få sina ransoner från Frankfurt.

»FIENTLIG» SÄNDARE FÖRESLOG DESERTERING

Under Exercise Showers utsattes försvararna för propagandattacken genom etern från en fientlig sändare, som i femminutersperioder gick in på stationen München-Stuttgarts våglängd och med både hot och frestande löften sökte förmå soldaterna att ge upp striden. Propagandisten varnade ett förband försvarare, som retirerade mot Ludwigkanalen, för en »fruktansvärd flygattack», som skulle riktas mot dem, om de försökte gå över bron vid Neumarkt.

Exercise Harvest, som ägde rum 6—17 september, skilde sig i uppställningen från vårmanövern, så tillvida att »Aggressor» nu förfogade inte bara över femtekolonnare

och propagandister utan också över reguljära truppförband. Vidare hade ett nytt psykologiskt moment tillkommit i programmet, i det att manöverledningen för att sätta färg på fiktiva underrättelse-rapporter över angriparstyrkans trupprörelser skapat tre uppdikta-de fiendegeneraler, alla starka personligheter med sina speciella egenskaper.

»General Manuel el Araby» — kallad hjälten i slaget om Nürnbergfickan — karakteriserades som den mest bombastiska i denna trio. Som förespråkare för snabbhet och tyngd i pansarstötarna skulle han haft för vana att före anfall mot utvalda mål belägga dessa med starkt koncentrerad eld från tunga vapen.

En slug politiker och militär strateg var »general Arture Aquinalde», som anföranden till sina soldater brukade tala om deras »bestämmelse att kasta de dekadenta demokratiska ideologierna över ända». Ehuru han inte tjänat sina sporrar på fältet, ansågs han vara en god taktiker, omgiven av skickliga och kraftfulla män. Han framställdes som »fanatisk i sin åsikt att USA-trupperna måste kastas ut ur Europa» — en omständighet, som ibland lett till att Aggressor företagit illa planerade och för tidigt igångsatta offensiver.

»General Ernst Guillier» beskrevs som en kall, hänsynslös och tystlåten man, en mästare i konsten att utnyttja pansar i taktiska operationer. »Han lät arkebusera en av sina bästa officerare för att denne misslyckats vid ett anfall

12,7 mm lv-kulspruta i banddrivet kvadruppelmontage och maskeringsnät under manövern.

mot Neustadt», hette det i en fiktiv underrättelserapport.

Avsikten med skapandet av dessa mystiska fältherrepersonligheter kan förmodas åtminstone delvis ha varit, att konfrontera soldaterna med den i ett krig inte ovanliga företeelsen, att medvetandet om närvaron av en framstående militär ledare på motståndarsidan inverkar menligt på offensivandan och segerviljan i de egna leden, och att därigenom reducera denna skadliga verkan.

PUBLICITETSHUNGER GAV SPANINGSRAPPORT

Publicitetshungliga soldater tillhörande »angriparstyrkan» avslöjade vid ett tillfälle under septembermanövern i Tyskland flera värdefulla militära hemligheter för ett av motståndarsidans »public information»-lag, som kommit in bakom angriparens linjer.

Under en bilfärd i närheten av

Ingölstadt fann sig tre soldater tillhörande I. divisionens PIO-lag plötsligt konfronterade med en trupp fientliga artillerister. För att undgå att tas till fånga använde en av PIO-männen litet psykologi. Med vetskap om att de flesta människor vill se sin bild i tidningen, frågade han en av artilleristerna, om han kunde få fotografera denne för soldattidningen Stars and Stripes. »Angriparen» svarade, att det fick han visst och ropade fram sina kamrater, som gått i skyddsställningar i närheten. De poserade glatt och villigt framför kameran, uppgav sina namn, sitt förband och sina adresser i hemlandet och berättade utan särskild uppfördran, att de skulle ge artilleriunderstöd åt en infanteri pluton, som låg till vänster om vägen.

Efter att ha tagit två fotografier av artilleriavdelningen, steg de tre USA-soldaterna upp i sin jeep, vände den och satte full fart mot när-

Fältarbeten i det nutida kriget

Med monteringsfärdig byggnadsmateriel menar man sådana byggnadselement, som tillverkas industriellt i stort antal för att vid användningen utgöra redan färdiga delar till de konstruktioner man vill åstadkomma. Den enda mera betydelsefulla materiel av det slaget, som för närvarande finnes, är krigsbromaterielen.

Genom fördelaktiga köp av utländsk bromateriel, dels s k balkbromateriel (Bailey) för tyngre trafik, dels s k båtbromateriel (plywood-treadway) för lättare trafik, har krigsmakten de senaste åren tillförts avsevärda mängder krigsbromateriel. Med denna materiel kunna de mest trängande behoven av snabbt utbyggda broförbindel-

---

maste egna förband — för att sätta ihop en värdefull spaningsrapport.

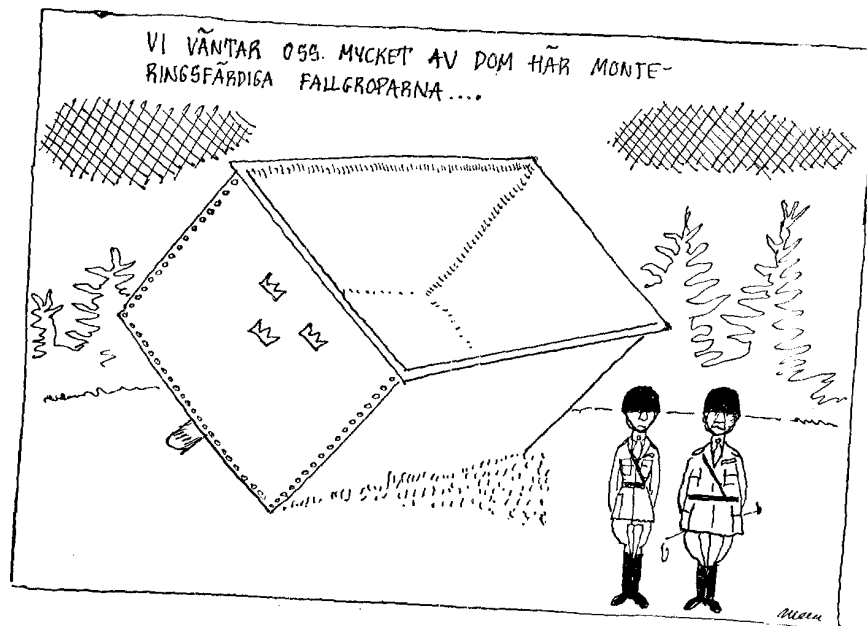
Dessa glimtar från årets amerikanska manöver i Tyskland torde ge en föreställning om vilken betydelse man numera på militärt håll tillmäter resultaten av femtekolonnaktivitet och propaganda. Sannolikt kommer dessa stridsmedel i ett framtida krig att spela en viktig roll icke endast på hemmfronten och i strategiska sammanhang utan även i anslutning till de stridande styrkornas taktiska operationer.

Det är kanske något att tänka på även för oss.

PER LINDGREN

Detta är tredje och sista artikeln i rubricerade ämne. I närmast föregående artikel (årg VI, sida 95) påvisades behovet av förbättrad effekt hos den befintliga organisationen för förbindelsernas upprätthållande på grund av den sannolika förbindelsebekämpningen i krig. De möjligheter härtill, som närmast stå till buds angåvos vara: monteringsfärdig byggnadsmateriel, ökad maskinell utrustning samt rationaliserade arbetsmetoder och effektivare utnyttjande av utrustningen.

ser för såväl tung som lätt trafik tillfredsställas under de första månaderna av ett krig. Behov av fältbroar, d v s broar tillverkade av trä eller annat material, som till större eller mindre del finnes på platsen, kommer emellertid alltså att föreligga. Framför allt kommer det inte att bli möjligt att alltid ta i anspråk krigsbromateriel för att ersätta förstörda småbroar och för att överbroa bombhål i vägarna. Det sammanlagda behovet av materiel till sådana små ersättningsbroar måste bedömas bli så stort, att krigsbromaterielen mycket snart skulle förbrukas. Just för korta broar är det dessutom i många fall inte lämpligt att använda krigsbromateriel, därför att denna inte är avpassad för sådan användning. Men även för längre broar kommer man att behöva använda fältbro-

konstruktioner med hänsyn till att tillgången på krigsbromateriel dock alltfjämt är begränsad och man därför i det längsta måste vara återhållsam med dess insättande.

En fältbro av nu gängse typ, för vilken principen är att all materiel i ordningställes på platsen, kräver i runt tal tio gånger så stor arbetsinsats som en krigsbro av motsvarande storlek. Genom att utnyttja »halvfabrikat» — monteringsfärdiga standardelement — vid broslagningen skulle man emellertid avsevärt kunna nedbringa den behövliga arbetsmängden för utbygandet. Detta är möjligt med bärverk, brobana och vissa stödelement av standardtyp. Ingenjörförbandens arbete med fältbroar skulle då normalt — d v s då transport-

resurser stå till buds — inskränkas till att bygga de erforderliga stöden och utlägga de monteringsfärdiga standardelementen, vilket skulle medföra tidsvinst.

Monteringsfärdig fältbromateriel skulle huvudsakligen bestå av trä och plywood eller träfiberplattor. Vårt land är rikt på snickerifabriker, vilka även under beredskap och i krig kunna tillverka sådan materiel. I nödfall bör den också kunna förberedas av förbanden själva under lugna perioder för att utnyttjas under brådskan. För att denna möjlighet till förbättrad effekt skall bli mer än en idé, fordras emellertid att typer och byggnadsmetoder utexperimenteras, att truppen utbildas att använda dem och att man redan i fred förbereder

en masstillverkning av lämpliga standardelement vid snickerier och mindre träindustrier. När man trycker på knappen, skulle då materiel snabbt och i stora mängder kunna komma fram på ett stort antal platser inom landet.

Inom parentes må framhållas att motsvarande besparingar torde kunna åstadkommas på flera andra fältarbetsområden, exempelvis genom serietillverkning av standardelement till hinder, stridsvärn och skyddsrum och till bärplan för snabbvägar på lös mark. Kanske de besvärliga problemen vid försvar mot lufttrupp, där tidsfaktorn är av sådan betydelse, delvis kunna lösas enligt samma princip.

MERA MASKINER — ÖKAD KAPACITET

Den åtgärd som ligger närmast till hands, när det gäller att öka »fältarbetsförbandens» kapacitet är att förse dem med utökad och förbättrad maskinell utrustning. Möjligheterna härtill äro goda, då civiltekniken på detta område under och efter det senaste kriget gjort stora framsteg. Åtskilliga maskiner och redskap, som tillkommit för civila ändamål, måste givetvis modifieras för att bli användbara för fältbruk, men många kunna direkt tas i anspråk härför. Några exempel på lämpliga användningsområden för maskinell utrustning skola lämnas här nedan.

Vid broarbeten i fält utgöres den arbetsmängd, som presteras med manuell arbetskraft till stor del av lastning och lossning av materiel från förråd till transportmedel och

från dessa till upplag på arbetsplatsen. Transporter inom arbetsplatsen och montering även av jämförelsevis stora element (sex—tjummanslyft) utföras också i regel manuellt. I avsevärd utsträckning kan denna manuella arbetsinsats ersättas med maskinell genom användning av kranbilar och lyft- och stapeltruckar av olika slag. Sådan materiel finnes f n inte i organisationen.

Vid vägarbeten för tillfällig trafik genom obanad mark fordras schaktning och planering. I organisationen befintliga traktorer representera ett av civiltekniken på området passerat stadium. Ett utnyttjande av modern maskinell utrustning för vägarbeten är helt enkelt en förutsättning för att det faktiska behovet av vägar skall kunna tillgodoses.

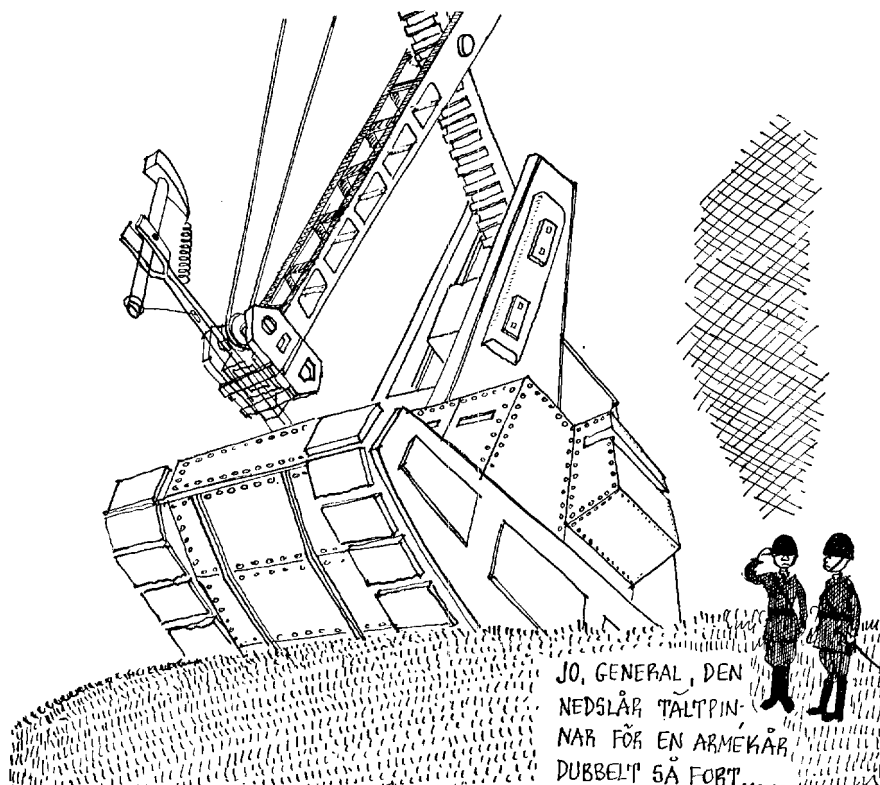
Vid befästningsarbeten äro arbetsmängderna för skottfältsröjning, virkesfällning och schaktning avsevärda. För skottfältsröjning och virkesfällning kunna motorsågar med fördel användas. De moderna typerna ha sådan kapacitet och tillförlitlighet att det är motiverat med en kraftig utökning av det ringa antal, som f n ingår i organisationen. För schaktning i grävbar mark äro grävmaskiner en betydande tillgång. De kunna utföra förbindelsevärn, stridsvagnsgravar och schakt för skyddsrum d v s just de slag av arbeten, som äro av så stor betydelse men som på grund av sin arbetskrävande art ofta inte medhinnas. Moderna grävmaskiner finnas för olika ändamål och av lätttransportabel, effektiv och »fält-

mässig» konstruktion. Av taktiska skäl söker man sig emellertid ofta till svårframkomlig terräng, där marken vanligen icke är grävbar utan består av berggrund. När det då gäller att ordna det erforderliga skyddet är bergborrningen en flaskhals. Maskinell bergborrning är här av största taktiska betydelse. Motorsågar och bergborrmaskiner finnas i vår nuvarande organisation men inte i en utsträckning, som svarar mot behoven.

Flera exempel kunna anföras. I detta sammanhang, som närmast ta-

git sikte på förbindelseproblem, må det räcka med att påpeka värdet av kraftiga, lätta bogserbåtar transportabla på bilsläpvagnar och användbara för att bogsera färjor och flytande brodelar. Sådana bogserbåtar komma nu att tillföras organisationen.

Användning av maskinell utrustning innebär i regel tidsvinst vid arbetena och frigörande av manuell arbetskraft, som därigenom kan utnyttjas för andra uppgifter. Större effekt kan därigenom utvinas inom en oförändrad personell

ram. I vissa fall utgör den maskinella utrustningen helt enkelt förutsättningen för att arbetet skall kunna utföras på en tid, som är godtagbar ur taktisk synpunkt. Maskiner kosta givetvis pengar i den mån de måste anskaffas och lagerhållas i fredstid. Åtskillig maskinell utrustning är emellertid av den arten att den vid krig direkt från sin fredstida civila användning kan tillföras de militära förbanden genom utskrivning.

RATIONALISERING AV ARBETSMETODERNA

Hur mycket materiel och maskiner, som än tillföres förbanden, kvarstår dock att det är ett antal människor, som skall planlägga materielens användning och handha maskinerna. För att dessa människors verksamhet skall bli effektiv, fordras först och främst att ledningen arbetar snabbt och smidigt, d v s att »dödtiden» från det beslut om ett arbete är fattat till dess det kan sättas igång nedbringas till ett minimum. »Dödtiden» utgöres dels av tid för rekognosering och förberedelser, dels av tid för ordergivning. Tiden för rekognosering och förberedelser kan nedbringas genom att ledningen ges resurser att samtidigt som ett arbete utföres rekognosera för nästa. Detta innebär att ledningen i princip måste dubblas, en personell utvidgning jämfört med nuvarande organisation som — churu måttlig — dock medför att frågan faller utom ramen för detta resonemang. Tiden för ordergivning kan nedbringas genom att ersätta nuvarande

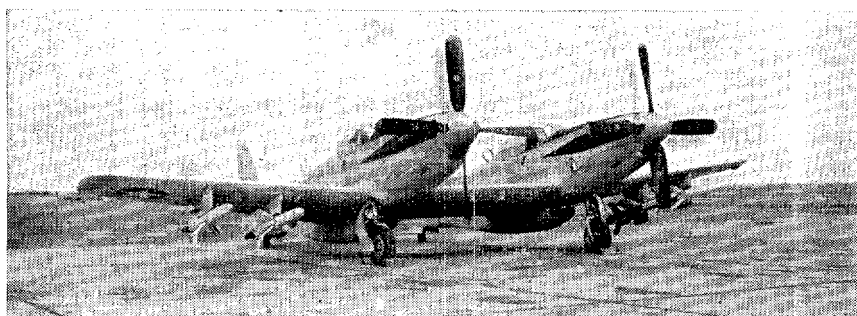
»trappstegsformiga» organisation, i vilken den taktiska och tekniska ledningen äro skilda åt och »stå på olika trappsteg», med en organisation där den tekniska ledningen utövas direkt från den taktiska staben — fältarbetschefen ingår i vederbörlig taktisk stab.

En annan rationaliseringsåtgärd, som länge varit önskvärd, blir möjlig genom ökad mekanisering, nämligen specialisering av dem som utföra arbetet. Maskinerna äro i princip specialiserade; de utnyttjas effektivt först om de handhas av specialister. Detta medför emellertid en rad organisatoriska och utbildningstekniska problem, som måste bemästras. Därvid måste man hålla i minnet, att maskinerna med sina skötare i regel endast utföra en del av arbetet. Former för den rätta arbetsfördelningen mellan maskiner och trupp måste utprovas och truppen ges vana vid dem. I det sammanhanget kanske den moderna arbetsstudietekniken kan utnyttjas för att snabbt finna underlag för normalmetoder. Det är möjligt, att man också genom metodstudier utförda av specialister kan vinna tid i de detaljförrättningar, vilka utgöra led i alla fältarbeten. Just i detaljerna äro nämligen arbetsmetoderna mest konservativa. Den militära arbetsformen i fred, som mera är utbildning än tillämpning, bidrar även härtill.

BÄTTRE UTBYTE AV MATERIELEN

Om utbytet av de rationaliseringsåtgärder, som avse den mänskliga — Forts på sida 158 —

Jaktplan med robotar

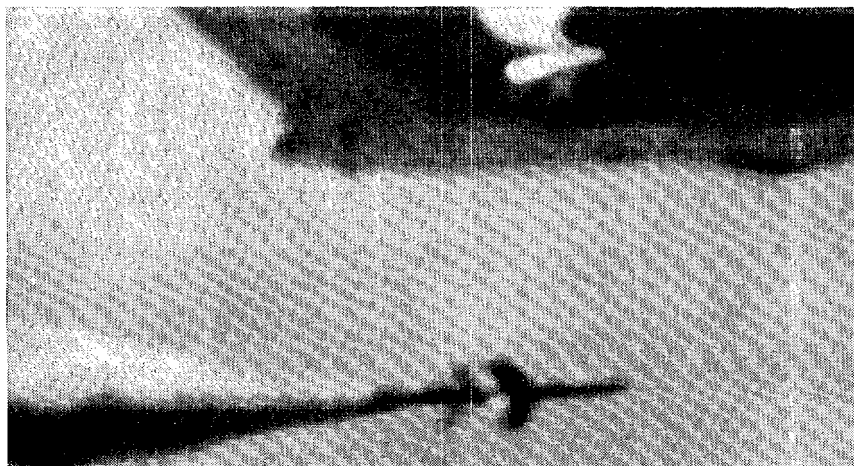

Det amerikanska eskortjaktplanet North American F-82 Dubbelmångstang har utrustats med »air-to-air guided missiles» d v s jaktrobotar för att bekämpa fiendliga flygplan i luften. Fyra robotar äro monterade under vingarna. Då roboten lämnat flygplanet drives den av en egen raketmotor framåt i luften. Med hjälp av en inbyggd radaran-

läggning styr den sig därefter själv mot målet. Vapnets dimensioner: längd 3 m, diameter 30 cm.

Övre bilden visar jaktrobotar av typ Ryan Firebird. Obs! Robotens långa nos, som sticker fram utanför vingens framkant.

På nedre bilden roboten ögonblicket efter det den lämnat flygplanet.

FÄLTARBETEN i nutida krig

— Forts från sida 156 —

liga faktorn vid fältarbeten, skall bli det bästa, måste även vissa åtgärder vidtagas med den materiella faktorn. Våra materiella resurser komma alltid att vara begränsade. De måste därför utnyttjas så nära hundra procentigt som möjligt. Det är då inte lämpligt att materieln utdelas »jämntjockt» på de arbetande förbanden, för att dessa skola förfoga över ett förstahandsbehov av olika slags maskiner, redskap och materiel för alla tänkbara behov. Förbandens reglementerade utrustning måste begränsas till det nödvändigaste även med hänsyn till kravet på återhållsamhet med att binda transportmedel för specialanvändning.

Maskiner, redskap och specialmateriel måste, om de inte skola bli bortplotttrade på oväsentligheter eller stå överksamma vid ett förband medan de behövas vid ett annat, göras rörliga och oberoende av de arbetande förbanden. Ett sätt att åstadkomma detta är att sammanföra materiel för likartade uppgifter i särskilda materielförband, ett slags rörliga verktygsförband, försedda med den specialpersonal som är erforderlig för materielens drift och skötsel. Genom förutseende planläggning kan materieln beroende på terrängförhållanden och taktiskt läge fördelas på så sätt, att den i första hand är tillgänglig, där den bäst behövs.

KONTAKT med krigsmakten

har till uppgift att bidra till en god kontakt mellan krigsmakten och de stora befälsgrupper, som icke stå i aktiv tjänst, samt mellan krigsmaktens olika personalkategorier och samhället. Denna uppgift vill den fylla dels genom att ge en fortlöpande orientering om utvecklingen på det militära området, dels genom att lämna — särskilt den aktiva personalen — upplysning om samhällsfrågor och utrikespolitiska förhållanden. Vid sidan av andra källor bör den på så sätt kunna bilda underlag för muntlig orientering av truppen.

Utnyttjandegraden blir på det sättet hög och utbytet av materieln det bästa. Dessutom underlättas verklig kraftsamling av större materielmängder för viktigare företag.

SAMMANFATTNING AV ARTIKELSERIEN

Från att ha varit en tillfällig företeelse som i regel klarades upp av några få specialister, har fältarbetsverksamheten genom krigets »teknisering» blivit en ständigt förekommande och i all taktisk verksamhet ingripande del. Fältarbetsproblemen äro icke längre nå-

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

BEFÄL

Regeringsgatan 109, Box 19048, Stockholm. 12 nr/år, 4: - kr/år.

*Nr 2: Några tips för upplysningsverksamheten. Av överste B Skoogh.
Nr 2: Artilleriets nya organisation. Av kapten K Parlander.*

DEN SVENSKA LÖTTAN

S:t Paulsgatan 21, Stockholm. 9 nr/år, 3:50 kr/år.

Nr 5: Utförlig redogörelse för studiekonferensen »Kvinnan och försvaret».

FRÅN DEPARTEMENT OCH NÄMNDER

Stockholm 2. 24 nr/år. 8: - kr/år, lösnr 35 öre.

Nr 3: Vapenförfattning med bättre kontrollmöjligheter. Byråchefen Erik Sjöholm om de nya bestämmelserna.

INTER AVIA REVIEW¹, Genève

Nr 11: Red Stars in the Sky. En sammanställning över Sovjetunionens flygvapens storlek, organisation, utbildning och utrustning samt Sovjets flygplanproduktion.

KRIGSVETENSKAPSAKADEMIENS HANDLINGAR OCH TIDSKRIFT

Stockholm 90. 10 nr/år, 9:50 kr/år.

Nr 1 2: Årsberättelser i militära hjälpvetenskaper av marinöverläkare J H Westermark och i ingenjörvetenskap av överste B J A Lidström.

Nr 1 2: Bakteriologisk krigsföring. En orientering av professor G Rundberg.

Nr 1 2: Samverkan armé - marin - flyg. Ryska synpunkter.

Nr 1 2: Tysk syn på rysk taktik.

Nr 3: Årsberättelse i lantkrigsvetenskap av överste K G Åkerman.

Nr 3: Sovjets försvar mot atombomber. Ur en rysk emigranttidning.

LA REVUE MARITIME², Paris

Nr 1: Problèmes humains de l'armée moderne. Omsorgen om den goda andan är grunden till krigsmaktens effektivitet.

- Forts på nästa sida -

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.

got att lämna åt specialisterna. De äro av betydelse för alla och måste förstås av alla.

Ökade krav ställas på den gamla organisationen för fältarbetens utförande, främst ingenjörförbanden. Då en personell utvidgning på ett håll inom arméorganisationen innebär att motsvarande beskärning måste göras på ett annat, böra dessa krav först i sista hand till-

godoses genom att den organisatoriska ramen vidgas. Främst böra befintliga möjligheter utnyttjas att på andra sätt öka kapaciteten. Denna artikelserie har velat rikta uppmärksamheten på fältarbetsproblemens betydelse och omfattning och antyda några vägar för deras lösning.

**S WAHLIN och
H NAUCKHOFF**

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

Forts från föreg sida

MILITÄR ORIENTERING¹, Oslo

Nr 4: Busserne mestret vinteren langt bedre enn tyskerne. Intressanta upplysningar om tyska flygets erfarenheter.

Nr 4: Psykologisk krigföring i praksis. Propaganda bland de tyska trupperna i Norge.

NY MILITÄR TIDSKRIFT

Linnégatan 7, Stockholm. 12 nr/år, 14: - kr/år, lösnr 1: 50 kr.

Nr 3: Nya utbildningsbestämmelser för infanteriet. Av major B Lindeblad.

Nr 3: Vårt psykologiska försvar behöver ett ledande organ. Av kapten B Kamph. OUR NAVY², New York

Nr 3: Discipline. En del demokratiska värden måste offras för disciplinen i flottan.

Nr 4: Underwater supremacy. Något om moderna ubåtar, ub-tjänst, kvalifikationer och utbildning.

PROCEEDINGS², Washington, USA

Nr 1: Operation destiny. USA:s ansvar och flottans roll i kampen för freden.

RESERVUNDEROFFICEREN

Postbox 388, Stockholm 1. 6 nr/år, 5: - kr/år, lösnr 1: - kr.

Nr 2: Kustartilleriet av i dag. Av major Bertil Larsson.

RIVISTA MARIITIMA², Rom

Nr 11: La Marina militare italiana nel Mar Nero. (Maj 1942 - april 1943.) Italienska flottans insats i Svarta havet.

SHIPMATE², Annapolis

Nr 2: The Navy on Capitel Hill. Rysslands växande flotta, försvarsbudgeten m m.

SUT - SVENSK UNDERBEFÄLSTIDNING

Lövholmsbrinken 2, Stockholm 9. 26 nr/år, 6: - kr/år.

Nr 4: Flygräddningstjänsten. En redogörelse för hur flygvapnets flygräddningstjänst är organiserad, dess uppgifter och verksamhet. Av kapten R von Essen.

TEKNIKENS VÄRLD - FLYG

Tegnérgatan 35, Stockholm. 24 nr/år, 12: - kr/år, lösnr 60 öre.

Nr 3: Jaktflygroboten är här!

Nr 4: Sovjets hemligaste jaktplan. Närbild byggd på polska telefotobilder.

THE NAVY², London

Nr 2: Above all-strategy. Amiral Dickens. Försvaret av England och dess sjöförbindelser är det första strategiska målet i ett kommande krig.

TIDSKRIFT FÖR RESERVOFFICERARE

Riddargatan 12, Stockholm. 6 nr/år, 5: - kr/år, lösnr 1: - kr.

Nr 1: Ubåtsjakt, dess mål och medel. Av kapten S Bolling.

TIDSKRIFT I SJÖVÄSENDET

Karlskrona. 12 nr/år, 8: - kr/år, lösnr 1: - kr.

Nr 2: »Chochino-olyckan». Av kapten G Bolling.

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.

STATINTL

KONTAKT

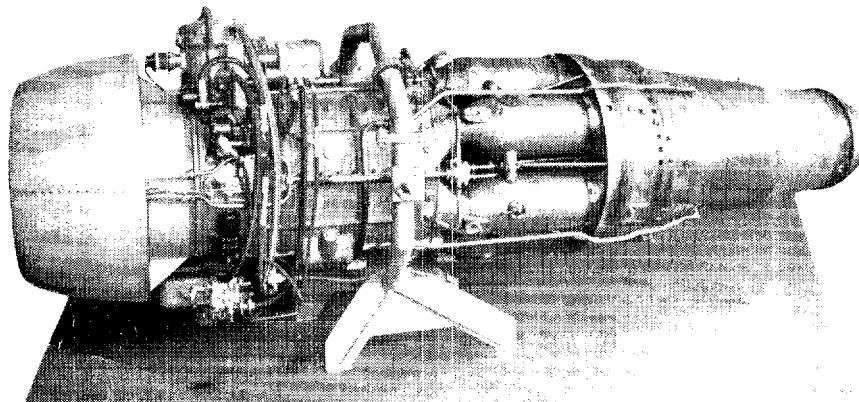
med krigsmakten

Notiser från högkvar- teret	2
Jugoslavien i brännpunk- ten. Av dir H Stolpe ...	3
Den svenska jagaren växer. Av kapten Len- nart Lindgren	8
Slarv med hemliga hand- lingar. Av major Per Lindgren	12
Identifiera flygplanen! Tävling 7	15

Ärg VI - Nr 1

Civillförsvarets organisa- tion. Av byråchefen Ivar Müller	18
Att flyga fort. II. Aero- dynamiska grunder. Av byråingenjör R Magnus- son	21

Stamflygförarnas framtid 25	
General Omar Bradley. Av fil mag Erik Holm	26
Värnpliktiga befälet inom flygvapnet	27
FBU:s upplysning och pro- paganda. Av överste B Skogh	28
Pansartruppernas motor- fordon. Av kapten B E Folcker	31
Från tidskriftsfronten	35

Det första svenskkonstruerade och svensktillverkade reaktionsaggregatet med axialkompressor.

UTGIVEN AV FÖRSVARSSTÄBEN

NOTISER FRÅN HÖGKVARTERET

Armén

B ö c k e r.

Soldatinstruktion för artilleriet (Soldi Art), 1949 års upplaga, har fastställts genom go nr 4295/1949 och utsändes omkr 15/12 1949. Tilldelning enligt Arméns bokorder äger icke rum, varför Soldi Art 1949 endast *utlånas* till personal enligt regementschefs bestämmande.

Anvisningar för skytteplutons och dess underavdelningars renkonterstrid i skog (Anv Skplut Skog) ha fastställts genom ao nr 899/1949 och utsändas omkr 10/12 1949. Anv Skplut Skog skola t v försöksvis tillämpas och gälla i tillämpliga delar även andra truppslag än infanteriet.

Utkast Skogsteknik har i samband härmed upphävts.

Marinen.

B ö c k e r.

Ändring nr 1 i Artillerireglemente

för kustartilleriet Del III (ARKA III) fastställs genom Mo nr 763 (TS D 108/49).

Ändring nr 1 i Skjutinstruktion för kustartilleriet Del II, Skjutning med lätta sjöfrontskanoner, automatkanoner och lvkulsprutor (Skjutl KA II) 1947 fastställs genom Mo nr 764 (TS D 108/49).

Ö v r i g t.

Enligt Mo nr 767 (TS D 108/49) förläggas isbrytaren Ymer fr om den 13/11 i isbrytarberedskap.

Go nr 4172 (TS B 50/49) innehåller bestämmelser för inkallelse m m till fullgörande av fackutbildning och facktjänstgöring av under 1950 tjänstgöringsskyldiga i specialtjänst uttagna vpl utom intendenten.

I Ås den 28 okt (TS A 66/49) lämnas föreskrifter om särskilda förmåner till försvaret tillhörande beställningshavare vid sjötjänstgöring å isbrytarfartyg, som förhyrts eller i särskild ordning ställts till förfogande för statens isbrytarverksamhet.

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Redaktionskommitté:

Överste G-F von Rosen, försvarsstaben, stabsredaktör K-E Westerlund, försvarsstaben, major Anders Grafström, arméledningens, kapten Bengt Ohrelius, marinledningen, kapten Åke Mangård, flygledningen.

Ansvarig utgivare:

Chefen för försvarsstabens sektion III, överste G-F von Rosen.

Postadress:

Försvarsstaben, Stockholm 90.

Telefon:

67 95 20 (för rikssamtal 67 96 20)

Distribution:

Försvarsstabens chefsexp.

Bestämmelser om utsändning av tidskriften till militär personal återfinnas i Högkv Fst avd PF nr 45:10 den 12/8 1948. Prenumeration kan verkställas genom insättande av 5 kronor på postgironummer 31 31 04, Försvarsstabens kassaförvaltning nr 104, Stockholm 90. På insättningsblanketten skall anges, att summan utgör prenumerationsavgift för Kontakt med krigsmakten.

KONTAKT MED KRIGSMAKTEN

Årgång VI, nr 1, jan 1950

Jugoslavien i brännpunkten

Det finns flera »brännpunkter» i den aktuella världspolitiken. En av de viktigaste är Främre Orienten, vars rika oljetillgångar är mycket åtråvärda för alla de makter, som delta i det storpolitiska spelet. En annan brännpunkt utgör Kina, där Chiang Kai Sheks motgångar gett kommunismen — om ock i en mycket specifik kinesisk skepnad — stark vind i seglen. En tredje brännpunkt utgör Jugoslavien — det finns skäl som talar för att den akuta konflikten mellan Stalin och Tito just nu är det allvarligaste irritationsmomentet i världens politiska liv.

I slutet av juni 1948 meddelades, att Jugoslavien uteslutits ur Kominform. I kommunikén förklarades, att det kommunistiska partiet i Jugoslavien fört en icke marxistisk politik såväl inåt som utåt och att partiets ledning vägrat att ändra sin hållning trots att centralkommittén inom ryska kommunistiska partiet framfört sin kritik. Utanför de initierade kommunistkretsarna torde konflikten ha kommit myc-

ket överraskande. Man hade betraktat Jugoslavien som en av Sovjetunionens pålitligaste vapendragare med spetsen riktad mot USA och England. I Grekland hade Jugoslavien lämnat stöd åt guerillatrupperna och tjänstgjort som ett instrument åt Sovjetunionen i dess balkanpolitik. Genom ett nät av avtal knöts Jugoslavien fast samman med Östblockets stater.

FÖRSPELET TILL UTESLUTNINGEN

Uteslutningen kom dock inte som en blix från en klar himmel. Av de dokument, som framlagts (den s k Stalin-Tito-korrespondensen), framgår, att ryssarna den 18. och 19. mars 1948 drog tillbaka sina militära och ekonomiska experter från Jugoslavien. Anledningen till hemkallandet var att Tito förbjöd de ryska experterna att skaffa sig informationer på andra vägar än genom regeringen och det kommunistiska partiets ledning. Denna åtgärd betraktades på ryskt håll som ett uttryck för fiendskap. I

verkligheten torde den ha bottnat i delade meningar om den jugoslaviska krigsmaktens utrustning och inordnande i östblockets militära system. Jugoslaverna har sympati för lätta enheter, som kan sättas in i ett rörligt partisankrig, medan ryssarna torde föredra att de jugoslaviska styrkorna utrustas för operationer i större skala i fast samordning med det övriga Östeuropas arméer.

Flera ledande jugoslaviska politiker, bl a general *Vukmanovic*, beskylldes från rysk sida för att vara tvivelaktiga marxister av Trotskisk typ, vilka länkat in den politiska utvecklingen på borgerliga vägar. Man klagade över att Sovjetunionens representanter och det ryska kommunistiska partiet ständigt blivit föremål för illvillig behandling, ja Tito beskylldes för att ha tagit brittiska spioner i landets tjänst. — Från jugoslavisk sida hävdades, att den ryska kritiken byggde på oriktiga upplysningar, som lämnats av missnöjda element inom partiet, främst f d ministrarna *Zujovic* och *Hebrang*, vilka f ö kort tid efteråt sattes i fängelse. Starkt kritiserades, att Sovjetunionen engagerade jugoslaviska medborgare i sin underrättelsetjänst och det gavs exempel på att denna verksamhet ägt rum så tidigt som 1945. Det jugoslaviska kommunistiska partiets centralkommitté var likväl angelägen betona att Jugoslavien var »Sovjetunionens mest trofasta allierade» och att man oryggligt höll fast vid socialismens ideal.

Moskva önskade att tvisten skulle föreläggas Kominform men detta

förslag avvisades av det jugoslaviska partiet med den motive- ringen, att Kominform preparerats med de ryska synpunkterna redan långt innan Jugoslavien beretts tillfälle ta del av den ryska kritiken. Det jugoslaviska kommunistiska partiet nekade att låta sig representera vid det Kominformmöte, som ägde rum i slutet av juni 1948, vid vilket tillfälle beslut fattades att utesluta partiet ur Kominform.

DEN JUGOSLAVISKA NATIONALISMEN

Den avgörande faktorn i konflikten mellan Jugoslavien och Sovjetunionen är utan tvivel den starka nationalism, som växte fram i Jugoslavien under befrielsekampens år. Jugoslavernas frihetsbegär har varit svårt att förlika med Sovjetunionens krav på att dirigera den kommunistiska politiken i Östeuropa och annorstädes. — I Stalin-Tito-korrespondensen figurerar icke de planer på en Balkanfederation, som Tito lagt fram, men det är mycket sannolikt att även denna fråga ligger bakom den nu akuta tvisten. Titos förslag hade väckt sympati bl a i Bulgarien, men det framgick av ett ryskt meddelande i början av 1948 till *Dimitrov*, Bulgariens statsminister, att Sovjetunionen icke hade intresse av att planer av denna art förverkligades. Även i andra utrikespolitiska frågor har det framträtt motsättningar mellan Jugoslavien och Sovjetunionen, t e i fråga om Triestes ställning. I ett uppmärksammat tal så tidigt som i maj 1945 förklarade Tito, att han inte tänkte finna sig

ARTILLERIDRAGFORDON

Den brittiska 14 cm kanonen förflyttas efter ett särskilt dragfordon, som synes en sexhjulig, täckt vagn. På bilden skymtar bakom fordonet en 14 cm kanon och ett framförvarande eldrör sticker fram mot motorn.

i att spela någon tjänarroll och att viktiga jugoslaviska intressen inte fick sitta emellan i stormakternas uppgörelser.

När Kominform utslöt det jugoslaviska kommunistiska partiet, skedde det i förhoppning om att de »sunda» elementen inom partiet skulle se till att Tito och hans anhängare erkände sina misstag eller — om detta ej lyckades — avlägsnade ledningen och ersatte den med nya män. Tito hade emellertid vidtagit förberedelser för att möta

denna attack genom att avlägsna Moskvatrogna element ur partiet med påföljd att partikongressen i juli 1948 gav den sittande ledningen sitt fulla förtroende. I den centralkommitté, som nyvaldes, fick de av ryssarna starkast kritiserade politikerna de ledande platserna, och den ommöblering, som ägde rum inom regeringen, gav samma politiker ett ännu starkare inflytande än förr. Kontrollen av Moskvatrogna element skärptes ytterligare, och alla tecken tyder på

att Tito och hans anhängare har en mycket stark ställning. Den Moskvatrogna oppositionen tycks i första hand vara representerad i landets södra delar, varifrån den uppehåller kontakt med Albanien och Bulgarien.

I den folkdemokratiska pressen, framförallt i Tjeckoslovakien och Ungern, har Jugoslavien blivit föremål för skarp kritik. Tjeckoslovakien har tydligen syftat till att bli den främsta leverantören av industriprodukter på Balkan och har därför med missnöje sett, att även Jugoslavien byggt ut sin industri. Ungerns främsta missnöjesanledning torde vara det krigsskadestånd, som landet är skyldigt betala till Jugoslavien.

EKONOMISKA OCH ANDRA PÅTRYCKNINGAR

Presskampanjen mot Tito ledde emellertid icke till åsyftat resultat. Det gällde alltså att tillgripa effektivare medel och det har skett genom *ekonomiska* påtryckningar. Vid årsskiftet 1948—49 framhöll Tito i ett tal, att handelsutbytet mellan Jugoslavien och Sovjetunionen i ett just ingånget avtal för år 1949 reducerats till en åttondel av omfattningen år 1948. När ett ekonomiskt råd för Östeuropa skulle tillsättas i början av 1949, kom Jugoslavien ej med bland medlemsstaterna. Sommaren 1949 blev Jugoslavien föremål för total ekonomisk blockad från folkdemokratiernas sida och Ungern upphörde att betala krigsskadestånd.

Dessa påtryckningsåtgärder kompletterades med andra av ännu all-

varligare natur. I kringliggande länder bildades kårer av jugoslaver, som jagats ur landet eller frivilligt flytt. I Bulgarien organiserades en brigad, uppkallad efter *Jovanovic*, en jugoslavisk general, som blev skjuten i augusti 1948, när han, enligt uppgift, sökte ta sig ur landet. Den jugoslavisk-ryska konflikten har alltså kommit att blåsa nytt liv i en hel rad balkanproblem av intrikat natur. Det finns ungerska och rumänska minoriteter i Jugoslavien, och Albanien och Bulgarien har sedan gammalt anspråk på Montenegro och Makedonien. Särskilt allvarlig är den bulgarisk-jugoslaviska konflikten om Makedonien, en konflikt som äger djupa rötter. Det föreföll som om den skulle lösas genom de överläggningar, som Dimitrov och Tito förde 1947, då planerna utformades på en sydslavisk federation, i vilken Makedonien skulle ingå som en självständig republik. Som ovan angivits accepterades dock aldrig dessa planer av Sovjetunionen, och nu är alltså tvisten på nytt i ett elakartat skede, vilket även sammanhänger med att de makedonska kommunisterna i stor utsträckning är Moskvatrogna.

ÄVEN MILITÄRA PÅTRYCKNINGAR

Sommaren 1949 utsågs *Lavrentiev* till rysk vice utrikesminister. *Lavrentiev* har tidigare varit rysk ambassadör i Belgrad och är känd som en skarp motståndare till Tito. Hans utnämning uppfattades allmänt som ett tecken på att Sovjetunionen nu hade för avsikt att

ägna det jugoslaviska problemet ingående uppmärksamhet. Ryska trupper sammandrogs vid Jugoslaviens gräns, *Vorosjlov* och *Bulgarien* begav sig till Bukarest och Sofia för att diskutera vilka åtgärder, som borde tillgripas mot jugoslaverna för att få dem att ge vika. Östblocksstaternas diplomatiska ombud i Belgrad hemkallades och i oktober tvangs Jugoslaviens ambassadör i Moskva att lämna landet. En kulmen nåddes, när Jugoslavien mot Östblockets vilja valdes in i FN:s säkerhetsråd och därigenom omöjliggjorde för Östblockets kandidat, Tjeckoslovakien, att bli vald.

Uteslutningen av Jugoslavien ur Kominform har bl a fått till följd att det grekiska inbördeskriget förts till ett slut. Jugoslavien har upphört att skicka hjälp till guerillabanden, som splittrats i anhängare av och motståndare till Tito. — Albanien har råkat i ett svårt ekonomiskt läge, när Jugoslavien icke längre försörjer landet med textilier, olja m m. I sin önskan att kvarhålla Albanien i Östblocket har Sovjetunionen skickat dit material och experter i tekniska frågor, men det är tydligt att det finns titoism i Albanien liksom bland de grekiska kommunisterna.

»TITOISMEN» I ANDRA LÄNDER

Händelseutvecklingen i Jugoslavien har givit de Moskvatrogna kommunisterna i en rad länder anledning att vidta drastiska åtgärder mot titoismen inom de egna gränserna. I Bulgarien avlägsnades flera ledande politiker i början av 1949

Enstaka lösnummer

av tidskriften finnas alltså att få — några äldre nr äro dock utgångna. Beställning sker till KmK exp, Stockholm 90.

och nya utrensningar inom partiet tycks ha ägt rum i oktober. Ungefär samtidigt har en utrensning genomförts i Tjeckoslovakien. I Polen, där det kommunistiska partiets sekreterare *Gomulka* avlägsnats redan i september 1948, har nya utrensningar genomförts i år. Störst intresse tilldrog sig när den ungerske utrikesministern *L. Rajk* fängslades sommaren 1949 och efter en stor process dömdes till döden. Rajk anklagades för förräderi mot socialismen och lakejtjänst åt den plutokratiska kapitalismen. Han erkände — så som brukar ske under processer av denna art — vad som lades honom till last, bl a Sovjetfientlig verksamhet i samarbete med Tito.

*

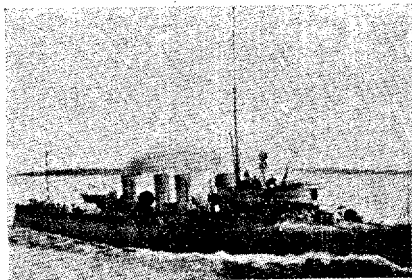
Utan tvivel betecknar händelseutvecklingen i Jugoslavien en allvarlig motgång för Sovjetunionen. På andra sidan har händelserna där gett Moskva en anledning att genomföra en radikal utrensning i praktiskt taget hela det övriga folkdemokratiska Europa. Det återstår att se om slutresultatet blir ett starkare ryskt grepp om Östeuropa eller icke. I varje fall har den jugoslavisk-ryska konflikten kommit att betyda en ytterligare skärpning av spänningen mellan öst och väst.

H STOLPE

Den svenska jagaren växer

När år 1902 den på Yarrow's berömda skeppsvarv i England byggda jagaren *Mode* införlivades med svenska flottan, väckte hon förvisso berättigat uppseende. Med *Mode* tillfördes nämligen de svenska sjöstridskrafterna sin första jagare, en stridsfartygstyp, vars föregångare — torpedbåtsförstöraren — fötts knappa tio år tidigare i England. Dess ursprungliga huvuduppgift var att bekämpa torpedbåtar. Den konstaterades emellertid mycket snart väl lämpa sig även för andra offensiva sjökrigsuppgifter. Endast ett fåtal år efter sin födelse hade sålunda torpedbåtsförstöraren utvecklats till ett fartyg, som avsågs stödja egna slag skepp och kryssare ständigt beredd att genom snabba motanfall med torped och artilleri skada fiendens fartyg.

Mode var enligt dåtidens förhållanden av fullt ordinär jagartyp både i fråga om utseende, storlek, fart och bestyckning (se tabellen).

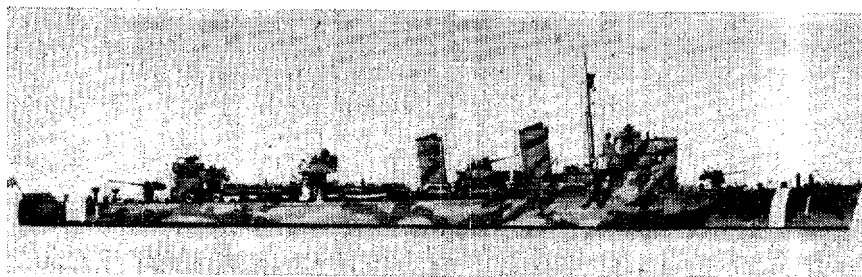
Vår första jagare, *Mode*, i sitt ursprungliga skick.

Som ett märkligt faktum kan nämnas, att jagarens provtursfart, 32,5 knop, under flera år berättigade henne att kalla sig »världens snabbaste fartyg».

Mode, samt den likaledes engelskbyggda *Magne* accepterades i nära nog ett kvarts sekel som lämplig svensk jagartyp. Deras efterföljare, *Vidar*-, *Munin*- och *Wrangeljagarna* voro av samma storleksordning och hade i stort sett samma bestyckning och prestanda. Först med *Nordenskjöld* och *Ehrensköld*, vilka sjösattes år 1926, tillfördes svenska flottan jagare av helt ny typ. Som framgår av tabellen ökades tonnage till mer än det dubbla och såväl artilleri som torpedbestyckning förstärktes avsevärt. Med moderna oljepannor och turbinmaskinerier kunde farten pressas upp till 36 knop.

Nordenskjöld-jagarna följdes av *Klas-jagarna*, *stadsjagarna* samt de under kriget byggda modifierade *stadsjagarna*. Alla byggdes efter i princip samma grunder och *Ehrensköld* skiljer sig icke avsevärt från den 17 år senare färdigställda *Kalmar*. Under kriget tillkommo också *Mjölner-jagarna*, vilka delvis konstruerades med ledning av de från Italien inköpta »kustjagarna» *Romulus* och *Remus*.

År 1947—1948 färdigställdes jagarna *Öland* och *Uppland* och i oktober i år undertecknades byggnadskontrakt för *Halland* och *Små-*

Ehrensköld, vår första större jagare.

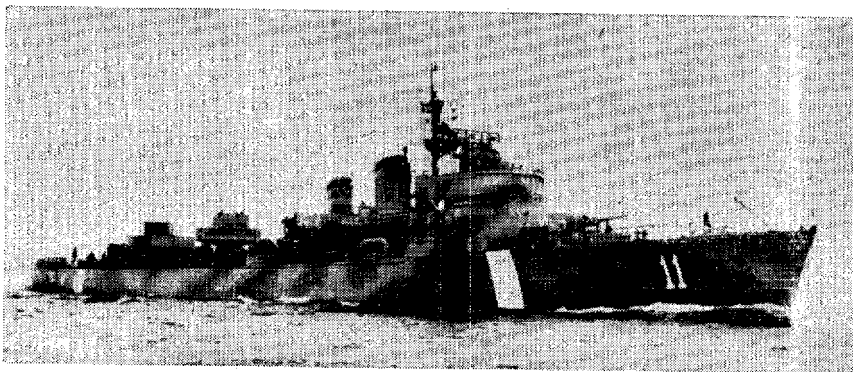
land. Med dessa *landskapsjagare* har flottan återigen tillförts en helt ny jagartyp.

**KRIGSERFARENHETER
SKAPADE NYA JAGAR-
TYPER**

Utvecklingen av de svenskbyggda jagartyperna visar sålunda en hela tiden fortgående tonnageökning — kustjagarna undantagas här — från *Modes* 350 ton till *Hallands* cirka 2 300 ton. Speciellt märkbar är denna ökning i samband med övergång till nya typer. Orsakerna här-

till ligga främst däri, att de nya jagartyperna tillkommit under efterkrigstider, då konstruktörerna kunnat grunda sig på och tillvarata de erfarenheter ävensom de tekniska landvinningar, som framkommit under de gångna krigen.

Första världskriget klarlade till fullo, vad man redan före krigets utbrott delvis kommit till insikt om, nämligen att jagare på cirka 500—700 ton voro alltför svaga för de stridsuppgifter, som åvilade denna fartygstyp. Det fordrades flera och större artilleripjäser och

Av våra tio »stadsjagare» äro de fyra sista, sjösatta 1942—43, av en något större, modifierad typ. Bilden visar Visby.

Namn	Sjösatt år	Depla- cement	Fart	Artilleri	Torped tuber	Besätt- ning
Mode; Magne	02; 05	350	31—32	6— 57	2—45	65
Vidar; Ragnar; Sigurd; Wale; Munin; Hugin	07—11	360	31	4— 75	2—45	70
Wrangel; Wachtmeister	17	465	34	4— 75	4—45	75
Nordenskjöld; Ehren- sköld	26	940	35	3—120; 4— 25	6—53	100
Klas Ugglå; Klas Horn	31	1020	36	3—120; 6— 25	6—53	105
Göteborg; Stockholm; Malmö; Karlskrona; Norrköping; Gävle ...	35—40	1040	39	3—120; 6— 25	6—53	110
Psilander; Puke ¹	26	1250	34	4—120; 2— 40	4—53	110
Romulus; Remus ¹	34	870	32	3—100	4—45	95
Mjölner; Mode; Magne; Munin	42	670	30	3—105; 2— 40	3—53	90
Visby; Sundsvall; Häl- singborg; Kalmar ...	42—43	1135	38	3—120; 4— 40	6—53	120
Öland; Uppland	45—46	1800	35	4—120; 7— 40	6—53	225
Småland; Halland	?	2350?	?	4—120; ?— 57; ?— 40	?—53	245?

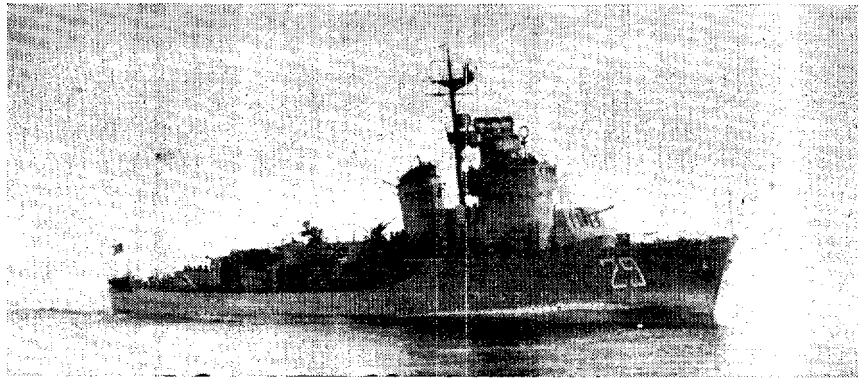
¹ Inköpta från Italien 1940.

torpedtuber, ubåtarnas framgångar medförde ökade krav på ubåtsjaktvapen och riskerna för flyganfall tvingade fram särskilda luftvärnskanoner. Härmed följde också krav på ett stabilare och mera sjödugligt underlag — jagarna växte till storleksordningen 1 000—1 400 ton. Resultatet i Sverige blev *Ehrensköld-jagarna* och deras efterföljare *stadsjagarna*.

Men mellankrigstiden och än mer andra världskriget medförde ökade krav. Behovet av ökad slagkraft framtvängde större antal ar-

tilleripjäser och torpedtuber. Flygvapnet kom att spela en alltmer betydande roll i sjökriget och därmed följde också behov av såväl passivt som aktivt skydd mot flyget. Antalet luftvärnspjäser utökades och huvudartilleriet gjordes mera snabbskjutande samtidigt som det omändrades till allmålsartilleri. Därmed följde också behov av större ammunitionsutredningar samt snabbare och effektivare laddnings- och langningsanordningar.

Det passiva skyddet tillgodosågs

»Kustjagaren» Mode, byggd under kriget.

genom att förse bryggor med flera platser med splintskydd. Artilleripjäserna byggdes i viss utsträckning in i lätt pansrade torn. Kraftigare maskiner möjliggjorde högre manöverberedskap. Skrovets motståndskraft ökades genom förbättrad cell- och annan vattentät in- delning och i vissa fall även med bepansring i vattenlinjen.

Med radar följde en modern stridsledningsorganisation med bl a alla dess krav på omfattande yttre och inre signalförbindelser samt en utvecklad och förbättrad eldledningsorganisation och dito instrument. Ubåtsjaktmaterielen för lokaliserings- och bekämpning av ubåtar gavs mångdubbelt ökad effektivitet.

Denna nödvändiga ökning av fartygstypens slagkraft och motståndsförmåga krävde mera personal och större utrymmen ombord för både besättning och materiel. Jagarna växte till över 2 000 ton.

JAGARTYPERNA DIFFERENTIERAS I TVÅ TYPER

I samband med denna utveckling befanns nödvändigt att differentiera jagartyperna, och därmed framkom den mindre *kustjagaren* — i Sverige *Mjölner-jagarna* samt de från Italien 1940 inköpta *Romulus-jagarna*. Dessa fartyg få emellertid numera anses höra till gruppen *eskortfartyg*, enär deras uppgifter som jagare alltmer måst träda i

Vår nyaste jagare, Uppland, på provtur.

Slarv med hemliga handlingar

I Daily Express kunde man den 2 augusti 1949 läsa om hur en journalist, som i sällskap med sin tvååriga dotter tog en promenad på ett fält i närheten av Hampshire, formligen snubblade över ritningarna till två av regeringens hemligaste försvarsprojekt.

-- Medan flickan plockade blom-

bakgrunden till förmån för ren eskorttjänst och ubåtsjakt.

När om några år jagaren *Halland* kommer att införlivas med flottans övriga fartyg kommer det förvisso inte att finnas mycket, som tyder på att hon är en »ättling» i rakt nedstigande led till den år 1902 sjösatta *Mode*. Tonnaget har mer än sexdubblats och besättningen fyrdubblats. Modes sex 57-mm kanoner ha ersatts med fyra 120-mm allmålskanoner och två 57-mm luftvärnsautomatkanoner i lätt pansrade helautomatiska fjärriktade dubbeltror samt ett antal 40-mm fjärriktade luftvärnsautomatkanoner med mycket stora eldhastigheter. I stället för två handriktade 45-cm torpedtuber finns nu ett flertal 53-cm elektriskt fjärriktade dito och dessutom förses *Halland* med anordningar för utprovande av helt nya vapen.

Men trots allt har jagaren dock bibehållit sin särart. Alltjämt, liksom för femtio år sedan, är hon »havens vinthund», som i varje ögonblick är beredd att snabbt slå hårt mot vilken fiende det än må vara.

L LINDGREN

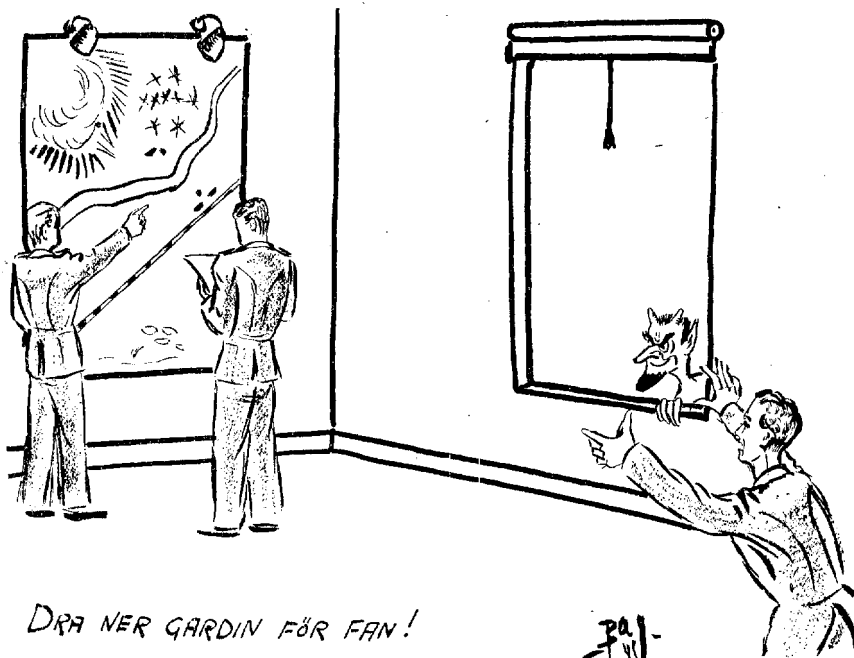
mor, berättar han, råkade jag kasta en blick in genom förstret till en tom barack, tillhörig arbetsministeriet. Fasthäftad på en bordsskiva satt där en ritning över ett nytt försvarsmedel med alla uppgifter inklusive dess rätta namn klart och tydligt angivna. På väggen upptäckte jag vidare en detaljerad planritning över ett vidsträckt område i närheten, där man tills i lördags hade varit i full färd med att planera för vägar och laboratoriebyggnader.

INGA ANSLAG, INGEN INHÄGNAD, INGA VAKTER...

Det fanns inga anslag om tillträde förbjudet, ingen inhägnad och inga vakter. De enda ljud, jag hörde, när jag stod där -- tillräckligt länge för att ta ett bra foto om jag velat -- var vindens svaga sus och flickans pladder.

Den ofrivilliga spionen satte sig i förbindelse med arbetsministeriets byggnadschef, så fort han fick tillfälle, och denne bekräftade att ritningarna var hemliga och gällde två synnerligen viktiga försvarsprojekt. Han meddelade att han genast skulle vidta åtgärder för att rätta till förhållandet.

Journalisten fick inte yppa mer än att det var fråga om byggandet av mycket stora maskiner för nya experiment, som, om de lyckades, skulle betydligt stärka Storbritanniens försvar. När man annonserat efter folk till arbetet, hade man lagt vikt på att dölja platsens exakta läge och endast uppgivit att det

DRA NER GÄRDIN FÖR FAN!

rörde sig om »ett företag i Hampshire».

För att hindra att informationer om projektet skulle läcka ut, hade de anställda ingenjörernas politiska sympatier undersökts av M. I. 5, det brittiska kontraspionaget, i linje med den av regeringen påbjudna utrensningen av kommunister.

— Detta verkar närmast löjligt, slutar journalisten, när säkerhetsåtgärderna i själva centrum är så bristfälliga. Och det måste man hålla med honom om.

FÖRSTORAT HEMLIGT FOTO PÅ NATTKLUBBSVÄGG!

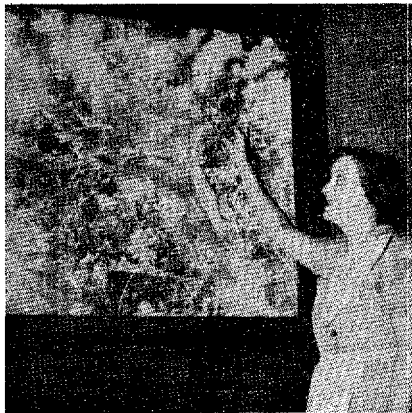
Från Amerika kan man hämta ett annat exempel på en sekretess-

tabbe, som i förbigående dessutom ger en glimt från den inbördes kampen mellan försvarsgrenarna.

Marinen hade en viktig hemlighet, ett flygspaningsfoto över Washington, taget från ett Bansheejaktplan på en rekordhöjd av närmare 15 000 meter. Fotografiet var avsett att lämnas till den kongresskommitté, som undersökte anklagelsen att bombplanet B-36 inte alls skulle vara så förstklassigt som tidigare påståtts. Med fotografiet ville marinen nämligen bevisa, att det verkligen finns jaktplan, som kan stiga till samma höjd som arméns superbombare.

En förstorad kopia av marinens hemliga flygfoto dök så en dag upp som väggdekoration i en känd natt-

Den ominiösa kartan på nattklubben.

klubb i Washington. Där satt det i fem dagar och kunde beundras av vem som helst, tills slutligen en vaken tidningsman begrep att något måste vara galet och slog alarm. Höga armé- och marinofficerare hade suttit vid bord alldeles i närheten utan att komma att tänka på fotografiets militära värde.

Vid undersökningen visade det sig att restaurangägarens son hittat flygfotot, som någon glömt kvar i lokalen. När ingen frågade efter det, tyckte han att det skulle göra sig bra som väggdekoration och lät beställa en förstoring.

* *

*

De två exempel från utlandet, som anförts här, äro skrämmande. De ha utspelats i länder, som genomkämpat det andra världskriget och vilkas militära personal — och även andra — på mångahanda sätt handgripligt konfronterats med nödvändigheten att behandla hemliga handlingar på rätt sätt. Och

likväl har det hänt, som ovan skildrats.

För vår del, med den ofta bristande känslan för sekretess både innanför och utanför de militära murarna, ge de två exemplen all anledning till begrundan, eftertanke och skärpt vaksamhet. Våra bestämmelser om hemliga handlingars hanterande äro väl värda en förnyad genomläsning och därutöver skadar det ej att även på denna plats påminna om t e kassaskåpsnycklarnas vikt och betydelse samt vådorna av att glömma portföljen i kupén, medan man själv är i restaurangvagnen, eller i bilen eller på butiksdysken.

PER LINDGREN

Har Ni dubblettex av äldre KmK?

Från olika staber och förband har man på grund av tidigare uppmaning i tidsskriften till försvarsstabens pressavdelning översänt en hel del dubblettex av KmK. På grund av efterfrågan för komplettering saknas dock ånyo vissa nr. De som i första hand önskas returnerade, äro:

Årgång 1 nr 2, aug	1945
» 1 » 3, sept	1945
» 1 » 5, nov	1945
» 1 » 6, dec	1945
» 1 » 9, mars	1946

IDENTIFIERA FLYGPLANEN!

Tävlingsuppgift nr 7

1

2

3

4

5

6

Lösningar, innehållande siffrorna i ordningsföljd under varandra och med uppgift om vad resp bildnummer föreställer för flygplantyp (nationalitet anges) samt innehållande läsarens militära titel, namnet och fullständig adress, insändes i *slutet kuvert* till Kontakt med krigsmakten, Stockholm 90, senast 25. februari. På kuvertet skall stå »Pristävling nr 7».

De tre först öppnade, fullt korrekta lösningarna belönas med var sin tia. Lösning i nr 4/1950.

LÖSNING TILL TÄVLING 5:

1. Tu-2, Ryssland.
2. Jak-9, Ryssland.
3. S 31, Sverige (Spitfire Mk 19, England).
4. A-26 Invader, USA.
5. J 30, Sverige (Mosquito Mk 19, England).
6. F-84 Thunderjet, USA.

De förväxlingar som skett voro följande. Nr 1 hade förväxlats med Pe-2 (3), Ryssland, nr 2 med Jak-3

Ryssland och S 31, Sverige (Spitfire, Spiteful, England), nr 3 med F-87, USA samt nr 4 med F6U Pirate och P-2V Neptune, USA.

Pristagare blevo sergeant Ragnar Rönnkvist, Längedragsvägen 171, Göteborg V, löjtnant Nils Berggren, Västra vägen 20 A, Karlsborg och flygsignalist II. Malmsten, 1. div F 14, Halmstad.

FLYGPLANKORT

kunna erhållas av dem som icke ha tillgång till dem i tjänsten, d v s reserv- och vpl befäl. Insänd endast ett brev-kort med komplett namn, adress, vpl-nummer och militär titel, samt orden »Flygplankorten önskas» till

Kontakt med krigsmakten
Stockholm 90

Civildförsvarets organisation

Till en början vill jag här redogöra för den territoriella indelningen. Den regionala indelningen sammanfaller med länsindelningen. Länen i sin tur äro indelade i civildförvarsområden. Indelningen i civildförvarsområden sammanfaller i stort sett med rikets indelning i polisdistrikt. Civildförvarsområden kunna i operativt syfte sammanföras till kretsar. I fråga om civildförvarsområde med stor ytvidd eller eljest sådana geografiska förhållanden, att en taktisk ledning fordrar mindre territoriella områden, sker indelning i distrikt. Den enstaka fastigheten är den minsta enhet, för vilken civildförsvaret kan vara organiserat.

Inom varje civildförvarsområde

K m K återger här i ett andra avsnitt delar av byråchefen Ivar Müllers föredrag inför en kontaktkonferens i Storlien.

organiseras de olika enheter, som skola ingripa under krig. Den stora allmänhetens insats i skyddet av hem och liv organiseras i form av hemskydd och verkskydd, i ett gemensamt namn benämmt särskilt civildförsvaret. Hemskydd eller verkskydd finns i tätbebyggelse vid varje fastighet eller anläggning.

ALLM CIVILFÖRSVARET

Men det moderna kriget kan

CIVILFÖRSVARETS ÅRLIGA UTBILDNINGSKONTINGENT		FYLDA ÖPPNA	STÄPLAR	FÖRSTA UTBILDNING	REPETITION/UTBILDNING
ALLMÄNNA CIVILFÖRSVARETS					
<i>befäl</i>				FÖRSTA UTBILDNING (INKL. BEF. UTB.) \$ 000	REPETITION/UTBILDNING
<i>manskap</i>				30.000	15.000
VERNSKYDDETS					
<i>befäl</i>				5.000	30.000
<i>manskap</i>				20.000	70.000
HEMSKYDDETS					
<i>befäl</i>				10.000	40.000
<i>12-åriga kotnor</i>				20.000	
SUMMA				85.000	275.000

åstadkomma skador, som bli övermäktiga för hemskydd och verkskydd. Därför uppsättas inom varje civilförsvarsområde taktiska enheter, som skola kunna lämna hjälp där så behövs. Dessa taktiska enheter utgöra det allmänna civilförsvaret. Inom det allmänna civilförsvarets ram uppsättas också enheter för genomförande av utrymning och inkvartering och för sådan verksamhet, som ej direkt berör enskilda fastigheter eller anläggningar såsom reparation av samfärdsleder och ledningar, eller verksamhet av mera kvalificerad art.

Det allmänna civilförsvaret organiseras i tjänstegrenar, en för observation och förbindelser, en för ordning och säkerhet, en för släckande av brand, en för sjuk-

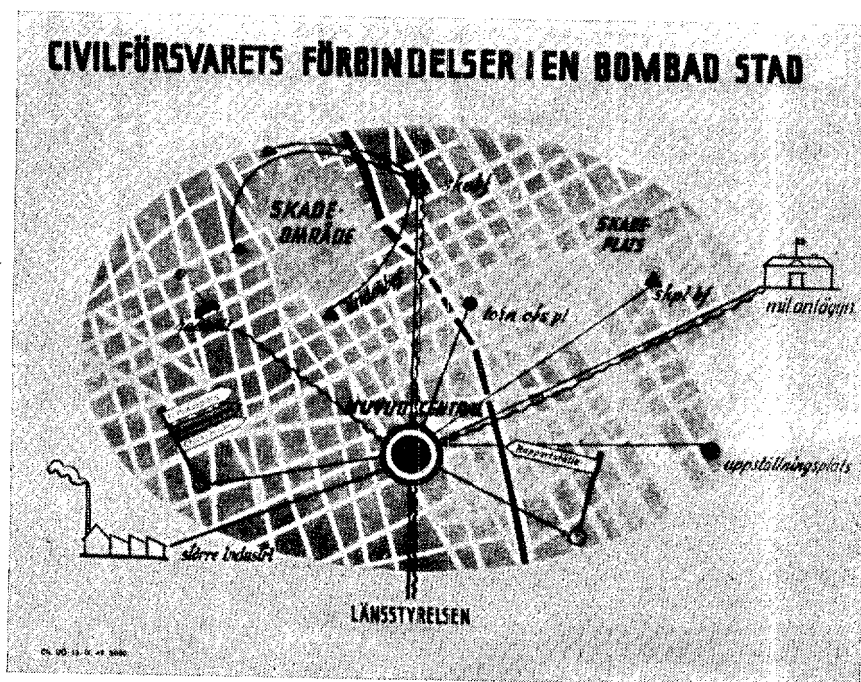
vård o s v. Ett samhälle kan bli så svårt skadat, att dess egna resurser ej förmår avhjälpa uppkomna skador. För att möjliggöra undsättning av ett sådant samhälle organiseras s k fjärrhjälp från närbelägna oskadade samhällen. Detta innebär, att delar av det allmänna civilförsvaret skall vara organiserade för att kunna rycka ut till orter inom tio mils omkrets, som drabbats av större skadegörelse än de själva mäktat avhjälpa.

Vissa av det allmänna civilförsvarets tjänstegrenar ha en fredsmässig motsvarighet i kommunala kårer. Det har därför ansetts naturligt att bygga upp dessa tjänstegrenar kring eller på grundval av motsvarande redan befintliga organisationer. Sålunda ingå de kommunala brandkårerna i sin helhet

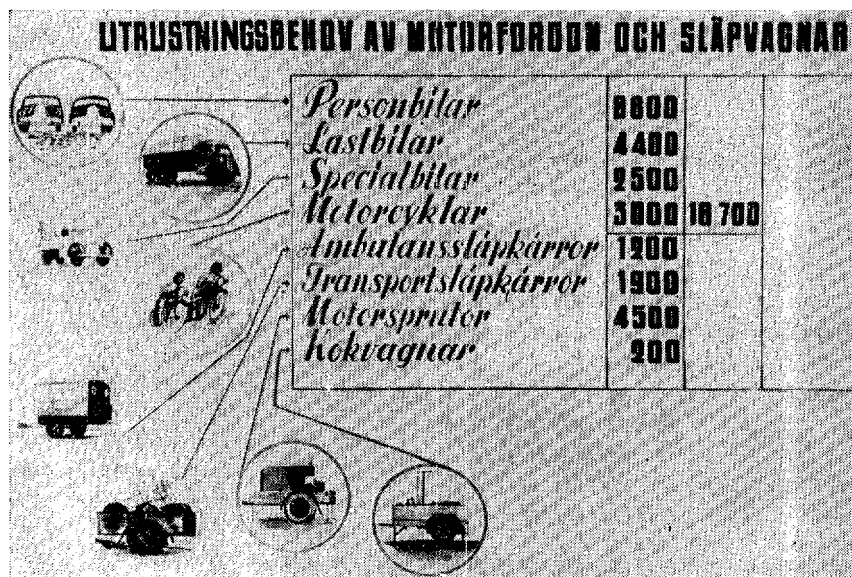
i civilförsvarets brandtjänst. För civilförsvarets ordningstjänst tages den ordinarie ordningspolisen i anspråk i betydande omfattning, men den kommunala polisorganisationen ingår dock ej — såsom ifråga om brandkårerna — i sin helhet i civilförsvaret. Det förutsättes sålunda, att ordningspolis' verksamhet skall bedrivas under krig både av civilförsvaret och den kommunala polisorganisationen. Slutligen utgöra de kommunala tekniska verken, gatukontor m fl liknande inrättningar, stommen i civilförsvarets tekniska tjänst.

En kraftig förstärkning av de kommunala kårerna måste emellertid ske inom civilförsvarets ram.

Detta gäller särskilt brandtjänsten, där en mångdubbling av de kommunala fredsstyrkorna anses behövlig. Övriga tjänstegrenar, för vilka fredsmässiga organisationer ej finnas, byggas upp självständigt. För samtliga tjänstegrenar eftersträvas emellertid en viss organisatorisk enhetlighet. De äro sålunda i allmänhet uppdelade i förband och avdelningar. Befälspersonalen utgöres av tjänstegrenschefer samt cheferna för de olika förband och avdelningar, som ingå i tjänstegrenen, dvs avdelningschefer, gruppchefer osv. För varje avdelning eller förband finnas uppställningsplatser eller samlingsplatser, varifrån utryckning sker. Dessa plat-

UTRUSTNINGSBEDÖV AV MOTORFORDON OCH SLÄPVAGNAR

<i>Personbilar</i>	8800	
<i>Lastbilar</i>	4400	
<i>Specialbilar</i>	2500	
<i>Motorcyklar</i>	3000	16 700
<i>Ambulanssläpkärror</i>	1200	
<i>Transportsläpkärror</i>	1900	
<i>Motorsprutor</i>	4500	
<i>Kokvagnar</i>	200	

ser skola vara försedda med skyddsrum.

Ledningen av civilförsvaret inom civilförvarsområde utövas av civilförvarschefen med bistånd av tjänstegrenscheferna. Till civilförvarschefens hjälp finnes i frågor, som röra det särskilda civilförsvaret, hemskydds- och verkskyddsinspektörer. Ledningen utövas från en central, som i allmänhet är utförd som skyddsrum.

Den organisation, som jag nu talat om, behöver ganska mycket personal. Den mera betydelsefulla delen av denna personal inskrives i civilförsvaret. Inskrivningen omfattar 120 000 hemskyddsledare, 300 000 personer i verkskyddet och 445 000 personer i allmänna civilförsvaret.

Civilförsvaret står under civil

ledning. Under Kungl. Maj:t i inrikesdepartementet utövas högsta ledningen i landet av civilförvarsstyrelsen. Denna myndighet har formen av ett centralt ämbetsverk med en generaldirektör som chef. Styrelsen är organiserad på fyra byråer och två avdelningar, en administrativ och kameral byrå, en organisationsbyrå, en byrå för utbildning, övning och krigsplanläggning, en teknisk byrå, en bevakningsavdelning, och en brandavdelning. Till styrelsen har vidare knutits en militärassistent för att förmedla samband med högre militära myndigheter samt en civilförvarsöverläkare för att ha översyn över civilförsvarets sjukvårdande uppgifter. Slutligen ingår i styrelsen fyra lekmannarepresentanter. Under civilförvarsstyrelsen utövas

ledningen av civilförsvaret inom varje län av länsstyrelsen. För detta ändamål finns inom varje länsstyrelse en försvarsavdelning med en civilförsvarsdirektör som chef. Även vid länsstyrelserna finnas militärassistenter för att uppehålla samband med militära myndigheter. Ledningen inom civilförsvarsområde utövas — som ovan sagts — av en civilförsvarschef, som har erforderlig administrativ personal till sin hjälp.

MILITÄR DIREKTIVRÄTT

I många hänseenden föreligger ett nära samband mellan civilförsvaret och det militära försvaret. Så kan exempelvis utrymningstransporter behöva framföras efter färdleder, på vilka militära koncentreringstransporter pågå. Till förhindrande av störningar i viktiga militära operationer eller för att underlätta sådana operationer ha militära myndigheter tillagts rätt att lämna civilförsvarsmyndigheter direktiv om civilförsvarets inriktning i operativt hänseende. Militär myndighet kan sålunda i nyssnämnda exempel föreskriva, att utrymningstransporterna icke få anlita vägar, som erfordras för att framföra trupper.

ALLTMER KOMPLICERAT

Under det senaste världskrigets första skede kunde civilförsvaret med utsikt till framgång arbeta med relativt enkel utrustning och utan att taktisk skicklighet var nödvändig. Numera erfordras i många fall ganska komplicerad utrustning,

särskilt inom förbindelsetjänsten, den tekniska tjänsten, brandtjänsten och gasskyddstjänsten. På grund av omfattningen av den skadegörelse, som kan väntas, blir det viktigt, att förbanden kunna uppträda på ett taktiskt klokt sätt. Det är sålunda nu förenat med mycket större risker än förut att sätta in oförberedda eller dåligt förberedda styrkor i civilförsvarsverksamhet.

Den förberedelseverksamhet under fred, som erfordras, hänför sig i huvudsak till planläggning, utbildning och övning, skyddsrumshygge, materielanskaffning, förrådshållning av materiel samt forsknings- och försöksverksamhet. Det är förenat med stora risker att insätta oövade eller dåligt övade förband i civilförsvarsarbete. Den mest betydelsefulla personalen måste därför genomgå utbildning och övning redan i fredstid. Denna verksamhet blir av mycket stor omfattning. Vi räkna med att — sedan utbildningsläget stabiliserats — 345 000 personer årligen skola erhålla första utbildning eller repetitionsutbildning. Storleksordningen av materielanskaffningen framgår av de anslagsbelopp, som ställts till förfogande. För föregående och innevarande budgetår ha sammanlagt över tio miljoner kronor beviljats. Upphandling av så betydande materielmängder är ett tidskrävande arbete. Beträffande lagerhållningen vill jag framhålla, att civilförsvaret i n förvarar materiel till ett inköpsvärde av mellan 50—60 miljoner kronor. Materielen lagras på 300 platser i landet i omkring 650 förrådslokaler.

ATT FLYGA FORT

II. Aerodynamiska grunder

På basis av kända resultat från redan flygande plan jämsides med teoretiska studier, studier av utländskt material och vindtunnelprov på modeller kan den aerodynamiska utformningen och prestandaberäkningen av projekterade flygplan genomföras.

För att kunna förstå de olika metoder som begagnas vid utformning av flygplan är det nödvändigt att veta en hel del om de olika krafter, som verka på ett flygplan, då det startar från marken, flyger och svänger i luften och landar igen. Det gäller, utöver konstaterandet av befintligheten av dessa krafter, att åstadkomma en fysikalisk förklaring till luftströmningsförloppet's olika skeden vid flygning och att kunna uttrycka dessa olika problem matematiskt.

Lyftkraft, motstånd och stabilitet är de grundläggande faktorer, som måste ventileras vid projektering av ett flygplan.

LYFTKRAFT

Flera fordringar måste uppfyllas för att ett flygplan skall kunna flyga. I första hand måste vingarna ge en lyftkraft, så stor att den blir lika med flygplanvikten. Om en vinge rör sig framåt, påverkas den förutom av det rådande statiska trycket (barometerståndet) av ett dynamiskt tryck (åstadkommet genom rörelsen) som ökar kvadra-

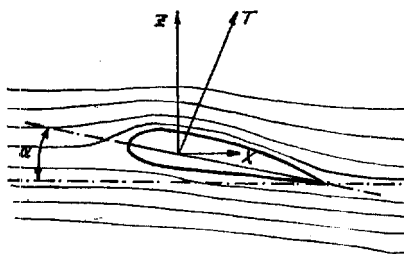

Fig. 1. Strömning kring vingprofil.
 T = Tryckkraft, Z = Lyftkraft
 X = Inducerat motstånd
 α = anfallsvinkel.

tiskt med hastigheten. Enligt en känd fysikalisk lag gäller att summan av statiskt och dynamiskt tryck alltid är konstant. Ges vingen en viss anfallsvinkel (se fig 1) i förhållande till luftströmmen kommer således olika tryck att uppstå på vingens över- och undersida på grund av olika strömningshastig-

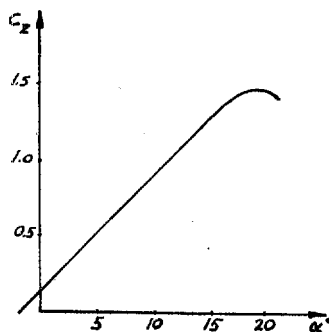

Fig. 2. Lyftkraftskoefficientens variation med anfallsvinkeln för o-symmetrisk vingprofil.
 $(C_z = \frac{\text{Lyftkraft}}{\text{Dyn. tryck} \times \text{Vingarea}})$

heter på resp sidor. Översidans välvning gör att hastigheten blir större där, vilket betyder lägre statiskt tryck än på undersidan. Tryckskillnaden ger upphov till en tvärkraft, som utgör vingens lyftkraft. Genom att öka anfallsvinkeln ökas lyftkraften, till en viss vinkel uppnått då lyftkraften nått sitt max-värde för att sedan hastigt sjunka vid ytterligare anfallsvinkelökning (se fig 2). Man säger att flygplanet överstegras. Olika profiler hos vingarna ger olika max lyftkraftsvärden.

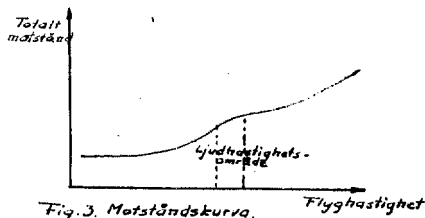
MOTSTÅND

Allt som rör sig i ett medium röner motstånd. Flygplanets rörelse genom luften motverkas av luftmotståndet. Detta kan aerodynamiskt sett uppdelas i skadligt och inducerat motstånd. Med det förstnämnda menas då det motstånd, som på grund av friktion och form uppkommer vid anblåsning i sådan vinkel att ingen lyftkraft erhålles. Då vingen ges en anfallsvinkel, alstras en lyftkraft men samtidigt uppkommer ett inducerat motstånd. Anfallsvinkeln orsakar att luftströmmens hastighet ökar på vingens översida. Vid bak-kanten där över- och underström mötas kommer luftströmmen att

bli nedåtriktad. Tvärkraftsresultanten blir av denna anledning lutad bakåt i förhållande till flygriktningen. Resultantens ena komponent vinkelrätt mot vingen är lyftkraften och den andra motriktad flygriktningen är det inducerade motståndet (se fig 1). Med ökande hastighet blir luftens sammantryckbarhet mera påtaglig och ytttrar sig i ökat tryckmotstånd, ett motstånd som kan ignoreras vid låga farter. I samband med höga flygfarter talas ofta om ljudhastighet. För en icke initierad kan det kanske tyckas egendomligt att just ljudets hastighet synes vara besvärlig att passera upp mot mycket höga farter. Ljudets fortplantning i luft är i verkligheten en tryckstörning, som breder ut sig åt alla håll med ljudhastighet (ca 340 m/sek vid marken). Vid låga farter kommer flygplanet att ständigt ligga bakom den alstrade tryckvågen, medan däremot, då hastigheten närmar sig ljudets, det kommer att ligga mitt i tryckvågen, ett område där motståndskoefficienten, en dimensionslös faktor för motståndet, hastigt ökar för att sedan åter minska. Dynamiska tryckets ökning med större fart gör att motståndet efter en topp vid ljudfart åter ökar mot högre överljudhastigheter (se fig 3).

DRAGKRAFT

Mest aktuellt för ett flygplan efter lyftkraft och motstånd är självfallet motorns dragkraft, som måste uppväga motståndskraften. Vi konstatera här blott att dragkraften bör angripa i rakt motsatt

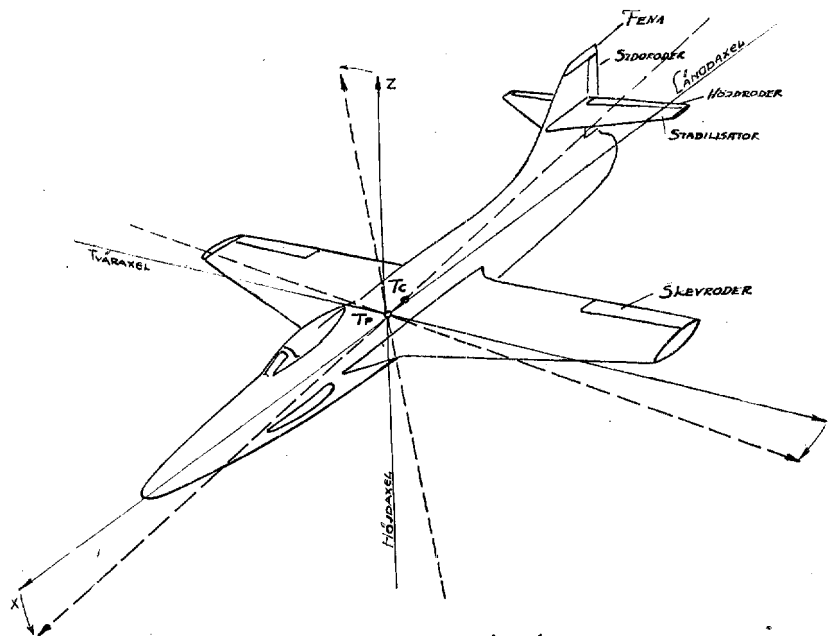

Fig. 4. Flygplans axelsystem och roderorgan.

riktning mot den resulterande motståndskraften. Närmare redogörelse för dragkraft följer i en senare artikel.

JÄMVIKT

Jämvikt mellan ovannämnda krafter är en given förutsättning för att flygning överhuvudtaget skall äga rum. Således skall lyftkraften uppväga vikten och dragkraften motståndet. Är exempelvis vikten för stor kommer flygplanet att rulla framåt på marken men aldrig lättas, något som kan inträffa vid överlast. En dragkraft större än motståndet ger upphov till accelererad rörelse framåt, dvs hastigheten ökar undan för undan.

STABILITET

Med stabilitet menar man de

jämviktstillstånd som under flygning måste råda vid olika rörelser kring flygplanets tre huvudaxlar, en i rörelseriktningen, en vinkelrät mot denna i vingplanet och en vinkelrät mot dessa båda riktad uppåt (se fig 4). Rörelse kring den förstnämnda, betecknad rollrörelse, är beroende av vingens skevroder som är fästade i vingens bakkant och vid utslag arbetar så att lyftkraften på den ena vingen ökar samtidigt som den minskar på den andra. Den ändrade kraftfördelningen på vingarna ger upphov till ett vridande moment, som får flygplanet att rotera kring sin längdaxel. Skevroders huvudsakliga uppgift är att hålla flygplanet stabilt vid svängar och i bygt väder. Höjdroder och sidoroder ger

möjlighet till variation av flygplanets stögförmåga resp svängförmåga i sidled. Stabilisatorn, som tillsammans med höjd- och sidoroderorgan jämte fena utgör flygplanets stjärtparti, kompenserar det vridande moment som skillnad i läge av tyngdpunkt och tryckcentrum ger (se fig 4). Tryckcentrum anger läget av luftkrafternas resultant. Stabilisatorns storlek är beroende av dessa krafter.

VINDTUNNELPROV

I vindtunnel undersöks de olika krafter och moment, som verka på en flygplansmodell. En modell av ett flygplan, oftast gjord i trä, måste vara mycket omsorgsfullt utarbetad. Exakt likformighet med verkligheten eftersträvas och ytbehandlingen måste utföras omsorgsfullt. För att i möjligaste mån efterlikna verkliga förhållanden är modellen ställbar i förhållande till luftströmmen i tunneln, m a o dess anfallsvinkel kan varieras i önskad grad. Av särskild betydelse är de s k polarkurvorna, (se fig 5), i diagramform angivna samband mellan motstånd och lyftkraft.

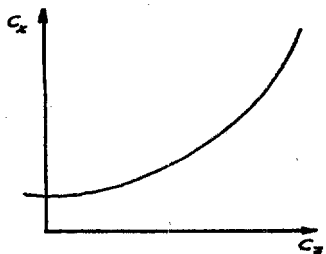

Fig. 5. Polarkurva erhållen vid vind-tunnelprov. $C_L = \frac{\text{Motstånd}}{\text{Dyn. tryck} \times \text{Vingyta}}$

KONTAKT med krigsmakten

har till uppgift att bidra till en god kontakt mellan krigsmakten och de stora befälsgrupper, som icke stå i aktiv tjänst, samt mellan krigsmaktens olika personalkategorier och samhället. Denna uppgift vill den fylla dels genom att ge en fortlöpande orientering om utvecklingen på det militära området, dels genom att lämna — särskilt den aktiva personalen — upplysning om samhällsfrågor och utrikespolitiska förhållanden. Vid sidan av andra källor bör den på så sätt kunna bilda underlag för muntlig orientering av truppen.

Dessa ha olika utseende för olika flygplan och ger beräkningsingenjörerna vissa möjligheter för den egentliga prestandaberäkningen av ett projekt. Tryckfördelningsmätningar på vingar, flygkropp och styrorgan är av värde för hållfasthetsteknikerna. Som hjälp för den aerodynamiska utformningen görs strömningsundersökningar, antingen med små vimplar fästade på lämpliga ställen, eller med fotografiering av luftströmningen som göres synlig genom att man låter rök-gaser passera modellen i vindtunneln.

R MAGNUSSON

Stamflygförarnas framtid

Stamflygföraryrket är för huvuddelen av stamflygförarna ett genomgångsyrike. Endast ett mindre antal av varje kurs kan uttagas till officersutbildning, och möjligheterna till anställning inom den civila luftfarten äro begränsade. Största delen av stamflygförarna måste därför söka sig ett nytt yrke vid anställningstidens slut. För att säkerställa en anställning med goda framtidsmöjligheter och samma lönenivå som under anställningen vid FV fordras utbildning och denna påbörjas redan under anställningstiden i form av civilanställningsutbildning. Bestämmelser härför ha utfärdats av Kungl Maj:t och äro av följande innehåll.

Utbildningen äger normalt rum under de tre sista vinterhalvåren av första anställningstiden och fortgår sedan under ev förlängd anställning. C:a 400 tim anslås av tjänstetid varje år. Om särskilda skäl föreligger — t ex att vederbörande önskat sig en omfattande utbildning — kan utbildningen få påbörjas ett år tidigare, men då får tjänstetid icke användas. Utbildningen anordnas där så är möjligt vid fasta undervisningsanstalter eller vid flottiljerna med anlåtande av särskilda lärare eller också som korrespondensundervisning med hjälp av studieledare.

Utbildningen kan i allmänhet ej avslutas under anställningstiden utan måste fullföljas efter avskedet.

För detta ändamål åtnjuter varje stamflygförare avsevärda ekonomiska förmåner. Efter en anställningstid av minst sex år erhålles en avskedspremie på 500—800 kr, civilanställningsförsäkring, som efter sex års tjänstgöring är 2 576 kr och efter tio år 4 816 kr, stipendium under yrkesutbildningen med sammanlagt 1 000 kr samt slutligen räntefritt värnpliktslån om högst 5 000 kr. Efter sex år kan stamflygföraren sålunda erhålla 4 156 kr förutom värnpliktslånet, som skall vara återbetalat inom tio år.

Som exempel på planerad utbildning kan anföras följande.

Stamff med realexamen: partiell studentexamen per korrespondens för bl a inträde i tvåårigt folkskoleseminarium, handelskurser för inträde i handelsgymnasium och tekniska studier för inträde i någon högre klass i tekniskt gymnasium.

Stamff med enbart folkskola: realexamen per korrespondens för inträde i fyraårigt folkskoleseminarium eller inträde i tekniskt gymnasium.

Erfarenheter av utbildningen saknas ännu, men förutsättningarna för att med ovanstående utbildningsmöjligheter vinna en god civil anställning måste anses goda. Ytterst beror ju resultatet dock på den enskildes energi och framåtanda.

Prominenta profiler

GENERAL OMAR BRADLEY

General Omar Bradley är sedan i augusti i år ordförande i det amerikanska stabschefsutskottet och i denna egenskap den högste militäre chefen för Förenta staternas krigsmakt. Denna ställning gör honom även i realiteten till den ledande militären i den försvarsorganisation, som byggts upp inom ramen för Atlantpakten.

Förutom sin egen obestridliga militära begåvning, som han fått tillfälle att demonstrera både på det teoretiska och praktiska planet, har Bradley framför allt general Eisenhower att tacka för sin karriär. De träffades för första gången som kurskamrater på krigsskolan West Point, och grunden lades därvid för en vänskap, som ännu består.

Det andra världskriget skapade för Bradley liksom för de flesta andra amerikanska officerare på aktiv stat möjligheter till ett snabbt avancemang. Han blev överstelöjtnant 1936, och sex år senare var det i egenskap av nybliven generalmajor, som han kallades till den nordafrikanska krigsskådeplatsen, där han till att börja med tjänstgjorde vid överbefälhavaren Eisenhowers stab. I april 1943 fick han befälet över 2. amerikanska kåren och ledde på vänstra flanken den avgörande offensiven mot axelstyrkorna i Tunisien i maj s å. Hösten 1943 förflyttades Bradley till Storbritannien som befälhavare

för de amerikanska trupperna där. Han spelade en framträdande roll vid planeringen av och förberedelserna för invasionen i Frankrike och var chef för de amerikanska landstigningsstyrkorna under det inledande skedet. Allteftersom det allierade brohuvudet laddades upp och utvidgades, övertog Bradley enligt planen befälet först över 1. amerikanska armén och från den 1 september 1944 fram till Europakrigets slut över 12. armégruppen, omfattande 1., 3. och 9. amerikanska arméerna. Det var under hans direkta ledning som 1. armén den 25. juli lyckades bryta igenom de tyska linjerna vid St. Lô, en framgång, som blev upptakten till de följande segerrika operationerna i Frankrike. Bradley visade sig därvid besitta framstående fältherreegenskaper, fram-

för allt en beundransvärd förmåga att på allt sätt utnyttja fiendens svagheter och felsteg. Han gav ett lysande exempel på detta, när förband ur den 1. amerikanska armén i mars 1945 oförmodat erövrade den oskadade Ludendorffbron över Rhen vid Remagen. Bradley kastade snabbt fram fem divisioner i riktning mot Remagen och lyckades på kort tid på andra sidan Rhen organisera ett brohuvud, varifrån den 1. armén sedan söderifrån kunde fullborda inringningen av de tyska arméerna i Ruhrområdet.

Efter krigsslutet fick Bradley i uppdrag av president Truman att reorganisera understödsverksamheten för de amerikanska krigsvevteranerna, en verksamhet, om vilken han själv yttrade: »Det finns inget annat arbete, som jag hellre skulle vilja ha, och det finns inget annat arbete, som jag skulle vilja sköta bättre.» Han kallades emellertid snart tillbaka till rent militära värv. I februari 1948 blev han arméstabschef efter Eisenhower. På den nuvarande posten som ordförande i stabschefsutskottet är en av Bradleys viktigaste uppgifter att genomföra den samordning av de olika vapengrenarna, som förutsetts i den nya amerikanska försvarsorganisationen.

ERIK HOLM

Värnpliktiga befälet inom flygvapnet

I föregående nr, 10, av KmK ha två stycken placerats felaktigt i artikeln »1948 års värnpliktskommitté». Vad som sägs om kompensation till dem som uttages till värnpliktiga underofficerare och officerare under mellanrubriken »Värnpliktigt befäl inom flygvapnet» hänför sig till motsvarande kategorier inom armén. Texten under rubriken värnpliktigt befäl inom flygvapnet skall ha följande lydelse:

»Inom flygvapnet utbildas värnpliktigt befäl endast till luftbevakningen. För befälets vidkommande är tjänsten en ren underrättelse- och stabstjänst. Men dessutom måste befälet ha en viss stridsutbildning för att kunna försvara sina anläggningar vid sabotageförsök och anfall. Kommittén föreslår, att uttagning till värnpliktigt underofficer sker *tvångsvis* vid inskrivningen. Uttagning till värnpliktigt officer föreslås ske frivilligt bland värnpliktiga, som genomgått underofficersutbildning.

Tiden för den första tjänstgöringen skulle bli resp tio samt sexton och en halv månader. Härtill komma repetitionsövningar under

Saknar Ni något nummer av KmK?

Enstaka lösnummer av tidskriften kunna i och för komplettering erhållas i viss utsträckning genom beställning till Försvarsstabens pressavdelning. Restupplagorna äro dock synnerligen begränsade.

FBU:s upplysning och propaganda

En av FBU-rörelsens huvuduppgifter är upplysning och propaganda. Den drivs efter i huvudsak två linjer: den allmänna som vänder sig till den stora allmänheten för att sprida kännedom om rörelsen och skapa goodwill för densamma samt den som riktar sig direkt till det värnpliktiga befälet. Naturligtvis löper dessa två linjer ganska mycket in i varandra men ändock gör man klokt i att hålla dem en smula i sär.

Den allmänna propagandan sker

nittio dagar. Eftersom dessa tjänstgöringstider huvudsakligen grunda sig på teoretiska beräkningar föreslår kommittén, att utbildningen icke fastläses vid denna längd utan att i författningsväg samma maximiram bör anges, som gäller för armén, d v s resp femton och tjugoen månader. Det bör därefter ankomma på Kungl Maj:t att inom denna ram efter förslag av chefen för flygvapnet meddela närmare bestämmelser rörande utbildningstidens längd.

Värnpliktiga underofficerare föreslås få 125 kr efter tio månaders utbildning samt de värnpliktiga, som därefter genomgå officersutbildning, ytterligare 1 625 kr att utbetalas efter sexton och en halv månader (den egentliga officersutbildningens slut).»

huvudsakligast genom dagspressen, facktidskrifter, film, radio, utställningar, annonsering och affischer. Av de här uppräknade är publiciteten i dagspressen utan tvivel det bästa medlet. Konsten är emellertid att ge tidningarna något av nyhets- eller dagsaktuellt värde och mindre av direkt propaganda. Det är det ideliga omtalandet att man finns till och vad man gör som är av värde. Annonsering är ett utmärkt medel men i regel för dyrbart, i varje fall i större utsträckning, vilket är nödvändigt om denna form skall slå. Då är det nästan bättre att offra en slant på en ordentlig journalfilm som liksom fallet är f n löper landet runt på flertalet biografer. En färgstark och klat-schig affisch är icke heller att förakta. Radion och utställningar har även de sitt stora värde.

20 000 BESÖKARE — ETT PAR HUNDRA NYA MED- LEMMAR

Av den allmänna propagandan får man ett visst direkt resultat i form av nya medlemmar och deltagare i utbildningsverksamheten. Man får emellertid nogsamnt akta sig för att i detta hänseende spänna förhoppningarna för högt. Som exempel kan anföras en försvarsutställning i Stockholm hösten 1949 ordnad av Stockholms befälsutbild-

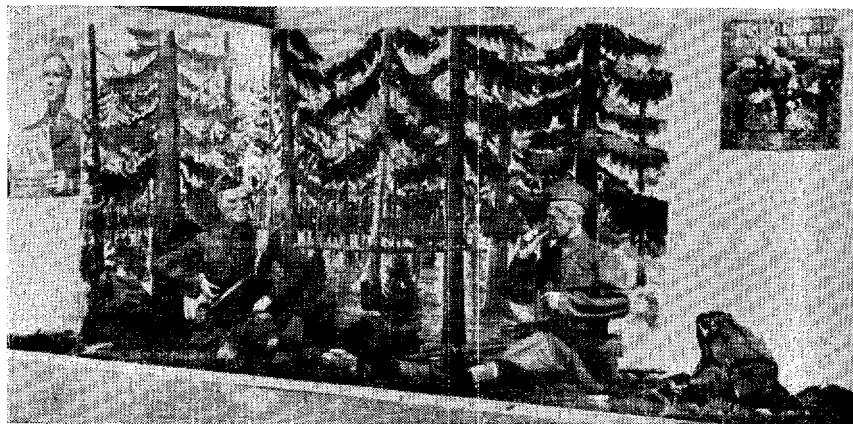

En informationsdisk och dess bemanning gav vid FBU-utställningen i Kungshallen i Stockholm god »utdelning».

ningsförbund. Utställningen var klatschig och bra och besöktes under de tre dagar den var öppen av över 20 000 personer. Resultatet blev för förbundets del ett par hundra nya medlemmar. Vackert så men det största värdet ligger säkerligen på längre sikt i form av en underlättad direkt till den enskilde riktad propaganda.

Den senare sker inom FBU-rörelsen även den på flera olika sätt.

Först och främst har vi uppmaningar och anmodan från de militära myndigheterna och från organisationen själv att delta i utbildningen. Härtill kommer utsändandet av broschyrer o. d. Dessa propagandaformer ger naturligtvis ett visst resultat. För några år sedan då rörelsen var ny och föga känd kunde man räkna med 1—3 % men numera finns exempel på ända upp till 20 %. Ett resultat vari den all-

Ett publikdragande montage i Kungshallen i Stockholm hösten 1949.

männa propagandan har sin goda andel.

DIREKT, PERSONLIG PROPAGANDA KANSKE VIKTIGAST

Som av det ovan anförda framgår kommer man endast ett stycke på väg med de propagandaformer som nämnts. Den direkta, personliga propagandan måste tillgripas för att det skall bli ett ordentligt resultat. Den börjar med upplysning om FBU-rörelsen redan vid truppförbanden och fortsätter sedan genom befälsföreningarnas försorg. Dessa har tillgång till avtryck av registreringsplåtarna beträffande värnpliktigt befäl. På det sättet vet föreningarna och deras arbetande medlemmar till vilka de skall vända sig och här har vi den verksamhetsform som det för varje förening gäller att systematisera på ett lämpligt sätt.

Det fordras emellertid även annat än propaganda och medlemsvärkning. Bl a god regi i fråga om utbildningen och all annan verksamhet inom organisationen. Sådant tilltalar och verkar lockande och är en av förutsättningarna för att den nyvärnade medlemmen skall trivas och stanna.

Som man finner måste upplysningen och propagandan vara mångsidig och gå fram efter olika vägar. Den får heller aldrig stelna i formerna utan måste ständigt förnyas. Rätt skött med tillämpning av den moderna reklamens metoder ger den resultat, eljest icke.

B SKOGH

VEM ÄR VEM?

Flera truppregistreringsmyndigheter slarva beträffande påstämpling av avsändande myndighet på de korsband, varmed KmK distribueras. Korsbanden återgå till försvarsstaben vid obeställbarhet men kunna ej vidarebefördras till vederbörande myndighet för rättelse, när stämpeln ifråga saknas. F n kvarligga på fst avd PF försändelser, adresserade till följande personer:

Fänrik A E B Ekdahl, Polhemsg 36 n b, Stockholm

Löjtnant Eliasson, Västra Persg 45, Nyköping

Fänr Granström, K H, Majorsg 4, Umeå

Fänrik E G Hybinette, Sysslomansg 26, Stockholm

Fänrik Jansson, Köpmang 48, Gävle

Löjtnant Karlsson, Sveavägen 74, Djurgården

Fänrik Pott, Bergslagsgård 72, Karlskoga

Löjtnant Wennerberg, Gullmarsvägen 4, Enskede

Kan någon av KmK läsare ge anvisning på aktuell adress till någon av dessa eller ange vederbörandes truppregistreringsmyndighet, mottagas sådana upplysningar av KmK exp, Stockholm 90.

Pansartruppernas motorfordon

Pansartruppernas stridsfordon ha vid många tidigare tillfällen presenterats för läsekretsen och måste vid det här laget anses väl kända. Det har därför ansetts onödigt att i detta sammanhang medtaga dem.

De av pansartrupperna organiserade förbanden ingå till största delen i pansarbrigaderna. Dessa bestå förutom av stridsvagns- och pansarvärnsförband av pansarinfanteri, artilleri, luftvärn, ingenjörstrupper och underhållstrupper. Av de sistnämnda organisera pansartrupperna pansarreparationskompanier och pansarförrådstrupper. I denna artikel komma endast de fordon att omnämnas som ingå i pansar- och infanteridelarna av pansarbrigaden. Specialtruppernas fordon i övrigt komma att re-

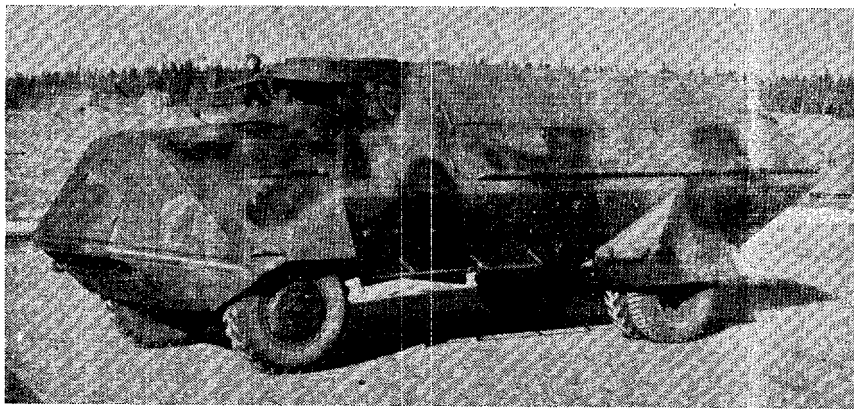
do visas under vederbörligt trupperlag.

Vid sidan av de förband, som ingå i pansarbrigaderna, organiseras av pansartrupperna kärstridsvagnsbataljoner, pansarkompanier (i kavalleriets cykelbataljoner), pansarvärnskompanier (i kavalleriets pansarskyddsbataljoner), självständiga bandvagnkompanier och pansarverkstadskompanier, de sistnämnda verkstadsförband i etappen.

Pansarbrigadstaben innehåller bl a sambandsmedel i riklig omfattning. Förutom smärre radiobilar och radioterrängbilar (jämför årgång V nr 10) ingå ett antal radioterrängbilar 250 W. Den är byggd på samma chassi som terrängbil m/42M eller m/46 (presen-

Radioterrängbil 250 W.

Terrängbil m/42 KP.

teraser senare i samband med artilleriets och luftvärnets fordon).

I pansarbrigaden ingående två pansarskyttebataljoner bestå vardera av stab, tre pansarskyttekompanier, ett pansarunderstödskompani och ett pansartrosskompani. Bataljonerna äro rikligt försedda med motorfordon.

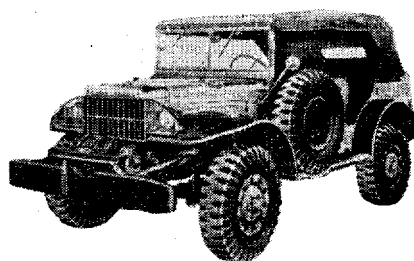
Såsom rekognoseringsfordon, samt pjäs- och ammunitionsbilar ingå terrängbilar, $\frac{1}{2}$ ton och $1\frac{1}{2}$ ton (beskrivna i årgång V nr 10), som stabsbilar och fordon för personaltransport terränbilar m/42 KP. Den är ett svenskbyggt terräng-

gående fordon försett med pansarkaross. Chassiet överensstämmer med i tidigare nummer av KmK beskriven terrängbil m/42 L. Bilen rymmer förutom föraren 17 man och dess maxhastighet på väg är 75 km/tim.

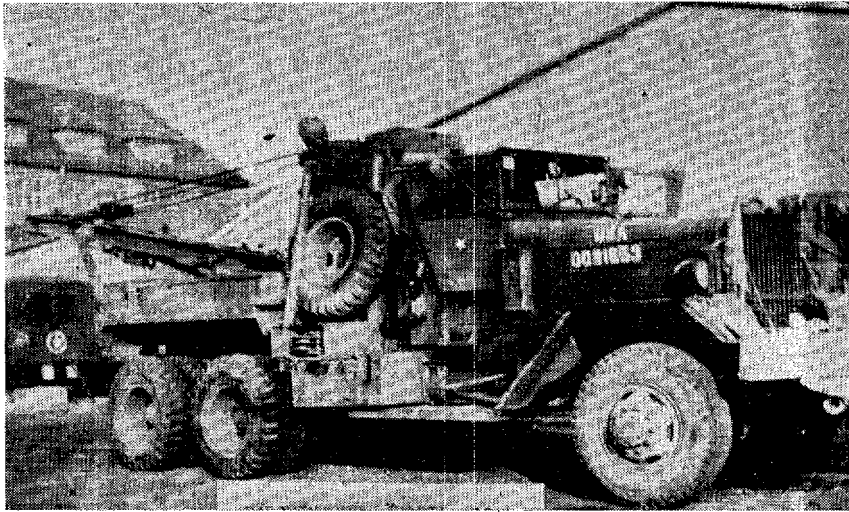
Såväl självständiga (kår-) som i pansarbrigad ingående stridsvagnsbataljoner bestå av stab, två lätta och ett tungt stridsvagnskompani, ett följekompani och ett stridsvagnstrosskompani. I en kårstridsvagnsbataljon ingår dessutom ett pansarreparationskompani och vintertid en motorplogtropp.

Som rekognoseringsfordon ingår bl a terrängpersonbil m/46. Den är byggd på samma chassi som terrängbil $1\frac{1}{2}$ ton. Förutom föraren kan den medföra fem passagerare. Dess maxhastighet på landsväg är 90 km/tim.

I stridsvagnsbataljonen ingår vidare terrängbilar m/42 KP och i stridsvagnstrosskompaniet vissa fordon för bärgning av strids-

Terrängpersonbil m/46.

Denna bärgningsterrängbil av märket Wrecker kan ta hand om tio tons fordon.

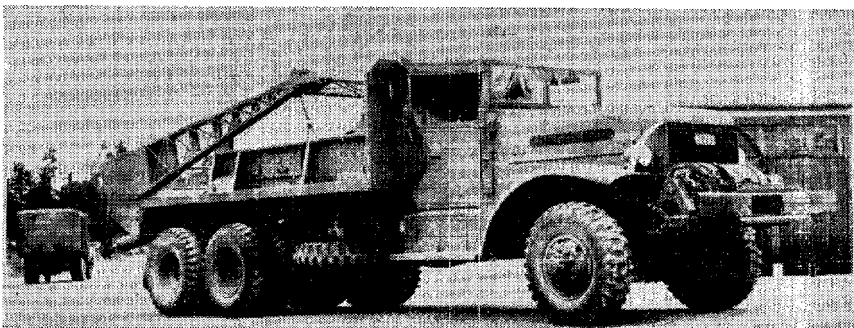
vagnar. Bärgningsterrängbil 10 ton är av märket Wrecker. 10 ton anger att den förmår bärga fordon om 10 tons vikt. Dess motorstyrka är 133 hkr och dess dragförmåga 15 ton.

Terrängdragbil m/46 är liksom ovannämnda bärgningsfordon ett efter kriget inköpt surplusfordon. Det lastar c:a 12 ton d v s en lätt

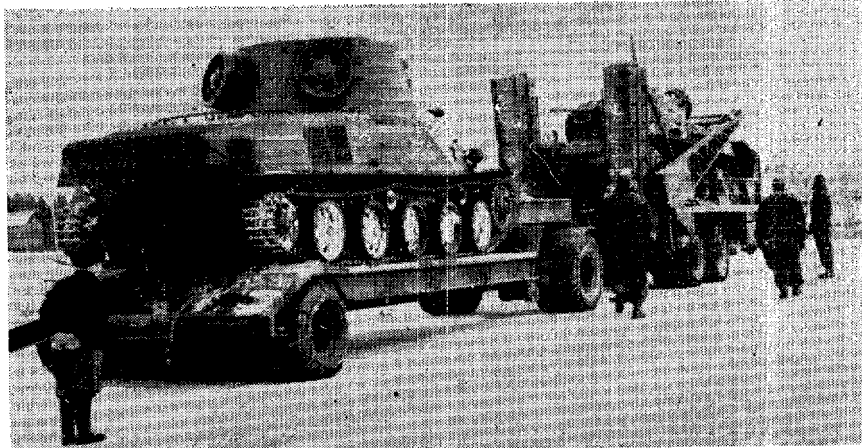
stridsvagn och kan dra ett släp på 15 ton. Motorstyrkan är 200 hkr.

En bärgad stridsvagn kan transporteras antingen upplastad på flaket av en terrängdragbil m/46 (efter viss ombyggnad av bilen) eller på en stridsvagnstransportvagn, 25 ton.

Pansarkompaniernas och pansarvärnskompaniernas fordon ha om-

Terrängdragbilen m/46 hör till landets kraftigaste motorfordon.

Upp till 25 ton, dvs våra kraftigaste stridsvagnar, tar denna transportvagn.

nämnts i samband med kavalleriets fordon.

Bandpansarvärnskompanierna in-

nehålla pansarvärnspjäser i självgående lavettage och terrängbilar för rekognosering och personaltransport.

I pansarverkstadskompanierna och pansarreparationskompanierna slutligen ingå dels bärgningsfordon och dragfordon liksom i pansartrosskompanierna dels speciella verkstadsfordon. Dessa fordon

Det svenskbyggda specialfordonet för stridsvagnsbärgning.

FRÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

BEFÄL

Regeringsgat 109, Stockholm. 12 nr/år, 4:— kr/år, lösnr 40 öre.

Nr 11: Fotografier utnyttjas, när en invasion planlägges. Major Per Lindgren skildrar betydelsen härav under andra världskriget.

Nr 12: Frågor om materiel och utrustning. Överste B V Skogh om rationaliseringen vid försvarsområdena och frivilligutbildningens ansvällning.

Nr 12: Radar --- ögat som ser i mörker och dimma. Av kapten Sixten Stenhede.

Nr 12: De svenska pansartrupperna. Av major Erik Lorichs.

DEN SVENSKA UNDEROFFICEREN

Blasieholmstorg 11 A, Stockholm. 24 nr/år, 5:— kr/år.

Nr 22: Truppunderofficeren i arbete. Några uttalanden av ett antal truppunderofficerare om utbildningens problem och uppgifter.

Nr 24: Några krigserfarenheter och vår nya flotta. Av kapten G Bolling.

FOLK OCH FÖRSVAR

Grev Turegatan 2, Stockholm. 4 nr/år, 3:— kr/år, lösnr 80 öre.

Nr 4: Några synpunkter på försvaret. Fil lic Jonas Nordenson om försvaret och våra ekonomiska resurser.

FOLK OG VÆRN¹, Köpenhamn

Nr 9: School of infantry. Av kaptajnløjtnant N L Tholstrup. Intryck från tjänsteuppehåll på en engelsk infanteriskola i Tyskland. Forts och avslutning i nr 10.

Nr 9: Moderne Femkamp. Kaptajn Helge Klint belyser historiskt danska insatser.

MILITÆR ORIENTERING¹, Oslo

Nr 23—24: Specialnummer om den norska försvarskommissionens betänkande.

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

— - Forts på nästa sida — -

komma att omnämnas i ett senare nummer i samband med underhållstruppernas fordon. I verkstadskompaniet ingår dessutom ett specialfordon för bärgning av stridsvagnar en s k bärgningsbandvagn. Den har samma chassi som en tung stridsvagn och dess terränggående egenskaper överensstämmer därför med en sådan vagns.

B E FOLCKER

Får Ni dubbla ex?

Den som erhåller dubbla ex av KmK uppmanas att meddela saken till Kontakt med krigsmakten, Stockholm 90. Det är därvid nödvändigt att ange för- och efternamn, vpl-nr, truppregistreringsmyndighet samt avsändarna till försändelserna.

ÅN TIDSKRIFTSFRONTEN

— Forts från föreg sida —

NY MILITÄR TIDSKRIFT

Linnégatan 7, Stockholm. 12 nr/år, 14:— kr/år, lösnr 1:50 kr.

Nr 11: Norge og Atlantpakten. Av redaktör Alfred Skar.

Nr 11: Danmark og Atlantpakten. Av folketingsman Frode Jakobsen.

Nr 11: Avvägningsfrågan och våra stridskrafter. Av major Sam Myhrman.

OFFISERSBLADET¹, Oslo

Nr 10: Nærforsvar av våre flyplasser. Av oberstlöytnant Carl Stenersen.

OFFICERSFÖRBUNDSBLADET

Artillerigatan 51, Stockholm. 12 nr/år, 6:— kr/år.

Nr 11: De militära traditionernas adelsmärke. En framstående f d USA-officer analyserar officerstraditionernas betydelse ur olika synpunkter.

OUR NAVY², New York

d 1/11: Boilermaker's boiler. (Atombombens verkningar och möjligheterna att minska dem.)

RIVISTA MARITTIMA², Rom

Juli: L'impiego dell'aviazione navale difesa del traffico marittimo. (Sjöflygets andel i sjöfartsskyddet.)

SVENSK TIDSKRIFT

Box 7188, Stockholm 7. 10 nr/år, 15:— kr/år, lösnr 1: 75.

Nr 10: Slaget vid Pentagon. En redogörelse för schismen armé—marin i USA.

SVERIGES FLOTTA

Birger Jarlsgatan 18, Stockholm. 12 nr/år, 9 kr/år. Lösnr 80 öre.

Nr 11: Norska jagares krigsinsatser. Av kommandörkapten N-E Ödman.

TIDEN

Sveavägen 68, Stockholm. 10 nr/år, 8:— kr/år, lösnr 1:— kr.

Nr 9: Atombombens nya aspekt. Av Strategos II.

TIDSKRIFT FÖR SVERIGES CIVILFÖRSVAR

Klara V. Kyrkog 7, Sthlm. 12 nr/år, 5:— kr/år, lösnr 50 öre.

Nr 12: Nytt om atombomben. Notiser och tidskriftsöversikter.

TIDSKRIFT FÖR SÖVÆSEN², Köpenhamn

Oktober: Taktiske og tekniske principper i moderne skibsartilleri. (Siktmedel, även radar, gyrostabilisering, och principer för eildledning.)

TIDSKRIFT I SJÖVÅSENDET

Karlskrona. 12 nr/år, 8:— kr/år, lösnr 1:— kr.

Nr 11: Människan och krigsmaskinen. Av kommandörkapten O Krokstedt.

¹ Kan erhållas genom bokhandeln efter beställning.

² Kan erhållas som korttidslån från marinens pressdetalj.